

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
2008-2009. TÉL

2008-2009. TÉL

SEBESTYÉN MÁRTA

LÉLEKBŐL SZÓLÓ DALOK

HUBAY HAGYATÉKA

Á a magyar hegedűiskola egykor és ma

SZILASI ALEX

Chopin, Pleyel és a többiek

MESTER ÉS TANÍTVÁNY

Eötvös Péter és Vajda Gergely

SZABADOS GYÖRGY

Fohász Boldogasszony földjéért

A LEMEZGYÓGYÁSZ

Molnár Tibor hanglemez-restaurátor
műhelyében

ISSN 1416-1109

9 771416 110003 08004

4. SZÁM

Ára:

950 Ft

€ 4,-

A BMC Records újdonságai

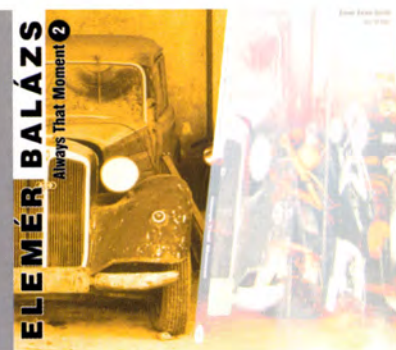
BMC CD146
Sály László

Niagara
 Előadó: Manuel Zurria

BMC CD148
Bacsó Kristóf Quartet

Alteregos

BMC CD149
Balázs Elemér

Always That Moment 2

BMC CD130
Szabados György

Boldogasszony földje (Harangok)

Midem-honlapot készítünk

A Gramofon – Klasszikus és Jazz szerkesztősége büszke arra, hogy évek óta képviseli a magyar zenei életet a cannes-i nemzetközi hangfelvételi szakkonferencián és vásáron, a MIDEM zenei díjának zsűrijében. A MIDEM Classical Awards kapcsolatát a Gramofonnal évek óta kiegyensúlyozott, harmonikus szakmai viszony jellemzi. 2006 tavaszán a Művészetek Palotája konferenciahelyiségeiben láttuk vendégül a zsűri tagjait, amikor a 2007. évi díjak átadásának részleteit egyeztetjük kétnapos konferencia keretében.

Idén újabb fontos mérföldkőhöz érkeztünk azzal, hogy a rendezvényt szervező, párizsi székhelyű multinacionális cég, a Reed Exhibitions marketing-igazgatójától, Stéphane Gambettától megbízást kaptunk a MIDEM Klasszikus Zenei Díjak hivatalos honlapjának elkészítésére. A feladat nagy kihívás és egyben rendkívül megtisztelő is számunkra.

A Gramofont gondozó Klasszikus és Jazz Kiadó és a vele szorosan együttműködő, ugyancsak Retkes Attila vezette Metropolitan Media már rendelkezik tapasztalattal a honlapfejlesztés terén – saját portálunk, a Gramofon.hu elkészítése mellett a többi között civil szervezetek és hangszeres előadók számára is készült honlap, amely a Gramofon csapatának tapasztalatát használta föl.

A MIDEM-től kapott megbízás a programozói és arculati feladatok megoldásának igényén túl azért is fontos a számunkra, mert meggyőződésünk, hogy a magyar zenei életre egy újabb perspektívából irányulhat rá a nemzetközi szakma figyelme. Amellett, hogy Magyarország oly sok kiváló és nemzetközileg elismert művészt adott és ad most is a világnak, elkötelezett feladatunknak érezzük a zenei menedzsment terén is hozzájárulni ahhoz, hogy a magyar szakma felzárkózzon a nemzetközi élvonalhoz.

A most készülő, és előreláthatólag az őszi második felére publikussá váló honlap (MidemClassicalAwards.com) fő feladatai közül csupán az egyik az érdeklődő zenerajongó közönség és a nemzetközi zenekiadói szakma tájékoztatása. A honlap mellett, hogy a díj legfontosabb online hírügynökségévé kíván előlépni, néhány más, a díj szervezésével kapcsolatos kulcsfontosságú funkciót is át fog venni. Így a zsűri feladatainak megkönnyítését jelentheti, hogy a szavazás teljes menetét a honlap mögött működő portálmotor fogja kiszolgálni. A jelölt lemezek több száz tételből álló adatbázisának automatikus regisztrálásától azok kategóriákba rendezésén át egészen a többfordulós szavazáshoz szükséges digitális segédletig saját irodájuk számítógépéről mindent elérnek majd a zsűri tagjai, amire szükségük van a díj jelöltjeinek és kedvezményezettjeinek kiválasztásához.

A honlap tartalmából természetesen nem hiányozhatnak azok az információk, amelyekre a díj iránt érdeklődő nagyközönség kíváncsi a világ minden tájáról. Így az eddigi díjazottak teljes körű archívuma, gazdag fotógyűjtemény a múlt díjátadóiról a cannes-i Fesztiválpalotából valamint a soron következő díjátadók aktualitásai is mind egy helyről lesznek elérhetőek.

A MidemClassicalAwards.com fejlesztésének részleteiről előfizetőinket és a zenész szakmát internetes hírlevelünkben tájékoztatjuk, illetve honlapunkon is beszámolunk annak menetéről és eredményeiről.

H. Magyar Kornél
a Gramofon operatív igazgatója
www.gramofon.hu

DOSSZIÉ

Százéves a magyar hanglemezyártás

Simon Géza Gábor tanulmánya

KLASSZIKUS

Budapesti Őszi Fesztivál 2008

Tihanyi László a kortárs zene „gettósodásáról”

Szív, igazság, értelem

Harmincéves a Budapesti Tomkins Énekegyüttes

A TEHETSÉG KÖTELEZ

Tündértánc – Szabó Ildikó útravalója

Egy elhivatott négyes

Az Accord Quartet Bazel és Budapest között

ZENEKARI KÖRKÉP

Magyar népi hangszerek

Mandel Róbert új kötetéről, lemezéről és kvartettjéről

Szokrális vezérfonal

Budapesti Zenei Hetek 2008

MŰVÉSZ HÁZASPÁROK

Faludi Judit és Szenthelyi Miklós

Tunyogi Henriett és Vásáry Tamás

Négykezes regények az Egri & Pertis Duóval

Az utolsó billentések elé

Alfred Brendel visszavonul a koncertezéstől

Női koncertmesterek

Gyermánné Vass Ágnes, Ábrahám Márta és Kőrnyei Zsófia hivatásáról

KRITIKA

ZENÉS SZÍNHÁZ

„A legfőbb doppingszer a siker”

Hamar Zsolt hazai és külföldi tapasztalatai

Alan Titus és Jan-Hendrik Rootering

Karizmatikus vendégek a Wagner-napokon

Különlegességek Salzburgból

A Xerxestől A szicíliai vecsernyéig

A Magyar Állami Operaház jubileumi évadtervei

Versenygyőztes tenor: Brickner Szabolcs

Értéktérítés a Margitszigeten

Sikerrel zárult a Budapesti Nyári Fesztivál

Jutalomjáték – Az Idomeneo Münchenben

Finisben a Mezzo operaverseny

Döntők és eredményhirdetés novemberben

KRITIKA

JAZZ

6 Címlapsztori: Bill Frisell

A jazzgitározás legkomolyabb tréfamestere **84**

Iskolateremtő budapesti jazzesztivál **88**

Eklektika és nemzetközi sztárok Debrecenben **89**

12 Őszi jazzkoncertek **90**

Ifjú tehetség – Koós-Hutás Áron **92**

14 KRITIKA **93**

18 VILÁGZENE

Ősi és mai nyelv ötvözete

20 A Mitsoura zenekar második albuma **108**

22 KRITIKA **110**

32 GRAMOFON-HANG

A sokcsatornás hangtechnika – 2. rész

34 Ujházy László tanulmánya **116**

Potméter és zenetörténet

36 Beszélgetés Erdélyi Gábor hangmérnökkel **118**

38

40

42

44

48

64

68

70

73

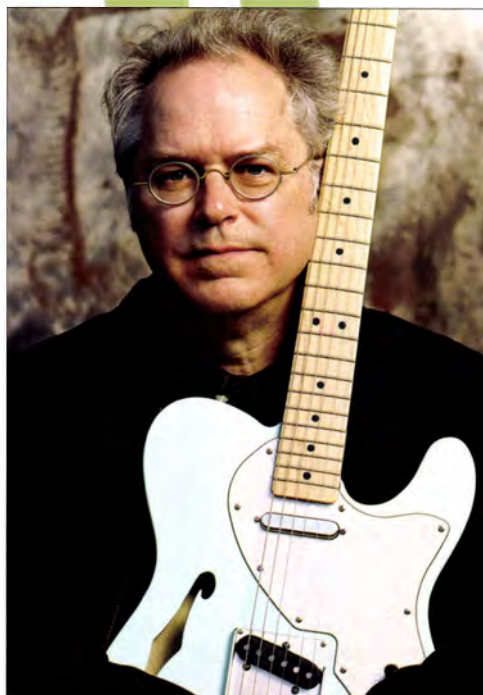
74

76

77

78

79

BILL FRISELL

Világsikerű filmzenei projektjével érkezik
Budapestre november 7-én (84. oldal)

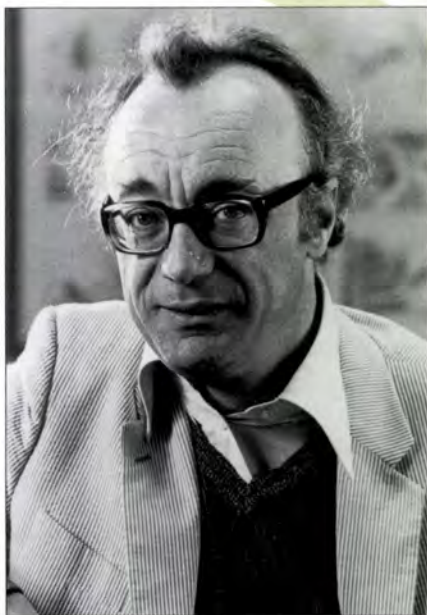

CENTENÁRIUM

Száz éve készült el az első magyar hanglemez Pete Csongor manufaktúrájában (6. oldal)

ALFRED BRENDEL

Visszavonul a koncertezéstől, és szeptember végén a budapesti közönségtől is elbúcsúzik (42. oldal)

HAMAR ZSOLT

Második évadját kezdi Zürichben a Pannon Filharmonikusok zeneigazgatója (64. oldal)

MITSOURA

Autentikus cigánydalok és elektronika ötvöze (108. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, Bösze Ádám, Retkes Attila és Ziperovszky Kornél

Főszerkesztő: Retkes Attila

Főszerkesztő-helyettes: Albert Mária

Főmunkatárs: Ziperovszky Kornél

Művészeti vezető: Práczky István

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bércesi Barbara (jazz)

H. Magyar Kornél (világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

E számunk szerzői:

Albert Mária, Aradi Péter, Balázs Miklós, Bencsik Gyula, Bércesi Barbara, Borí Viktor, Csák P. Judit, Deseő Csaba, Fittler Katalin, Friedrich Károly, Gilányi Gabriella, H. Magyar Kornél, Huszár Endre, Katona Márta, Kozma Gábor, Laczkó Krisztián, Lindner András, Lőrincz Judit, Márton Attila, Máté J. György, Molnár Szabolcs, Okovács Szilveszter, Pál Eszter, Pallai Péter, Pármiczky András, Pétery Dóra, Péterfi Nagy László, Pödör Bálint, Pödör Eszter, Réfi Zsuzsanna, Retkes Attila, Rockenbauer Zoltán, Simon Géza Gábor, Székely György, Szigeti Péter, Turi Gábor, Ujházy László, V. Nagy Viktória, Várkonyi Tamás, Veres Bálint, Vörös Eszter, Winkler-Nemes Gábor, Zay Balázs, Ziperovszky Kornél

Cimlapphotó: Jim Katz

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a Klasszikus és Jazz Nonprofit Kft.

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: Retkes Attila

Operatív igazgató: H. Magyar Kornél

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként. Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon, e-mailben. Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Fonográf, beszélőgép, mikrolemez, CD

Száz éves a magyar hanglemezgyártás

„Ha behunyom, becsukom szemeimet,
egy látomás szédít el.
Csillogó fekete lemezeken
Little Richard énekel!”

(Szörényi–Bródy:
Little Richard énekel)

A hangfelvétel készítésének, sokszorosításának lehetősége már kezdetleges formájában is megragadta a leendő iparosok és kereskedők fantáziáját szerte a világon. Nem volt ez másképp az Osztrák–Magyar Monarchiában sem, ahol a korabeli feljegyzések, híradások, címtárak tanúsága szerint elsősorban a birodalom két fővárosában, Bécsben és Budapesten, de más városokban is számos olyan vállalkozás alakult, amelyek önmaguk is készítettek és sokszorosítottak hangfelvételeket. Először éppen száz éve, 1908-ban.

➡ Simon Géza Gábor

Ekkor jelenik meg a német „Sprechmaschine” szó tükörfordításaként egy új fogalom a címtárakban, a „beszélőgép”. Az év egyfajta mennyiségi áttörést hoz: a már korábban ismert többtucatnyi cég mellett relatíve sok új jelenik meg, illetve már bejáratott, jó nevű cégek veszik fel gyártási és/vagy eladási palettájukra a beszélőgépeket. De ami még fontosabb: ebben az esztendőben jelenik meg a cégnyilvántartásban a hivatalosan is elsőnek deklarált, az összes vármegye által bejegyzett Első Magyar Hanglemezgyár: „Cégtulajdonos: Pete Csongor hanglemezgyáros, gyárt gramophonlemezeket és gépeket, VIII., Nap utca 29.; lakás: Kossuth Lajos u. 8.”

Az Első Magyar Hanglemezgyár

A cég hamarosan a VIII. kerületi Práter utca 53. szám alatt felépített hatalmas komplexumba költözik. Az

Előny Európánál

A világméretű gazdasági és pénzügyi válság nem kíméli az amúgy is viharvert zenei életet sem. Itt van, látjuk: bizonyos feltörekvő befektetési bankok által generált szappanbuborékok látványosan szétduzzannak, nyilvánvalóvá téve, hogy a tőzsdekaszinóba vetett túlzott bizalom álom csupán, és ez az álom nem tarthat örökké. A láncreakció látványos következményeként egykor tekintélyes óriáscégek kerültek kezelhetetlen pénzügyi örvénybe, sőt, akár el is tűntek egy éjszaka alatt a világ üzleti térképéről.

Hogy miért taglalom a világgazdaságban tapasztalható földrengés témáját egy kulturális magazin hasábjain? Nos, azért, mert már most látszik, hogy a problémák nem kerülnek el a kulturális életet sem, aminek első jelei még csak most jelent-

keznek az amerikai színtéren, és hogy mekkora méreteket öltenek, jelenleg kiszámíthatatlan. Elég csak azt megemlíteni, hogy a minap összeomlott Lehman Brothers és Merrill Lynch bankok számos tengerentúli kulturális intézmény mecenatúráját vállalták – hogy csak két példát említsünk: a New York-i Modern Művészetek Múzeuma és a Lincoln Center működését is a banki szektor adakozása alapozta meg. A gazdaság mélyrepülése ismét előtérbe hozza az állami támogatások szerepének kérdését. A magántőke ugyanis legtöbbször személyes szimpátia alapján áramlik egy-egy kulturális misszió költségvetésébe, és az ilyen jellegű támogatás mértéke – egyáltalán: jelenléte – ritkán múlik az intendáns művészeti elképzelésein. Amint pedig a személyes kapcsolat megszűnik, és a támogató kivonul a társulat, a színház, a zenekar vagy a múzeum mögül, ez az intézmény működésének végét jelentheti – teljesen függetlenül mindattól a művészi teljesítménytől, amelyet addigi működése alatt elért. Íme a következménye annak, ha egy ország kultúrpolitikája az úgynevezett „liberális távolságtartás” jegyében látja el feladatait. Persze azt nem is említve, hogy a magáncégek a legszorosabb személyes kapcsolatok mellett is csupán olyan kulturális események mellé állnak, amelyek közönségét piaci érdekből is fontos megszólítani – a széles tömegeket szórakoztató, közönségcsalogató programok sokkal könnyebben találnak pénzes gazdára, mint rétegműfajokat képviselő társaik.

Mindezt figyelembe véve kétszeresen is örülhetünk, hogy az öreg kontinensen ennél egyelőre árnyaltabb a helyzet. Először is, a közsféra támogatási rendszere Európában a kultúra kiszámítható és tervezhető működését teszi lehetővé. Másrészt, az európai szponzorcégekre régóta az innováció iránti nyitottság a jellemző: a döntéshozók szívesen állnak egy-egy új ötlet, szokatlan és be nem járatott megoldás mögé. A kulturális innovációt a támogató cég akár saját imázsába is beépíti. Mindez nagyobb biztonságérzetet nyújt a nagy európai kulturális intézmények számára amerikai társaiknál. Ha jósolnom kell, azt mondom, régióink koncertélete is hisztérikus aggodalmak nélkül, a gazdaság viharaitól megvédve tekinthet a jövőbe.

Andrea Meuli

a svájci Musik & Theater főszerkesztője
www.musikundtheater.ch

DOSSZIÉ

Magyar hegedűiskola

A 150 éve született Hubay Jenő hagyatéka

Polémia a magyar hangfellelgyártásról (olvasói levelek) 12

KALEIDOSZKÓP

Gramofon-díjak 2008

Múltból épített jövő

Beszélgetés Szilasi Alex zongoraművésszel

Finisben a zeneszerzőverseny

Messiaen-évforduló

MIDEM Classical Awards 2009

KLASSZIKUS

A TEHETSÉG KÖTELEZ

A Starlet ifjú művészei

A Zeneakadémia egyházzenei tanszéke

ZENEKARI KÖRKÉP

„A zene a szenvedélyem”

Vagyim Repin portréja

ÉVFORDULÓ

A Budapesti Madrigálkórus ötven éve

Az ELTE Énekkar és Zenekar kettős ünnepe

„A kiszámíthatóság jót tesz az inspirációnak”

Találkozás Vajda Gergellyel

KRITIKA

ZENÉS SZÍNHÁZ

Belcanto opera a XXI. századból

Eötvös Péter idej bemutatóiról és terveiről

Bazsinka Zsuzsanna kitüntetése

Magyar iskolások a Bastille Operában

Bartók + Bécs Miskolcon

Ritkaságok a nemzetközi operafesztiválon

Befejeződött a Mezzo Operaverseny

KRITIKA

JAZZ

Fohász Boldogasszony földjéért

Interjú Szabados Györggyel

Mezei Szilárd jazzhegedűs portréja

Brit–magyar jazz-cserekereskedelem

Jazzkoncertek, fesztiválok

Ifjú tehetség – Subicz Gábor

KRITIKA

VILÁGZENE

Címlapsztori: Sebestyén Márta

Lélekből szóló dalok

KRITIKA

GRAMOFON-HANG

Lánc-reakció: Szabó Sándor gitárművész

A sokcsatornás technika – 3. rész

Ujházy László tanulmánya

„A hangfellelgy nem avul el soha”

Beszélgetés Molnár Tibor hangfellelgy-restaurátorral

6	94
12	96
14	98
16	
20	
22	112
24	116
	122
	124
	128

SEBESTYÉN MÁRTA
Lélekből szóló dalok (112. oldal)

HUBAY HAGYATÉKA

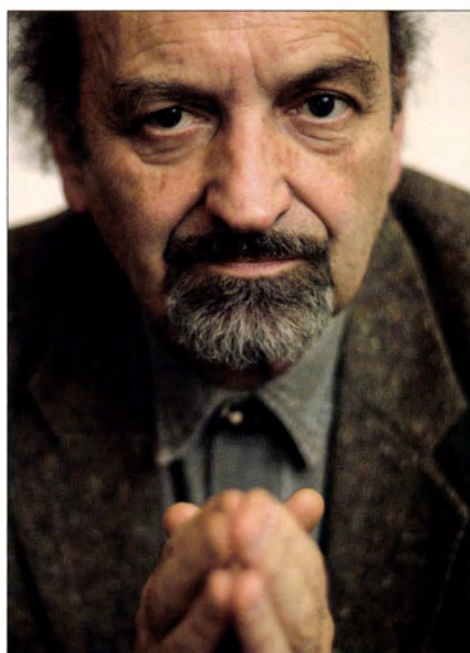
A magyar hegedűiskola
egykor és ma
(6. oldal)

Gramofon-díjasok

SZILASI ALEX

Chopin össziadás
és hangszerkutatás
(16. oldal)

SZABADOS GYÖRGY

Fohász Boldogasszony
földjéért
(88. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**

Főmunkatárs: **Zipernovszky Kornél**

Művészeti vezető: **Práczy István**

Tördelőszerkesztő: **Kondor Anna**

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bércesi Barbara (jazz)

H. Magyar Kornél (világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**, **Balázs Miklós**, **Bencsik Gyula**, **Bércesi Barbara**, **Bori Viktor**, **Deseő Csaba**, **Dobrovits Orsolya**, **Fittler Katalin**, **Fried Judit**, **Friedrich Károly**, **Gilányi Gabriella**, **Gombos László**, **H. Magyar Kornél**, **Huszár Endre**, **Katona Márta**, **Laczkó Krisztián**, **László Zsuzsa**, **Lindner András**, **Lőrincz Judit**, **Márton Attila**, **Máté J. György**, **Molnár Szabolcs**, **Ókovács Szilveszter**, **Pál Eszter**, **Pallai Péter**, **Párniczky András**, **Pödör Bálint**, **Pödör Eszter**, **Retkes Attila**, **Réfi Zsuzsanna**, **Rockenbauer Zoltán**, **Simon Géza Gábor**, **Szigeti Péter**, **Turi Gábor**, **Ujházy László**, **Várkonyi Tamás**, **Veres Bálint**, **Vörös Eszter**, **Winkler-Nemes Gábor**, **Zay Balázs**, **Zipernovszky Kornél**

Címlapfotó: **Falus Krisztina**

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz**

Nonprofit Kft.

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**

Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárगतó út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként. Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon, e-mailben. Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Magyar hegedűiskola

**A 150 éve született
Hubay Jenő
hagyatéka**

Forrás: Gramofon-archív

Különösen jellemző itt, a Kárpát-medencében, hogy – Ady szavaival élve – várjuk az új magyar csodákat, ám ha elérkezik a csoda pillanata, azt gyakran nem, vagy csak későn ismerjük fel. Inkább a kivételek közé tartozik a százötven éve született Hubay Jenő tevékenysége, amelyet a kortársak különleges megbecsüléssel öveztek. Ez a csoda több mint fél évszázadig tartott. Majd, elsősorban hazájában, hosszú időre megfeledkeztek róla – hogy a XX. század végén már legendás alakban éledhessen újjá. Hubaynak köszönhető a magyar hegedűiskola megteremtése.

➔ Gombos László

A Hubay név a XX. század első felében igazi „világmarkának” számított, iskolájának hírével Európában csak Auer Lipót szentpétervári és Otakar Ševčík prágai, illetve bécsi műhelye vetekedhetett. Már a siker előszobájában érezhette magát az ifjú hegedűs, ha életrajzába a „Hubay-növendék” megnevezést írhatta, és ennek birtokában nagy reményekkel indulhatott világhódító útjára. Özönlöttek is Budapestre a fiatal művészek, hogy tudásuk végső csiszolását a magyar mesterre bízzák, vagy legalább néhány alkalommal előjátsszanak a Hubay-palota legendás Fehér Zenetermében. Az 1930-as évek kezdetén itt járt Yehudi Menuhin és Ruggiero Ricci is, akik ifjúkori

prospektusaikban büszkén hirdették e találkozást. Mindennél többet mond Jan Kubelík, a századforduló hegedűs világsztárjának esete: a művész saját gyermekeit is Hubayhoz küldte tanulni, mivel fejlődésüket így látta biztosítva.

A csoda nem igényel magyarázatot, sőt, megmagyarázhatatlan. Legföljebb hátterét, előjeleit és eredményeit elemezhetjük. Hubay pedagógiáját is hiába próbálták meg sokan körülírni, a közhelyek ismétlésénél nem jutottak tovább. Ő maga mindig tiltakozott az ellen, hogy tanítását módszernek nevezzék. Minden növendékével egyéni adottsága szerint foglalkozott, és legfőbb célja volt rávezetni a természetes, könnyed

ösztönözte újításokra, viszont elősegítette, hogy kora egyik legnagyobb pedagógusa legyen.

Balra: Hubay a csodagyerek triász hölgytagjával, Geyer Stefivel

Brüsszel vagy Budapest?

A hegedűjáték három jelentős hagyományát egyesítette művészetében: a gyermekkorában elsajátított német és a később megismert francia–belga iskola elemeit ötvözte a magyar cigányzenészek szabad játékmódjával. Eleinte édesapja, Huber Károly, a Nemzeti Színház koncertmestere és karmestere tanította, majd a berlini főiskolán Joachim József lett a mestere. Liszt tanácsára Párizsban próbált szerencsét, ahol hamar hírnevet szerzett – nevét ekkor, 1879-ben változtatta Hubayra, hogy magyar csengésű névvel szerepelhessen Nyugat-Európában. Párizsban fogadta őt közeli barátjává a nagy hegedűs, Henri Vieuxtemps, aki a zseniális ifjában látta meg művészi örökösét. Valamennyi művét eljátszatta Hubayval, és részletes instrukciókat adott az előadásukhoz. Hubay így első kézből sajátította el a francia–belga hegedűiskola hagyományát. 1882-ben, huszonhárom évesen, Vieuxtemps és Wieniawski utódként a brüsszeli konzervatórium első hegedűtanárának nevezték ki, ami akkoriban Európa egyik legjelentősebb hegedűszociációjának számított.

játékra. Már pusztán jelenlétével is inspirált; különös légkört teremtett maga körül, amelyben a gátlások feloldásával és a rossz beidegződések megszüntetésével utat nyitott a tehetség szabad érvényesülésének. Képes volt arra, hogy egyesek játékát néhány hónap alatt szinte teljesen átformálja, de szolgálai utánpótlást soha senkitől nem kért. Geyer Stefí így emlékezett vissza tanulóéveire: „Hubay Jenő szavainak oly ösztönző hatása volt reám, hogy szinte a lehetetlent is megoldottam, ha kívánta. [...] Lehet-e tanítványt jobban megbecsülni annál, mint hogy a neki megfelelő módon irányítjuk művészetének útját? [...] Így volt lehetséges, hogy mi hárman: Vecsey, Szigeti és én egészen különbözően játszottunk, bár mindhárman magunkon viseltük a Hubay-iskola minden bélyegét. Játékunkban egy volt közös: a széles, öblös hang, a Hubay-iskola legfőbb szépsége.”

A Hubay-csoda misztikumához hozzátartozik a mester pályakezdésének egy apró, Hubay visszaemlékezéseiben mégis nagy jelentőségűvé emelt mozzanata. Tanulóéveit követően 1877. február 25-én lépett fel először hazájában, amikor a közönség soraiban megjelent Liszt Ferenc nyilvánosan homlokukra csókolt. Ezzel jelképesen egy nagy múltú „hagyomány” részesévé avatta: Beethoven fél évszázaddal korábbi (talán csak legendabeli) csókját adta tovább. Hubay egész életét és tevékenységét a tradíció folytatásának szentelte, ami zeneszerzőként nem

Sosem tudjuk meg, mi történt volna, ha Hubay élete végéig Brüsszelben marad. Az ott töltött négy és fél év kiemelkedően sikeres volt számára előadóként, zeneszerzőként és tanárként is. Kellemes modorának, jó kapcsolatteremtő képességének köszönhetően valósággal gyűjtötte a személyes

Vecsey Ferenc társaságában

ismeretségeket, mint más a bélyeget vagy a műkincseket. Idejének java részét írók, zenészek, festők és diplomaták társaságában töltötte, bejáratos volt uralkodók, arisztokraták szalonjaiba – mindez felbecsülhetetlen kapcsolati tőke egy művész számára, ráadásul Brüsszelben, ahonnan egy napi utazással Nyugat-Európa valamennyi kulturális központja elérhető.

1885 végén Budapesten elhunyt Huber Károly, és a következő tavasszal Liszt személyesen látogatta meg és kérte fel Hubayt, hogy vegye át apja pozícióját a Zeneakadémia másfél évvel azelőtt alapított hegedű tanszakán. Racionális érvekkel nehezen magyarázható, hogy Hubay miért tért haza, lényegesen rosszabb körülmények és lehetőségek közé. A hazaszeretet mellett minden bizonnyal Liszt személyes jelenléte lehetett a döntő tényező a számára, ám egy hónappal azelőtt, hogy megkezdhetette volna a tanítást Budapesten, a nagy mester elhunyt Bayreuthban.

Tanítványok és utódok

Az ifjú Szigeti Józseffel

Hubay 1886-tól 1936-ig, kerek ötven éven át vezette a hegedű-oktatást a Zeneakadémián. Tervszerűen, szinte a semmiből építette fel iskoláját évtizedek alatt. Mivel a századfordulóra a hegedűs növendékek létszáma a százat is meghaladta, maga mellé vette korábbi tanítványait, akik az ő útmutatása szerint készítették fel a kezdőket az akadémiai osztá-

lyokra. Hubay 1919-től tizenöt éven át az intézmény igazgatója is volt, ugyanúgy, mint Joachim Berlinben. Brácsát és kamarazenét is tanított, és – szintén Joachimhoz hasonlóan – évtizedeken át maga vezette a Zeneakadémia zenekarát, amivel a zenekari játék oktatásában is úttörő szerepet vállalt. Az első másfél évtizedben végzett Hubay-növendékek közül többen vezető európai zenekarok koncertmesterei lettek. Közülük kerültek ki a Zeneakadémia majdani tanárai is:

A mester és tanítványai a Fehér Zeneteremben (Hubay mellett jobbra Fenyves Lóránd és Zathureczky Ede)

Forrás: Gramofon-archív

A FEHÉR ZENETEREM

Hat évtized után, a Bem rakparton ismét megnyitotta kapuit az egykori zeneterem, amely annak a palotának a része volt, amelyet Hubay Jenő koncertjei jóvédelméből építtetett 1897–1898-ban, és amelyet négy évtizeden át a hazai zenei és kulturális élet egyik legendás helyszínévé emlegettek. A zenés összefüggéseket az 1920-as évektől zenedélutánoknak nevezték, amelyeken a kor legkiválóbb művészei léptek fel: Geyer Stefi, Szigeti József, Vecsey Ferenc, Zathureczky Ede, Bartók Béla és Fischer Annie, de járt itt Arturo Toscanini, Bruno Walter, Yehudi Menuhin és Pietro Mascagni is. A II. világháborúban súlyos bombatalálat érte a házat, dunai része egészen 1990-ig foghíj-telek volt, majd magántulajdonban lévő szálloda épült helyén. A szálloda tulajdonosai 2007-ben megvásárolták a Hubay-palota szomszédos helyiségeit, és – az intézkedés parkettát újragyártatva, a Róth Miksa által készített ablaküvegeket, valamint az eredeti cserépkályhákat restaurálva – felújították a 60 négyzetméteres zenetermet, a két kisebb szalont, valamint az azokhoz tartozó tágas lépcsőházat. A Hubay Jenő Zeneterem a tervek szerint nemcsak koncerteknek, hanem kiállításoknak, fogadásoknak és esküvőknek is otthont ad majd. (www.hubayzeneterem.hu)

Kemény Rezső, Mambriny Gyula, Kresz Géza, Lentz Rezső és Szerémi Gusztáv. Pedagógusként a világsiker az első három csodagyerek fel-tűnése hozta el Hubaynak: 1902-ben Geyer Stefi, 1904-ben Vecsey Ferenc, 1906-ban Szigeti József. Kiváló művészek egész sora következett, többek között Arányi Jelly, Waldbauer Imre, Telmányi Emil, Temesváry János, Koncz János, Pártos István és Rubinstein Erna. (Az 1917-ben diplomázott Ormándy Jenő karmesterként lett világhírű.) Az 1920-as években végzett Székely Zoltán, Fehér Ilona, Zathureczky Ede, Serly Tibor, Ország Tivadar, Pártos Ödön, Szerdahelyi László, Szentgyörgyi László és Garay György. Gertler Endre három évvel tanulmányai befejezését követően, 1928-ban Brüsszelben telepedett le, ahol 1940-ben a konzervatórium tanára, majd igazgatója lett. Ezzel a magyar hegedűiskola útja visszavezetett abba a városba, amelyet Hubay 1886-ban hazája kedvéért elhagyott. Az utolsó

Nagyok kamarazenéje: Hubay Jenő, Josef Krips és Zathureczky Ede

Hubay-növendékek között volt Koromzay Dénes, Végh Sándor és Fenyves Lóránd, valamint Lengyel Gabriella és Virovai Róbert, akiknek diplomahangversenyén még Hubay vezényelt, 1936 májusában.

Hubay már az 1910-es években elkezdte keresni utódát, de ekkor sem Geyer Stefi, az 1920-as években pedig Vecsey Ferenc és Szigeti József sem vállalta a hazatérést. Jóllehet, utóbbi számára Hubay még mesteriskolája vezetését is felajánlotta 1927-ben! Végül 1929-ben maga mellé vette az ifjú Zathureczky Edét, és hamarosan nyilvánvalóvá tette, hogy őt tartja a Hubay-iskola letéteményesének. Zathureczky 1943-tól az igazgatói székben is követte mesterét, és 1956-os külföldre távozásáig vezette a Zeneakadémiát. Utóda egyik legsikeresebb növendéke, Kovács Dénes lett, aki 1959-től négy évtizeden át volt a hegedű tanszak vezetője. Kovács – mint rektor is – követte Hubayt és Zathureczkyt: 1967-től huszonhárom évig töltötte be ezt a pozíciót. A Hubayt követő második generáció kiváló tanárai közül meg kell említenünk a Waldbauer-növendék Tátrai Vilmost, a Mambriny-tanítvány Rados Dézsőt, valamint a Zathureczky osztályában végzett Halász Ferencet.

Bár a magyar hegedűjáték zenei és technikai jellemzőit a sokszínűségnek köszönhetően ma már aligha lehet nemzeti iskolaként meghatározni, a Hubay és növendékei által közvetített hagyomány elemei továbbra is felismerhetők. Jelzés értékű, hogy Fehér Ilona (Shlomo Mintz és Pinchas Zukerman első mestere) utolsó tanítványa, az izraeli Hagai Shaham az utóbbi években a Hubay-zene elkötelezett interpretátoraként számos CD-felvételt készített a Hyperion Records brit kiadónál. (A Hungaroton Hubay összes hegedű-zongora-művét bemutató, tizenhárom részes sorozatát Szecsődi Ferenc és Kassai István jegyzi.) Több jel mutat arra, hogy az ezredfordulón a művészek körében felerősödött az „iskolák” eszmei összetartozásának hangsúlyozása, és ez esélyt ad a magyar hagyomány továbbélésére is.

Újabb generációk: Zathureczky Ede az ifjú Pauk György társaságában

„CSAK” MUZSIKÁLNI TANÍTOTT *Komlós Péter*

„Hubay Jenő összetett, érdekes, ellentmondásos alakja a zenetörténetnek és a zenepedagógjának. Sokat hallgattam a lemezeit, de annyit változott azóta a hegedülés, hogy játéka mai füllel már kicsit komikusnak hat. Hubay Jenő különleges tehetségekkel foglalkozott, de mondjuk el azt is, hogy olyanokkal, akik nélküle is kiváló művészekké váltak volna. Tanárom, az egykori Hubay-növendék Garay György úgy vélekedett, hogy Hubay Jenő maga volt a csoda, de nem sokat tanított. Nagyon magas követelményeket támasztott, de szinte kész hegedűművészeket kapott a többi tanártól. Sajnos Hubay óta a hegedűoktatásban folyamatos hanyatlás figyelhető meg, mert olyanok is tanítanak a Zeneakadémián, akik nem oda-válók, és azért is, mert nincsenek olyan tehetségek, mint Hubay idejében. Hubay Jenő rengeteget tett azért, hogy a magyar hegedűiskolának világszerte olyan híre, rangja legyen, amit ma már érdemtelenül várnak tőle. Összes hibája ellenére ezért most is visszasírjuk a Hubay-időket.”

HUBAY BŐRÉBE BÚJNA *Kelemen Barnabás*

„Már elgondolkodtam azon, hogy ha választhatnék, melyik nagy hegedűs lennék. Arra jutottam, hogy Hubay Jenő bőrébe bújnék a legszívesebben. Az ő korában hihetetlenül pezsgő volt a zeneélet, debütálását meghallgatta Liszt és Brahms is. Többször muzsikálhattam mindkettőjünkkel, emellett dolgoztam Bartókkal és számos, mára legendává vált zenésszel. Hubay háza is fantasztikus; a salonját, amelyben házimuzsikálásokat rendezett, én is szívesen használnám hasonló célokra. Örülök, hogy tanárom, a Kovács Dénes-növendék Perényi Eszter révén magam is a Hubay-iskola folytatója lehetek. Hubay hegedűtechnikai nézeteit azonban nem mindenben követem. Inkább az Ojsztrahféle vonókezelést tartom jónak, de a Hubay által képviselt precizitást, pontos intonációt, különleges hangzást próbálom megtanítani a növendékeimnek.”

AZ ÉNEKLŐ HEGEDŰHANG ISKOLÁJA *Banda Ádám*

„Már gyerekként rengeteget hallgattam Szigeti, Zathureczky, Hubay felvételeit, és nagyon nagy hatást gyakorolt rám a játéuk. Ezért is tett boldoggá, hogy sikerült a Nemzetközi Szigeti – Hubay Hegedűversenyen az első helyen végezni, és még a Hubay-különdíjat is átvehettem. Külön megtiszteltetés, hogy tanárnőm, Perényi Eszter révén én is a Hubay-iskola hagyományai alapján tanulok, ő ugyanis különös gondot fordít a hangzásra, a hegedűhang kultúrájára. Az iskola lényege a ragyogó, éneklő hang, a könnyed, természetes vonókezelés, úgynevezett kétkezes technikája pedig az egész világon különlegességnek számít.”

TEKINTÉLYELVŰ ISKOLA *Szenthelyi Miklós*

„Hubay hegedűiskolája nagyon fontos a magyar zeneoktatásban, hiszen részben neki köszönhető, hogy a Zeneakadémia ma is világhírű. A II. világháború előtti években egymás után indította útjukra a fantasztikus tudású művészeket, valódi aranycsapatot hozott létre. Igazolta azt a tézist is, hogy minden igazán sikeres iskola mögött egy nagyon komoly művész áll. Elképesztően széles repertoárt játszott, sokkal gazdagabban, mint az akkori koncertprogramok, ez volt jellemző a növendékeire is. Tekintélyelvű iskolát működtetett, amelyben nem is volt kérdés, hogy minden tanítvány annyit gyakorolt, amennyire szükség volt. Az akkori közönség nem arra volt kíváncsi, hogy ki tud kevesebb hibával játszani, hanem arra, hogy ki tud olyan élményt nyújtani, ami miatt még egyszer elmennek a koncertjére. Ma azonban már sajnos egyre kevésbé van igény az egyéniségekre, az egyedi hangra.”

SZABADON SZÁRNYALHAT A LÉLEK *Szecsődi Ferenc*

„Én voltam az első, aki hosszú szünet után megtörtem a csendet, és 1987-ben, halálának ötvenedik évfordulóján ismét Hubay-émlékhangversenyt adtam, addig tiltólistán voltak a darabjai. Műveiből Kassai Istvánnal tizenhárom lemezes összkiadást készítettünk a Hungarotonnal. Számos hazai és külföldi városban, legutóbb Bernben mutattam be A világhírű Hubay-hegedűiskola titka című előadásomat. A Hubay Társaság elnökeként is igyekszem a művész emlékét méltóképpen megőrizni. Ő nemcsak csodálatos hegedűművész, kiváló zeneszerző, hanem tudatos, született pedagógus is volt. Láttam, mi rejlik a növendékekben, és igyekezett a megfelelő útra terelni őket. Technikai tökéletességre oktatta tanítványait, a két kéz kidolgozott játékaival ugyanis szabadon szárnyalhatott a lélek, az egyéniség kibontakozhatott.”

HAZAHOZTA A TUDÁST *Szabadi Vilmos*

„Ha nincs Hubay Jenő, akkor ma én sem lennék hegedűművész, hiszen az általa alapított iskolán nőttem fel. Családi kapcsolat is akad, hiszen édesapám a Hubaynál végzett Zsolt Nándornál tanult hegedülni. Hubay Jenő volt az első olyan kiemelkedő hegedűművész, aki nem külföldre vitte innen a tudást, hanem hazahozta. Hubaynak köszönhető, hogy a Zeneakadémia hegedű tanszakának a mai napig olyan a híre, hogy még Japánból is jönnek növendékek, és nem kevés pénzt áldoznak azért, hogy nálunk tanulhassanak. Igyekszem én is továbbadni a fiataloknak mindazt, amit erről a hegedűiskoláról tudok, de elkésérít, hogy sokan válnak közülük pályaelhagyóvá, és művészdiplomával a zsebükben inkább ügyvédnek, titkárnőnek állnak. Hubay korában mindez elképzelhetetlen lett volna.”

GRAMOFON
KÖNYVEK

GÖNCZ ZOLTÁN

BACH

TESTAMENTUMA

GRAMOFON
KÖNYVEK

Új kiadvány
a Gramofon-könyvek
sorozatban

Göncz Zoltán:

Bach testamentuma

Vajon helyreállítható-e Bach utolsó alkotásának, A fuga művészetének töredékesen maradt négyesfúgája? Állhatott-e valami rejtett szimbólum a mű háttérében? A CD-mellékletet is tartalmazó könyv megdöbbentő konklúzióra jut.

Keresse december 15-étől a Lira & Lant zeneműboltjaiban vagy a kiadó elérhetőségein:

Klasszikus és Jazz Kiadó • 1037 Budapest, Szépvölgyi út 99. • Tel.: 06-1 / 430-2870 • info@gramofon.hu

Rendelje meg kedvezménnyel internetes áruházunkban: www.gramofon.hu

Polémia a magyar hanglemezgyártásról

Két olvasói levél is érkezett szerkesztőségünkbe az őszi számban megjelent, Százéves a magyar hanglemezgyártás című Dossziénkhoz. Rózsás Elemérné és Szomolányi Gy. István hozzászólása mellett szintén szerkesztett formában közöljük a szerző, Simon Géza Gábor választát.

Rózsás Elemérné:

Joggal kérdezheti bárki, hogy a sok-sok munkával járó előkészületből hogyan lett bakelitlemez, amely az üzletekben kapható volt, és a lemezjátszóra feltéve megszólalt?

A II. világháború utáni nagyon-nagyon nehéz időkben, 1945 ősztől – diákéveimet megszakítva – dolgozni kényszerültem a Fehérvári úti Kábelgyárban, ahol a bakelit gramfonlemezeket gyártották. A gyár bér munkában dolgozott, jelentős cégek, például a His Master's Voice, a Durium, az Odeon megbízásából. A Kábelgyár a legjobb művészekkel felvett viaszlemezekről galvano-technikával matricákat készített, amelyekről hidraulikus préseléssel készültek a bakelit hanglemezek. Agyonjavított gépeken, nem mindig megfelelő sellakkal készített alapanyagból, negyvenfokos, meleg műhelyben dolgoztak a csontsovány, a háborúból hazavergődött férfiak; présporral telített levegőjű helyiségben lemezek szélét csiszoló nők. Egyetlen személy „meözött” a lejátszó készülékkel a présműhellyel szomszédos matricaraktárban, együtt a bérelszámolással, matricakiadással, címkeszámolással, élelmiszerjegyzéssel. A lemezekre nagy igény volt, mert a szórakoztató zeneszámok segítettek feledni a háború borzalmait. Hangsúlyozom: csak nyolc év történelemről tudok, mert a poros levegő okozta betegség miatt, orvosi javaslatra 1953-ban más munkahelyet kellett keresnem.

Ez is a százéves hanglemezgyártás történetéhez tartozik, e kiegészítés azonban nem csorbítja Simon Géza Gábor kitűnő munkáját a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban rendezett kiállításán. Itt minden fontos momentum imponáló pontossággal, az igazságnak megfelelően szerepel a hanglemezgyártás előkészületeiről, problémáiról, nehézségeiről és sikereiről. Tartoztunk e megemlékezéssel a szorgalmas és hozzáértő munkásoknak.

Dr. Szomolányi Gy. István:

Simon Géza Gábor kitűnő szakember, a magyar jazz-kutatás emblematikus alakja, a jazzdiszkográfia úttörője. Az általa szervezett kiállítás kitűnő ötlet, figyelemfelkeltő, dr. Bajnai Klára remek kiállítási anyaggal segítette. Ám a tények makacs dolgok, a magyar hanglemez valójában százötven éves – egyidős a világon megjelent első hanglemezzel, hiszen a történelmi Magyarországon már 1898-ban készítették felvételeket. Miért éppen 1908-ra tennénk a kezdetet? Konkrétan: Ney Dávid, kora egyik legnagyobb magyar énekese, 1842–1905 között élt. A Gramofon szerkesztőségébe eljuttattam néhány olyan, a Gramophone és a Favorite cégeknél készült lemez címkéjének a fotóját (szándékosan nem labelt írtam, de erről később), amelyeken az ő hangja hallható. A Gramophone és a Favorite cégeknél megjelent lemezek mindenképpen több mint százévesek. A METEOR-Record cég szintén 1908 előtt rögzített néhány hegedűszólót Hubay Jenő közreműködésével, ezeket az Első Magyar Hanglemezgyár, amelynek bejegyzése 1907-ben történt, később átvette. Megemlítem továbbá az 1898–1908 közötti időszakból Beck Vilmos, Környei Béla, Krammer Teréz és Takáts Mihály nevét is.

Polémiaindítóknak szánom a „bakelit-kérdést”, ami már-már a köznyelvbe is bekerült helytelen kifejezés, hiszen bakelitre hangot rögzíteni nem lehet, annál inkább sellakra, röntgenfilmre, lakkfelületre (78-as fordulat), valamint vinylre (33-as fordulat). Legalább a szakma ne bakelitezzen! Ugyanilyen a „label” kifejezés; a „címke” sokkal érthetőbb Magyarországon. A témában számos kérdés vitára érett és érdemes. Valószínűleg előrelépést jelentene a filatélistákhoz (MABÉOSZ, MAFITT) hasonló hanglemezgyűjtői kör, társaság, szövetség létrehozása. Záró kérdés: mikor lesz egy, az Országos Széchényi Könyvtárhoz hasonló, a teljesség igényével létrehozott hangarchívum, amelyet Grexa Gyula tanár úr még tizenéves korában javasolt először, körülbelül száz éve?

Simon Géza Gábor:

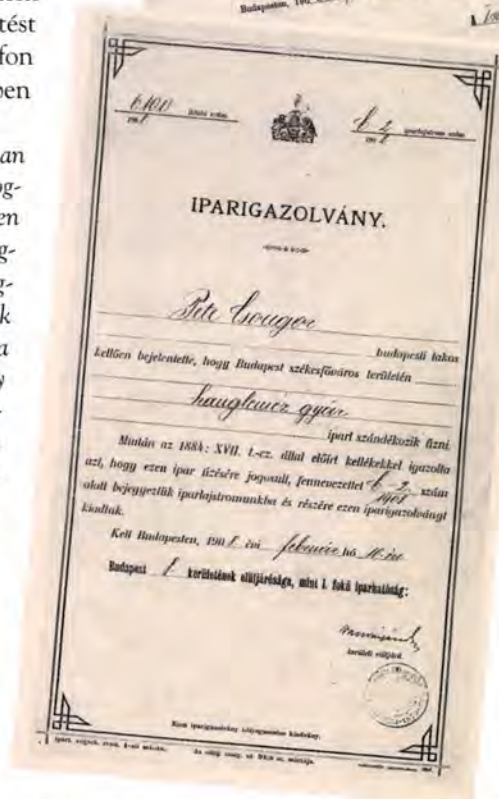
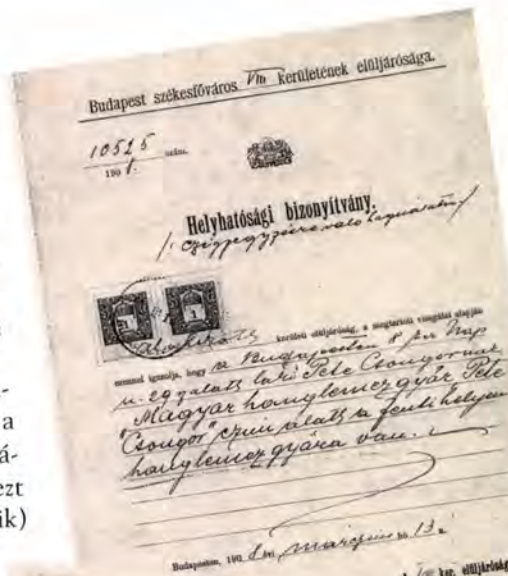
A magyar hanglemezyártást a szakemberek szerte a világon Pete Csongor Első Magyar Hanglemezyártótól számítják. Ő volt az első, aki nem amatőrként, hanem profi módon kívánta megteremteni a hazai, magyar tulajdonú gramofonlemez-ipart. A melékelt facsimilék egyértelműsítik a dátumot: 1908.

Mindezektől függetlenül: cikkemnek volt egy bevezető része, amely a Szomolányi Gy. István által is hiányolt korszak egy részével (ezt általában előtörténetként emlegetik) foglalkozott. Ezt a már egyébként is jócskán kivonatolt bevezetést terjedelmi okokból a Gramofon szerkesztőségével egyetértésben elhagytuk. Most pótoljuk:

1902-től többé-kevésbé pontosan követhetjük a budapesti fonográfkereskedők működését. Ebben a korabeli címtárak kevésbé megbízható adatai mellett a cégbírósági bejegyzések igazíthatnak el. Az egyik legkorábbi cég, a Mascagni Record például egy évvel hamarabb, 1902-ben jelent meg a címtárban, mint ahogy a cégbíróságon bejegyezték – ugyanis ezt az akkori jogszabályok lehetővé tették. Az először a Ferenciek tere 2. alatt működött Mascagni Record Társaság társtulajdonosai, Schlesinger Avram és Schlesinger Leó fonográfkereskedők voltak. A cég jegyzésére egyedül Schlesinger Avram volt jogosult, aki a

Múzeum körút 15. szám alatt lakott, és hamarosan ideköltözött a Mascagni Record Company főelárusítóhelye is.

1903-tól jelenik meg a piacon az Echo Phonograph (később: Fonográf) Társaság, amelynek társtulajdonosa egy házaspár volt: Sallai Benczi Vincze Venczel és Sallai Vinczéné, született Arnstein Júlia, „szabadalmazott műszaki cikkekkal és Echo fonográfokkal való kereskedők”. A cég a Kossuth Lajos utca 8. szám alatt működött. 1904-ben a fonográfgyárak sorában megjelenik a Sternberg és a Columbia, valamint az Aranyfény, illetve a Csillag és Deckmann cég; utóbbiak a Ferenciek tere 3. szám alatt mint „Aranyfény vállalat, hengeröntőde és fonográfgyár”, a Csillag és Deckmann pedig mint fonográfiai hengergyár. Az említett cégek egyúttal kereskedéssel is foglalkoztak. E tekintetben a Csillag és

Deckmann cég különösen érdekes, hiszen ezt Csillag Salamon és Deckmann Gyula mint „világítás, fűtésberendezéseket és technikai újdonságokat elárusító üzlettulajdonosok” is jegyezték. A „Sternberg Ármin és Testvére, cs. és kir. udvari szállító gramophon-raktára” a Kerepesi (ma: Rákóczi) út 36. alatt működött. Fiókküzlétük a Károly körút 2.-ben, Zenepalota néven működött. A gyár a Klauzál utca 3. szám alatt volt, a céget Sternberg Dávid Dezső önálló cégjegyzési joggal jegyezte.

A cikkben természetesen a továbbiakban sem lehetett minden, számomra/számunkra fontos adatot közreadni, mint ahogy annak idején, 1997/98-ban a felejtethetetlen Oldal Gábor sem tudott mindent le-

írni a Gramofonban megjelent grandiózus, tizenhét részes cikksorozatában.

A hamarosan megjelenő, a Nemzeti Kulturális Alap által is támogatott magyar hanglemez-történeti mű bő terjedelme ellenére sem lehet majd teljes. Az okok sokrétűek: terjedelmi- és időkorlátok éppúgy szerepet játszanak, mint anyagiak. Ugyanakkor a nevezett kötettel egy időben, a Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány kiadásában megjelenik a Magyar gramofonlemez diszkográfia sorozat első kötete, amely egy több tucatnyira tervezett széria első hírhozója. E sorozat kötetei tágabb teret engednek az egyes lemezcégek, -márkák ismertetésére.

A Szomolányi Gy. István által küldött egyedi lemezcímkék nem hazai termékek fotói, hanem világmárkák hungarica anyagai, amelyekkel az említett diszkográfiai sorozat várhatóan külön kötetben fog foglalkozni.

A label szót a világ valamennyi nyelvén használják, és pedig elsősorban lemezmárka értelemben, amely összefoglalóbb jellegű, mint a magyar nyelvben néhanapján használt (lemez)címke szó, amelynek eredeti jelentése egyetlen egy darab lemezcímkére vonatkozik.

Rózsás Elemérné hozzászólása szívmengető, hiszen ő egyike azon kevés, még ma is élő szakembereknek, akik maguk is gramofonlemez gyártottak. Hozzászólását idézni fogom a megjelenő kötetben.

Szabados György és Szilasi Alex

A Gramofon-díjak 2008. évi győztesei

A Gramofon – Klasszikus és Jazz kiadó a fődíjak odaítélését idén is a hvg.hu internetes portálon publikáló Gramofon Zenekritikai Műhely tagjaira bízta (Albert Mária, Bércesi Barbara, H. Magyar Kornél, Retkes Attila, Várkonyi Tamás, Zipernovszky Kornél). Ezenfelül öt kategóriadíj is gazdára talált, amelyet a Gramofon kritikai rovatainak szerzőgárdája ítelt oda pontozásos szavazás útján. A díjkiosztó gálaestet 2008. december 5-én, a Magyar Tudományos Akadémia Roosevelttéri Dísztermében rendezték.

Gramofon Magyar Klasszikus Zenei Díj – 2008:

Szilasi Alex zongoraművész

Sokoldalú zongoraművészi és zenei ismeretterjesztő tevékenységéért, Fryderyk Chopin műveinek újszerű értelmezéséért, a francia Édition Fuzeau felkérésére végzett, jelentős kotta-közreadói munkájáért, valamint hangszertörténeti kutatásaiért.

Szilasi Alex

Foto: Urbán Ádám

Gramofon Magyar Jazz Díj – 2008:

Szabados György zongoraművész-zeneszerző

Kiemelkedően jelentős alkotóművészi és előadói életművéért, a kortárs improvizatív zene fejlődésében játszott szerepéért, a MAKUZ (Magyar Királyi Udvari Zenekar) több évtizedes tevékenységéért, illetve Boldogasszony földje (Harangok) című szólólemezeért.

A kategóriadíjak nyertesei:

Hazai előadó klasszikus zenei CD-n

Kurtág: *Játékok II.* – Csalog Gábor, Kemenes András, Kurtág György, Kurtág Márta (BMC Records)

Külföldi előadó klasszikus zenei CD-n

Bach: *Kantáták* – Collegium Vocale Gent, vezényel: Philippe Herreweghe (Harmonia mundi – Karsay és Társa)

Klasszikus zenei produkció DVD-n

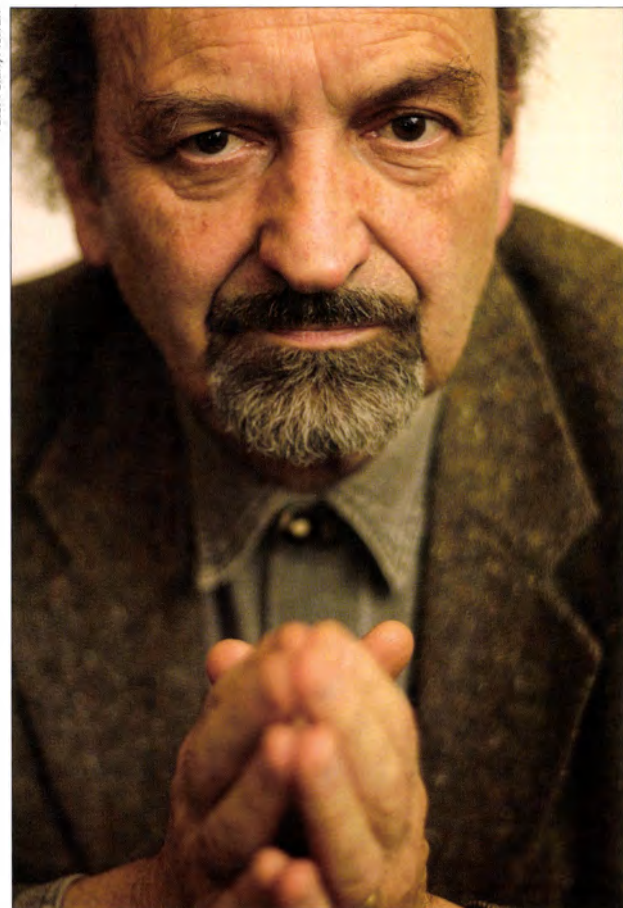
Őszi utazás (Portréfilm Dietrich Fischer-Dieskaurlól) – rendezte: Bruno Monsiegeon (Warner Classics)

Hazai előadó jazz CD-n

Oláh Kálmán Trio: *Always* (Memphis)

Külföldi előadó jazz CD-n

Lionel Loueke: *Karibu* (Blue Note – EMI)

Szabados György

A két fődíjjal a 16., illetve a 88. oldalon olvasható interjú.

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. december 6.

**Philippe Herreweghe
és a Flamand Királyi
Filharmonikus Zenekar
hangversenye**

Információ
Fidelitasúgó

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.00

2008. december 15.

**Puccini:
A Nyugat lánya**

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. december 18.

**„Egy kiállítás
képei – orgonán”
Loïc Mallié szólóestje**

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. december 19.

**Lorin Maazel és a
Symphonica Toscanini
Beethoven-estje**

Klubrádio
FESTIVÁL
Fidelitasúgó

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
16.00 és 19.30

2008. december 21.

**„Advent orgonával” –
Pálúr János és az MR
Gyermekkórus
karácsonyi koncertje**

NÉPSZAVA

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. december 22.

**„Karácsony:
Bach ünnepi kantátái
és Magnificat”
Purcell Kórus,
Orfeo Zenekar
(korabeli hangszereken)**

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300
és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000),
a Libri könyvesboltokban, valamint az internetes jegypénztárakban.
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.00

2009. január 1.

**ÚJÉVI HANGVERSENY
Joseph Haydn:
A teremtés**

**Londoni Filharmonikus
Zenekar és Kórus**

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2009. január 4.

**Rost Andrea
és Marcelo Álvarez
Puccini-estje**

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2009. január 13.

**Academy of
St. Martin in the Fields**

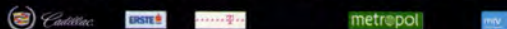
Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2009. január 27.

**„Orgona-sztorik” –
Fassang László és
Mácsai Pál estje**

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300
és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000),
a Libri könyvesboltokban, valamint az internetes jegypénztárakban.
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Múltból épített jövő

**Beszélgetés Szilasi Alex
Gramofon-díjas zongoraművésszel**

Az idén negyvenéves zongoraművész kapta meg 2008-ban a Gramofon-díjat. A Hungarotonnál 2010-ig lemezre veszi Chopin valamennyi művét, amelyeket koncerteken is megszólaltat. Közben értékes, régi zongorákat kutat és újítat fel, hogy ismét lehessen játszani rajtuk.

➔ Aradi Péter

Gramofon: Beszéljünk először a családi háttéréről, amely érdekesnek tűnik, bár csupán annyit tudni, hogy Olaszországban, Parmában született, és egyik nagyapja Csenki Imre karnagy, zeneszerző...

Szilasi Alex: Családom története igazi kelet-közép-európai történet. A szüleim itt ismerkedtek meg, Budapesten, de Olaszországban házasodtak össze. Én 1968-ban megszülettem Parmában, aztán Bresciába költöztünk, ahol apám orvosként dolgozott. A zene már akkor körbevett. Az egyik konzervatóriumi vizsgára készülve nem volt időm meghallgatni Bach Brandenburgi versenyeit, a vizsgán ennek ellenére fölismertem, és azt is tudtam, hogy a harmadikból szól egy részlet. Otthon elmeséltem ezt anyámnak – csodálkozva, hiszen, mint mondtam, a vizsga előtt meg sem néztem. Ő elmondta, hogy amikor kisbaba voltam, sőt, amikor várt engem, állandóan a Brandenbur-

gi versenyeket hallgatta, így természetes, hogy a fülemben vannak. Másrészt – amint a kérdésben is utalt rá – anyai nagyapám Csenki Imre, tőle kaptam az első zongoraleckéket és benyomásokat a zene világából. Ő rögtön észrevette, hogy van affinitásom a zenéhez. Olaszországban igen ritka a hőesés, ezért egyszer, még kisgyerekként, néhány szállingózó hópehelyet látva, elkezdtem énekelni, hátha attól jobban esik. Nagyapám meghallotta, és kiderült, hogy egy kánonban énekelhető kis dallamocska született. Amikor jöttünk haza látogatóba – mert édesanyámnak ez nagyon fontos volt –, engem semmi egyéb nem érdekelt, csak a nagy Bösendorfer koncertzongora, és azon játszottam olyan kis dalokat, mint a Gólya, gólya, gilice vagy a Megfogtam egy szúnyogot.

G.: Meddig élt Olaszországban?

Sz. A.: Akkor jöttünk haza édesanyámmal és a húgommal, amikor a szüleim elváltak. Hét és fél éves voltam. 1976 májusában tértünk vissza, és szeptembertől iskolába kellett mennem – úgy, hogy egy szót sem tudtam magyarul. El is voltam keseredve, mert az iskolában való megfelelés fontos volt számomra. Nem akartam Pinokkió lenni, aki az olasz értékrend szerint a rossz tanuló megtestesítője. A Váci utcai zenei általánosba jártam, ahol úgy mutattak be, hogy itt van egy kisfiú, aki Olaszországban született, és nem beszél magyarul. Akkor felállt a későbbi legjobb ba-

rátom, hogy üljek mellé, ő majd megtanít. Első „nyelv-órám” egyik emlékezetes szava volt a mindennapi életben rendkívül gyakran használt szekerce... Mégis hatékony volt a nyelvtanítás, mert egy évvel később már senki meg nem mondta, hogy én azelőtt nem beszéltem magyarul. Annyira természetesen beszéltem, hogy mindenki megfeledkezett arról, hogy a szókincsem talán még nem olyan gazdag, mint a korosztályomé – ebből aztán adódtak is problémák. De már az első napon is egy sokkoló élményben volt részem: el kellett volna énekelnem a *Hová mész, te kismaculacska?* kezdetű dalt – persze semmit nem értettem belőle, az *ingyom-bingyommal* meg végképp nem boldogultam, mire kaptam egy bekarikázott, piros egyest. Próbáltam magyarul, hogy lalázva szívesen eléneklek – erre meg egy figyelmeztetőt is kaptam, és szóltak anyámnak, hogy ki kellene vennie a zenei osztályból, mert nincs érzékem a zenéhez. Ehhez képest, körülbelül tíz nap elteltével azzal álltam elő, hogy akkor vagyok hajlandó iskolába járni, ha zongorázhatok. Anyám először nem pártolta ezt a kívánságomat – noha ő huszonkét évig hegedült –, mert nem akarta még ezt a terhet is rám rakni, de olyan konokul kitartottam, hogy végül beleegyezett. Így a zeneiskolát csak később, október közepén kezdtem el, akkor viszont rögtön eldöntöttem, hogy zongorista akarok lenni. Bényei Andrásné volt a tanárnőm – most a két nagyobbik fiamat, Dávidot és Barnabást is ő tanítja. Kezdetben két

„Ha már a jövőt
nem látjuk,
legalább a múltat
próbáljuk
összerakni,
rekonstruálni”

probléma volt: egyrészt nem nagyon értettem az instrukcióit, másrészt csak úgy voltam hajlandó gyakorolni, ahogy én szeretek – tehát improvizáltam. Különböző történeteket zongoráztam el, például *Az öreg, de még nem kihalt ház* című „zongoraciklusomat” interpretáltam minden délután különböző fordulatokkal – ezeket persze a nagyapámtól lestem el, aki kiváló zongorista is volt. Nagyon örült, hogy elkezdtem zongorázni, ha lehetett, azonnal leült, és játszott nekem.

G.: Gondolom, az ő hatása is hozzájárult ahhoz, hogy ilyen hamar eldöntötte: zongorista lesz.

Sz. A.: Persze, biztosan. Végigjátszotta nekem a Mozart- és Beethoven-szonátákat, a Wohltemperiertes Klaviert, nagyon szerette Lisztet, és néha játszott Chopint. Mindegyiket szívesen hallgat-

tam, de érdekes módon Chopinnél nem reagáltam. Szomorúnak éreztem. Valószínűleg valahol mélyen borzasztóan megfogott, és ezért nem váltott ki külső reakciót. Nagyapám azt mondta, később nagyon fogom szeretni. Így is lett. Azt is mondta, hogy Chopint igazából Pleyel-pianínón kell zongorázni, mert akkor jön rá az ember, milyen hangzásvilága lehetett eredetileg. Ez is bejött. Húsz évvel később a Pleyel gyárban találom magam, próbálgatva a Pleyeleket... Ez életre szóló élmény, olyan sokkhatás, amely ráébreszt arra, hogy revideálni kell bizonyos Chopinnel kapcsolatos reflexeket. Nem azért, mert a hangszer más, hanem mert az a korszak volt más: olyan szókinccset használtak, amelyet Chopin halála után húsz évvel már nem. Már konzervatóriumban feltűnt nekem, hogy a chopini kottakép milyen kísértetiesen hasonlít a bachi kottaképre. Később olvastam Chopin egyik tanítványának visszaemlékezését, amelyben leírta, hogy Chopin egyszer tizennyolc prelúdium és fűgát játszott el fejből a Wohltemperiertes Klavierből... Rendkívül izgalmas volt számomra az a felismerés, hogy a kontinuitást nem feltétlenül a Haydn–Mozart–Beethoven vonal meghosszabbítása jelenti Schuberték meg Chopinék felé, hanem egész más oldalról is vannak kapcsolódások. Amikor ezt megértettem, természetesen adódott, hogy foglalkoznom kell a zongora kérdésével. Mitől robbant be a mindennapi életbe? Hogyan lett státuszszimbólum? Hogyan vált a fiatal lányok hozományává? Vonzó üzleti befektetéssé, amely csak lassan veszít értékéből? A II. világháború előtt az egyik legkeresettebb árucikké, amit a fegyvergyárak felvásároltak az öntvény meg a hurok miatt? Említettem, hogy nagyapámnak volt egy Bösendorfer koncertzongorája. Én azt néhány hónap elteltével már szét is szedtem, mert azonnal érdekelt a mechanikai, fizikai része is. Számos kérdésemre később Rados Ferenc-től kaptam választ, akihez hat évig jártam a főiskolán, hetente háromszor. Ő volt tanulóéveim legmeghatározóbb személyisége. A diplomakoncertem után odajött

PÁLYAKÉP

Szilasi Alex zongoraművész 1968-ban született az olaszországi Parmában. Diplomáját 1993-ban szerezte a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián, tanárai Rados Ferenc, Falvai Sándor és Solymos Péter voltak. Első fellépése 1977-ben volt. Azóta rendszeres résztvevője hazai és nemzetközi zenei fesztiváloknak. 1996 és 1999 között Dél-Koreában a Taegu Egyetem tanszékvezető professzora volt. 2001 óta a franciaországi Editions Fuzeau 19. századi zongoraműveket megjelentető sorozatának megbízott igazgatója és közreadója, a 2010-es bicentenáriumba készülő Chopin faksimile-összkiadás vezető szerkesztője. 2005 óta Frédéric Chopin összes művét bemutató CD-sorozatot vesz fel a Hungaroton és a Zeneszalón együttműködésében, autentikus Pleyel hangszereken. Ezzel egyidejűleg Chopin összes művét négy évados sorozat keretében mutatja be az MTA dísztermében.

2005. április 28-án először mutatta be Szilasi Alex Chopin műveit Pleyel koncertzongorákon

hozzám, és azt mondta, hogy most el kellene felejtennem mindazt, amit tanultam. Évekkel később jöttem rá, hogy valójában mire gondolt. Ha találkozom vele, zenéről szinte már nem is esik szó.

G.: *Térjünk vissza ahhoz a ponthoz, amikor elmegy a Pleyel gyárba. Nagypapa megjegyzésén kívül végül is mi indította erre?*

Sz. A.: Több minden. A lemezjátszó alatti lemezgyűjtemény, benne Vladimir Horowitz első felvételei, Alfred Cortot Chopinjei, Maurizio Pollini fiatalkori interpretációi. Ezeket hallgatva – az egyéni előadásmódok különbségei mellett – feltűnt a zongorahang különbsége is. Érdekelni kezdett, hogy ez mennyire függ az előadótól és mennyire a hangszertől. Kedvenc foglalatosságom volt a hetvenes évek vége táján nagypapámmal elmenni Fenyőnéhez – ő volt a legnagyobb zongorakereskedő a Nagykör-

úton –, ahol semmi mást nem csináltam, csak leültem a zongorákhoz játszani: megfigyeltem, hogyan szól egy Förster vagy egy Bösendorfer vagy bármilyen más zongora. Ekkoriban már bőszén gyakoroltam, és nagypám Bösendorfere annyira amortizálódott, hogy szükség volt egy új hangszerre. Szóba került, hogy a Steinway a legjobb a zongorák között, a nagypám úgy döntött, ilyet veszünk. Pontosan kilenc Steinwayt néztünk meg négy és fél év alatt: mindet, ami föllelhető volt. Végül a tizediknél mondtam azt, hogy ez igen, ezt kell megvenni. Erre Gyöngy Pál sanzonszerző rózsadombi lakásában bukkantunk. Az első akkordok után tudtam, hogy ez az igazi. Amikor nagy anyagi erőfeszítések árán sikerült megvinnünk, a Bösendorferhez hasonlóan ezt is szétszedtem. És láttam, hogy kardinálisan különböznek a megoldások. Évekkel később, egy svájci mesterkurzus alkalmával volt szerencsém kipróbálni Zürichben egy Pleyel-pianínót. Természetesen Chopint játszottam rajta. Ott is azt kértem, szedjék szét, nézzük meg – és láttam benne egy egészen különleges mechanikai megoldást. Korábban én is azt gondoltam, hogy egy Steinway mindenre képes – de kiderült, hogy nem. Miért kellene megfosztanunk magunkat attól a hangzásvilágtól, amit más zongoragyárak hangszerei nyújtanak?

Ne felejtsük el, hogy az 1860-as évektől az 1930-as évekig a Steinway sehol nincs a többihez képest. Dohnányi Chickeringhez ül le, vagy ha az nincs, Bösendorferen játszik. Az ifjú Wilhelm Backhaus előbb Pleyelen zongorázik, aztán áttér a Bösendorferre, de ha kell, Bechsteinen játszik. Ezek a hangszerek ugyanis nagymértékben különböztek egymástól, és megvolt a lehetőség, hogy az ember azt válassza, amelyik a programnak legjobban megfelelt. Ezt a közönség és a kritika is természetesnek tekintette. Ám azzal a koncertező életmóddal, amely a XX. század első évtizedeiben lett divatos – egyik nap Párizs, másik nap London, és így tovább –, szükségessé vált, hogy a koncerttermeknek olyan zongoráik legyenek, amelyek mindig megbízhatóan hozzák a megfelelő színvonalat. Ekkor jött a Steinway, amely fokozatosan kiszorította a többi márkát. Manapság már szinte kiváltságnak számít, ha valaki megengedheti magának, hogy a műsorát az annak megfelelő – többnyire saját – zongorán játssza el.

G.: *Úgy tudom, munkál önben egyfajta gyűjtőszenvedély is – tulajdonában van például Dohnányi zongoraszéke –, és céljai között szerepel egy nyilvánosan látogatható, állandó hangszergyűjtemény létrehozása.*

Sz. A.: A gyűjtőszenvedély családi vonás, mindkét ágon. Édesanyám ráadásul könyv- és tárgyrestaurátor. A lakás-

PLEYEL ZONGORÁK MAGYARORSZÁGON

Magyarországon nagyon kevés Pleyel zongora ismert. Az egyik, nemzetközi viszonylatban is egyedülálló hangszer az Egrí-Pertis duó két klaviatúrás Pleyel Double Grand zongorája, melyet időről időre bemutatnak magyarországi koncerthelyszíneken is. A másik hazai ritkaság a mindössze három példányban készült,

Fotó: Práczky István

1898-as aranyozott díszítésű modell, melyek egyike az Iparművészeti Múzeum hangszergyűjteményében található. Felújítását Szilasi Alex kezdeményezte. Az MTA dísztermében zajló hangversenysorozatán ezen a hangszeren mutatja be Chopin összes művét. PI

PIANOS PLEYEL

A francia zongoragyártás utolsó bátyja

A Pleyel Európa legrégebbi, még ma is működő zongoramanufaktúrája. 1807-es megalapítása óta közel 270 ezer hangszer hagyta el a gyárat, amely hosszabb-rövidebb megszakításokkal Párizsban működik. Ignaz (később: Ignace) Pleyel Ausztriából, Haydn alkotói környezetéből települt át a forradalom előtti Franciaországba. Eleinte sikeres koncertező zeneszerző, majd zeneműkiadó, végül megalapítja legendás zongoragyárat. Az ő, majd fia, Camille által vezetett üzemből számos újítást vezettek be, melyek jelentősen hozzájárultak a mai koncertzongora kialakulásához. A Pleyel hangszeresek főként a mechanikai zajok kiküszöbölésével, rendkívül kiegyensúlyozott dinamikájukkal és különleges árnyalatgazdagságukkal válnak ki a konkurens hangszeresek közül. Pleyel nem csak zongorakészítéssel foglalkozott, de elsőként érzett rá a marketing szükségességére: az ő nevéhez fűződik az első hangversenyterem megnyitása 1830-ban. A teremben felállított hangszereseken a világ legjelesebb pianistái mutatkozhattak be. Chopin 1848-ban itt adta utolsó párizsi hangversenyét. Párizsban ma is meghatározó koncerthelyszíne az 1927-ben

megnyitott, két éve felújított Salle Pleyel (képünkön), amely a Cité de la Musique 1995-ös megnyitásáig az egyedüli zenekari hangversenyterem volt a francia fővárosban.

Fotó: Párczy István

ban is nagyon hamar megtanítottak úgy járni, hogy ne törjem össze a dolgokat. Rados Ferencsel is sokszor óránkon keresztül tűnődtünk valami talált kis darabon, hogy vajon az mi lehetett. A tárgyak gyűjtésének igényét az alakította ki bennem, hogy ha már a jövőt nem látjuk, legalább a múltat próbáljuk összerakni, rekonstruálni, mert arra építkezve tovább tudunk lépni. Dohnányi széke egyenesen a családjától került hozzám. Egy koncert után jelentették be, hogy szeretnék nekem adni. A „gondolkodófolelem” Ádám Jenőé volt, aki annak idején a bútorokkal együtt eladta az alkotóházát a nagyapámnak. Ezek a tárgyak a saját, személyes környezetem részei, de úgy gondoltam, a hangszeresek tekintetében túl kell lépnem ezen a körön. A tanítás során rájöttem – hiszen tizenöt éve tanítok, éveig külföldön (Dél-Koreában, Amerikában, Németországban) is dolgoztam –, hogy a hallgatók nagy részének fogalma sincs a zongora történetéről és működéséről. Egyfajta misszióknak tekintetem, hogy megismertessem velük a hangszert, amelyen játszanak. Ha találok valahol egy értékes instrumentumot, igyekszem megmenteni, biztos helyre juttatni. 2004-re már eldőlt, hogy faksimilében kiadom Chopin összes művét – a

chopini francia első kiadás hasonmását –, és fölveszem az összes Chopin-művet, csak azt nem tudtam még, milyen hangszeren fogom eljátszani. Szerettem volna Pleyel-zongorán, amelyhez végül mégsem a Pleyel gyár révén, hanem a mesterhangszer-parkjáról híres Fabbrini zongoraházból jutottam: két csodálatos, múlt század végi hangszeren játszhattam a 2005-ös, Művészetek Palotájában rendezett zenekari koncertemen. Ezek közül a nagyobbikon vettem föl később a sorozat első lemezeit. Ekkortájt hozta úgy a véletlen, hogy az Iparművészeti Múzeumban megtaláltam egy egészen fantasztikus Pleyel hangszert. 2008-ra sikerült olyan pénzügyi forrásokat találnom, amelyek segítségével nemcsak ezt a hangszert újítjuk fel, hanem az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében lévő többi, páratlan hangszert is – minden évben kettőt. Ezeket be is mutatjuk, hangfelvételek készülnek majd rajtuk. Így olyan, a világon szinte egyedülálló gyűjtemény jön létre, amelynek darabjai eredeti állapotukban felújítva megszólaltathatók. Az a célom, hogy egy állandó kiállítás keretében, havonta egyszer ifjú tehetségek játszanak rajtuk, próbálják ki, adjanak koncerteket – a múzeum erre is alkalmas.

G.: Chopin műveit nemcsak lemezre rögzíti, hanem több év alatt, hangversenyek során is végigjátssza. Ahogy látom, repertoárjának gerincét amúgy is a romantika szerzői alkotják. Nem jelent ez egyfajta beszűkülést?

Sz. A.: Huszonegy éves koromig nem játszottam romantikus műveket. Szerettem a barokkal foglalkozni, s talán még inkább az impresszionistákkal, meg sok kortárs zenét is játszottam. Jelenlegi tevékenységem valóban erősen köt Chopinhez és a romantikához – de egy lakatlan szigetre nem őket vinném magammal, mert már kiismerem, otthonosan mozogok ebben a korszakban.

G.: Van már elképzelése arról, mivel foglalkozik, ha befejezi ezt a sorozatot?

Sz. A.: Az egyik Schumann lesz, mert a chopini és a schumanni kottakép is nagyon hasonlít egymásra – de nem szeretném a teljes életművet feldolgozni. Nagyon érdekel a komponálás. Régi ambícióm, hogy ne csak reprodukáljak, hanem alkossak is. Legkevésbé zongorára írok, mert problematikus számomra, hogy ezt a hangszert még mindig XIX. századi technológiával készítik. Nem szeretném, hogy úgy járjon a zongora, mint a viola da gamba, ezért igyekszem előmozdítani, hogy olyan fejlesztéseket hajtsunk végre a gyártásában, amelyek megfelelnek a mai kor technológiájának. Létre lehetne hozni egy zongora-utódot: ahogy a fortepianóból Hammerklavier, abból pedig zongora lett. Az már kiderült, hogy nem a szintetizátor vagy a clavinova jelenti a jövőt, hanem a mechanikus rész továbbfejlesztése. A komponálás vágya azt is mutatja, hogy mindenképpen szeretnék megnyilvánulni: nem feltétlenül egy Chopin-mazurka eljátszásával, hanem saját hangzásvilágom formába öntésével. ■

Finisben a zeneszerzőverseny

Példás összefogás, nemes cél érdekében

Január 12-én, a Művészetek Palotájában rendezik az Új Magyar Zenei Fórum 2009 elnevezésű zeneszerzőverseny (UMZF 2009) döntőjét. Az UMZF célja volt ösztönözni és támogatni új magyar zenedarabok megalkotását, valamint tartós együttműködést létrehozni fiatal szerzők és kamaragyüttesek, nagyzenekarok között. Maguk a szervezők sem számítottak ilyen nagy érdeklődésre.

➔ Várkonyi Tamás

Kamarazenei kategóriában tizennégy, nagyzenekariban huszonnégy, azaz összesen harmincnyolc pályamű érkezett, ami Eötvös Péter szerint óriási szám a zeneszerzőversenyek világában. Pályázni ebben a két kategóriában lehetett, a döntőbe jutott négy-négy alkotást két fordulóban választotta ki a zsűri. A nyilvános döntőt január 12-én 19 órakor rendezik a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Nagyszerű és példamutató, hogy a magyar zenei élet több fontos szereplője fogott össze a nemes cél érdekében. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium a Reneszánsz-év keretében nem kevesebb, mint tizenhat millió forinttal támogatta a rendezvényt, amelyet a Budapest Music Center bonyolít le a Művészetek Palotájával közösen. Az első díjakért járó, nemzetközi mércével is magasnak számító összeget, egy-egy millió forintot az Artisjus szerzői jogvédő egyesület ajánlotta fel; az UMZE kamaragyüttes és a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar vállalkozott a döntőbe került nyolc kompozíció megszólaltatására, amit az MR3 Bartók Rádió élőben közvetít. Különdíjat ad majd a Magyar Zeneszerzők Egyesülete, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és

a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium.

A kamarazene kategória előzsűrijében Gémesi Géza, Pilz János, Serei Zsolt, a zenekariában pedig Kovács László, Tihanyi László és Vidovszky László ítélkezett. A fősűri – Batta András, Hamar Zsolt, Jeney Zoltán, Keller András, Rácz Zoltán és Soproni József – az utolsó versenyszám elhangzását követően, a helyszínen ül össze döntéshozatalra, majd ünnepélyes keretek között kiosztja a díjakat. A döntősök között vannak, akik kifejezetten a versenyre komponálták pályaművüket, és akadnak, akik már meglevő – de be még nem mutatott – alkotásukat adták be. Dargay Marcell James Joyce Ulysseséből ragadott ki egy balladát An(a)them(a) című darabjához. A döntő legfiatalabb résztvevője, Bella Máté (22) az egyik legkorábbi, álommal kapcsolatos kínai történethez, Csuang-cu álma-hoz nyúlt vissza. Szintén a kamaragyüttesre írt művek közül bizonyult legjobbnak Sály Bánk Mégis című opusa, míg Dinyés Dániel mindkét kategóriában finalista lett. A már beérkezett zeneszerzőnek mondható Horváth Balázs Borrowed Ideas (Kölcsönvett ötletek) című darabjával jutott a zenekari művek döntőjébe. Ő Miles Davis egy 1961-es koncertjén elhangzott trombitaszólóit „törte szilánkokra” és rakta újra össze érdekes térbeli elrendezésű nagyzenekarára. Szintén a zenekari kategóriában hangzik el majd a Bécsben élő Varga Judit Le Temps retrouvé (Megtalált idő) című alkotása. Ő nemigen szokott versenyekre komponálni, de ezúttal azért tett kivételt, mert a döntő épp harmincadik születésnapjára esik. A negyedik döntős szimfonikus mű Zombola Péter Symphony No. 1/b című alkotása, amely – a huszonöt éves zeneszerző szerint – egyrészt összefoglalása a régebbi korok benne élő, általa kedvelt stílusirányzatainak, másrészt új kapukat nyit meg a szimfonikus zenekarban rejlő, eddig kihasználatlan lehetőségek felé. ■

Sály Bánk, Dinyés Dániel, Horváth Balázs, Dargay Marcell, Bella Máté, Zombola Péter, Varga Judit

REGISTER EARLY!
PAY LESS!

midem
The world's music community

Let **classical & jazz music** talk

MIDEM classical & jazz

MIDEM is about people – the worldwide community of professionals that create and use music in every style.

MIDEM Classical & Jazz is the only tradeshow of its kind that lets you reach all the industry people from your sector and beyond in one go.

Professionals from nearly 600 classical and jazz companies will get in touch with over 9,000 key executives from the record, live music, publishing, artist, opera & orchestra management, media, digital & mobile sectors.

The **5th MIDEM Classical Awards** will honour outstanding achievements in international classical music.

www.midemclassicalawards.com

THE EARLIER YOU REGISTER, THE LESS YOU PAY!

www.midem.com/classique

+49 (0)7631 17680

info.germany@reedmidem.com

MIDEM: 18 - 21 January 2009 • MidemNet Forum: 17 - 18 January 2009 • Palais des Festivals, Cannes, France

consor.com MIDEM® is a registered trademark of Reed MIDEM – All rights reserved.

 Reed MIDEM
A member of Reed Exhibitions

The world's music community

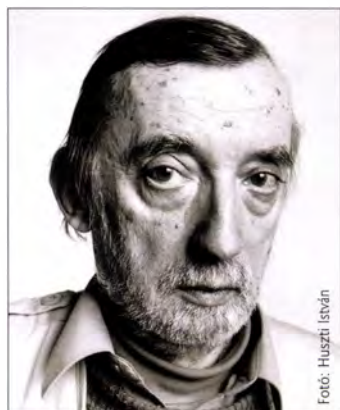

Jelen van, de nincs is

Ünnepi koncert Messiaen emlékére

December 10-én, napra pontosan Olivier Messiaen 100. születésnapján emlékezik a zeneszerzőre az Új Magyar Zene Egyesület (UMZE) és a Zeneakadémia Zenekara a Művészetek Palotájában. A műsorban elhangzik a Turangalila szimfónia is – magyar előadók tolmácsolásában először. Az UMZE elnökét, Vidovszky Lászlót kértük meg, mondja el gondolatait a francia komponistáról és zenéjének hazai fogadtatásáról.

✦ Várkonyi Tamás

Fotó: Huszti István

Vidovszky László 1970/71-ben hathónapos ösztöndíjjal járt Párizsban, ahol vendéghallgatóként látogatta Messiaen óráit. Mint mondja, a magyar zene és Messiaen kapcsolata tanulságos történet. „Tény, hogy Messiaen már 1948-ban Budapesten tartott kurzust, korábban, mint Tanglewoodban

(1949) vagy Darmstadtban (1950). De az is tény, hogy soha többé nem hívták Magyarországra. Előadásai és hangversenyei az 1950-es években teljesen elfelejtődtek, miközben tanítványai (Boulez, Stockhausen, Xenakis) éppen ezekben az években váltak a II. világháború utáni zenei fordulat főszereplőivé” – mondja Vidovszky, aki szerint árulkodó, hogy míg az 1943-as Visions de l'Amen és a Turangalila szimfónia befejezése (1948) között mindössze öt év telt el, magyarországi bemutatóikat mégis fél évszázad választja el egymástól. A szimfóniát a Párizsi Conservatoire Zenekara adta elő a Zeneakadémián, a szerző születésének kilencvenedik évfordulóján, a Francia Intézet által rendezett emlékezőes budapesti eseménysorozat keretében. A századik születésnapon az UMZE művészeti vezetője, Rácz Zoltán vezényli a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenekarát és az UMZE kamaragyűjtést a Művészetek Palotájában.

„A budapesti látogatásról nagyon keveset tudok – folytatja Vidovszky –: a Bárdos Lajos vezette egyházzene és egyházkarnagy szak hívta meg – Lukin László, aki fiatal zeneakadémistaként vett részt az eseményen, még em-

Fotó: Gramofon-archív

„Messiaen egy-egy műve valósággal szétrobbantja a kommerciális hangversenyzés kereteit”

lékezett erre. Ekkor későbbi feleségével, Yvonne Loriod-val háromszor is előadták a Visions de l'Amen sorozatot, amely a decemberi emlékkonzerten a Ránki Dezső-Klukon Edit páros előadásában csendül fel. Messiaen tehát nagyon korán megjelent a magyar zenei életben, de 1949 után el is tűnt belőle, mint oly sokan. Hatással inkább egyes komponisták munkásságára volt – itt Tihanyi Lászlót kell elsősorban megemlíteni –, mint zeneszerző-csoportokra. Nem indított el olyan erjesztő folyamatokat, mint például a lengyel iskola a hatvanas években, vagy Cage a hetvenes években” – vélekedik Vidovszky.

„Mennyire van jelen Messiaen a magyar koncertéletben? Bizonyos értelemben aszimmetrikusan” – mondja a magyar zeneszerző. „Az orgonisták számára mindig is fontos hivatkozási pont volt, hiszen a XX. századi zene és az orgona az ő munkásságában találkozott a legmagasabb szinten. Ugyanakkor más művei szinte teljesen hiányoznak a magyarországi koncertrepertoárból, bár egyes darabjai – mint például a Quatuor pour la fin du temps (Kvartett az idők végezetére) – egy időben valóságos slágerei voltak a koncerttermeknek. Kétségtelen, hogy Messiaen egy-egy műve valósággal szétrobbantja a kommerciális hangversenyzés kereteit, de talán ezért is lehetünk büszkéek olyan rendkívüli művészi teljesítményekre, mint amilyen a Csalog Gáboré; ő eljátszotta a teljes Vingt regards sur l'enfant Jésus (Húsz pillantás a gyermek Jézusra) zongoraciklust. Messiaen tehát úgy van – és úgy nincs – jelen a magyar koncertéletben, ahogyan általában a XX. századi zene nagyjai: még mindig bemutatóra és felfedezésre várnak remekművek, olykor teljes életművek. A decemberi emlékkonzert is ennek a tetemes adósságnak egy törlesztőrésze lesz.”

Az UMZE Egyesület honlapja:

www.umze.hu

Ünnepet a mindennapokba!

Hagyományok Háza

1011 Bp., Corvin tér 8.

Jegyinformáció:

225-6056, jegey@hagyományokhaza.hu

www.hagyományokhaza.hu

2008. december 28., 18 óra

Sebő-együttes: Játék karácsonykor

2008. december 29., 18 óra

Herczku Ágnes: Arany és kék szavakkal

2008. december 30., 19 óra

Kalácsa együttes: Csak az egészség meglegyen!

2009. január 17., 19 óra

„Dúdoltam én...” – Berecz András

2009. január 22., 19 óra

Ifjú Szívek Táncegyüttes (Pozsony): Tánc húros hangszerekre, ütőkre és zongorára

2009. január 30., 19 óra

Magyar Állami Népi Együttes: Bartók-trilógia I. rész: Kincses Felvidék

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Budapest Music Center

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Új Magyar Zenei Fórum 2009 zeneszerzőverseny Döntő-gálakoncert

A döntős zeneszerzők:

Bella Máté, Dargay Marcell, Dinyés Dániel, Horváth Balázs,
Sáry Bánk, Varga Judit, Zombola Péter

Közreműködik:

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, vezényel: Keller András
UMZE Kamaraegyüttes, vezényel: Rácz Zoltán

A ZENESZERZŐVERSENY TÁMOGATÓI:

A ZENESZERZŐVERSENY MÉDIAPARTNEREI:

2009. január 12., hétfő, 19.00
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.,
tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310),
a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000),
a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban.
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

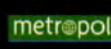
STRATÉGIAI PARTNEREINK

Cadillac

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

MIDEM Classical Awards 2009

A franciaországi Cannes 2009. január 18–21. között már 43. alkalommal ad otthont a világ legnagyobb zenei szakvásárának és lemez-seregszemléjének, a MIDEM-nek. A Midem Classical Awards rangos európai zenei médiumok vezetőiből álló zsűri döntése nyomán talál gazdára tizenöt kategóriában. Emellett a tengerparti Palais des Festivals-ban adják át Az év kiadója, Az év hangszeres művésze, Az év énekes művésze elismeréseket, illetve az Életmű-díjat is.

Lapunkat, a Gramofont 2002 óta Retkes Attila képviseli a nemzetközi zsűriben, amelynek további tagjai: Aarno Cronwall (Classic Radio, Finnország), Bernadette Beyne (Crescendo, Belgium), Björn Woll (Fono Forum, Németország), James Jolly (Gramophone, Nagy-Britannia), Christian May (IAMA, Nagy-Britannia), Franz Patay (IMZ, Ausztria), Matthias Brixel (klassik.com, Németország), Martin Hoffmeister (MDR, Németország), Stephen Hastings (Musica, Olaszország), Andrea Meuli (Musik & Theater, Svájc), Christian Scheib (ORF, Ausztria), Rémy Franck (Pizzicato, Luxemburg), Francis Dréssel (Radio Classique, Franciaország), Luis Suñén (Scherzo, Spanyolország). Novemberben nyilvánossá vált a 2009. évi jelöltek listája, amit az alábbiakban, az egyes kategóriákon belül ábécérendben közlünk. A négy speciális kategória győzteseit a 25. oldalon mutatjuk be.

Régizene

- Estampies & Danses Royales – Hespèrien XXI., Savall (kiadó: Alia Vox)
- Monteverdi: Quinto Libro dei Madrigali – La Venexiana (Glossa)
- Crystal tears – Andreas Scholl, Concerto di Virole, Julian Behr (Harmonia Mundi)

Barokk

- Biber: Rosenkranz Sonaten – Minasi, Bizzarrie Armoniche (Alia Vox)
- Schütz: Geistliche Chormusik 1648 – Dresdner Kammerchor, Cappella Sagittariana, Rademann (Carus)
- Carestini: The Story of a Castrato – Jaroussky, Le Concert d'Astrée, Haïm (Virgin Classics)

Énekes szóló

- Schubert: Die schöne Müllerin – Prégardien, Gees (Challenge Records)
- Melancholie – Christian Gerhaher, Gerold Huber (RCA Red Seal)
- Arie di Bravura – Damrau, Le cercle de l'Harmonie, Rhoter (Virgin Classics)

Kórusművek

- Händel: Messiah – Sampson, Padmore, The Sixteen, Christophers (Coro)
- Ives: Psalms – SWR Vokalensemble Stuttgart, Creed (Hänssler)
- Schumann: Az éden és a péri – Röschmann, Fink, Bajor Rádió Ének- és Zenekara, Harmoncourt (RCA Red Seal)

Hangszeres szóló

- Beethoven: Összes zongoraműve Vol. 6 – Ronald Brautigam (BIS)
- Debussy: Összes zongoraműve – Jean-Efflam Bavouzet (Chandos)
- Bach: II., III., IV. partita – Murray Perahia (Sony-BMG)

Kamarazene

- Beethoven: Összes cselló-zongora-műve – Meneses, Pressler (Avie Records)
- Schumann: Hegedű-zongora-szonáták – Várjon, Widman (ECM Records)
- Janáček: I. vonósnygyes – Pavel Haas Quartet (Supraphon)

Opera CD-n

- Sciarrino: Lohengrin – Alberti, Pousseur, Ensemble Risognanze, Ceccherini (Col Legno)
- Janáček: The Excursions of Mr. Broucek – Vacik, Straka, BBC Szimfonikusok, Belohlavek (Deutsche Grammophon)
- Cherubini: Lodoiska – Soloviy, Panko, Lengyel Rádió Zenekara, Borowicz (Ludwig van Beethoven Association)

Kortárs zene

- Kurtág 80 – Kikuchi, Hakii, Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Kocsis (BMC Records)
- Nono: Prometeo – Hoffmann, Bair-Ivenz, Ensemble Recherche, Ryan (Col Legno)
- Saariaho: Notes on Light – Mattila, Orchestre de Paris, Eschenbach (Ondine)

Archív felvétel

- Beethoven: Zongoraversenyek – Badura-Skoda, Bécsi Staatsoper Zenekara, Scherchen (Genuin)

- Fritsch Busch emlékalbum (Mozart, Gluck, Bizet stb. művei) – Staatskapelle Dresden (Profil)
- Beethoven: c-moll zongoraverseny – Gould, Berlini Filharmonikusok, Karajan (Sony-BMG)

Versenyművek

- Bartók: Concerto két zongorára stb. – Stefanovich, Aimard, Londoni Szimfonikusok, Boulez (Deutsche Grammophon)
- Händel: Orgonaversenyek op. 4 – Academy of Ancient Music, Egarr (Harmonia Mundi USA)
- Mozart: Zongoraversenyek, Vol. 3 Zacharias, Lausanne-i Kamarazenekar (MDG)

Szimfonikus zene

- Mozart: Szimfóniák, nos. 38–41 – Skót Kamarazenekar, Mackerras (Linn Records)
- Mahler: IV. szimfónia – Erdmann, Bambergi Szimfonikusok, Nott (Tudor)
- Beethoven: Szimfóniák, nyitányok – Anima Eterna, van Immerseel (Zig-Zag)

First recording

- Pickard: The Flight of Icarus – Norrköpingi Szimfonikusok, Brabbins (BIS)
- Marais: Sémélé – Le Concert Spirituel, Niquet (Glossa)
- Wellesz: Vonósnygyesek – Artis Quartett Wien (Nimbus Records)

DVD – opera és balett

- Busoni: Doktor Faustus – Hampson, Groissböck, Zürichi Opera, Jordan (Arthaus)
- Adams: Doctor Atomic – Finley, Fink, Hollandi Filharmonikusok, Renes (Opus Arte)
- Donizetti: Az ezred lánya – Dessay, Flórez, The Royal Opera House, Campanella (Virgin Classics)

DVD – koncertfelvétel

- Christa Ludwig: The Birthday Edition (Arthaus Musik)
- Lazar Berman: The 1988 Tokyo Recital (Dynamic)
- Mahler: III. szimfónia – Lucerni Fesztiválzenekar, Abbado (EuroArts)

DVD – zenés dokumentumfilm

- Itzhak Perlman – Virtuoso Violinist (Allegro Films)
- Herbert von Karajan – Maestro for the Screen (Arthaus)
- Martha Argerich – Esti beszélgetések (Ideale Audience/EuroArts)

Életműdíj:
Carlo Bergonzi

Alig van zenebarát, aki ne ismerné az 1924-ben született olasz tenor nevét. Elsősorban Verdi operáiban nyújtott alakításai miatt lett világhírű, de bármit énekelt a bel canto vagy a verizmus stílusköréből, csodájára jártak gyönyörű szövegmondásának, olvadékony legatóinak, meleg hangszínének és elegáns, ízléses frazírozásának. Tizennégy évesen kezdett énekelni, de a II. világháború megszakította tanulmányait – német hadifogságba esett –, majd kiszabadulását követően a pármai Arrigo Boito Konzervatóriumban tért vissza az iskolapadba. Hosszú karrierje az ötvenes években kezdett meredeken felfelé ívelni; ekkor debütált a milánói Scalában, a chicagói Lyric Operában, a New York-i Metropolitanban. Csodálatos hangja a hatvanas években élte fénykorát. A nyolcvanas években a koncerténeklés felé fordult, a tengerentúlon hetvenkét évesen adta búcsúhangversenyét. Mindig büszke volt arra, hogy Verdi kései földije – ideje nagy részét ma is bussetói birtokán tölti, amely egyben a nevét viselő Accademia Verdianának is évről évre otthont ad.

Az év énekművésze:
Philippe Jaroussky

A francia kontratenor két fantasztikus lemezzel is jelentkezett 2007-ben. Az év elején megjelent albumon Vivaldi-hősök áriái hallhatók – ebből több mint 80 ezer példány fogyott el világszerte –, a Jean Christoph Spinosi vezette Ensemble Matheus kíséretével. A másik pedig (The Story of a Castrato) a nagy Farinelli riválisának, Carestininek állít emléket XVII–XVIII. századi operaáriákkal. Jaroussky már évek óta úgy vélekedik: „kár lenne a zenetörténet neves kasztrált énekes virtuózait Farinellire szűkíteni”. Ezen az albumon a Le Concert d'astrée és Emmanuelle Haïm a Virgin Classics harmincéves művészeinek partnere. Philippe Jaroussky kezdetben hegedülni tanult, és tizennyolc évesen kötelezte el magát az éneklés mellett. Ojsztrah és Callas a példaképe, de a populáris műfajok művelői közül megemlíti Edith Piafot, Ella Fitzgeraldot és Jacques Breilt is. Mondván, „ők azok a művészek, akik képesek lettek volna akár arra is, hogy énekhangjuk érzelmgazdagságának köszönhetően akár a telefonkönyvet is elementáris hangzó élménnyé tegyék.”

Az év hangszeres művésze:
Julia Fischer

Az év hangszeres művésze díjjal kitüntetett Julia Fischer mindössze huszonöt éves. Egészen kivételes képességekkel rendelkezik: már 2003-ban hangversenyt adott a New York-i Filharmonikusokkal, Lorin Maazel vezényletével. Ezzel az együttessel koncertezett 2007 májusában, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben is. Húszévesen debütált a Carnegie Hallban, ahol standing ovation fogadta előadását Brahms a-moll kettősversenye után (szólistapartneré Han-Na Chang volt) – itt a szintén Lorin Maazel vezette Bajor Rádió Zenekara kísérte. Azóta turnézott Sir Neville Marrinerrel és az Academy of St. Martin in the Fields kamarazene-karral, Herbert Blomstedtrel és a londoni Royal Philharmonic Orchestrával és a Drezdai Filharmonikusokkal. 1750-ben épített Guadagnini hangszerével felvette a hegedűs versenyműirodalom legnépszerűbb alkotásait, Brahms, Csajkovszkij, Glazunov, Mendelssohn, Mozart, Prokofjev koncertjeit. És ha ez még nem volna elég: 2008 első napján zongoristaként lépett pódiumra.

Az év hanglemezkiadója: Sony Classical

A Sony Classical jogelődje 1927-ben kezdte meg működését Columbia Masterworks Records néven, az American Columbia Records leányvállalataként. Muzeális értékű felvételek jogait birtokolja legendás előadóktól, de folyamatosan foglalkoztatja napjaink világsztárjait is. Az elmúlt egy-másfél évben a kiadó – a hanglemezpiaci recesszió ellenére – számos nagyszerű újdonsággal rukkolt elő. Fabio Luisi – akit tavaly neveztek

ki a Staatskapelle Dresden élére – Richard Strauss zenekari műveinek összkiadásába kezdett; David Zinman a Zürichi Tonhalle Zenekar élén teljes Mahler-ciklusba fogott; Paavo Järvi a Beethoven-szimfóniákat kezdte felvenni a Kammerphilharmonie Bremmannel. Folytatta a kiadóval az együttműködést Nikolaus Harnoncourt, valamint olyan művészeknek jelentek meg lemezeik a Sony-BMG gondozásában 2007/2008-ban, mint

Nikolai Znaider, Murray Perahia, Frank Peter Zimmermann, Leonidas Kavakos, José Carreras, Angelika Kirschchlager, Marijana Mijanovic, Andreas Scholl, Simon Keenlyside, valamint Joshua Bell, akinek legújabb lemezéről az 58. oldalon olvasható kritikánk. Boldoczki Gábor nemrég ötödik albumát készítette el a kiadónál – a fiatal trombitaművésszel 2009. tavaszi számunkban közlünk interjút.

Csillagúton – Kelettől Nyugatig

Több mint egy éve, születésétől kezdve kíséri figyelemmel szerkesztőségünk a Starlet Music Management (SMM) tevékenységét. Sok-sok sikerről számolhattunk be, de – mint a latin mondás tartja – ad astra per aspera, göröngyös az út a csillagokig. Az SMM vezetője, Bíró Csilla impresszárió vázolja a közelmúlt és a közeljövő fontosabb állomásait.

➔ Winkler-Nemes Gábor

Fülei Balázs, Farkas Gábor, Várdai István, Baráti Kristóf: trónörökösök a színen

„Az elmúlt egy évben szilárd formát öltött az SMM művészcsapata” – mondja Bíró Csilla. „Az ügynökség Várdai István és Szabó Ildikó gordonka-, Fülei Balázs és Farkas Gábor zongoraművészekből, valamint a Flash Trióból és az Ewald rézfúvós kvintettből álló előadói gárdájához Baráti Kristóf is csatlakozott. Az elmúlt évre visszatekintve valamennyien jelentős sikereket értek el. Szabó Ildikó első szólólemeze szeptemberben jelent meg a Hungarotonnál, míg Farkas Gábor Liszt-lemeze a Warner Music Hungary gondozásában, a Polgár Krisztina Emlékalap nagyvonalú támogatásával november 17-én, a lemezbemutató koncert napján került a boltokba. (Kritikánk a 60. oldalon – a szerk.) A kiváló zongoraművész imént említett novemberi koncertje egyben egy átfogó ívű sorozat első felvonása volt, amely a »Trónörökösök a színen – a klasszikus zeneművészet új generációja« címet viseli, és amelynek az MTA díszterme ad otthont. A megfelelő promócióról Budapest kulturális szempontból kiemelt pontjain az EPAMEDIA jóvoltából november 1. óta számos citylight gondoskodik. A sorozat komoly médiatámogatást is élvez, hiszen koncertjeit a Duna Televízió rögzíti és közvetíti, további támogatókként pedig – a teljesség igénye nélkül – a Fidelio Sűgöt, az Élet és Irodalom című hetilapot, valamint a Gramofont is maga mögött tudhatja. A közelmúlt talán

legtöbb figyelmet kiváltó sikere Várdai István fényes svájci győzelme volt, aki a 63. Genfi Zenei Versenyen – egyetlen magyar indulóként – az első helyen végzett, s az öt kiosztható különdíj közül négyet is hazavihetett. A havonta így is három versenyművet előadó és számtalan egyéb koncerten remekelő fiatal csellista a győzelem részeként kétéves, egész Európára kiterjedő koncertezési lehetőséghez is jutott. Ezen kívül, már a Starlet rendezésében, januárban Fülei Balázssal közösen adnak koncertet a New York-i magyar konzulátuson, amelyen többek között a Sony vezérigazgatója is részt vesz majd. Innen indulnak kéthetes keleti-parti turnéra, és a legnagyobb amerikai egyetemeken lépnek fel a Princetontól a Yale-en át a Harvardig. A januári koncerten New York közönsége már ismerősként tekinthet Fülei Balázssra, hiszen ő november 3-án debütált a Carnegie Hallban. Mindezzel a Starlet bő egyéves munkáját áttekintő szemle még korántsem ért véget, de talán méltó betekintést enged egy olyan rögzös úton vezető fejlődési folyamatba, amely nemcsak a kiváló fiatal művészek tehetségét, hanem a nekik kijáró menedzselési módszer és intézmény létjogosultságát is maximálisan igazolja. ■

A Starlet Music Management hivatalos honlapja:
www.starlet.hu

Jazz Showcase 2009

Fotó: Kardos Zsuzsa

**K.L.B. –
Kaltenecker-
Lukács-Borlai
Trió**

2009. január 8., 20.00
Fesztivál Színház

**Binder Károly
szóló zongora-
estje**

2009. január 9., 20.00
Fesztivál Színház

Fotó: Polányi István

**Gonda János –
Berkes Balázs
Duó**

2009. január 10., 20.00
Fesztivál Színház

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28. tel.: 555-3310), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban.
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Fesztivál Színház
19.30

2008. december 9.

Sväng
(Finnország)
Tara Fuki
(Csehország)

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. december 14.

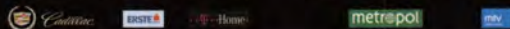
Mariza
(Portugália)

Fesztivál Színház
19.30

2008. december 21.

**Balogh Kálmán
és a Gypsy
Cimbalom Band**
„Ez öröm napja”

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28. tel.: 555-3310), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban.
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Művészi liturgia

Hagyomány és megújulás a Zeneakadémia Egyházzenei tanszékén

Az egyházzene már Liszt Ferenc kezdeményezésére is része volt a zeneakadémiai képzésnek, tanszakká azonban csak 1926-ban alakult, Harmat Artúr vezetésével. Működése – politikai okokból – a hatvanas évektől a rendszerváltásig szünetelt, Dobszay László indította újra a képzést 1990-ben. Tőle vette át az irányítást Szendrei Janka, majd másfél évvel ezelőtt Enyedi Pál.

✦ Winkler–Nemes Gábor

Enyedi Pál 1985-ben szerezte orgonaművészi diplomáját, mestere Baróti István és Gergely Ferenc volt. 1994-ben kezdett tanítani a tanszéken orgonajátékot és orgonaismeretet, 2003-ban fejezte be a doktoriskolát. 1985 és 1988 között három kollégájával felmérte a teljes magyarországi orgonaállományt. Ezenfelül orgona- és orgonazene-történeti, továbbá a hangszer restaurálásának elméleti kérdésköréhez tartozó publikációk és előadások szerzője, a Magyar Restaurátorok Szövetsége Zenei Tagozatának vezetője. Több területen végzett munkáját a zuglói Páduai Szent Antal templom kántoraként végzett, 1982 óta tartó megszakítatlan szolgálata teszi teljessé.

Vezetése alatt a zeneakadémiai képzés fő célja továbbra is az egyházzene gyakorlati és elméleti területeinek összekapcsolása. „Olyan muzikusokat kívánunk képezni, akiknek megfelelő rálátásuk van a szakrális zene egészére, s ezt későbbi munkájuk során – akár templomi orgonistaként, karnagyként, tanárként vagy zenetudósként – hasznosítani tudják. Mivel a részterületek egyformán magas színvonalú műveléséhez szükséges szellemi kapacitás és sokoldalú képesség igen ritkán található, a teljesség megvalósításának útja többnyire az évszázadok gyakorlatában kialakult munkamegosztás lehet” – vélekedik Enyedi Pál.

Évfolyamonként általában 8–10 hallgató tanul, akik orgona vagy karvezető szakirányon szerezhetnek három év után BA (Bachelor), öt év után pedig MA (Master) minősítésű egyházzene-művész diplomát, végül az arra alkalmasak beléphetnek a doktorképzésbe. A tanszék vezetője átalakította az orgona tárgyak struktúráját. Ma a hallgatók önálló tárgyként tanulják a liturgiai és a klasszikus orgonajátékot, a hagyományos hangszerismerethez pedig a liturgiai szempontokat is feldolgozó orgonairodalom-történet csatlakozik. Kiemelkedő a tanszék tuda-

Enyedi Pál – rálátni a szakrális zene egészére

mányos és pedagógiai publikációs tevékenysége, amelyet fennállása óta folytat. „A kiadványokat túlnyomórészt a Magyar Egyházzenei Társasággal karöltve jelentetjük meg. Számuk ma már meghaladja az ötvenet. Tankönyvfolyamunk, és a polifon egyházzenei kiadványok nagy sorozata mellett jelentősek a történeti forrásokból származó liturgiák kritikai kiadásai. Orgonazenei kottasorozatunk első kötete is rövidesen megjelenik” – tájékoztat Enyedi Pál.

Az egyházzene tanszék a nyilvánosság előtt elsősorban különböző felekezeti liturgiai alkal-

makon mutatkozik meg, de ezeken túl minden évben rendeznek orgona- és kórushangversenyeket is. „Fontosnak tartjuk, hogy akik nálunk végeznek, művészi munkájukat elsősorban istentiszteleti keretbe ágyazva tudják végezni. Azt szeretnénk, hogy az előttük lebegő cél ne feltétlenül egy Mozart- vagy Haydn-mise elvezénylése legyen, hanem a személyi és tárgyi feltételekhez alkalmazkodva az éppen adott istentiszteletet igyekezzenek liturgiai és művészi szempontból egyaránt a legmagasabb színvonalon megformálni” – mondja Enyedi Pál. A tanszék munkájának fontos összetevője a társintézményekkel való kapcsolattartás, például a londoni Királyi Zeneakadémia egyházzenei tanszékével és a regensburgi Egyházzenei Iskolával, míg legutóbbi látogatásuk a salzburgi Mozarteumba vezetett. E tapasztalatok és az átadott tudás értékeit megőrző attitűdjében okkal láthatunk garanciát arra, hogy a jövő innen kikerülő egyházzenei munkája – legyen az művészi, tudományos vagy pedagógiai – hozzásegít egy ősi ideál nemesebbé, amely egyszerűségében talán egyben a legtökéletesebb is: harmonia mundi. ■

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR

TÉLI HANGVERSENYEIBŐL

December 26.

19.45

Zeneakadémia

25. születésnap koncert

A műsor meglepetés

Vezényel: Fischer Iván

December 27.

19.45

December 28.

15.30, 19.45

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Január 6.

19.30

Pécs, Egyetemi Aula

Brahms: Változatok egy Haydn-témára, Op.56a

Prokofjev: 2.(g-moll) hegedűverseny, Op.63

Brahms: 1.(c-moll) szimfónia, Op.68

Közreműködik: Akiko Suwanai (hegedű)

Vezényel: Fischer Iván

Január 16.

19.45

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Január 17., 18.

19.45

Zeneakadémia

Muszorgszkij: Éj a kopár hegyen

Prokofjev: Concertino gordonkára és zenekarra, Op.132

Dvořák: Klid (Csendes erdők), Op.68.No.5.

Saint-Saëns: 3.(c-moll, „Orgonás”) szimfónia, Op.78

Közreműködik: Robert Cohen (gordonka)

Vezényel: Ion Marin

Február 6., 7.

19.45

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Február 8.

15.30

Zeneakadémia

Schubert: 2. (B-dúr) szimfónia, D.125

Haydn: D-dúr („Csoda”) szimfónia, Hob.I.:96

Mozart: A varázsfuvola – nyitány

Mozart: B-dúr zongoraverseny, No.27. K.595

Közreműködik és vezényel: Schiff András

Február 20.

19.45

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Február 21., 22.

19.45

Zeneakadémia

Otmar Machá: Változatok Jan Rychlik egy témájára és halálára (magyarországi bemutató)

Weber: 1. (f-moll) klarinétverseny, Op.73

Muszorgszkij: Egy kiállítás képei (M. Ravel hangszerelése)

Közreműködik: Sabine Meyer (klarinét)

Vezényel: Zdeněk Mácal

Február 28.

10.30–22.00

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem,
Fesztivál Színház

Dvořák-maraton

(A BFZ és a Művészetek Palotája közös rendezésében)

11 hangverseny a cseh zeneszerző műveiből

„Hiszek a guruszisztémában”

Kocsis Zoltán fiatalokról, hangszerelésről

2009 januárjában több szempontból is figyelemreméltó műsort szólaltat meg a Nemzeti Filharmonikus Zenekar Budapesten és öt vidéki városban. A program első részében Liszt-zongoraművek csendülnek fel Kocsis Zoltán hangszerelésében, majd a fiatal zongorista-generáció egyik tehetsége, Báll Dávid játssza Liszt A-dúr zongoraversenyét.

⇨ Várkonyi Tamás

Kocsis Zoltán nem hisz a mesterkurzusokban. Ugyanúgy, ahogy a vendégkarmester intézményében sem. Nem hiszi, hogy pár nap alatt lényegi változásokat lehet elérni. Ez a rövid idő arra elég, hogy – Perényi Miklós szavaival – a „rituális faktor” teljesüljön, hiszen a kölcsönös, megmevedett tradíciókon alapuló elvárásokon kívül nem lehet sok mindent tenni. Kocsis szerint semmi nem pótolhatja az azonos partnerek közötti tartós munkát. Ezzel szemben, ha felkérjük, mégis tart mesterkurzusokat; egy miskolci képzésen ismerte meg Báll Dávidot is. „Hiszek a guruszisztémában – mondja –, tehát, ha valaki úgy gondolja, hogy X guru közelebb áll az egyéniségéhez, akkor oda megy, ha pedig Y, akkor oda. Folyamatosan figyelem a fiatal tehetségeket, de – amint egykor Richter, Végh Sándor vagy Pilinszky János esetében – nem megyek elébe az ismeretségeknek. Ha maga Farkas Gábor nem keres meg, nem érzem volna szükségét, hogy az én egyéniségemmel, az én iskolázottságommal, az én zongorához való viszonyommal »belezavarjak« az egyéniségébe. A fiatal művészek helyzetének kérdéséhez elsősorban a művészi produkciók maradandósága felől kell közelíteni. Hiába hallom már harmincöt éve, hogy a mi sokat emlegetett zongorista-triászunk – és idevéném még Jandó Jenőt is – jobb helyzetből indult, az nyer, aki hosszú időn keresztül meg tud kapaszkodni. Ha az imázs és PR mögött nincs semmi, nagyon hamar el lehet tűnni a süllyesztőben.”

Mint mondja, a Báll Dávid szólójával előadandó versenymű is Liszt örök értékei közé tartozik, de a liszti életművet minőségileg egyenetlennek tartja. „Remekművek váltakoznak odavetett produktumokkal – folytatja –, de Casals szavaival: a jó művek alapján kell ítélkezni. Liszt nélkül elképzelhetetlen a XIX. század (nem beszélve Bartókról), sőt ma is megfejtésre váró üzenetei vannak. Hogy mi indított arra, hogy meghangszereljem a koncertjeinken is megszólaló zongoradarabjait? Az, hogy ennek a par excellence zongoraszerzőnek a zongorakezelése túlnyúlik a hangszeren. Annyira erősen érzem a zenekari gondolkodást a zongoraműveiben, mint amennyire a zenekari művein azt, hogy tulajdonképpen egy zongora-particella, vagyis zongorakottába felvázolt partitúrafogalmazvány meghangsze-

Kocsis Zoltán – a kompozíciós lehetőségek nyomában

reléséről van szó. Azt hiszem, a II. elfelejtett keringő volt, amelyik először megragadott. Már csak azért is, mert ezt a darabot szinte alig hallani, csakúgy, mint a III. elfelejtett keringőt. Az Obermann völgye fiatalkori darab, de már ezt is mintha zenekarra képzelte volna el a szerző. Milyen érdekes, hogy az első kiadása és a kézirat nem tartalmaz kezdődinamikát, viszont azt igen, hogy »quasi cello«, vagy később, a C-dúr témánál, hogy »quasi flauto«!

Kocsis Zoltán szerint hiába van nagy gyakorlata az embernek a hangszerelésben, könnyen bekövetkezhet stílus-törés, anakronizmus. „Mivel Liszt szerintem tudatosan zárkózott el a bonyolultabb polifóniától, a faktúra gazdagítása érdekében töltőszólamokat írok a műbe, az Ave Mariában például sokat használtam a visszhang-effektust. Ha a szerzői jogvédelem felől nézzük, akkor az én Liszt-hangszereléseim inkább az átdolgozás kategóriába tartoznak. Ugyanúgy, ahogy Liszt is: amikor átdolgozta más szerző művét, nem egy esetben megmutatta, milyen további kompozíciós lehetőségeket vet fel az eredeti. Hogy ezt én mennyire végeztem el Liszt szellemében, döntse el a közönség.”

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Nem irányítani – ösztönözni

Az idei évadban két helyszínen is szólistaként lép színpadra a Savaria Szimfonikus Zenekar első oboistája, Lakatos Mihály. Ebből az alkalomból beszélgettünk az előadóművésszel eddigi pályájáról, muzsikusi, tanári munkájáról, a zenekar helyzetéről és az utánpótlás lehetőségéről.

➤ Dobrovits Orsolya

Tíz éve, amióta megbízták a szombathelyi zenekarnál a szólampróbák vezetésével, folyamatosan élvezi a fafúvós kollégák bizalmát. Mint mondja, feladatát a kamaramuzsikálás szempontjából közelíti meg, kamarazeneszi tapasztalatai segítik az egységes, tiszta hangzás kialakításában. Természetesen minden szólampróba és minden egyes mű gyakorlása más-más feladatot jelent a fafúvósok számára. Ebben a munkában határozottan örül a külső segítségnek: Lakatos György fagottművész rendszeresen együtt dolgozott a zenekarral, és erősítette a szólamon belüli műhelymunkát.

A Savaria Szimfonikus Zenekar helyzetéről szólva Lakatos Mihály kiemeli a város kedvező földrajzi elhelyezkedését, több szomszédos ország is gyorsan megközelíthető. A hazai viszonyok között az is irigylésre méltó, hogy a zenekarnak saját koncertterme van. Ráadásul a szombathelyi Bartók Terem megújult, sőt egy kamarateremmel is bővült. A nagyteremben stúdió működik, aminek köszönhetően a zenekar kiváló minőségben készíthette el eddigi három hangverseny-felvételét. A zenekari és fafúvós műhelymunkán túl Lakatos Mihály a város életének legfontosabb zenei eseményeként a nyári Bartók Fesztivált és Szemináriumot tartja. „Ebben az időszakban együttműködünk kortárs magyar és külföldi zeneszerzőkkel, karmesterekkel, tanárokkal, magyar és külföldi diákokkal. A magas színvonalú munka öregbíti zenekarunk hírnevét.”

A közönség már korábban is számos alkalommal hallhatta szólistaként a zenekar oboa-szólamvezetőjét. Amikor felkérték, nemcsak azért választotta örömmel a Haydn C-dúr oboaversenyét, mert 2009 Haydn-év, hanem diákkori sikerélménye is kapcsolódik a darabhoz. „Ungváron születtem, és ezzel az oboaversennyel tizenhét éves koromban megnyertem az országos oboaversenyt Ukrajnában – régi vágyam volt, hogy újra előadhassam. Üde, virtuóz műről van szó, ami színfolt az oboisták repertoárján.” A műhelymunkáról szólva Lakatos Mihály elmondja: a jól működő fafúvós szólam lényege a homogén hangzás, az egymáshoz simuló hangszínek és a belső ritmusérzet. Ez

Forrás: Savaria Szimfonikus Zenekar

Lakatos Mihály tíz éve vezet szólampróbákat Szombathelyen.

akkor lehetséges, ha a muzikusok egymás gondolatait és rezdüléseit is érzik. Ezeket az alapelveket csak a kamarazenelelésen keresztül lehet elérni. „Amikor együtt dolgozunk, a kollégáimat ösztönözni szeretném, nem pedig kívülről irányítani” – fogalmaz. Az Esterházy Fúvóskvintett oboásaként elsősorban a hazai kortárs zenét népszerűsíti, de 2001-től a zenekari munka mellett a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola és Gimnázium tanára is. Zsúritagként is szembesül az országos problémával: a hangszer nem népszerű a fiatalok körében. Ez részben abból fakad, hogy nagyon nehéz rajta jól játszani, sok munkára, türelemre és kitartásra van szükség, a sikerélmény csak később jön. Az utánpótlás azért is akadózhat, mert sok oboista – a járhatóbb utat választva – inkább másik fúvós hangszert tanít. A neves pályatársak közül a Roger Norrington vezette Stuttgarter Rádió Szimfonikus Zenekarának művészt, Lencsés Lajost, valamint Hadady Lászlót említi, mint olyanokat, akikkel személyesen is kapcsolatba került. Lencsés Lajossal folytatott beszélgetései a tanításról hatottak rá termékenyítően, Hadady pedig a nádkészítési problémák megoldásában segített neki sokat. ■

A Savaria Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.savariaorchestra.hu

Fesztiválzenekar: a legjobb tíz között

A londoni Gramophone című szaklap decemberi számában felmérést közöl arról, melyek ma a világ legjobb szimfonikus zenekarai. A felmérés óriási magyar sikert hozott: a megkérdezett kritikuskok, a kilencedik helyre rangsorolva, a világ tíz legjobb zenekara közé választották a Budapesti Fesztiválzenekart – informálta a Gramofont Körner Tamás, a BFZ igazgatója.

➔ Albert Mária

Gramofon: Mit éreztek a hír hallatán?

Körner Tamás: Óriási örömet, több okból is. Bármilyen versenyben előkelő helyen végezni, jó érzés. De ebben az esetben a felmérést a komolyzene világának talán legrangosabb, hozzáértésében és elfogulatlanságában megkérdőjelezhetetlen folyóirata végezte. A világ több száz szimfonikus zenekara között a legjobb tízbe kerülni fantasztikus teljesítmény, különösen, ha meggondoljuk, hogy a mindössze huszonöt éves, a zenekarok között „serdülőnek” is alig tekinthető Budapesti Fesztiválzenekart száz-százötven éves múltú, csodálatos hagyományokkal és presztízzsel bíró sztárzenekarok között mérték meg. A hír nekünk gyönyörű születésnap ajándék, hiszen december 26-án negyedszázados az együttes. Ha 1983. december 26-án bárki azt mondja, hogy ezt a zenekart negyedszázad múlva a világ tíz legjobbjá közé sorolják, sokan állították volna, hogy az illetőnek elment az esze.

Jelenet a *Così fan tutte* Fischer Iván vezényelte glyndebourne-i előadásából

G.: Mi a sikertörténetük titka?

K. T.: Négy „összetevőt” emelnék ki. Az első egyértelműen a zeneigazgató, Fischer Iván személye. Nemcsak kiváló karmester, de – és ez nem minden jó karmester sajátja – különleges érzéke van a zenekarépítéshez. A második a vitatható hagyományokkal bátran szakító, újító zenekari struktúra és munkamódszer, amelynek középpontjában minden mást megelőzve a minőség áll. A harmadik a BFZ fantasztikus, sok ezres közönsége, ami hihetetlen ösztönző erő. Végül, a negyedik a több lábbon állás, az állami, önkormányzati és magánszféra példamutató összefogásával megvalósult modern finanszírozási struktúra.

G.: Mit lehet tudni a születésnap hangversenyéről?

K. T.: A műsort nem árulhatom el, de azt igen, hogy nem hagyományos hangversenyről, inkább a Budapesti Fesztiválzenekar nagy családjának, muzikusoknak és közönségnek születésnap ünnepségéről lesz szó, sok-sok meglepetéssel és persze muzikával. A Zeneakadémiára sajnos csak ezren férnek be, de mivel az első hangverseny is itt volt, a születésnapot nem akartuk más, nagyobb befogadóképességű terembe vinni. Azoknak, akik mindenképp ott szeretnének lenni, ötszáz fizetős jegyet árulunk, azok között pedig, akik a megszokottnál drágább jegyeket nem engedhetik meg maguknak, ugyanennyi ajándékjegyet sorsolunk ki. A hangversenyt a város több pontján óriási kivetítőkön is lehet majd látni-hallani, és élőben közvetíti a Duna Televízió.

G.: Bár a zenekar mindig hangsúlyozza, hogy számára a budapesti bérleti koncertsorozat a legfontosabb, mik a közeljövő turnétervei?

K. T.: Novemberben jöttünk meg Las Palmashól, ahol az ottani operaházban egy több évre tervezett rezidencia nyitányaként Mozart *Così fan tutte*-ját játszottuk három este. Decemberben Győrben, január elején Pécsen lépünk fel: mindig nagy öröm számunkra, ha magyar vidéki nagyvárosokban hangversenyezhetünk. Január 8-án a bécsi Konzerthausban lépünk fel, majd a hónap második felében az Egyesült Államokba utazunk: 22-én a New York-i Carnegie Hallban a mi koncertünkkel nyílik meg a magyar kulturális évad, ezt több fellépésünk követi Floridában. Februárban előbb a franciaországi Toulouse-ban, majd két estén az olaszországi Cagliari operaházában játszunk el az amerikai turné műsorát.

G.: A Budapesti Fesztiválzenekar folyamatosan megjelenő felvételei rendre jelentős nemzetközi sikereket aratnak. Mik a közeljövő tervei?

K. T.: Decemberben kerül az üzletkebe az a CD, amelyet Rossini zenekari műveiből készítettünk partnerünk, a Channel Classics kiadásában. Januárban hozza forgalomba a Nonesuch lemez cég azt a három CD-ből álló sorozatot, amelyen Beethoven öt zongoraversenyét játszunk. A szólista a magyar közönség által is jól ismert, amerikai Richard Goode, a karmester Fischer Iván lesz. ■

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:
www.bfz.hu

Váltson karácsonyig
kedvezményes árú bérletet!

**Pannon
Filharmonikusok**

A tavasz megszentelése

2009. január 30. péntek

Hindemith: Szimfonikus
metamorfózisok Weber témáira
Weber: f-moll klarinétverseny, op. 73
Schumann: 1., B-dúr („Tavaszi”) szimfónia, op. 38
Vezényel: **Hamar Zsolt**
Közreműködik: **Sharon Kam** – klarinét

2009. március 13. péntek

Fauré: Pelléas et Mélisande – szvit
Ginastera: Hárfaverseny, op. 25
Debussy: Images
(Gigues, Ibéria, Rondes de printemps)
Vezényel: **Christian Gansch**
Közreműködik: **Xavier de Maistre** – hárfá

2009. április 9. csütörtök

Wagner: A bolygó hollandi – nyitány
Elgar: e-moll gordonkaverseny, op. 85
Mendelssohn: 4., („Olasz”) szimfónia
Vezényel: **Howard Griffiths**
Közreműködő: **Várdai István** – gordonka

2009. május 16. szombat
Magyar Szimfonikus Körcsop

Szóllósy András: 3. concerto
Mozart: B-dúr fagottverseny, K. 191
Stravinsky: Le sacre du printemps
Vezényel: **Hamar Zsolt**
Közreműködik: **Milan Turkovič** – fagott

**A Pannon Filharmonikusok bérletsorozata
a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben**

19.30 órakor

www.pfz.hu

Bérleteink a Concert és Média jegyirodáiban, a Művészetek Palotájában, a Zeneakadémián,
a Rózsavölgyi jegyirodában és közönségszervezőinknél megvásárolhatók, vagy megrendelhetők
a www.jegyelado.hu, a www.pfz.hu és a koncert@generaciokoncert.hu címeiken.

Hallani és hallgatni

Takács-Nagy Gábor a Telekom Zenekarról

A világhírű Takács Quartet egykori primáriusa, Takács-Nagy Gábor ebben az évadban lett a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar állandó vendégkarmestere. Egyebek mellett a Keller András művészeti vezető által elindított munkáról, az ideális zenekari hangzásról, valamint a téli koncertek sztárvendégéről, Gidon Kremerről kérdeztük.

➡ Várkonyi Tamás

Takács-Nagy Gábor a tavalyi évadban vezényelte először a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekart. Az első közös munka során Keller András úgy ítélte meg, hogy kollégája is azon a nyomvonalon halad, olyan típusú igényekkel lép fel, mint ő, ezért választotta az állandó vendégkarmesteri posztra. Ebben a minőségében a Svájcban élő, de Magyarországon is rendszeresen szereplő muzsikusz először a 2009-es Budapesti Tavaszi Fesztiválon vezényli majd az együttest. Ugyanazt a műsort dirigálja, mint az Amszterdami Concertgebouw Zenekar élén Willem Mengelberg, pontosan hetven évvel ezelőtt: Beethoven Egmont-nyitánya és Csajkovszkij IV. szimfóniája között Bartók Béla akkor Székely Zoltán szólójával bemutatott Hegedűversenye csendül fel, Keller András közreműködésével. Másodszor májusban dirigálja a zenekart, Haydn–Mozart-műsorban. Ő is osztja Keller András nézetét, miszerint a bécsi klasszikus repertoárt játszva lehet legjobban felépíteni a hangzást. „Egy vonósnégyes is az áttetsző szövésű, de rendkívül törekeny stílust képviselő bécsi klasszikus művekkel helyezi le az alapokat – mondja –, ezekkel tudja elmélyíteni vonóskultúráját, kidolgozni a világos artikulációt, a tiszta intonációt. Ez nem azt jelenti, hogy nem lehet játszani Brahmsot, Schumann, Bartókot! Haydn és Mozart zenéje tökéletes eszköz, hogy a kamarazenei gondolkodásmódot beépítsük a nagyzenekari játékba. Mert akkor lesz igazán magas szintű egy zenekar hangzása, ha a szólások nemcsak hallják, hanem hallgatják is egymást. Annak idején Végh Sándornál is tanultam, a kvartettel voltam nála. Akkor azt mondta: »Gábor, ugyanezek a paraméterek nagyzenekarban is.« Tőle hallottam ezt először. Akkor szólal meg egy nagyzenekar is áttetszően, ha a nyolcvan-száz ember közötti egyfajta óriás kamarazenélés jön létre. Ha a karmester azt mondja bizonyos szólásoknak, hogy hangosabban vagy halkabban, akkor azok megcsinálják, de ez csak bürokratikus profizmus. Hiszek abban, hogy ha a tagok valóban hallgatják egymást, előjön muzikus mivoltuk is, és abban a pillanatban a hangzás és a minőség is egész más lesz, mintha csak egy felülről jött utasítást hajtának végre.” Takács-Nagy Gábor szerint ez nem utópisztikus elképzelés, csupán olyan zenészekre van szükség, akik nem fáradtak még bele a zenekari játékba. „Nem életkortól függ – ez szemlélet” – állítja. A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekart tökéletesen alkalmasnak érzi erre a típusú „óriás kamarazene”re.”

Takács-Nagy Gábor: bürokratikus profizmus helyett „óriás kamarazenélést”!

Már első közös próbaperiódusuk alatt felfigyelt az együttes eme tulajdonságára és arra, milyen igényesen dolgozott velük addig is Keller András. „Egy zenekaron nagyon lehet hallani, milyen a vezetője! Hogyan reagálnak a tagok egy kérésre: »ugranak« rá, vagy ímmel-ámmal teljesítik” – mondja Takács-Nagy Gábor.

Megkérdeztem tőle azt is, mi jut eszébe, ha Gidon Kremer nevét hallja, hiszen ő lesz a zenekar december 17-ei hangversenyének szólistája. „Tizenhat éves voltam, amikor a nagy David Ojsztrah elhozta tanítványát, a Moszkvai Csajkovszkij Verseny újdonsült győztesét Budapestre – a rádióban hallgattam Sibelius Hegedűversenyét, Ojsztrah vezényelt. Kremer teljesen más stílusban játszik, mint annak idején David Ojsztrah, de ez csak Ojsztrah nagyságát mutatja, aki nem akart belőle kis ojsztrahot faragni. Vannak olyan hegedűsök, akikre azt mondom, hű, fantasztikusan hegedül, micsoda hegedűs! Kremerről – azontúl, hogy bámulatosan hegedül – az jut eszembe: muzsikusz, egy nagyon nagy muzsikusz.” ■

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.telekomzenekar.hu

Hangversenyek a Zeneakadémia Nagytermében

2008. december 20. (szombat), 19.30 óra

MVM Karácsonyi Koncert

Szabadi Vilmos (hegedű), **Vigh Andrea** (hárfa)

és a Budapesti Vonósok

*Saint-Saëns: Fantázia op. 124, Massenet: Thaïs meditáció, Tournier: Au matin, Sarasate: Miramar,
Durand: Keringő, Drdla-Bizet: Carmen fantázia *** Vivaldi: Négy évszak – A tél,
Händel: B-dúr hárfaverseny, J. S. Bach: E-dúr hegedűverseny*

2009. január 15. (csütörtök), 19.30 óra

Vásáry Tamás hangversenye
„A Zongorán túl” 5. - Debussy művei

2009. február 28. (szombat), 19.30 óra

Tokody Ilona (ének) és **Vigh Andrea** (hárfa)

Vivaldi, Bellini, Donizetti, Puccini, Verdi művei

2009. április 7. (kedd), 19.30 óra

Nagy Péter zongoraestje

Beethoven: A-dúr szonáta op. 101, Schumann: C-dúr fantázia op. 17, Schubert: c-moll szonáta D 958

jakobikoncert@gmail.com

www.jakobikoncert.hu

A hangversenyek főszponzora a

magyar villamos művek

Liszt-oratórium a Csokonai Színházban

A Biblia éve programsorozat debreceni lezárásaként a magyar zenei élet egészét tekintve különleges és nagyszabású produkcióban vesz részt a Debreceni Filharmonikus Zenekar és a Kodály Kórus, Kocsár Balázs művészeti vezető vezényletével. Liszt Ferenc oratóriuma, a Krisztus színpadi adaptációban csendül fel december 19-én és 21-én a debreceni Csokonai Színházban, Mispál Attila rendezésében.

➔ Várkonyi Tamás

Mispál Attila egységes rituális térbe vezeti a nézőt

A Biblia éve gondolat egyik fontos alapelve volt, hogy felekezetek, gyülekezetek, intézmények, szervezetek vagy magánszemélyek lehetőségeik szerint csatlakozzanak a kezdeményezéshez, és valamilyen saját ötlettel, programmal gazdagítsák azt. A Vidnyánszky Attila művészeti vezető és Kocsár Balázs zeneigazgató által irányított debreceni Csokonai Színház egy nagyszabású zenei-színházi eseménnyel kapcsolódik a jeles év eseményeihez. Liszt Ferenc monumentális Krisztus című oratóriumának előadása méltó lezárása lesz az év debreceni programjainak: advent vasárnapján, a Csokonai Színház nagyszínpadán szólal meg a mű. A háromrészes, tizennégy tételes, csak-

nem háromórás alkotás egy évszázadban körülbelül háromszor szólal meg magyarországi hangversenyteremben. Ez már csak azért is sajnálatos, mert a szerző élete egyik főművének tekintette; húsz évig dolgozott rajta, így ösbemutatóként 1873-ban hangzott el a weimari Herder-templomban, a szerző vezényletével.

A nagyszabású debreceni vállalkozást az teszi különlegessé, hogy a kompozíció nem koncerten hangzik el, hanem szcenírozott formában. Az előadás koreográfusa Gemza Péter, aki a világhírű Nagy József Társulat (Companie Josef Nadj, Orléans) meghatározó tagja, rendezője pedig a tévé- és játékfilmjeiről ismert Mispál Attila, aki a Gramofon kérdésére elmondta: „Szándékaink szerint a közönség attól a pillanattól kezdve, hogy átlépi a színház kapuját, bekerül egy egységes rituális térbe, és zavartalanul adhatja át magát a mű szellemének. Autentikus-archaikus betlehemezés, a Csokonai Színház és a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház kiváló színészei által előadott koreográfiák, látványos díszlet, vetített álló- és mozgóképek, valamint különleges fény- és pirotechnikai hatások teszik látványosabbá a produkciót.”

A debreceni zenekar az utóbbi időben több nagyszabású művet adott elő Kocsár Balázs vezényletével. Ilyen volt Mahler II. szimfóniája, Beethoven IX. szimfóniája és Richard Strauss Halál és megdicsőülés című szimfonikus költeménye. Ahogyan ezekből a művekből is kitűnik, a Debreceni Kodály Kórus aktív résztvevője az évadnak. Decemberben Purcell, Vivaldi és Bach alkotásait adják elő, tavasszal Beethoven C-dúr miséjét, a Haydn-év alkalmából Haydn két egyházi kompozícióját, májusban pedig Mendelssohn Éliás oratóriumát, Vashegyi György vezényletével. A zenekar a Magyar Szimfonikus Körkép keretében, január 24-én a Művészetek Palotájában valódi csemegéket szólaltat meg; többek között Farkas Ferenc Kölcey szózata című oratorikus alkotását (ennek természetesen a Kodály Kórus a közreműködője), valamint Farkas Ferenc egyik hangszerelését, amelyet Liszt Ferenc zongoraművéből, a Funérailles-ből készített.

Míndeközben kisebbfajta átszervezés veszi kezdetét a zenekarnál. Herboly Domonkos igazgató szerint a zenekar feleslegesen tart el két karmestert (még akkor is, ha ebből az egyik, Kocsár Balázs a művészeti vezető), miközben évente százötven szolgálatot eleve a Debreceni Csokonai Színháznak kell teljesítenie. „A szakmai színvonal és a közönség érdeklődésének fenntartása miatt – mint minden valamirevaló zenekar – mi is gyakran dolgozunk vendégkarmesterekkel is. Így az önálló szimfonikus életünket lényegesen költségkímélőbbben tudjuk a jövőben szervezni, ha igazodunk az elmúlt mintegy két és fél év gyakorlatához, és az állandó karmesteri teendőket művészeti vezetőnk látja el kizárólagosan” – mondja az igazgató. ■

Debreceni Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.dzf.hu

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

A Magyar Telekom
Szimfonikus Zenekar
hangversenyei
2008. december-
2009. február

Keller András
zeneigazgató

2008. december 4. (csütörtök) 19.30

Zeneakadémia, Beethoven sorozat

Beethoven: Esz-dúr zongoraverseny, Op. 73

Beethoven: VII. szimfónia, Op. 92

Közreműködik: **Ránki Dezső**

Vezényel: **Keller András**

2008. december 7. (vasárnap) 11.00

Telekom Zeneház, Manó bérlet

Zenés évszakok - Tél

2008. december 17. (szerda) 19.30

Zeneakadémia, Romantikus bérlet

Kancheli: Styx - magyarországi bemutató

Brahms-Schönberg: g-moll zongoranégyes, Op. 25

Közreműködik: **Gidon Kremer** - hegedű

és az **MR Énekkar**

Vezényel: **Keller András**

2009. január 12. (hétfő) 19.00

Nemzeti Hangversenyterem

Bérleten kívüli előadás

Új Magyar Zenei Fórum 2009

zeneszerzőverseny döntő-gálakoncert

Közreműködik:

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

Vezényel: **Keller András**

UMZE Kamaraegyüttes,

Vezényel: **Rácz Zoltán**

2009. január 22. (csütörtök) 19.30

Zeneakadémia, Beethoven sorozat /4

Beethoven: B-dúr zongoraverseny, Op. 19

Beethoven: G-dúr zongoraverseny, Op. 58

Beethoven: VIII. szimfónia, Op. 93

Közreműködik: **Ránki Dezső**

Vezényel: **Keller András**

2009. február 1. (vasárnap) 15.00

Telekom Zeneház, Pinokkió bérlet /3

Az ihlettől a műig - Utazás

2009. február 12. (csütörtök) 19.30

Zeneakadémia, Fischer Annie bérlet /2

Haydn: C-dúr nótturno Nr.5 Hob. II. 29

Mozart: B-dúr zongoraverseny Nr. 6 KV. 238

Mozart: B-dúr zongoraverseny KV. 595

Haydn: G-dúr „Katona” szimfónia Nr.100

Közreműködik és vezényel: **Michel Dalberto**

2009. február 26. (csütörtök) 19.30

Zeneakadémia, Romantikus bérlet /4

Debussy: Tavasz

Liszt: A-dúr zongoraverseny

Saint-Saëns: III. „Orgona” szimfónia

Közreműködik: **Várjon Dénes** - zongora

Vezényel: **Keller András**

Jegyek kaphatók a www.telekomzenekar.hu
weboldalon, valamint az ismert jegyirodáknban.

Partnereink:

[origo]

NÉPSZABADSÁG

Budapest Music Center Records

Hangokkal beszélünk

Koncertek fekete-fehérben

Kovács László huszonöt éve a Miskolci Szimfonikusok élén

Kettős évfordulót ünnepelhet a Miskolci Szimfonikus Zenekar: az együttes negyvenöt esztendeje alakult, Kovács László pedig negyedszázada áll a társulat élén. Az évfordulót október 9-én gálaesttel ünnepelték, ami – többi koncertjükhöz hasonlóan – különlegességet is tartogatott.

➔ Réfi Zsuzsanna

Miskolcon nem okoz gondot a bérlet-eladás, a zenekar minden koncertjére megtelik a hatszáz személyes hangversenyterem. Kovács László, az együttes művészeti vezetője talán a telt házas fellépésekre a legbüszkébb az együtt töltött negyedszázadból. A publikum érdeklődése közönségnevelésüket dicséri. Az első évektől kezdve odafigyeltek arra, hogy rendszeresen tartsanak ifjúsági hangversenyeket, így olyan generációkat sikerült felnevelniük, amelyek tagjai szívesen járnak koncertekre.

Kovács László másodkarmesterként kezdte miskolci pályafutását. Az együttes hamar megszerette a lelkes, ifjú muzsikust, aki a próbák szünetében – letéve a dirigensi pálcáját –, harsonán gyakorolt a diplomavizsgájára. Mura Péter nyugdíjba vonulásakor a zenekar tagjai az akkor huszonhét esztendő fiatalembert kérték fel az együttes vezetésére. Kovács László hálás azért a türelméért, amellyel az első időkben „elviselte” a társulat, hiszen – mint mondja – jócskán akadt hibái. De úgy véli, sokat tanult az első kudarcból, reméli, ma már kevésbé ront el dolgokat, mint huszonöt évvel ezelőtt. A karmester mindig nagyon kritikus saját magával, egy félmondatnyi bírálaton is hosszasan elgondolkodik. Arra törekszik, hogy minden visszajelzésből okuljon, és természetesen arra, hogy produkcióik jobbak és jobbak legyenek. Nagy bukásról azonban nem tud beszámolni az elmúlt huszonöt évből, mert – ahogy mondja – ami előnye, az egyben hátránya is: az előadásait sosem lehet harsánynak, szélsőségesnek nevezni. Kerüli a túlzott színeket, mindig igyekszik az arany középúton járni. Ezért mondta róla egyik kritikusa azt, hogy „koncertjei olyanok, akár a fekete-fehér fotók”, amelyeken nem lehet a színekkel elterelni a figyelmet a mögöttes tartalomról. Kovács László emellett mégis mindig igyekszik megtalálni azokat a pontokat is, amelyekből a darab előadása átütőbb, sugárzóbb lesz.

A dirigens a közösen töltött eddigi munka minden esztendejét élvezte, persze közben az ő zenei világa, ízlése is

Forrás: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Ezüstlakodalom – Kovács Lászlót ezüst karmesteri pálcával ajándékozta meg együttese

sokat változott. Igyekezett minden gondot elsimítani, sosem alakult ki komolyabb konfliktus. Az együttesnél örömmel folyik, jó a hangulat. Talán ezt jelzi az is, hogy az utóbbi tizenöt évben nem volt olyan aktív korú muzsikust, aki távozott volna a zenekarból. Az együttes a „zenei mindenevő” Kovács László által összeállított különleges repertoárt is élvezzi. A dirigens szereti ugyanis párosítani a különféle zenei műfajokat, így filmzene, jazz-muzika is gyakran szerepel a műsoron. S azt tervezi, egy kortárs fesztivált is életre hív, hogy olyan fiatalokat is megszólíttson, akik eddig nem érdeklődtek a komolyzene iránt. Nagy boldogság az együttes számára, hogy két évvel ezelőtt végre saját otthon is kapott, a Művészetek Házát, amelynek ők az üzemeltetői is, így szerkesztésben, műsor-tervezésben is nagy lehetőségeik vannak. Kovács László azért is örül ennek az új helyszínnek, mert sokkal jobb az akusztikája, mint a színháznak, így a már sokszor játszott darabok is új arcukat mutatják. ■

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja:
www.mso.hu

„Itáliai utazások”

Olasz operaestek a Zeneakadémián
a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara és
a Nemzeti Énekkar közreműködésével

2009.

február 10.

Joseph Calleja tenor

Vezényel:

Km.: **Tatiana Lisnic**

Kovács János

DONIZETTI, PUCCINI

Március 8.

Fokanov Anatolij bariton

Vezényel:

Kesselyák Gergely

VERDI

Április 18.

Wiedemann Bernadett mezzo

Vezényel:

Km.: **Bándi János**

Medveczky Ádám

MASCAGNI, VERDI

Május 21.

Lukács Gyöngyi szoprán

Vezényel:

Km.: **Alexandru Agache,**

Kovács János

PUCCINI

Kiss B. Attila

Bérletek ára: 16.000-20.000-24.000-28.000 Ft

*Bérletek válthatók az ismert jegyirodáknban
december 22-ig 10% kedvezménnyel!*

Részletek: www.filharmoniabp.hu

„Szebben szóljanak a hegedűk”

Oláh Vilmos, a Dohnányi Zenekar koncertmestere

Forrás: Gramofon-archív

Néhány évvel ezelőtt Oláh Vilmos játszott Mendelssohn e-moll hegedűversenyét a Budafoki Dohnányi Zenekarral (BDZ), Jurij Szimonov vezényletével. A hangverseny indította az együttes tagjait arra, hogy fölkérjék a hegedűművészt, vegyen részt a koncertmesteri posztra kiírt próbajátékon. Oláh Vilmos bizonyult a legjobbnak, így már négy esztendeje irányítja a zenekart az első pultból.

◆ Réfi Zsuzsanna

A szólistaként is rendszeresen koncertező, harmincnégy éves hegedűművész korábban már több együttesnek volt koncertmestere. Először a Cimbara Zenekarnál töltötte be a posztot, majd a Camerata Transsylvania kamara-zenekarnál. Azt mondja, számos helyen kipróbálta magát, játszott második hegedűszólamban is.

Oláh Vilmos már gyerekként számos versenygyőzelmet aratott, és ösztöndíjként részt vehetett a salzburgi Mozarteum kurzusán. A Liszt Ferenc Egyetem Tanárképző

Intézetében 2001-ben diplomázott, majd rögtön felkérték, hogy a thairöldi Mahidol Egyetemen magyar tanszék alapján oktassa a vonósképzés alapjait. Bár korábban nem voltak pedagógusi ambíciói, szívesen vállalkozott a feladatra. Hároméves munkájának meg is lett az eredménye: növendékei közül többen arattak szép sikereket különböző nemzetközi versenyeken. Ám a hegedűművész egyre jobban vágyott haza; amikor csak tehetett, Magyarországon lépett fel. A Budafoki Dohnányi Zenekar meghívását is örömmel fogadta, hiszen korábban is játszott az együttesrel. Tetszett neki a fiatal társaság lendülete, lelkes muzsikálása, ezért szívesen vett részt a próbajátékon. Élvezi a zenekari munkát, nagy figyelmet fordít a hangminőségre, szeretné ugyanis elérni, „hogy még szebben szóljanak a hegedűk”. Rendszeresen tart vonóspróbákat, de három esztendővel ezelőtt, a jobb együtt muzsikálás érdekében még kamarazenekari formációkat is életre hívott. A zenekar tagjai az Olasz Intézetben adtak hangversenyeket, így végre mindenki szólófeladatokban is megmutathatta tudását, hallhatta–hallathatta saját hangját. Mindez jót tett az együttes hangzásának. Bár a tagok lelkesen vállalkoztak a kamarakonzertekre, anyagi okok miatt ebben a szezonban már nem tudták elindítani a sorozatot. Oláh Vilmos nagyon büszke arra, hogy a BDZ egyre kiválóbb szakmai műhellyé válik. A nemrég Katarban rendezett próbajátékra a világ minden tájáról jelentkeztek zenészek, de a két felvett muzikus a budafoki együttesből érkezett. Egyik volt szólamtársa is ma már a Londoni Filharmonikusoknál hegedül.

A koncertmester örül annak, hogy a zenekarban mindig jó a hangulat; élvezi, hogy gyakran muzsikálnak kórusokkal, és a klasszikus művek mellett rendhagyó darabokat is megszólaltatnak. Talán ennek is köszönhető, hogy egyre többen jelentkeznek az együttes próbajátékaira – a legutóbb meghirdetett, regisztrációs meghallgatás iránt kilencven hegedűs érdeklődött. Fontos számára az is, hogy rendszeresen szólófeladatokat vállaljon az együttesnél. A kamarazenélés szintén jelentős szerepet tölt be az életében, hiszen két esztendővel ezelőtt ő lett a Liszt-díjas Auer vonósnégyes primáriusa. A kvartettezés a koncertmesteri munkájára is hat, hiszen a vonósnégyesben együtt muzsikál Berán Gáborral, aki ugyancsak a Budafoki Dohnányi Zenekar koncertmestere. Mivel hasonló a munkamódszerük, valamint mindkettőjüknek fontos a szép hang, egymás munkáját is erősíteni tudják az első pultnál.

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja:
www.bdz.hu

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

Művészeti vezető: Héja Domonkos

TÉLI HANGVERSENYEK

2008. december 6. 19.30
Zeneakadémia, Nagyterem
A SZECSSZIO ZENÉJE

Schreker: A megbélyegzettek – nyitány

Schönberg: Megdicsőült éj

Mahler: Rückert-dalok

Közreműködik: *Wiedemann Bernadett*

R. Strauss: Salome – Hétfátyoltánc

Vezényel: **MARCO COMIN**, Németország

Akadémia Bérlet /2.

2009. január 31. 19.30
Művészetek Palotája
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
MAGYAR SZIMFONIKUS KÖRKÉP

Bartók: Magyar képek

Gyöngyösi: Verkündigung

Dohnányi: I. szimfónia

Vezényel: **HÉJA DOMONKOS**

Palota Bérlet /2.

Danubia + KAMARABÉRLET AZ ÓBUDAI TÁRSASKÖRBE
Az Óbudai Danubia Zenekar művészeinek közreműködésével

2008. december 1. 19.00
Rézfúvós kamaraest
Közreműködik a *Corpus Harsona Kvartett*
és az *Ewald Rézfúvós Kvintett*

2009. február 23. 19.00
Romantikus vonós kamaramuzsika
Borodin, Weber és Csajkovszkij művek

2009. április 20. 19.00
Bach és a XX. század
Bach, Françaix, Sándor László művei, valamint
Bartók: Szonáta két zongorára
és ütőhangszerekre.

Jegyek válthatók a helyszínen, az ismert jegyirodákban,
valamint a www.interticket.hu oldalon.

www.odz.hu

„A zene a szenvedélyem”

Vagyim Repin hangszerekről, felkérésekről, példaképekről

2009 januárjában jelenik meg Vagyim Repin új CD-je a Deutsche Grammophon kiadásában. A korongra Brahms D-dúr hegedűversenye és a-moll kettősversenye került. Az orosz művész legutóbbi budapesti látogatásakor kértük rövid beszélgetésre.

❖ Fried Judit

A kettősversenyben a norvég Truls Mørk a partnere, a Lipcsei Gewandhaus Zenekart Riccardo Chailly vezényli. A felvételt 2008 augusztusában fejezték be Lipcsében, mert Repin ragaszkodott hozzá, hogy ott rögzítsék a darabokat, ahol Joachim József a neki ajánlott hegedűversenyt bemutatta 1879. január 1-jén. „A zene a szenvedélyem, úgy függök tőle, mint valami narkotikumtól. Ezért csak ritkán vagyok képes kikapcsolódni, legfeljebb repülőgépen, vagy ha könyvet veszek a kezembe” – árulta el Repin a Gramofonnak. Amikor elfogad egy-egy meghívást, három szempontot mérlegel: mindenekelőtt azt, hogy kedvét leli-e a felkérésben. „Fontos, hogy jó legyen a személyes kapcsolat a partnerekkel” – jegyezte meg. Nem tagadva, hogy közrejátszik a presztízs, valamint pénzügyi megfontolás is. Amennyiben a három feltétel közül kettő hiányzik, nemet mond, ha viszont bármely kettő megfelelő, akkor fontolóra veszi, eleget tesz-e a fölkerésnek.

Évente körülbelül száz koncertet ad. Novemberre Nyikolaj Luganszkijjal Kanadába és az Egyesült Államokba hívták meg, rövid karácsonyi szünet után januárban Itamar Golannal Japánban lép föl. Budapestet, New Yorkot és Oszakát Beethoven Kreutzer-szonátája köti össze, ezt a darabot a Zeneakadémián is megszólaltatta Kocsis Zoltánnal. Akkor koncertezett először Budapesten, amikor – 2001-ben – Varga Tibor tiszteletére rendeztek estet. A svájci Sionban, Varga nemzetközi hegedűversenyén érte el ugyanis első nemzetközi sikerét, tizenhat évesen. Azt mondja, ez volt a főpróba a brüsszeli Erzsébet királynő verseny megnyeréséhez.

Most egy 1736-ban készült Guarneri mesterhegedűn játszik, az úgynevezett „von Szerdahely”-n. Sokáig egy Stradivarit használt, amelyen 1875-ben Pablo de Sarasate Lalo Spanyol szimfóniáját mutatta be. A Stradivari hangja véleménye szerint éterien tiszta, szinte angyali. Ő azért szereti jobban a Guarneriket, mert a tónusuk sokkal inkább földközeli, emberi. A legjobb, amit eddig a kezébe vehetett, Paganini Guarnerije volt, a Cannone (Ágyú).

Forrás: www.vadimrepin.com

Repin és társa: a Guarneri „von Szerdahely”

Repin idővel vezényelne is, hiszen a zenekar sem más, mint csodálatos hangszer. A karmesterség azonban nem olyan könnyű mesterség, mint sokan hiszik. Még nem készült fel a feladatra, amely sokéves elmélyült munkát igényel. Ezért nem csak focimeccseiken beszélget erről barátjával, Valerij Gergijevvel.

Nem idegenkedik a kortárs zenétől, kifejezetten számára „íródik” most egy hegedűverseny, ám a részletekről babonából nem mond többet. Egy másik zenei projekt is kapcsolódik hozzá: öt kortárs zeneszerző állt össze, hogy ráadásdarabokat írjon neki. A példaképeket, nagy elődöket így jellemzi: Fritz Kreisler a hegedű istene, Jascha Heifetz a hangszer királya, Yehudi Menuhin a hercege. Többször lépett fel hangversenyeken, amelyeket Menuhin dirigált. „Kimondhatatlanul emberséges volt – ez a zenéhez, a közönséghez és a zenekarhoz való viszonyában egyaránt megnyilvánult”. A pályatársakhoz, kivált egykori tanuló társa, Maxim Vengerovhoz való viszonyát gyakran firtatják. Repin meggyőződése szerint a művészetben nincsenek konkurensok. Versenyezni a sportban lehet: „a művészetben különböző érzések és interpretációk szabadon érvényesülhetnek.” ■

Vagyim Repin honlapja:
www.vadimrepin.com

*A Budafoki Dohnányi Zenekar,
az MR Énekkar, az MR Gyermekkórus,
az MR Szimfonikusok, a Honvéd Férfitkar,
és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság
közös hangversenysorozata*

Hallgasson Ránk!

VOX FORTISSIMA sorozat

2008. december 13. 19:30 Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

MOZART: REQUIEM

MR Énekkar

ANDREW LLOYD WEBBER: REQUIEM

Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Honvéd Férfitkar

MR Énekkar és MR Szimfonikusok

Vezényel: Stephen d'Agostino

Budafoki Dohnányi Zenekar Művészeti Titkársága
1074 Budapest, Rottenbiller u. 16-22. Tel: 322-1488,
e-mail: info@bdz.hu

www.bdz.hu

A hangversenyeket és a zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata,
Oktatási és Kulturális Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap
Médiatámogatók: Gramofon, Pester Lloyd, G-mentor Kft

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkből – olvassa a Gramofon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a hvg.hu kultúra rovatában.

hvg.hu

Vivaldi triumphans

Megalakulásának ötvenedik évfordulóját ünnepelte tavaly a Szekeres Ferenc karnagy vezetésével létrejött és később európai hírűvé vált Budapesti Madrigálkórus. Hangos nemzetközi sikerek, világpremier-lemezek, nem fakuló szakmai elismerések keretezik a kar és vezetője sok évtizedes munkáját.

◆ Balázs Miklós

Szekeres Ferenc szerint mindenekelőtt az együttléklés öröme indította el a kórust az ötvenes évek derekán. Akkoriban nemcsak a tagok, hanem maga a karnagy is a Zeneakadémia hallgatója volt, ahol szinte természetesnek számított az érdek nélküli közös éneklés. „Mivel főleg madrigálokat énekelünk, gondoltam, egyszerűbb lesz, ha Madrigálkórus néven alakítunk énekkart. Abban az időben ez nem volt szokványos dolog. Nemigen voltak együttesek, amelyek ilyen repertoárral jelentkeztek volna. Az emberi hang csodája mindig is lenyűgözött. Úgy éreztem, nekem ezt kell csinálnom” – meséli a karnagy. Szekeres együttese nem csupán hangversenyműsorával hozott újdonságot a honi kóruskoncert-életbe, de formailag is szokatlan dologra vállalkozott azzal, hogy például a kar tagjai (általában 15–20 fő), sőt maga a karnagy is ült az előadás alatt. A madrigálok, motetták, illetve az Orazio Vecchi-féle L'Amfiparnasóból kölcsönzött madrigálkomédiák előadása önmagában is ritkaságnak számított akkoriban.

Rendhagyó módon a kórus, sőt a karnagy is gyakran ült az előadások alatt

Kockázatkereső merészség

Az együttes egyedülálló, már-már varázsosan természetes hangzásvilágát pedig leginkább annak köszönhetjük, hogy gyakran szólóénekesek, pontosabban magasan képzett szólisták biztosították a tiszta kórushangzás alapját (különös tekintettel a szoprán és a basszus szólamokra), és ezzel egy olyan sajátos megszólalást csiszoltak ki, amely itthon és külföldön egyaránt elbűvölte a közönséget. A közös éneklés tapasztalata kiváló iskola volt a karrierjük elején álló, szólistapályát dédelgető énekművészeknek. Felsorolni is terjedelmes volna, hányan futottak be világkarriert a kórusból indulva: Polgár Lászlótól Fried Péterig, Komlói Ildikótól Németh Juditig, nemzedékről nemzedékre. A teremtor erejű ösztönösség, az énekesi vállalkozó kedv, a spontaneitástól soha el nem zárkózás garantálta a kórus hangzásának állandó frissességét és az előadások vibránsát – sosem az üres rutin, mindig az egymásra való odafigyelés adta ennek a magvát. Az ilyenét együttműködés

Forrás: Szekeres Ferenc archívuma

Az első csoportkép

feltétlen szabadsága, már-már kockázatkereső merészsége váltotta ki a közönségből a hangos elismerést és a kitüntető szeretetet.

A hazai sikerek után hamar jöttek az első külföldi diadalok is: 1959-től kezdve a Budapesti Madrigálkórus rendszeresen turnézott Nyugat-Európában, elsősorban Francia-, Spanyol- és Olaszországban és még számtalan helyen az évek alatt. Lemezfelvételek egész sora keretezte már a kezdetekkor is az együttes külhoni turnéit, rádiók és lemeztársaságok számára már a legelső időktől kezdve folyamatosan készültek a felvételek, amelyek később olyan interpretációtörténeti jelentőségű stúdiómunkákban csúcsosodtak ki, mint Vivaldi Juditha triumphansának világelső rögzítése 1968-ban, vagy Joseph Haydn Tóbiás hazatérése című oratóriuma néhány esztendővel később, majd Vivaldi L'Olimpiadéja és több egyházi kórusműve – szintén világpremierként.

A madrigál maga az élet

A korábban sosem hallott, messzi könyvtárak mélyén megbújó darabok kikutatása persze korántsem volt egyszerű. Szabolcsi Bence szakértelme, tanácsai, ügyszeretete nyújtotta a legnagyobb segítséget Szekeres számára. Innen nézve persze az sem véletlen, hogy a karnagy minduntalan vissza-visszatér Vivaldihoz. A Szabolcsival való szoros barátság és együttműködés gyümölcse volt az is, hogy Szekeres Ferenc életműve Antonio Vivaldi alkotásainak interpretálásában teljesedett ki. Szabolcsi Bence vásárolta meg ugyanis a Juditha triumphans facsimile kiadását Olaszországban, és ajánlotta fel Szekeresnek, aki ebből készítette el a darab játszópartitúráját, valamint mutatta be, majd vette lemeze a darabot. A Judit-oratóriumot ezek után még számos más Vivaldi-mű követte a

koncerttermekben és a hanglezestúdióban – valóságos Vivaldi-kultuszt indítva el ezzel Magyarországon, és őszinte rácsodálkozást nyerve Itáliában is. Később, ösztöndíjak segítségével Szekeres Ferenc is több fontos karművet kutatott ki olasz földön, és tett közkinccsé. „Muszáj volt ilyen darabokat elővenni – emlékszik vissza Szekeres –, úgy éreztem, teljes képtelenség, hogy ezek a művek ne szólaljanak meg. Az egész a Juditha triumphanssal indult: egy ilyen megdöbbentő erejű mű, és nincs a köztudatban!”

Hogyan hatott a historikus mozgalom Szekeresre és társulatára, amelynek tagjai a hetvenes években, éppen a historikus előadói gyakorlat térnyerése idején érték el a legmagasabb művészi színvonalat? Az egykori tag, Takács Klára szerint akkoriban fel sem merült a kórusnál ilyesféle szempont. „Mivel a madrigálok az életből vett természetes gesztusokra épülnek, magától értetődő volt, hogy az előadás a jelen idő érvényességével szóljon. Az élet akkor is élet volt, az érzelmek akkor is érzelmek voltak, ahogyan ma. Ez érdekelt minket, nem a »vajon hogyan adhatták elő?« fikciója. Élő zene kellett az embereknek” – vallja Takács Klára. Hite szerint mindig az a valódi kérdés, hogy ki játssza a régi zenét, hiszen az előadás az előadó személyéből, személyiségéből nyeri el valódi karakterét, formáját, varázsát. És alighanem éppen ez a kulcsa a Budapesti Madrigálkórus sok évtizedes sikerének: Szekeres Ferenc habitusa, a muzsika iránti szeretete, a póztalan személyiségben rejlő összetartó erő, amely mindig szilárd egységet, támaszt képezett a változó időben. ■

(A kórus történetét feldolgozó könyvről az 52. oldalon olvasható recenzió.)

Kincses sziget

Az ELTE Énekkar és Zenekar kettős ünnepe

Gazdag koncertprogrammal emlékezett az ELTE Bartók Béla Énekkara és Egyetemi Koncertzenekara alapításának hatvanadik, illetve ötvenedik évfordulójára. A két nem hivatásos, de a magyar zenei életben aktív együttest a kezdetektől Baross Gábor vezeti. A Liszt-díjas, érdemes- és kiváló művész karnagyot kértek meg, elevenítse fel a megalakulás időszakát, a versenygyőzelmeket, az ösbemutatókat és mindazt, ami életben tartja lelkes csapatait.

◆ Lindner András

„Szüleim kívánságára 1948-ban a jogi karra jelentkeztem, ahol azonban első dolgom volt, hogy felkeressem az egyetemi ifjúsági szervezet irodáját, és közöltem: szeretnék kórust alakítani. Máiig emlékszem a válaszra: És, kedves barátom, hány főre gondolsz? Mire hetykén rávágtam: kétszázra! Meglepő, de a kijelölt keddi napon ennyi fiatal össze is gyűlt. Csak az volt a baj, hogy kizárólag fiúk, mert a karon mindössze három lány volt az első évfolyamon. Nem estem kétségbe, hanem átsétáltam a Veres Pálné leánygimnáziumba, ahol Serényi Emma pedagógus fogadott. Előadtam a kérésemet, hogy mi lenne, ha csinálnánk egy vegyeskart? Emma nem kérdezte, ki vagyok,

van-e papírom – rábólintott. A vége az lett, hogy ama bizonyos november közepi napon már a Zeneakadémián léphetett fel a vegyeskar, Dunajevszkij Szabad szél című operettjéből énekelve részleteket” – eleveníti fel a hat évtizeddel ezelőtt indult történet első napjait a Bartók Béla énekkar idén 78. évében járó örökifjú vezetője, Baross Gábor.

Az előzményekhez csak annyit, hogy az akkori időknek megfelelően, 1949-ben őt is „beiskolázták” a Vásárhelyi Zoltán karnagy vezette munkás-karnagyképző tanfolyamra, ahová a Népművelési Intézet igazgatója, a kórusmozgalom országos szervezetének (később: KÓTA) elnöke, Maróti Gyula delegálta. A pályáiv 1953-ban a pályázat útján elnyert korrepetitori állással folytatódott a Magyar Állami Népi Együttes kötelékében, ahol hamarosan karmesterként, sőt a zenekar művészeti vezetőjeként dolgozhatott, egészen 1964-ig. Közben vezette a központi énekkarrá alakult egyetemi kórust is. Mind több Kodály-művet vett fel az együttes repertoárjára, amelyen Bárdos Lajos darabjai is ott sorakoztak az akkori idők slágerként fűjt tömegdalai és szovjet zeneszerzők alkotásai mellett. Ugyanakkor a Népi Együttes énekkarán kívül az ELTE-kórus volt az egyetlen magyar énekkar, amely bemutatta például Szervánszky Endre Petőfi-versekre írt három kórusművét, a Kuttyák dalát, A bilincset és a Kicsapott a folyót is.

Az universitas autonómiája bevehetetlen védősáncot vont a Baross Gábor vezette kórus köré. „A professzori karból Beér János, Világhy Miklós és többen mások, de

leginkább talán mégis Ortutay Gyula rektor pártfogása nélkül nem biztos, hogy kiteljesedhetett volna az a munka, amit akkoriban elkezdünk” – hangsúlyozza a karnagy, és nyomban hozzátézi: „Az is Ortutay ötlete volt, hogy jó lenne, ha zenekara is lenne az egyetemnek. Ha maga olyan nagyokos, mondta 1957-ben, akkor csináljon zenekart is!” Persze voltak, akik számára az egyetemi művészeti munka kevésbé volt szimpatikus. „Egyszer, 1954-ben behívatott a DISZ-titkár, és azt tudakolta, hogy mivel foglalkozunk. Mondtam, hogy a Mátrai képeket tanítom Kodálytól. És, kedves barátom, mondd, mennyiben lelkesít ez a tanulásra? – tudálékoskodott, mire dühbe gurultam, és úgy vágtam be magam mögött az ajtót, hogy kettérepedt az üveg.”

Az énekkar 1969 óta, a család engedélyével viseli Bartók Béla nevét, és akkortól kezdve ért el szép sikereket külföldi versenyeken is. Először a svájci Montreux-ben, azután az ausztriai Spittalban arattak diadalt, majd 1972-ben az együttes – első magyar énekkarként – kijutott Amerikába is, de győztek az olaszországi Goriziában és a walesi Llangollenben is, 1982-ben pedig ők képviselték Rómában Magyarországot az egyetemi kórusok világtalálkozóján. A BBC Let the Peoples Sing elnevezésű, vegyeskaroknak kiírt versenyében két ízben is első helyezést értek el.

A „Baross kórus” mutatta be Budapesten az elfeledett velencei barokk szerző, Francesco Cavalli két kórusra komponált *Messa concertata* című kompozícióját, mintegy a Cavalli-reneszánsz előhírnökeként, de ők adták elő elsőként az országban Mozart *Thamos*, Egyiptom királya kísérőzenéjének kórusbetéteit is. A kórus elvitte a jeles magyar énekkari kultúra hírért a skandináv országokba, Görögországba, sőt Libanonba, Szíriába és Tunéziába is. És amire Baross Gábor különösen büszke: az elmúlt évek során húsz magyar kortárs zeneszerzőnek adott megbízást, hogy komponáljon darabokat a kórusnak, illetve az egye-

temi koncertzenekarnak. Szokolay Sándor, Petrovics Emil, Jeney Zoltán, Kocsár Miklós, Orbán György, Vajda János, Szőnyi Erzsébet és mások örömmel tettek eleget a felkérésnek. Számos darab lemezre is került, és máig az együttes repertoárjának része, így többek között Orbán *Magnificatja*, Vajda *Ave maris stellája*, míg Szőnyi Zoltár és glória című kompozícióját december 20-án mutatják be. Ha nem ismerem a huszadik század zenéjét, hogyan tudnék belépni a huszonegyedikbe? – hangzott a karnagy krédó. Szomorúvá válik a hangja, amikor szóba kerül, hogy a közoktatásból kikoptatták az iskolai ének-zene-tanítást, sőt a vizuális kultúrára nevelést is, de az irodalmi szakkörök is eltűntek az iskolákból.

Az ELTE-kórus azonban kincses sziget, ahová a tagok boldogan jönnek, mert olyasmit tanulhatnak, amit mástutt talán sehol. Számukra hovatovább létforma az ELTE-együttes: kedden és pénteken a jelenleg 75 tagú kórus, hétfőn és csütörtökön pedig a 35 fős zenekar próbál. A karnagy leginkább mégis arra büszke, hogy a hat évtized során sikerült mindvégig lelkes fiatalokat verbuválnia maga köré; hogy remek közösség dolgozik vele, amely cserélődik ugyan, de még sosem fenyegette a megszűnés veszélye. „Itt a fiatalok még szeretik is egymást. Nem számoltam, de az öt-hat évtized során tízezeren biztosan megfordultak az együttesekben, és

**„Kulcsra zárom az ajtót
a politika előtt, mert
tudom, hogy megoszt;
még egy jó politikai
viccet sem engedek meg
a teremben”**

már az ötvennyolcadik házasságnál tartunk!” – mondja Baross, aki érthetően arra is büszke, hogy még a kemény esztendőknél is, amikor pedig számtalan pecsétre volt szükség ahhoz, hogy egy kiutazási engedélyt megkaphasson az együttes, sem vette senki soha a kalapját, és nem maradt külföldön.

Itt mindenki egyszerű kórustag, nem is mérlegelte soha senki a másikat sem származása, sem a társadalmi hierarchiában elfoglalt helye miatt. Pedig volt idő, amikor az egyik férfiszólamban az SZDSZ XI. kerületi ügyvivője énekelt, mellette ült a Fidesz elnökségi tagja, a másik szólamban pedig az MDF parlamenti alelnöke foglalt helyet. A próbaterembe a politika mégsem kapott soha bebocsátást. „Kulcsra zárom az ajtót a politika előtt, mert tudom, hogy megoszt – folytatja a karnagy –; még egy jó politikai viccet sem engedek meg a teremben.” Baross Gábor gondosan figyel arra, hogy együttese folyamatosan együttműködjenek hivatásos muzsikusokkal, a legkiválóbb hangszeres és énekes szólistákkal is. Hat éve jelen vannak a Budapesti Tavasz Fesztivál programjában, és az énekkar állandó tagja a több ország legjobb vegyeskaraiból háromévente összeálló európai fesztiválkórusnak is. Lassan megszokottá vált az is, hogy az ELTE zenei együttese minden évben előadnak egy-egy nagy oratóriumot is, repertoárjuk pedig évről évre gazdagodik. ■

TISZTSÉGEK ÉS DÍJAK

Baross Gábor munkáját 1971-ben Liszt-díjjal ismerték el, 1980-ban megkapta az érdemes művész, 2005-ben a kiváló művész címet. 1990 és 2004 között vezette a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségét, jelenleg tiszteletbeli elnök ugyanott. Tagja az Europa Cantat (EFYC – European Federation of Young Choirs) elnökségének, az Europa Cantat Zenei Bizottságának, 1996 óta az AGEK (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Chorverbände – Európai Kóruszövetség Munkaközössége) alelnöke. A karnagy 2003 novemberétől a Magyar Kórusversenyek és Fesztiválok Szövetségének elnöke.

„A kiszámíthatóság jót tesz az inspirációnak”

Találkozás Vajda Gergellyel

A Gramofon megjelenésekor Vajda Gergely éppen Budapesten vezényel. Az UMZE a százszentdős – és a koncert pillanataiban remélhetően jó egészségnak örvendő – amerikai Elliot Carter életműve előtt tiszteleg a Zeneakadémián decemberben. Az esten Vajda új műve, a Vákuum ősbemutatóként szólal meg. A fiatal zeneszerző-karmester salzburgi és atlantai sikerekkel koronázott évet zár, és nem kevésbé mozgalmas esztendő elé néz.

◆ Albert Mária

Miért tudunk a részletekről roppant keveset Budapesten? Nos, a Gramofon legalább a hvg.hu oldalon olvasható recenzióinak egyikében beszámolt arról a rendkívüli eseményről, hogy a Salzburgi Ünnepi Játékok utolsó Bartók-estjén a váratlanul megbetegedett Eötvös Péter helyett asszisztense és tanítványa vezényelte a Bécsi Filharmonikusokat – a nem könnyen megnyerhető fesztiválpublikum teljes elismerésével. Az augusztus 23-ai előadást követő hajnalon Ferihegyre autózva Vajda még éppen elcsípte az Amszterdamba induló gépet, hogy onnan Portlandbe, jelenlegi munkahelyére repüljön, ahol 25-én már egy internetes videóinterjúban érdeklődtek az európai esemény részletei iránt.

Gramofon: A Milwaukee-ban töltött idő után Oregonba ment, közben megjárta Montrealt, ahol ifjú titánnak minősítette a Montreal Gazette cikkírója. Koncertezett a Charlotte, a Philadelphia, a Santa Rosa Orchestrával. Miért ez a lázas keresés?

Vajda Gergely: Itthon be voltam zárva a „Kékszakállú + Bartók-balett + kortárs művek karmestere” dobozba. Igaz, A kékszakállú herceg vára hozta meg az első montreali sikeremet is, Schönberg Várakozásával párosítva, ezt az összeállítást 2004-ben dirigáltam. De 2007-ben már Verdi Állarcosbájljára hívtak vissza. Egy hónappal ezelőtt pedig Atlantában Rossini Hamupipókéjének premierjét vezényeltem Jennifer Larmore-ral a címszerepben. Ide is úgy kértek föl, hogy előzőleg, 2007 szeptemberében Gounod Rómeó és Júliáját dirigáltam, Fernando de la Morával és Ljuba Petrovával a két főszerepben. Élvezem, hogy egyszerűen karmesterként kezelnek, nincs eleve eldöntve, hogy mit lehet a Vajdának adni...

G.: Ez csak töredéke a helyeknek és együtteseknek, amelyeknek a neve a menedzsere és a saját honlapján olvashatók. Október elején például egy egészen különleges ünnep részese volt New Yorkban.

V.G.: Az EMPAC, teljes és hosszú nevén az Experimental Media and Performing Center at Rensselaer

Polytechnic Institute in Troy XXI. századi hangversenytermének avatására öt különböző együttest, köztük egy énekkart hívtak meg. Csupa olyan darabot kértek, ami a tér különféle pontjain szólaltatható meg, hogy bemutassák, milyen jó a terem akusztikája. Én Kurtág György Grabstein für Stephanját vezényeltem. Kedvelem az ilyen szokatlan produkciókat. Frissen tartanak.

G.: *Több éve él Amerikában.*

V. G.: Sosem mondom, hogy Amerikában dolgozom, mert abból nem derül ki, hogy hol. Nem mindegy, hogy az ember Montanában vezényel (ahol nincs is állandó zenekar), New Yorkban vagy Portlandben, ahogy én. Ezek nagyon különböző helyek, ahogy Albánia és Franciaország sem ugyanaz. Portland például nagyon élhető hely: jók a kávéházak, lehet sétálni, van tömegközlekedés, a helyi érdekű vasút két és fél dollárért kivisz a repülőtérre. Voltam három évig New Yorkban, Portlandban ez a negyedik szezonom rezidens karmesterként. De két hét kivételével szinte folyamatosan úton vagyok és leszek. Itt nem úgy megy, hogy ránéznek valakire, és azt mondják neki: te gyere be az utcáról és legyél zeneigazgató. Szisztematikusan keresnek. Először készítenek egy hosszabb, majd fokozatosan rövidülő listát. A kiválasztottakat meghívják egy-egy koncertre. Ezért dolgozom a San Antonió-i Szimfonikusokkal, a Fort Wayne Filharmonikusokkal, a Fairfaxi, a Szilikon-völgyi Szimfonikusokkal, Kanadában pedig az Edmontoni és a Torontói Szimfonikusokkal. Újítana a művészeti igazgatói poszton a Sacramentói Művészeti Fesztivál. Egykor aranybányászok éltek itt, ma bortermő vidék, és a nyugdíjasok egyik paradicsoma. A nyári fesztivál egyhónapos, a téli csak egy hétvége, ősszel és tavasszal tíz-tíz nap, főleg kamarazenei karakterű. A másik kandidátussal megfelezzük a következő nyarat, és ő csinálja az őszi, én meg a tavaszi periódust. Jövőre Utah, Memphis is hirdetett állást, San Antonióban a második fordulónál tartok. Ezek közül bármelyik bejöhet, hiszen van, ahol már csak egy riválisom maradt.

G.: *Évente tehát egy operát vezényel, a többi zenekari koncert. Változtatna az arányon?*

V. G.: Szívem szerint igen, lehetne két opera is egy évben. De az időbeosztást is számításba kell venni. Itt öt hetet biztosan szánnak egy produkció létrehozására, a bemutató után négy-nyolc előadás megy sorozatban. Ha az embernek állása van, akkor majdnem lehetetlen elszabadulni öt-hat hétre. Errefelé az opera elég zárt világ, a név is kevésbé forog, mintha egy szimfonikus együttesrel egy hetet turnézik valaki. Csak igen kevesen, a nagy sztárok, mint például Kent Nagano vagy Daniel Barenboim tehetik meg, hogy kontinensnyi távolságban töltenek be különböző funkciókat. És sok függ – Amerikában különösen – attól, hogy kit hogyan menedzselnek. Amerika azért jobb Európánál, mert Európában még mindig nemzetállamokban gondolkodnak. Ha az ember csinál valami jó dolgot Párizsban, arról nem feltétlenül tudnak Londonban. Itt a

hatalmas méretek ellenére sokkal jobban áramlik az információ. És a zenészek beszélnek egymással, hiszen ez mégiscsak egy nemzet. Persze a rossz hír is ugyanúgy terjed, mint a jó. El kell fogadni a menedzser javaslatait, aki például azt is mondhatja: tudom, hogy nem szereted Csajkovszkij IV. szimfóniáját, de csináljuk meg, mert rangos helyre, neves partnerekkel jött ajánlat. Viszont én is kérhetek egy hetet, hogy a számomra fontos Carter-koncertet vezényelhessem Budapesten az UMZE-val. Ez persze mindig egy, másfél, sőt kétéves előretervezéssel folyik. Megbeszéljük, hogy művészileg mi előrelépés.

G.: *Milyenek a munkakörülmények?*

V. G.: Nagyon amerikaiak. Ha a próbakezdet tíz órára írják ki, akkor az pont tízkor elkezdődik. Az első rész egy és negyed, másfél óra lehet, aztán ki kell adni a szünetet. Ha egy számhoz odaugrik a mutató, vége a próbának. Mert, ha csak egy perccel is tovább mennék, számolni kezdik a plusz időt, így pénzébe kerülnek az együttesnek. Ez nem fordulhat elő. A zenészek természetesen felkészülve jönnek. Nagyon be kell osztani, hogy mivel mennyit foglalkozom. Azt hiszem, egyre kevesebb karmester engedheti meg magának, amit Carlos Kleiber, aki harminc próbát tartott egy koncert előtt. Minden a praktikus működtetés szolgálatában áll, egy amerikai menedzsmentnél mindig pontosan lehet tudni, hogy ki, miért felel. Kihez kell odamenni, ha kotta kell, kivel lehet interjúdíjpontot egyez-

Forrás: www.vajdag.com

tetni. Tökéletesen biztos lehetek benne, hogy a februári Fort Wayne-i koncertem műsora már háromnegyed évvel ezelőtt készen volt. A könyvtárosuk még nyáron érdeklődött e-mailben, hogy mely kiadásból fogok dolgozni, viszek-e saját anyagot, milyen vonásokat szeretnék, mert ezeknek megfelelő anyagot szerez be a zenekarnak. Küldtek egy nyomtatványt is, hogy töltssem ki, melyik napon mit próbálok, aszerint rendelkeznek a zenészeket. Ha két kürtös kell egy részhez, nem hívnak hatot. Ha szükséges, lehet változtatni, de annak is megvan a menetrendje, huszonnégy órás, kéthetes stb. határidőkkel. Ennek alapján engem is értesítenek, mikor jön a szólista; azt is megkérdezik, hogy már az előző napon vagy csak a koncert napján szeretnék-e vele találkozni.

G.: *Ez a rend a magyaros virtusnak aligha felel meg. Őszintén: nem túl gépies és lélektelen így a munka?*

V. G.: Épp azt tapasztalom, hogy a kiszámíthatóság sokkal jobbat tesz az inspirációnak, mint a hektikus légkör. Nem hiszem, hogy a munkaszervezésnek ez a profizmusa lélektelenséghez vezetne. Amerikában rengeteg Európából származó zenész dolgozik, tehát nem lehet kijelenteni, hogy az amerikai muzikusok ilyenek, az európaiak meg olyanok.

G.: *Tavaly, amikor a MÁV Szimfonikus Zenekar zeneigazgatót kerestt, itt is benne volt az első körben. Azután visszalépett. A hektikus magyar módi miatt?*

V. G.: Harmincöt éves vagyok. Vigyáznom kell, nehogy olyan döntést hozzak, ami nagyon gyorsan lerombolja, amit eddig építettem. Nagy megtiszteltetés volt, hogy fölkeretek, vegyek részt a pályázatban. De ránéztem a naptáramra, arra, ami rám vár, amiből tovább építkezhetem.

Ebben és a következő szezonban nincs egyetlen olyan feladat, ami „csak” egy koncert lenne, mindegyik egy valahová vezető ösvény első, második, harmadik lépése. Képtelen lettem volna itthon fél szívvel dolgozni. Nem tagadható az sem: ha az ember megszokja a kinti munkamorált és tempót, egyre nehezebb az utolsó pillanatbeli improvizációkhoz idomulni.

G.: *A salzburgi beugrása nem számít improvizációnak?*

V. G.: Természetesen nem. Több héten át próbáltam a bécsi Staatsoper kórusával, és Eötvös Péter asszisztenseként a zenekarral is dolgoztam, mert nagyjából párhuzamosan készült Péter új operájának az ősbemutatója Glyndebourne-ben, ami nagyon fontos volt. Láttuk már A Három nővérnél is, az első premiernek igen ütősnek kell lennie, mert úgy viszi tovább az adott darabot. A Három nővért már több mint tizenöt új rendezői változatban állították színpadra. Az Egyesült Államokban több helyen sikerrel mutatták be Eötvös Angyalok Amerikában című operáját. Számomra is meglepő volt, milyen gyorsan reagáltak, mert Amerika kortárs zenében inkább utánjászó hely. Megnézik, hogy Európában mi működik, és azt áthozzák. Itt a magánfinanszírozás miatt ritkán kockáztatnak. Ha a müncheni Staatsoper bemutat valami örületet, és megbuknak vele, legfeljebb azt mondják: fáj, de teljesítettük a küldetésünket.

G.: *Mennyi ideje jut a komponálásra?*

V. G.: Ahhoz képest, mennyit dolgozom karmesterként, meglepően sok. Kíváncsi a Vákuum előtörténetére? Elég jellemző. Szerintem a külföldön élők mindig többet tudnak arról, hogy mi történik Budapesten, mint az ottaniak. A Vákuumot kamarazenekar adja elő, de megszólal

Színpadkép a Salzburgi Fesztivál Bartók-produkciójából (Cantata profana), amelyet Vajda Gergely beugrással vezényelt a Bécsi Filharmonikusok élén

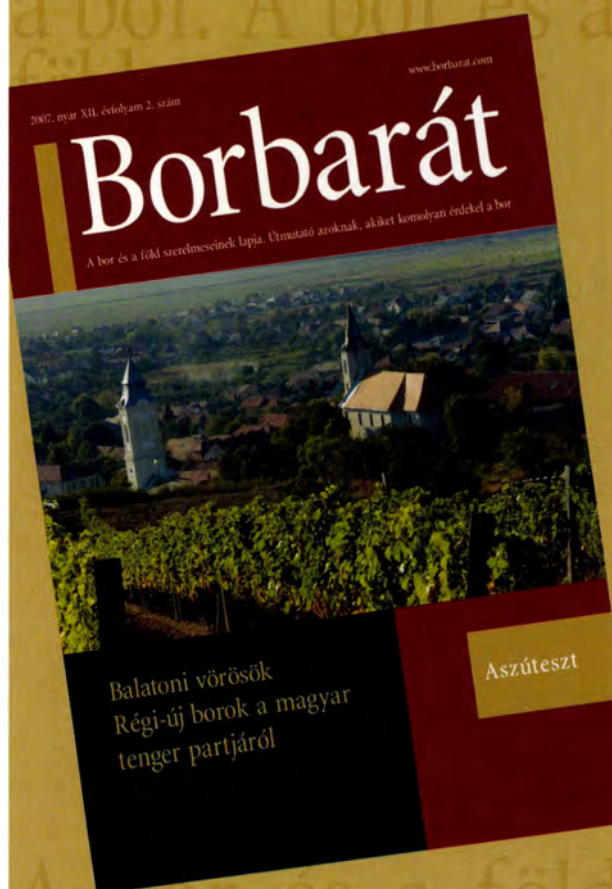
a CD-re vett szöveg – Schilling Árpád szövege is, akit a Krétakör társulat vezetőjeként ismert meg a színházi közönség. Árpáddal régóta ismerjük egymást, zeneszerzőként pedig sokat dolgoztam az együttessel. Nyilván többben követték a történeteket, fél mondatban: a Krétakör Színház műhellyé zsugorodott. Amikor Schilling kivált az általa létrehozott társulattól, háromezer példányban megjelentetett egy írást Egy szabadulóművész feljegyzései címmel, aminek a visszhangtalansága rettenetesen felbosszantott. Nem Schilling barátját, hanem mint Vajda Gergely amerikai rezidens magyar állampolgárt. Az a véleményem, hogy lehet vele egyetérteni, és lehet nem szeretni, amit csinált. De azt lehetetlen szó nélkül hagyni, ha valaki egy ilyen kicsi könyvben, ilyen sűrűn, tisztán és csúsztatások nélkül fogalmaz meg dolgokat. Küldtem tehát egy e-mailt Schillingnek, hogy egy új darabot terveztem írni a decemberi koncertre, csinálnék ebből valamit. Ő – kérésemre – bement a stúdióba, és körülbelül tizenkét oldalnyi, húsz percre való részletet felolvasott a könyvből. A Szabadulóművész címet elvetettük, mert erről a szókapcsolatról mindenkinek Houdini jut eszébe. Minthogy az egyik alfejezet címe Vákuum – ezt választottuk. Ez a rész egyébként arról szól, hogy milyen a magyar kulturális és színházi világ. Ő színházat mond, de valójában a társadalomról beszél, és nagyon pontos láttelepet ad.

G.: Az UMZE-koncert műsora érdekes kapcsolatokra világít rá. Kurtág György darabja a *What is the Word*. Samuel Beckett szövegére ugyancsak a szavak hiteléről szól.

V. G.: Ez a két darab teljesen véletlenül, sorsszerűen találkozott, és össze is fogja a műsort. A program élére természetesen Carter-mű került, az Asko Concerto, és Rácz Zoltánnal be akartuk mutatni a *Four Pieces for Timpani* is. Tavalay Michael Svoboda harsonás rendelt tőlem egy darabot, amit a Saarbrückeni Rádió fesztiválján mutattak be, és befejeztem egy kamarazenei kompozíciót is. Sajnálom, hogy még mindig nem találtam partnert a Barbieblue-m előadásához. Ez a kékszakállú herceg mai, női tükörképe. Csak Athénban hangzott el, monológ verzióban, pedig ez egy harmincöt perces, zenekar-kíséretes, kétszereplős opera, aminek Garaczi László adta a címet. A 2009-es szombathelyi Bartók Szemináriumon rendeznek egy nagyszabású Kékszakállú-kurzust, amelyen Eötvös Péterrel és Kovalik Balázzsal fogok dolgozni. Néhány évvel korábban már tanítottunk Péterrel, Provenceban. Szombathelyen az a kíváncsi, hogy az énekesek, karmesterek, rendezők bejárjanak egymás óráira. A végén a tizennégy énekes, hét karmester és hét rendező összehoz valamilyen közös produkciót – ugye ez elég izgalmasan hangzik? Évente egy-két ilyen nagyobb projekt ébren tartja a kreativitásomat. De mostani állapotomban első-sorban karmester vagyok. ■

Vajda Gergely hivatalos honlapja:
www.vajdag.com

A táj szépsége
és a bor azonos fogalmak:
amikor a tájat nézed,
a szemekkel kóstolod a bort,
amikor a bort kóstolod,
a száddal csodálsz a tájat.

Hirdetésfelvétel és előfizetés:

06 30 370 8689
info@borbarat.com
www.borbarat.com

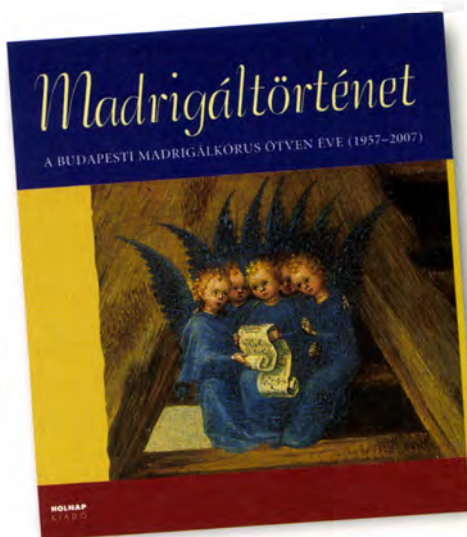
MADRIGÁLTÖRTÉNET

A Budapesti Madrigálkórus ötven éve (1957–2007)

(Az interjúkat készítette: Elmer István)

Holnap Kiadó, 2008; 150 oldal

„Emlékező képeskönyv” – olvasható a borító hátoldalán. Ennél pontosabb definíciót aligha találunk a kiadványra. A képek Szekeres Ferenc karnagy gyűjteményéből valók, az emlékezők többsége „név” zenei berkekben. (Legalábbis, egy bizonyos életkoron túl...) Gerincét olyan visszaemlékezések adják, amelyekre minden bizonnyal más-más helyszínen, különböző időpontokban került sor. A gazdag múltidézésből próbált képzeletbeli időtengelyt kiépíteni Elmer István. A feladat korántsem volt egyszerű: a hang elszállt, legfeljebb beszámolók, kritikák, reflexiók alapján következtethetünk nagy valószínűséggel az egyszer-voltra. Vannak felvételek, amelyek viszont legalább annyira az adott időpont hangrögzítés-technikai fejlettségét jellemzik, mint amennyire interpretáció-történeti pillanatképek. Ahány megszólaló, annyi egyéniség. Sajátos, nem ritkán egészen speciális szempontokkal közelítve az éneklő együttesben eltöltött időhöz, néha arra kell gondolnunk: nem lett volna haszontalan egy „kérdőív”, általános kérdésekkel, hogy legalább a szerző/összeállító számára kirajzolódjanak erővonalak. Az írásban nyilatkozás előnye megmutatkozik az írott nyelvi

igényességben – és csökkenti a szöveg-felreértésből adódó hibalehetőséget. A könyv-írásban és riportkeredésben egyaránt jártas szerző aligha mutatta meg riportalanyainak a tőlük kiválasztott részleteket. Így viszont az emlékfolyam szinte tagolatlan, az emlékezők különböző terjedelmű mozaikjai villódnak. Bevallottan bizonyítja a tagolatlanságot a tartalomjegyzék hiánya. (A fejezetek tagolódása formálisnak mondható: Cantare sul libro – Kottából énekelni; Összhang; „A maestro forradalmat csinál”; A madrigál játék.)

A jubileum jó alkalmat kínált volna forrásanyag-értékű „feldolgozásra” – amit a múlt iránt érdeklődő, eljövendő zenebarátok, kutatók is haszonnal forgathatnának.

A terv szép, a kivitelezés már csak részben. Ezúttal a műszaki szerkesztő, Szigeti G. Csongor hozzáértését kell kiemelni. A kolofon arról tanúskodik, hogy sokan bábáskodtak a könyv megszületésénél. Csak épp olvasásra-kontrollálásra nem maradt idő? Az idegen nyelvű kritikákat érdemes lett volna gördülőkevény stílusúra, egyszerűsített tartalommal-jelentéssel bíróként újrafordítani... Vannak jól elkülönülő szemelvények, amelyek zenetörténeti információkat lennének hivatottak adni. Sajnos, minősíthetetlen tárgyi tévedések, groteszk-torz fordulatok sorjáznak bennük – ezek idézése kútmérgezés értékű lenne.

Fittler Katalin

GÁDOR ÁGNES, SZIRÁNYI GÁBOR

(SZERK.): BARTHA DÉNES EMLÉKKÖNYV

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2008; 389 oldal

Csaknem tizenöt éves szünet után újabb kötet jelent meg a Zeneakadémia tudományos közleményeinek a sorozatában. A száz éve született Bartha Dénesnek állítanak vele emléket a szerkesztők, valamint a két elemző-ismertető írás szerzője, Wilhelm András és Breuer János, no meg a kötetet megjelentetett intézmény, amelynek Bartha évtizedekig volt elhivatott, legendás tanára, zenetudományi tanszakának egyik oszlopa. Szép, gondos, az évfordulás személy munkásságának minden oldalát bemutató munkát vehet kézbe az olvasó – az, aki még személyesen ismerte Bartha Dénest és az (bizonyára ők vannak többen), aki csak hallott róla, vagy csak könyvborítón találkozott a nevével. Olyan könyvek borítóin, mint amilyen a legkedvesebb egykori tanítványával, Somfai Lászlóval írt és már csak könyvtárban hozzáférhető alapvető mű, a Haydn als Opernkapellmeister, a Beethoven és kilenc szimfóniája, vagy a nemrég elhunyt Révész Dorrittal közösen jegyzett, nagyszerű kis könyv, a Haydn élete dokumentumokban. Nem is folytatom, hiszen a Wilhelm András által összeállított bibliográfiában Bartha valamennyi, önálló kötetben megjelent munkája megtalálható. Bartha tudományos munkásságát

is Wilhelm ismerteti; a tőle megszokott módon kritika is kerül a laudációba, de így el is gondolkodtat. Többet mond, mintha csak dicsérné. Korkép is a kötet. Bartha a hetvenes években újra és újra engedélyt kért a Zeneakadémiától – és azon keresztül a minisztériumtól –, hogy meghosszabbíthassa fizetés nélküli szabadságát, útlevelelnek érvényességét, és tovább taníthasson neves Egyesült Államok-beli egyetemeken. Szerencsére Kovács Dénes rektorban önzetlen segítőtőre talált – öröm olvasni, milyen magától értetődően segítette Barthát a hegedűművész pályatárs. De a könyv nem csak a tanárnak, a zenetudósoknak, az oktatásszervezőknek a portréját rajzolja meg a Zeneakadémia irattárában őrzött dokumentumokkal. Bartha Dénest eddig ismeretlen, kritikusai minőségében is megismerhetjük; a Pester Lloydban 1939 és 1944 őse között mintegy félezer(!) kritikája

jelent meg – ezekből olvashatunk egy jó adagot Breuer János válogatásában, Gábor Ágnes kiváló fordításában. És ezeken az írásokon keresztül – mintegy üvegfalon át – korabeli és későbbi sztároknak gazdag magyarországi koncertéletbe nyerhetünk betekintést.

Érezhetően nagy gonddal készült a vastos, tartalmas kötet – sokáig fogjuk még fel-fellapozni. Noha a sajtóhibák számát elnézve ráfért volna még egy „utolsó utáni” átolvasás, azt a színvonalat képviseli, amelyen az ilyen jellegű hibák már nem jelentenek veszélyt a minőségre. *Várkonyi Tamás*

VANHAL: HÁROM ZONGORAÖTÖS

Spányi Miklós – fortepiano
Authentic Quartet

Eme felvétel hallatán érdemes elgondolkodni azon, hogy mekkora veszteséggel jár a zenehallgatási szokások történelmi változása. A mindig újat, mindig mást hallgatni akarás hatására gombamód szaporodtak a művek – többségük annak tudatában, hogy „egyszer használatos”. A történelmi érdeklődés növekedése a sokstílusú kínálathoz vezetett, amelyből óhatatlanul válogatni kell.

Az utóbbi évtizedek soha nem látott méretű felfedezőkedve hangzó életre keltette a tetszhalálra ítélt kottatári anyagokat, s eme újdonságok – a műismeret hiányában – kismesternek titulált szerzők differenciálásához vezettek. Korabeli leírások, kritikák értékrendje méretetik meg ismét – s amikor időt állónak bizonyul egy-egy elismerő megállapítás, értékes hallgatnivalóval lettünk gazdagabbak. Ez történt Vanhal zongoraötöseinek az esetében is. Még csak végig sem kell hallgatni a három szonátát, máris nyilvánvalóvá válik: Vanhal rendkívül hatásos „Sturm und Drang” zeneszerző.

Kettőn áll a várás ilyenkor: minőségi anyag az újrafelfedezéshez, és minőségi előadás, amely hangzó valósággá teszi a kottába rejtett értéket. Spányi Miklós és az Authentic Quartet jóvoltából nemcsak gyönyörködhető hallgatnivalót kapunk, hanem továbbgondolásra érdemes zenei gondolatokat, stílusra, műfajra vonatkozóan, s a formátan megannyi kérdését illetően.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HCD 32588

JELMAGYARÁZAT

Remekmű
Kiváló
Jó
Átlagos
Elfogadható
Gyenge

SCHUBERT: AN MEIN HERZ

Matthias Goerne – ének
Helmut Deutsch, Eric Schneider – zongora

Nagy előd, s egyben Matthias Goerne mestere végezte el a Schubert-összkiadás fáradtságos feladatát negyedszázada. Azóta megtehetik énekesek, hogy kedvükre válogatnak a feltárt kincsekből, már a „teljesség igénye nélkül” – csak nemigen teszik. Goerne mégis, s a lemez cím szerint szívén ezúttal 42 dal fekszik, jórészt az alig énekelt, egyes számú kötetten túli univerzumból.

Goerne hangja szép, objektívnek tetsző tény. Goerne meleg és fényes, terebélyes és sötét, puha és érces, magyarán multifunkci instrumentummal bír, azt én állítom, de nem okvetlenül a friss dupláhallottakra alapozva. Inkább az abból kihallhatókra. Kedvenc területe a líra. Drámai erőt sejtető baritonnál ez ritka, inkább félfalzett osonó tenorok szoktak belemenekülni a lassú állóképek tagadhatatlan szépségeibe. Szerencsés egybeesés, hogy énekesi (sőt: muzsikusi) kultúrája, elasztikus hanghasználati alkalmassá teszi a „kisebbit” Der Wanderer daltípusának árnyalt megszólaltatására. Levegőtechnikájára a Du bist die Ruh’ képeben két évszázada felfestett próbatét mutat: ily töltött és jöghöz méltó nyugalomban sosem hallottam e remekművet. („Und schliesse du/Still hinter Dir die Pforten zu” – a nagy gyönyörűségű-levegő Fischer-Dieskau tanár úrnál is valószínűtlenebb végigvezetése.) Csak hogy ahol a felívelő melódia végén fortéval kellene koronázni, Goerne ott is hűvös és kontrollált marad. Sebaj, majd az Über Wildermann vihára elhozza a százhusz százalékos művészt nekünk! De nem, megdörren ugyan a mélyben, de virulenciáját veszítve jut tetőre orgánuma. Sajnos, nem leljük fel a skála másik végét, a minden porcikájában izzó, a szövegekkel pregnáns dalnokot.

Ókovács Szilveszter

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
902004.05

KONCERTEK A ZENEAKADÉMIÁN

Perényi Miklós – gordonka
Schiff András – zongora

Könnyen támadhat bőséggavarunk ezzel a dupla DVD-vel kapcsolatban. Aki tudja, milyen szellemi feltöltődést jelent a két művész koncertjein való személyes jelenlét, érti, miért mondom ezt. A 2008. január 6-án adott ünnepi hangverseny Perényi Miklós aznap, 60. születésnapja alkalmából hangzott el, amelyet további két koncert követett februárban, illetve májusban. E csodálatos művész mélyről fakadó embersége és zenei alázata egyetlen célt szolgál. Méghozzá tökéletesen: ez pedig a zenei textussal s az azt közvetítő instrumentummal való odaadó egyesülés. Így persze nem meglepő, hogy éppen Schiff Andrásban találja meg a tökéletes előadópartnert. A koncertek Bach-szonátáiban finom, az időt minden részletnek meghagyó tempókból és egymásba fűződő szólamfonataikból szelid méltóság és a nyelvezet beható ismerete árad. A három koncert romantikus ágaiból megtudhattuk, koncentrált és átgondolt játékuktól korántsem idegen a heroikus karakter, amely a Mendelssohn-szonátában Perényi csodás „baritonhangjában”, Brahms e-moll szonátájában pedig a fűgáindítású zárótétel feszes és drámai felhangokban gazdag zenei küzdelmében csúcspontot ki. Janáček Tündérmeséjében lenyűgözve hallhatjuk, mint kezd Perényi csellója már-már tisztán artikulált szavakkal, ezer színnel beszél. Debussy szonátája már jóval több, mint új szín a koncertpalettán. Bartók I. rapszódiaja igényes, decens olvasat, ám a lemezek fő ékességévé mégis az etalonként felcsendülő Beethoven-szonáták lépnek elő. A lemez extráiként szereplő Beethoven- és Mendelssohn-rádásszámok pedig még ünnepibbé avatják a két művész jutalomjátékát.

Winkler – Nemes Gábor

Warner Classics
2564-69387-0

**BEETHOVEN: C-MOLL ÉS E-MOLL
VONÓSNÉGYES (OP. 18/4; OP. 59/2)**
Artemis Quartet

●●●●○

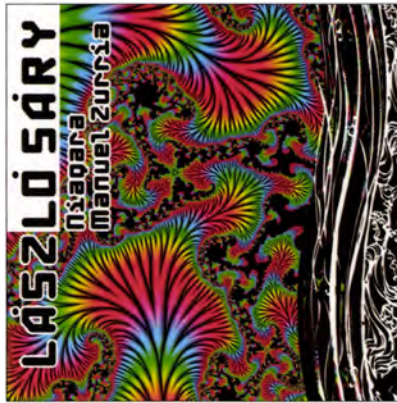
Az Artemis Quartet lemezei eddig rendre lelkesedéssel töltötték el, pedig a muzsikusok semmi különösöt nem tettek, egyszerűen jól játszottak. Tetszett Ligeti-korongjuk és a közelmúltban kiadott Dvořák–Janaček-CD is. Mostani felvételükön Beethoven két vonósnégyese szerepel, mindkettő kötelező „tananyag”, tagcsere esetén próbajátékra kijelölt kötelező „kűr”.

Az Artemis háza táján ilyesmi lehetett mostanában, csak a kvartett „széle” maradt meg, a második hegedű és a brácsa posztján 2007 nyara óta új zenészek ülnek. A legutóbbi Beethoven-lemez (op. 59, no 1 és op. 95) még a régi felállásban készült. Már azon a lemezen is szerepet cserélgettek a hegedűsök, az egyik kvartettben (op. 95) Natalia Prischepenko, a másikban Heime Müller vitte a primet. Most az új tag, Gregor Sigl is mindkét poszton lehetőséghez jut.

Az anyag most is jó, de kevésbé lelkesít. A c-moll kvartett nyitótétele hajszolt, a tempóérzet az elnagyolt tagolás következménye is. A kvartett érényei irányítja viszont a figyelmet a második tétel, finoman lazúrozott felületek jellemzik az interpretációt, egy-egy pillanatban a schönbergi hangszín-dallam juthat az eszünkbe. A harmadik és a negyedik tétel idiomatikus. Az e-moll kvartett esetében is a nyitótétel marad a várakozás alatt, néhány megoldás színpadissága hiteltelen. A folytatás itt is sokkal jobb. A családi és egészségügyi okokkal indokolt kiválások kríziséen (a New York Times szakírója jellemezte így a helyzetet) tehát hallhatóan túl van az együttes. Épp lapszámunk megjelenésekor, december elején ad az Artemis Quartet két koncertet Bécsben, így sajnos már nem biztathatom utazásra a tisztelt olvasót.

Molnár Szabolcs

Virgin Classics – EMI
00946 380268 2 2

SÁRY LÁSZLÓ: NIAGARA

Manuel Zurria – fuvola, ütőhangszerek, billentyűk; Alda Caiello – szoprán; Salvatore Carchiolo – csembaló

●●●●●

A BMC Records harmadik Sály-albuma a szerző fuvolára komponált bőséges termésének kompendiuma, három évtized termését öleli fel. Manuel Zurria személyében igazi kortárszenei nagyágyú találkozott Sály László minimalista tendenciákkal rokon zenéjével: az eredmény pedig egy változatos, szellemgazdag, minden ízében izgalmas felvétel, talán az eddigi legjobb (a három Hungaroton-anyagot is ideértve).

Az olasz Alter Ego együttes fuvolistájaként több évtizedes kortárszenei tapasztalatokkal rendelkező Zurria első pillantásra esetleg bizarrnak tűnő ötlete tökéletes igazolást nyert: a két, három, négy vagy akár hat fuvolára (és alkalmanként szintetizátorra vagy ütőhangszerekre) komponált darabokat ugyanis egymaga játszotta fel és keverte saját stúdiójában, csupán két alkalommal kellett muzsikuspartnereket bevonnia. A végső hangkép elektroakusztikus gondolkodásmódról árulkodik: néha szinte meg sem lehet különböztetni, mi az, ami a hangszeres játékmód, és mi az, ami a stúdiómunka gyümölcse. De a lényeg itt épp e megkülönböztet(het)etlenségben áll: az előadó nem tett különbséget a megszólaltatás elsődleges médiuma és a rögzítés másodlagos médiuma között. Hangulatilag mindez a lemez szürreálisba és fantasztikusba hajló esztétikumában csapódott le: olyan az egész, mint Prospero csengő-bongó szigete.

A rétegzett felvételi technika nem afféle barkács-megoldásnak és toldás-foldásnak bizonyul, hanem épp a darabok észjárásának és formaeszményének plasztikussá tételében válik meggyőzővé. Zurria produkciója – a szerző szelleméhez híven – végső soron nem más, mint színre vitt „kreatív zenei (magán)gyakorlatok”.

Veres Bálint

BMC Records
BMC CD 146

**MAESTRO - KLASSZIKUS
CD-SOROZAT**

MOZART: PRÁGAI SZIMFÓNIA
Az Amszterdami Concertgebouw Zenekar
Vez.:NIKOLAUS HARNONCOURT

MOZART – HÁROM HEGEDŰVERSENY
VADIM REPIN, hegedű
Vez.: YEHUDI MENUHIN

PUCCINI - ÁRIÁK
Tosca, Manon Lescaut, Bohémélet, Pillangókisasszony,
Turandot, A fecske, Gianni Schicchi
KIRI TE KANAWA
Vez.:Kent Nagano

TOVÁBBI MAESTRO-ALBUMOK

**MOZART – EGY- ÉS KÉTZONGORÁS
VERSENYMŰVEK**
MARTHA ARGERICH
ALEXANDRE RABINOVITICH

RIMSZKIJ-KORSZAKOV: SEHEREZÁDÉ
A Chicagói Szimfonikus Zenekar
Vez.: DANIEL BARENBOIM

**SCHUMANN: ZONGORAŐTŐS
SCHUBERT: "A HALÁL ÉS A LÁNYKA"
VONÓSNÉGYES**
SZYJATOSZLAV RICHTER
BORODIN QUARTET

WARNER CLASSICS
HUNGARY
www.warnerclassicsandjazz.com

RAMALLAH-KONCERT
West-Eastern Divan Orchestra
Karmester: Daniel Barenboim

★★★★★

Az album páratlan jelentőségű munka – ezt már előljáróban leszögezhetjük. De beismerjük: kilóg a sorból, mert dokumentumfilm, amely egyszerre szól világpolitikáról, a zene erejéről és a felelhetetlen barát, a palesztin Edward Said emlékére.

A zenekart 1999-ben, Weimarban hívták életre; Goethe, Schiller és Liszt városa ekkor Európa kulturális fővárosa volt. A példa adottnak látszott: Goethe részben egy kései szerelem, részben egy Spanyolországból visszatért katona (a Korán egy lapját hozta el neki) hatására kezdett elmélyülni a perzsa Háfiz költészetében. Köntségbe bújva és derűs keleti bölcsességeket hangoztatva versciklusának a West-östlicher Divan, azaz Nyugat-keleti antológia címet adta. „Goethét ugyanaz az eszme vezette, mint minket az arab és izraeli zenészeket összehozni szándékozó kísérletünkben: hidat verni a két kultúra között” – mondja Barenboim. Az első cölöpöket Weimarban verték le, azután a Chicagói Szimfonikus Zenekar képviselői is meghívták őket. Most már a muzsikáláson, focizásokon és kirándulásokon kívül konkrét céljuk is volt, a nyári koncertek színhelyén, Raviniában együtt játszhattak a chicagóiakkal. „Izgalommal figyeltük, amikor egy arab és egy izraeli zenész ugyanazt a hangot, ugyanazzal a vonásnemmél próbálta megszólaltatni, azonos hangerővel, hangzással és kifejezéssel” – emlékezik Barenboim. A földközi-tengeri három kultúra alapítvány támogatásával 2002-ben Sevillebe helyezték át a foglalkozásokat. Itt készültek föl a 2005-ös, a nézőnek szinte megrendülést szerző ramallahi koncertre. Said nem érthette meg, de szelleme jelen volt. A cél részben teljesült, a zenekar létezik, de 2008/2009-ben nincs turnéja. Tehát meghívható.

Albert Mária

Warner Classics & Jazz
 2564 69480-6

BARTÓK: ZENEKARI MŰVEK
(BARTÓK ÚJ SOROZAT, VOL. 6)
Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Karmester: Kocsis Zoltán

●●●●●

Pompás SACD-felvétel, illúziót keltő koncertfelvételben részesíti a komoly házi hangtechnikával rendelkező hallgatót. És mivel hybrid, minden CD-t forgató berendezés lejátszsa a korongot, a hagyományos felvételi technikával készült lemezeknél hallhatóan jobb minőségben. Az előadás is pompás. A Román táncot (1911) a premierközönség annak idején megújrátta. A felvételen is pazar, én is megújrátam, és visszaugrottam a track elejére. A Román népi táncok (1917) előadása a szólóhangszeres- és kamaraváltozatokkal könnyedén veszi fel a versenyt, eleven, lüktető és virtuóz. Mindkét kompozíciót 2008-ban, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben rögzítették. A Táncszvit felvétele 2002-ben készült, a helyszín ezúttal az Olasz Intézet. Nem kell denevérfüllel rendelkezni ahhoz, hogy észleljük a különbséget. De egyáltalán nem válik a lemez hátrányára a két-féle hangzásképp. Az Olasz Intézet koncerteken rendre kegyetlen akusztikája felvételeken többnyire jelesre vizsgázik, nincs ez másképp most sem. Felerősíti a mű izmosabb, nyersebb, elementárisabb interpretációját. Zengősebb, karcosabb a hangzás, kedvünkre való. Nagyszerűen érvényesülnek a hangszerszólók, markánsak a fafúvások (a fagottosra már a megelőző darabokban is érdemes odafigyelni), a tánckarakterek élesen metszettek. A Bartók Új Sorozat összkiadás-szemléből következik, hogy a függelékben a II. szvit 1921-es változata is meghallgatható. A harmadik és negyedik tétel ebben a változatban valamivel hosszabb, és némileg eltér a hangszerelése is. A különbségeket részletesen ismerteti és értelmezi az igényes-informatív kísérőfüzet, amelyet David E. Schneider, fiatal amerikai zenetörténész írt.

Molnár Szabolcs

Hungaroton Classic
 HSACD 32506

SUGÁR REZSŐ: ZENEKARI MŰVEK
Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara
Karmester: Lehel György, Lukács Ervin

„A rádiófelvételek haszna” témakört érdemes körüljárni e felvétel kapcsán. A Szvit premierje az Állami Hangversenyzenekar és Somogyi László nevéhez fűződik, a Fővárosi Tanács rendelkezésére készült Metamorfozist a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara mutatta be a Zeneakadémián, Komor Vilmos vezényletével. Az utóbbit két évvel a bemutató után rögzítette stúdiófelvételen Lehel Györggyel az erre hivatott – nevezzük így röviden: – Rádiózenekar, a harmincöt éves szerző Szvitjét pedig két évtizeddel a mű megírása után, Lukács Ervin irányításával. A Partita négy hónappal a rádiófelvételt követően került első ízben közönség elé ezen együttes és vezető karmestere előadásában. A hangképek kortárs kompozíciókat rögzítettek, a szerző által tudatosan közérthetőre tervezett műveket értően és élvezhetően szólaltatva meg. A Csapkerézsika-álomból felébreszthető alkotásokat a mai hallgatónak érdemes külön-külön meghallgatni. (Célszerű azok keletkezési sorrendjében!) Így plasztikusabban kitűnik mindegyik ciklus tételrendjének dramaturgiája, s szűk félórányi figyelem során több részletességre lehet rácsodálkozni. Jobban feltűnik a szerző kifejezőmódjának választékossága, valamint az, hogy a zenei anyag legfőbb összetevői (ritmus, dallam) milyen átgondolt-kidolgozott indulati-hangulati íveket követnek.

A rádiófelvételek felbecsülhetetlen hasznát a bármikor felidézhetőség jelenti – ezt a lehetőséget hivatott megteremteni a korong. E zenekari darabok zeneszerzői hatást leginkább frissen válthattak (volna) ki – mostani megismerésük inkább a kompozíciós technika és a szerzői gondolkodásmód iránt érdeklődőknek jelent tanulmányoznivalót.

Fittler Katalin

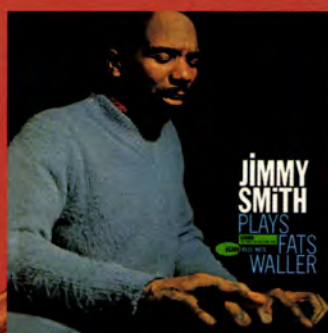
Hungaroton Classic
 HCD 32487

EMI
CLASSICS

BLUE NOTE

Virgin
CLASSICS

klasszikus és jazz újdonságok

www.emimusic.hu

IGNAZ PLEYEL: HÁROM VONÓSNÉGYES

Tomasini Vonósnégyes

●●●●○

IGNAZ PLEYEL: VONÓSOK ÉS FÚVÓSOK

Kaczander Orsolya – fuvola

Lencsés Lajos – oboa

Szabadi Vilmos – hegedű

Bársony Péter – brácsa

Szabó Péter – cselló

●●●●○

Ismét két világpremier-felvétel, melyek segítségével behatóbban megismerhetjük azt az osztrák származású zeneszerzőt, akit a XVIII. század utolsó évtizedeiben a legdivatosabb francia komponisták között tartottak számon. És azt a zenei közeget, amelyből leginkább csak jéghegy-csúcsokat ismerünk.

A korabeli hangszereken játszó Tomasini Vonósnégyesnek nem ez az első találkozása Pleyellel; a közelmúltban a zeneszerző (és később zongoragyáros) által vonósnégyesre átírt Mozart-szonátából készített felvételt. Most a komponista – több értékelő egybehangzó ítélete szerinti – legjelentősebb, strassburgi alkotóperiódusában készült Op. 11 jelzésű sorozat három darabját örökítették meg, dicséretes műgonddal. „Quatuor concertant” típusú művekről lévén szó, mindegyik játékosnak jutottak szóló-szakaszok – ezek gyönyörködte-
tőek, s a tagok összjátéka is kifogástalan. Mondhatni, analitikus kidolgozottságú az interpretáció, a legkülönbözőbb léptékekben egyaránt a helyén van minden részlet, beleilleszkedve az arányos összhangzásba. Ráadásul, nemcsak értelmezik/értik a tételeket, hanem úgy élik át és adják tovább, hogy a hallgató is képes belefeledkezni a muzsikába. Hangzó valósággá válik mindaz, amit hangulatokról, karakterekről ír Máté Balázs, a kvartett csellistája a kísérőszövegben. Beszédszerű a

zenélésük, legfeljebb azt sajnálhatjuk, hogy túlságosan „direkt” a hangzás, a részletek reflektorfényben való felnagyítása megszüntette az intimitást. A másik korongon egy fuvolára, oboára, hegedűre, mélyhegedűre és gordonkára komponált kvintett, valamint három kvartett található, melyek közül egyiken fuvola, a másik kettőben oboa társul a három vonóshoz (egyikük talán vonósnégyes-átírat). Zavarba ejtőek a darabok, amennyiben a klasszika jellegzetes tételtípusait keressük, sőt, a hangzásképet illetően is. Az előadók szinte túlzott lelkiismeretességgel próbálták figyelemreméltóan tartalmassá tenni a tételeket – ezzel magyarázható a gesztusok néha már-már gesztikulálássá növelése. Hasonlóképp, a dinamikai skálát is kiszélesítették – a tervezett nagyformátumban azonban néha idegenül érzi magát a kisebb kaliberű zenei anyag. A fuvolás kvartettnek jót tett, hogy Kaczander Orsolya fafuvolájának hangereje, hangszínének átütő ereje behatárolt, így a vonósok is meghittebb hangon játszottak, ami azt az érzetet kelti, hogy a művel méretarányos a megszólaltatás.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic

HCD 32593 (Három vonósnégyes)

HCD 32572 (Vonósok és fúvósok)

VIVALDI: A NÉGY ÉVSZAK

Joshua Bell – hegedű
Academy of St. Martin in the Fields

Forgattam, bontogattam, izlelgettem az új Bell-lemezt, amely az extrák keresztüztüében már épp hogy csak meg nem szólalt a kezemben. Hogy inkább maga a zene lenne a lényeg? Bell ebben sem marad adósunk – vagy kissé talán mégis. Remekbe szabott, fölényes technika, kecsesen laza, kifinomult vonókezelés és lágy, éneklő Stradivari-hang jellemzi a Tartini Órdótrilla szonátáját még saját minikadenciájával is kiegészítő Grammy-díjas művész játékát.

A szervírozás bőséges: Opencdisc exkluzív anyag, valamint Vivaldi leíró szonettjei a kísérőfüzet mellé. Bár hozzáteszem, a Joshua Bellt – hegedűjével őriástükör előtt pózoló – british popmodellként promotáló poszterkalendárral a kiadó kissé talán túllőtt a célon. Enyhén szólva kínosnak érzem, hogy e méltán világhírű művész produkcióját ennyi mázzal kelljen bevonni ahhoz, hogy Vivaldi unásig rögzített négy koncertjét ismét le lehessen nyomni a nagyérdemű torkán.

Am ha már így adódott, a hallgató joggal várná el, hogy ne egy ezredik Négy évszaktot hallgasson végig. De úgy tetszik, Bell bármennyire is érti a csíziót, játéka nem árulkodik különösebb originalitásról; kényeskedő előkéi. Izszer futamai pedig inkább hatnak a kamufflász, semmint az őszinte gesztusok erejével. Vitathatatlan muzikalitása és tanárától, Josef Gingoldtól örökölt romantikus mentalitása itt kevésbé érezhető. Mindezek mellett játékát áthatja egyfajta üde, régizenei lendületesség. Az elsőrangú kamaragyűttes nem szorul bemutatásra, külön figyelmet érdemel viszont a csembaló-continuoú rendre ékes improvizatív érzékkel játszó John Constable, aki remek megoldásaival gazdagítja valamennyi produkciót. *Winkler-Nemes Gábor*

Sony – BMG
88697 11013 2

VERSENYMŰVEK ÉS RÁDÁSOK

David Ojsztrah – hegedű

Szenzációs összeállítással rukkolt elő a kiadó David Ojsztrah születésének 100. évfordulóján. Mendelssohn- és Glazunov-koncert 1948–49-ből, Prokofjev D-dúr hegedűverseny 1953-ból, Kabalevskij-koncert a szerző vezényletével.

Nem tenném magam azzal nevétségessé, hogy megpróbálom leírni, milyen hangon szól Ojsztrah hegedűje például a Mendelssohn-mű rezignált második tételében, a korábban már kiadott Chausson-Poémában, Ravel Tzigane koncertrapszodájában, vagy hogyan vezet elő a ráadászámokat hozó bónuszlemezen Paganini G-húrta irt Mózes-variációit, Kreisler Cigánylányát.

Mert azon a hegedűn nem játszanak – szól az, beszél, magától. (Volt, aki szóra tudta bírni.) Amely gépezet Ojsztrah tragédiáját okozta – kihasználta, agyonhajszolta (öt is), ő pedig csak hegedült és hegedült, a második szívinfarktus európai koncertkörúton érte, hatvanhat éves korában –, az gondoskodott arról is, hogy az utókor is részesüljön művészetéből. Azok például, akik nem lehettek jelen 1949 és 1972 között rendezett magyarországi hangversenyein – mert akkor még meg sem születtek –, jöllehet a művész 1959 után csaknem két-évente látogatott ide, akár szólistaként, akár fiát kísérő karmesterként. Az egyik lemezen épp Bruch hegedűversenyét vezényli, a szólista Igor Ojsztrah – mert ő is hozzátartozik a portréhoz. És azok is részesülhetnek ebből a páriját ritkító művészetből, akiknek még megadatott élőben hallani a XX. század egyik legnagyobb muzikusát – bennük bizonyára emlékeket ébreszt az album. Érdekes, hogy én az előbbi csoportba tartozom, a lemezeket hallgatva mégsem érzem úgy, hogy lemaradtam valamiről. Talán ez is a csoda része. *Várkonyi Tamás*

Deutsche Grammophon – Universal
00289 477 7479

MOZART: ZONGORAVERSENYEK

Martha Argerich – zongora; Padova és Veneto Zenekara. Karmester: Alexandre Rabinovitch

Argerich napjaink egyik legnagyobb zongoristája, ezt mutatja ez a lemez is. Mozart d-moll zongoraversenyét óriási lendülettel játssza. Ritka megoldás: nem sokkal a negyedik perc kezdete után, mikor a bal kéz játszik dallamot, és a jobb kéz egy-egy akkordot tesz hozzá, túllépve a pusztá eljátszáson, romantikus hínével, meglepően variálja a bal kéz tempóját és dinamikáját. Lépten-nyomon meglep valamivel, stílusöröst mégsem érzünk sehol. Megszünteti a zenei stílusok közti különbségeket, de nem dőre keveréssel, suta átlagolással, hanem a modor követelményeinek megőrzése mellett megjelenő fantáziával és korlátot nem ismerő dinamikai szabadsággal. A lassú tételben a tiszta bil-lentés lep meg. A III. tétel túl gyors, de így, ebben a kontextusban elfogadható. Padova és Veneto Zenekara relative felkészült, de a fúvósok túl harsányak. A K. 549 jelzetű F-dúr zongoraversenyt Rabinovitch játssza és vezényli. Ő is tisztán, erős hangsúlyokkal játszik, de egyenletesebben, mint Argerich: amibe belekezdett, azt viszi végig, míg Argerich magas hőfokon izzva pillanatról-pillanatra variál. Az Esz-dúr kézzongorás versenyművet (K. 365) közösen adják elő. Lágyabb, finomabb kíséretet ad hozzá a Jörg Faerber vezette, sosem meglepő, de mindig megbízható Heilbronn Württembergi Kamarazenekar. Ismét éles, erős, tagolt, eleven játékot hallunk. A III. tétel tempója ismét hajszolt, ám a magánszólamok előadásának minősége mellett ez is elfogadható. Noha Argerich a különlegesebb művész, igazságtalan a borító megkülönböztetése, hiszen ő két műben játszik, Rabinovitch pedig a lemezen hallható valamennyi zenének közreműködője, egyszer ráadásul kettős minőségben. *Zay Balázs*

Warner Classics & Jazz
2564695648

Kapható a Lira és Lant kiemelt zeneműboltjaiban és a kiadónál.
 info@gramofon.hu • www.gramofon.hu

MOZART ÉS BERG MŰVEI
 Mitsuko Uchida – zongora
 Christian Tetzlaff – hegedű
 Ensemble Intercontemporain
 Karmester: Pierre Boulez

BARTÓK: VERSENYMŰVEK
 Londoni Szimfonikus Zenekar
 Berliini Filharmonikusok
 Karmester: Pierre Boulez

Két bécsi mesterről és a 13-as számról beszél a szokatlan műsor-összeállítású CD. A B-dúr szernád (Gran Partita, K. 361) és Berg Kamarakonzertje is tizenhárom fűvősrá készült, utóbbi kiegészült még két szólístával, hogy a Berg számára kultikus 15-re, Schönberg I. kamaraszimfóniájának létszámára bővüljön az együttes. Talán ez volt az alapidea, de bizonyára mélyebb összefüggések meglátását is feltételezhetjük a koncepció ötletgazdájáról, Pierre Boulezről. „Ha Mozart és Berg műveinek variációs teteleire gondolok, ugyanazzal a gazdagsággal, az invenció ugyanolyan burjánzásával találkozom, a két művet igen közel érzem egymáshoz. Azt hiszem, hogy Berg szelleméhez híven járunk el, ha a két művet egymás mellé helyezzük”. Én pedig azt hiszem, hogy egy rendkívül érdekes, szórakoztató lemez született, jó adag gyöngyház-fénnyel.

Boulez másik lemezének is van „címe”: Bartók-versenyművek. Ez így némileg pontatlan, szerencsésebb lett volna, ha valamiképpen már a borítóról kiderül, hogy a CD-re sajátos státuszú darabok kerültek fel. A Fiatalkori hegedűversenyt Bartók halála után rekonstruálták, a két zongorára és ütőkre írt concerto praktikus átírat a kézzongorás szonátából, a Brácsaverseny pedig töredékes, Serly Tibor fejezte be. A szerzői autenticitás, a művészi szándék tekintetében problémás művek

kerültek most egymás mellé – ennek indoka talán az, hogy a jeles zeneszerző-karmestert saját Bartók-diskográfiájának bővítése motiválta. Neves előadókkal (sőt: sztárokkal) vette körül magát, néhány választása már-már menedzser-reflexekről árulkodik. Mert kinek ne jutna eszébe első helyen Jurij Basmét neve, ha brácsaverseny-ről van szó; vagy ki ne tenne javaslatot Gidon Kremerre? A kézzongorás versenymű művész párosa már nem ilyen egyértelmű. Úgy tudom, Boulez és a Londoni Szimfonikusok áprilisban a Barbican Központban Lang Langgal és Hélène Grimaud-val játszottak volna, logikus, hogy a koncert utáni lemezfelvételre is őket hívják meg. Ennek fényében értékeljük hát a kiváló francia zongorista, Pierre-Laurent Aimard és a fiatal belgrádi zongoraművésznő, Tamara Stefanovich produkcióját. Megmenekültünk egy rossz emlékű budapesti Bartók-előadás (Lang Lang) és egy félreértett zongoraverseny-felvétel (Bartók: III. zongoraverseny Grimaud-val) felidézésétől.

Molnár Szabolcs

Decca Classics – Universal
 4780316 (Mozart, Berg)

Deutsche Grammophon – Universal
 477 7440 (Bartók)

BACH ÉS GUBAJDULINA MŰVEI

Anne-Sophie Mutter – hegedű

Londoni Szimfonikus Zenekar

Karmester: Valerij Gergiev

★★★★★

Az elmúlt időszak egyik kiemelkedő lemeze. Új Gubajdulina-mű, kitűnő előadásban. A tatár zeneszerző korábbi hegedűversenye is remek alkotás, ez is az. Gubajdulina azon kevesek közé tartozik, akik igazi modern zenét írnak, tele valódi zenei gondolatokkal és drámai töltéssel. Berg utódának tekintem ebben; egyrészt ő tudott az adott formák közt (Új bécsi iskola) a többiekénél jóval több drámai erővel, igazán izgalmasan írni, másrészt az ő hegedűversenye ilyen modern, ugyanakkor kifejező. Gubajdulina alkotásában az effektusok nem öncélúak, hanem zenéből fakadók. Foltok, formák, hangzások, térbeli test- és vonalélmények. A hegedűszólam kívánja a kifejezést, Mutter meg is adja. Nem üres megoldások, hanem magukat igazolók. Kozmikus élmény. Gergiev nagyon jól kíséri, a zenekar remekel az *In tempus praesens* (Jelen időben) kozmikus hangeffektusai közt. Jó lenne, ha egyszer Mutter is lemezre venné az *Offertoriumot*. Gubajdulina korábbi hegedűversenyét. Aligha lehet azzal vádolni, hogy sok kortárs művet nevezek jelentősnek, e két koncertot azonban annak érzem, és örülnék, ha nemcsak elszórtan szólalnék meg. Bachot – a két szólóhegedűs versenyművet – választotta hozzá Mutter barokk vonóval, ugyanakkor nem bélhúrval, s csembaló nélkül. Régi, Accardo kíséretével készített felvételénél azért jobb, mert az – korai digitális felvétel lévén – igen gyengén szólt, s nem azért, mert Mutter azóta jobban elsajátította a régizenei előadásmód vonásait. Finom hangzás, könnyed fűrgesség, olykor különös olvasat, mint az E-dúr hegedűverseny III. tételében, mely igen gyors és szokatlan lejtésű.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
4777450

BEETHOVEN:

ZONGORASZONÁTÁK, VOL. 8

Schiff András – zongora

●●●●●

Schiff András nyolcrészes Beethoven-sorozata a végéhez érkezett. Jelen korong kivételével minden lemeze élő koncertfelvételtként a zürichi Tonhallében készült.

Előadásában az E-dúr szonáta (op. 109) szelíden hullámzó nyitótételére és a *Prestissimo* tömörségére a harmadik, valóban legbensőbb érzéssel induló variációs tétel felel. Az *Asz-dúr* szonáta (op. 110) lassú tételének egy pedálra vett lebegő, orfeuszi recitativóján való átkelésével a Jánospassióból kölcsönzött fájdalommotívum immár egy más világba vezet tovább. A visszafogottan indított és vezetett fűgát Schiff bachi lazúrvonásokkal készíti elő, hogy azt később örvénylő erejűvé kibontva adjon a záró *Asz-dúr* akkordnak diadalmos kicsengést. A c-moll szonáta (op. 111) schiffi tempóválasztásai és dinamikai egyaránt egy méltóságteljes görög templom klasszikus arányait idézik. Beethoven kései szonátáinak szimbolikájában, betegségének s hosszabb-rövidebb ideig tartó javulásainak, valamint legmélyebb vallásos érzéseinek drámai szintézisét tárja hallgatói elé.

E három szépséges önvallomás Schiffben megtalálta magának azt az ideális, ihletett médiumot, amelyen keresztül már nem is zongoraműként, hanem egy zseniális emberi lélek legapróbb rezdüléseinek komplex tükréként manifesztálódhat. Előadó és szerző tökéletes azonosulásáról van itt szó, amikor a szerkezet – mint modulációk, fűgátémák és megfordításuk, dinamikai és ritmikai konstrukciók – elemzése immáron teljesen okafogyottá válik. Schiff ragyog, s beavatottként kalauzol végig a szublimált emberi fájdalom, az örök élni akarás és az isteni felé kiáltott könyörgés hármasságán.

Winkler – Nemes Gábor

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1949

LISZT: ZONGORAMŰVEK

Farkas Gábor – zongora

●●●●●

Farkas Gábor kirobbanó tehetségéről már meggyőződünk koncerten. Azt is hallottuk, hogy Liszt zenéje a zsigereiben van, technikája remek. Olyan művekben is képes nem egyénieskedő, de igen autonóm és a mű szellemét maximálisan szolgáló értelmezéseket nyújtani, mint a kultikus h-moll szonáta. Jó pillanatban készítette el első lemezfelvételét. Műsora is tökéletes. Megcsillogtatja virtuozitását, ritkaságokkal is megismertet, majd a h-moll szonátával zárja a programot.

A darabok finoman összekapaszkodnak, rejtett összefüggések villannak fel. Ezek az összefüggések – írja Batta András a lemez kíséretszövegében – tudat alatt annak is megjelennek, „aki nem részesült alapos zenei képzésben. Mit kíván elmondani a darabok kiválasztása és egymás mellé helyezése? Mindenek előtt azt, hogy Liszt Ferenc zongorája valóban mindenkire és mindenre rezonált, ami e páratlan gazdagságú életúton a XIX. század legnagyobb előadóművészenek és egyik legjelentősebb zeneszerzőjének szellemi, érzelmi horizontjára került, zenetörténeti, földrajzi, filozófiai, irodalmi, pszichológiai értelemben egyaránt”. Két Verdi-átíráttal indul a lemez, a *Trubadúr* (*Miserere du Trovatore*) és *Simon Boccanegra* (*Reminiscences de Boccanegra*) nagyon eltérő zongorista és zeneszerzői szemléletet tükröző feldolgozásával. Hallunk még egy ékszerszerű *Ave Mariát* és a népszerű XII. Magyar rapszódiaét. Elsőrangú felvétel, még akkor is, ha Farkasnak nem mindig sikerül áttörni a lemezfelvétel burkán, szemlélyisége nem nyilvánul meg olyan erővel, mint a koncerteken. Ezt szerencsére épp a h-moll szonáta előadásakor érezni a legkevésbé.

Molnár Szabolcs

Warner Classics
2564-69284-7

BEETHOVEN: AZ ÖT ZONGORAVERSENY
Yevgeny Kissin – zongora; Londoni Szimfonikus Zenekar. Karmester: Colin Davis

●●●●○

Ritka, hogy ennyire különböző az öt zongoraverseny előadása, az összkiadások egységesebbek szoktak lenni. A C-dúr zongoraverseny megnyerő. Lenyűgöz Kissin csodálatos billentése, az előadás lendületes, a billentés kifinomult, plasztikus, színes. Kissin érzi a zene folyamát, s szép, ahogyan az eleven magánszólam megjelenik a zenekari hangzás részeként, attól mégis karakteresen elkülönülve. A B-dúr és a c-moll zongoraversenyek hasonlók, bár az előbbi valamelyest kevésbé meggyőző, pusztán azért, mert Kissin kevésbé igazodik e – tulajdonképpen legkorábbi – mű ténylegesebb lejtéséhez, vidámbb hangvételéhez. Ha igazi pluszt nem hozott is ez a két koncert, csalódást sem. Ám ezután, érdekes módon, gyorsan változik a kép. A G-dúr zongoraverseny nem áll jól Kissinnek. Persze zongorázása itt is magas színvonalú, de mintha nem érezné igazán a darabot. Lehet ezt a többinél költőibb művet egyszerűen előadni, mindenféle cifrázás nélkül, érzékenyen belesimulva a zene folyamatába, mint Pollini Böhmnel; és lehet egyéniben, mint Grimaud Masurral. Kissin azonban eltér a muzsika kijelölte ösvényről, de nem győz meg a választott út értelméről. Egy-egy időre szépen összeáll a zenekarral, például a nagy tripla trilla előtt, mely aztán kicsit érzéketlen, noha technikailag lenyűgöző. Vártam: majd talán az Esz-dúr, amely egy orosz pianistához talán a legközelebb állhat... De nem, sőt. Ez teljesen zétések. Kissin olvasata erősen alternatív, de abszolút kérdéses, nem találja a művön a fogást. Űresnek tetszik, noha a hangszer megszólaltatása itt is elsőrangú, csak hát ez nem elég. Sir Colin mindent megtesz, finoman, diszkrét melegséggel kísér. Zay Balázs

EMI Classics
 5099920631123

MICHAEL HAYDN:
NAGYHETI RESPONZÓRIUMOK
Purcell Kórus, az Orfeo Zenekar tagjai
Karmester: Vashegyi György

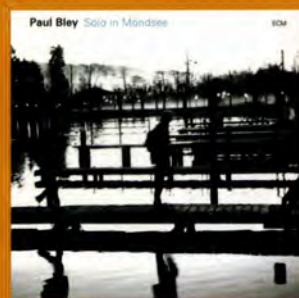
●●●●○

Vashegyi György és a Purcell Kórus újdonságot vett fel: Michael Haydn 1778-ból való Nagyheti responzóriumait. Ez nagycsütörtökre, nagypéntekre és nagyszombatra három-három matutinum noktur-nust, éji virasztáshoz írt zenét jelent, melyek mindegyike három, körülbelül egy és négy perc közötti templomi énekből áll. Jócskán elmélyülhetünk hát az officium tenebrarum, a sötét – azaz alkonyat utáni – szolozsmázás hangulatában, hiszen a lemezen három nap három éjjelének teljes zenei anyaga szerepel.

A fiatalabb Haydn-fivér életműve iránt egyre nő az érdeklődés; joggal, hiszen a Mozart által is nagyra becsült szerző művei megismerésre méltók. Persze ez a kompozíciósorozat nem lehet olyan egyéni, hiszen az egyházi esztendő drámai mélypontját jelentő időszak kegyes elmélyülését kísérő templomi muzsikájáról van szó, ami szükségszerűen monoton. Ez a zene ugyan Mozart korának terméke, de alapja a – semmiképp sem rossz értelemben véve – egyhangú antik stílus. Csodálatos tisztasággal énekel a kórus, a kíséret diszkrét. Az orgonánál Gyöngyösi Levente remekül érzi azt a határt, amelyet át nem lépve az effajta muzsikát – a folyamatot meg nem törve, mégis kellő diszítőfantáziával – „ki lehet színezni”. Teljesen korhű nem lehet az előadás, hiszen nem így, együtt hangzott el a kilenc matutinum noktur-nus, s az eredeti esemény rekonstrukciója – à la McCreesh – csak alkalmi érdekesség lehetne. Így viszont elmélyedhet a mai rohanó világ embere a majdnem kétezer éves megváltás, a korai izoritmikus-homofón egyházi zene, valamint Michael Haydn, e Mozart és Beethoven mellett szintén jelentős szerző klasszikus egyházzenei világában. Zay Balázs

Hungaroton Classic
 HCD 32596

ECM RECORDS

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
 Cím: Budapest, XIV.,
 Fogarasi út 5.
 Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396

MONTEVERDI:
VESPRO DELLA BEATA VERGINE
 Taverner Consort, Choir & Players
 Karmester: Andrew Parrott

Egyfelől sztárférekessék hosszú sora, Emma Kirkby, Nigel Rogers, David Thomas, Rogers Covey-Crump, hogy csak néhányukat említsük, másfelől minimalista, már-már kamarazenei megközelítés... Andrew Parrott legendás felvétele 1984-ben nyitott új fejezetet a Vespro-interpretációk történetében. A ma uralkodó historikus felfogás húsz-harminc éve még friss impulzusként hatott a régizene-kedvelő muzsikusokra és közönségre egyaránt. A Vespro-előadás újragondolásában Parrott volt a leggyorsabb (Harnoncourt felvétele 1986-ban készült).

A historikusoknál általában felbukkanó problémacsoportokkal találta magát szemben: például azzal, hogy hogyan ragadhatja meg az előadásban a mű eredeti Mária-vesperás funkcióját: milyen és mekkora zenekart, kórust használjon; hogyan érhető el ezáltal a legjobb minőség. Parrott liturgikus közegbe helyezte vissza az 1610-ben keletkezett darabot: gregorián antifónákat kapcsolt a Monteverdi által megzenésített szóltárokhoz, míg az antifónák ismétlése helyett Monteverdi concerto-tételeivel és Giovanni Paolo Cima hangszeres szonátaival színesítette az előadást.

A concertato stílusú vokális szólamokat a Tallis Scholars és Hilliard együtteseiből jól ismert énekesekre bízta. Az énekes szólamok éterien tiszta tónusa és a rusztikus, korhű vonóhang érdekes kontrasztot alkot, a zenei szövet áttetsző, rugalmas, a szólammozgások jól követhetőek. A felvétel méltán került az EMI klasszikus előadásokat felvonultató sorozatába; Parrott ős-historikus Vespro-ideája muzsikusok új generációja előtt tárta szélesre az interpretációs lehetőségek kapuját.

Çilányi Gabriella

EMI Classics
 2 12685 2

CHRISTIAN GEIST: TEMPLOMI KONCERTEK
 Orfeo Zenekar kamaraegyüttese
 Karmester: Vashegyi György

●●●●○

Christian Geist az észak-német Mecklenburg tartomány szülötte, az északi uralkodói udvarok és protestáns egyházi közösségek igényei és lehetőségei által szabott, meglehetősen szerény orgonista életúttal, ugyanakkor mintegy hatvan egyházi alkotást számláló életművel. Geist a művészi ambíciók kibontásának egyre nagyobb teret engedő dél-német területen soha nem próbált szerencsét, sőt, egy sikertelen hamburgi pályázat kudarc szülőföldjénél még északabba, először Dániába, majd Skandináviába száműzte. A lehangoló göteborgi évek után végül ismét Koppenhágában telepedett le, templomi orgonistaként tevékenykedett, és itt dolgozott egészen a halálát okozó 1711-es pestisjárványig.

Tehetsége talán többre predesztinálta. A Hungaroton felvételén hallható templomi koncertek változatos zeneszerzői eszköztárról és alapos felkészültségről árulkodnak, de képet adnak a vokális egyházzenei uraló korabeli külföldi irányzatokról is. Az uralkodói ceremóniákra és liturgikus szertartásokra készült latin és német nyelvű templomi koncertekben a mecklenburgi pályakezdő évek. Geist egykori udvari basszista múltja köszön vissza: könnyen és természetesen komponál énekesekre. A szakaszos építkezés, a kifejező harmóniakezelés és a hajlékony dallammenetek azt is mutatják, hogy formai és stilisztikai szempontból Geist a kortárs itáliai szólómotetta műfajtól kapott erős inspirációt.

Vashegyi György, az Orfeo Zenekar tagjai és az énekes szólisták tíz templomi koncert kottáit porolták le, és készítettek belőlük lemezt a világon elsőként. Ezzel egyúttal egy újabb izgalmas életműbe kínálnak bepillantást.

Çilányi Gabriella

Hungaroton Classic
 HCD 32587

TELEMANN: KARÁCSONYI KANTÁTÁK
 Zádori Mária, Németh Judit, Kállay Gábor, Klaus Mertens – ének: Capella Savaria
 Karmester: Németh Pál

December 24. körül újra vehetjük elő Bach és Händel meghittén ismerős karácsonyi remekműveit. De idén bővíthetjük is az előkészületek alatt reper-toárunkat, és ezzel senki nem járhat rosszul. Sem Bach, sem Händel, sem pedig a hallgatók, akik Georg Philipp Telemann három karácsonyi kantátájával, karácsonyi szvitjével (Ouverture à la pastorelle), valamint a két generációval idősebb Christoph Bernhard karácsonyi koncertjével (Fürchtet euch nicht) akarnak ismerkedni.

Szép, ünnepi hangulatot árasztó darabok ezek, bensőséges pompával. A XVIII. század első felének egy újabb zenei színfoltját mutatják be – sok általános barokk vonással, mindemellett számos egyedi megoldással. Jó lenne ugyan tudni, hogy pontosan mikor és hol készültek ezek a művek (erről a CD kísérőfüzete nem ad felvilágosítást), hiszen egyáltalán nem érdektelen, hogy Telemann hetvenéves aktív zeneszerzői életének melyik szakaszában, hol, milyen áramlatok sodrásában írta ezeket az egyházi kantátáit. Igaz, így legalább nem vonják el figyelmünket a zenéről a történeti részletek.

Telemann mellett a lemez másik főszereplője Zádori Mária – de kitűnő a teljes „szereposztás”. Zádori csodálatosan énekel: virtuózan csillog, ujjong és meghatódik, kímérten ünnepélyes, és minden pillanatban érti Georg Philipp Telemann szénjét. Mint egy zseniális színész, akinek egy másodperc alatt elhisszük, hogy színpadi partnerébe szerelmes. A mellékszereplők, Németh Judit, Klaus Mertens, Kállay Gábor és a Capella Savaria hangszeres szólistái és Németh Pál karmester pedig méltó kísérői az 1983-ban, 1988-ban és 1991-ben készült felvételeken.

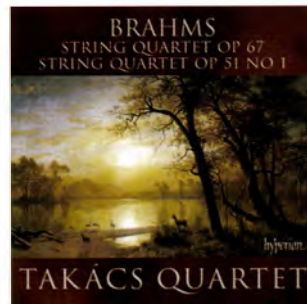
Katona Márta

Hungaroton Classic
 HCD 32611

Channel Classics

Hyperion Records

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

CHANSONS GRISES
Janina Baechle –
ének
Charles Spencer –
zongora

Akkor is meghökkent e dalprogram, ha Verlaine-idézettel érvelnek a cím mellett: „Semmi sem kedvesebb, mint a borongós, szürke dal, amelyben a tisztaság homállal vegyül.” Ugyanis áriastrettákból, koncert-középtételekből vagy sarabande-okból összerótt korong csak fáraszthat – mi végre hát egymásra szerfelett hasonlító, minimális kontrasztot sem mutató egész opusok felsorakoztatása? Márpedig a Bécsi Opera mezzoszopránja ezt teszi Hahn-, Zemlinsky-, Boulanger-, Milhaud- és Alma Mahler-darabokkal. Épp csak Canteloube auvergne-i dalai hiányoznak a kifinomult, ám végtelenül bágyadt listából. Annyira nem problémátlan a hang, mint egykor Christa Ludwigé, a poézis verlainéi művésze sem úgy árad belőle, hogy akár Charles Spencerrel, épp Ludwig valahai kedvenc zongoristájával elűzze a bizonyos, óhatatlan unalmat. Album, amelyet inkább felénekelni lehetett élvezet. **ÖS**

Marsyas – Varga
 1803 2

IN MEMORIAM

A gyűjtemény egyik szellemi atyja, Bárony Péter brácsaművész évek óta töretlen odaadással igyekszik feltárni a világháborús népiértásban elpusztult közép-európai zsidóság zeneszerzőinek feledésbe merült, vagy soha nyilvánosságra nem jutott szellemi hagyatékát. A lemezen rajta kívül Gulyás Márta és Mali Emese (zongora), Rohmann Ditta (cselló), Wiedemann Bernadett (ének), valamint Szabadi Vilmos (hegedű) szólaltatja meg Budai Pál, Gyulai Elemér, Justus György, Kuti Sándor, Vándor Sándor és Weiner László műveit. E zeneszerzők nevével sajnos valószínűleg ezen a lemezen találkozunk először a zenebarát, hiszen a fennmaradt művek jó része családi hagyatékából, kéziratos formában került elő. Nehéz ezt a lemezt megrendültség nélkül hallgatni, különösen azért, mert minden hangjából a fiatalság, az életöröm érzülete árad. **VB**

Hungaroton Classic
 HCD 32597

MENDELSSOHN: KÓRUSMŰVEK

RIAS kamarakórus

Karmester: Hans-Christoph Rademann

A műkedvelő kórusok számára írt muzsika legalább annyira alapvető műfaja volt a XIX. századnak, mint amennyire hajlamos vált az utókor megfélemedezni a művek e csoportjáról. Mendelssohn a *cappella* műveiben a Vormärz polgári kultúrája és morálja legszebb oldalát tárja fel előttünk. A lélek felkavaró érzéseitől a patriotizmusig terjedő tematika az együttműködés örömeiben és gyökeresen humanista szellemiségben oldódik fel.

Huszonnyolc kórusmű hallható a lemezen, köztük három sorozat, amelyeknek címe Im Freien zu singen, azaz Szabadban éneklésre. A természet közelsége a zene egyszerűségében, a strofikus formában is megjelenik, amennyiben Felix Mendelssohn-Bartholdy nem az egyes szavak kiemelését tartotta fontosnak, hanem egy-egy hangulatra koncentrált. „Minden zenék közül a legtermészetesebb – írta Mendelssohn barátjának, a költő Klingemann-nak 1839 augusztusában –, mikor négy ember elmegy sétálni egy erdőbe vagy mezőre, és egyúttal a zenét is magukkal viszik, magukban hordozzák.” Egy másik levelében pedig így írt: „Húsz jó hangból állt a kórus, de amikor a szobában próbáltunk, minden olyan bizonytalan volt. Amikor viszont este a fák alatt állva énekeltek az első dalomat, az erdei csöndben olyan varázslatosan hatott, hogy majdnem kicsordultak a könnyeim.”

A kórus tagjai olyan felszabadultan és átéléssel éneklék a német romantikus líra nagy mestereinek – Goethe, Heine, Eichendorff, Lenau – verseire írt kompozíciókat, mintha csak egy nyáresti, tóparti baráti összejövetel résztvevői lennének. Persze anélkül, hogy a szemtelen szúnyogok zavarnák őket az intonációban vagy a hangképzésben.

Katona Márta

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 901992

IVES: ZSOLTÁROK

SWR Vokalensemble Stuttgart

Karmester: Marcus Creed

„Zenéje akkor a leghatásosabb, mikor úgy hangzik, mintha amatőrök játszanák, és amikor olyan, mintha improvizáció lenne, s nem végigkomponált zenemű” – írta Charles Ives művészetéről egyik esszéjében a tekintélyes zenetörténész és komponista, David Schiff. Azért idézem itt ezt a számomra fontosnak tűnő megállapítást, mert a Stuttgarter Rádió Énekegyüttese új felvételét illető ambivalens érzéseimet talán segíthet kifejezésre juttatni. Távol legyen a felvételtől az a vád, hogy értéktelen munka lenne – mind a művek elrendezése, mind az interpretáció koncepciózus, profeszszionális, és nem nélkülözi a tanulságokat sem. De ambivalens érzéseim talán éppen a koncepcióból, a professzionalizmusból és a tanulságosságból erednek. Néhány pillanat kivételével hiányzik a közvetlenség, a nyersesség, a rizikó – mindaz, ami Ives művészetét nemcsak a maga korában, hanem még ma is oly „experimentálissá” teszi. Jó, hogy szembesülhetünk a korai és tökéletesen konvencionális 42. zsoltár, valamint a radikális 90. zsoltár közötti esztétikai szakadékkal, kár viszont, hogy minden ugyanazzal a távolságtartó, kiegyenlített hangütéssel szólal meg. Jó, hogy a tökéletes intonáció és szólamvezetés plasztikussá teszi Ives harmóniai gondolkodásának merészségét, de kár, hogy többnyire a gesztusgazdagságról való lemondás lesz ennek az ára. Jó, hogy egyáltalán elővették a szerző kevésbé ismert portréját: az egyházi komponistáét, de kár, hogy az az esztétikai sokrétűség, ami e zsoltárokból is ott szunnyad, nem válik eléggé érzékelhetővé, valamint hogy a – mégoly originalis – kántor alakján nem tűnik át eléggé a forradalmár, az üzletember és a próféta arca is. *Veres Bálint*

Hänssler Classic – Karsay és Társa
 93.224

Alia Vox

naïve

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

KODÁLY: MŰDALOK

Széles skála, gazdag gyűjtemény ez: a népi szövegekre, szabadon használt népdalfordulatokra épített, opus I jelzésű Énekszótól klasszikus versadaptációkon át apokrif szövegű solfeggiókig és az életmű legvégéhez tartozó blattolási dal-feladványig terjed. Kodályt énekelni és hallgatni ugyanolyan öröm, és ha a mérleg egy-egy serpenyője más szerzőknél lejjebb ereszkedik is, efféle egyenleg-állás ritka. A zongorához kevésbé, ám az énekhanghoz kifejezetten értő Kodály dalművészetének ékes példája a Megkészt melódiák sorozata.

Megint vagy harminc évig könyvtárak, szakiskolák aranytökeje kell legyen az összkiadási kötet, ezért nem irigylem szerkesztőit. Hiszen szíve szerint a magyar énekes társadalom egésze ott tolongana a mikrofonnál. Virág Emese és Jandó Jenő – kissé túlsúlyosra kevert – hangszerének öblében végül fiatalabb generációk művészei állnak. Meláth Andrea szép dikcióját, Korondi Anna üde szopránját, Nemeth Judit hibátlanul csengő, nagy mezzóját dicsérem, és Brickner Szabolcsnak, a brüsszeli győzőnek e férfi szólólisták közt egyedülálló, gulyási vehemencián szárnyaló tenorját, Orendt Gyula kecsegtető baritonját, Szegedi Csaba jelentős matériája még regiszterenként vált szint, s ez nem erősíti az összkiadási etalont. Ami a kristálytisza dalsorokból időnként hiányzik, csak épp a falstaffi delikát. Néha maga az idő, amely a tavaszban még Bricknernek, a Nausikaa-ban Meláthnak is túl kamaszosan telik; a farsang búcsúszavaiból viszont a ritka kodályi direkt humor maradt ki, amelyet például a gyönyörűen zengő, kulturált, ám kevésbé plasztikus artikulációjú Kovács Istvánénál gyarilóbb, élvetegebb buffó basszus azért odakanyaríthatott volna.

Ókóvács Szilveszter

Hungaroton Classic
HCD 32555-56

RICHARD STRAUSS: DALOK ÉS ÁRIÁK

Renée Fleming – ének

Renée Fleming, aki ma tökéletesen – és pozitív tartalommal! – megtestesíti a diva fogalmát, húsz esztendeje van a pályán, és nem tagadja, hogy jövőre lesz ötvenéves. Nincs is mit tagadnia, hiszen olyan „fegyvertárat” birtokol, amellyel csillaga sokáig föl-felé haladhat. Richard Strauss Négy utolsó énekét több mint tíz éve tartja repertoárján, és mindig talál új meg új árnyalni valókat a dalok előadásában. Fleming a zene, az ének bővületében nőtt föl, első tanítói a szülei voltak, egyetemista korában egy jazztróival dolgozott, tanult improvizációt – mindez hallatszik (látszik) előadásmódján. Mezzo tónusban indítja a Frühling című dalt, nem erőltetett mélyítéssel – nála természetes és jól karbantartott adottság ez az alap. Ahogy elképzelése, amint portamentóival ragyogó íveket húz a versszövegek mélyebb érzelmi és tartalmi kifejezésére. Lám, mire jők jazz-tanulmányok... A ciklus utolsó dala, az Alkonyfényben kedvenc erőpróbája az énekesnőnek. Nem titkolja, hogy sokat köszönhet a Müncheni Filharmonikusokat vezénylő Christian Thielemann támogatásának, aki a zeneszerző világának egyik kormányzójaként bevezette e titokzatos birodalomba. A Négy utolsó énekkel az 1950-es ősbemutató interpretátora, Kirsten Flagstad óta a legkülönfélébb énekesnők birkóztak: Schwarzkopf, Norman, Popp, Mattila, Isokoski, Price. Emlékezetes Felicity Lott budapesti koncertje, és nemrég Rost Andrea is műsorára vette. Fleming CD-je a straussi életmű egyfajta kalauza, a búcsútól visszafelé halad a korai alkotói periódus felé. Az Ariadne Naxosban fenomenális részletei után négy romantikus pátoszt tükröző dal következik, köztük a jól ismert Ajánlás. Végül az Egyiptomi Heléna, e ritkán hallható (az Arabellát megelőző) opera szenvedélyes monológja stílusosan zárja a felvételt.

Albert Mária

Decca Classics – Universal
478 0647

„O FELICE MORIRE”

Joel Frederiksen – ének

Ensemble Phoenix Munich

Joel Frederiksen és a 2003-ban általa alapított müncheni Ensemble Phoenix négyszáz éves múltidézésre invitálja a hallgatót a Harmonia Mundinál készített második lemezén. A párhuzam magától értetődő: Frederiksen célja, hogy előadásmódjában a kora barokk szerző és előadó, Giulio Caccini, valamint korabeli követői, Giovanni Kapsberger, Giovanni Puliaschi, Stefano Landi, Sigismondo d'India nyomdokain járjon. E művészek 1580 és 1620 között új stílusú énekes-hangszeres előadásukkal szórakoztatták az itáliai művészpártoló udvarok lakóit. Frederiksen, elődjeihez méltóan, virtuóz disztízeket improvizál, miközben könnyedén kíséri magát lantton. Kivételes szépségű hangja – a honlapján olvasható definíció szerint coloratura basso profondo – alkalmas az extrém mélységekre leereszkedő énekszólások interpretálására is, miközben társai kifinomult viola da gamba-, hárfá- és gitárjátékkal dúsitják a hangzást. A historikus előadás, tágában véve a korabeli társas zenélés rekonstrukálásának legmagasabb szintje ez. Nem csak az archaikus zenélés teremti meg az időutazás illúzióját, hanem a különleges tálalás is a szimultán éneklés-hangszerjáték esetlegességeivel, ugyanakkor a bensőséges hangulat végletekig fokozásával. A középpontban a művész érzékenysége áll, nem az öncélú virtuozitás. A Caccini idején divatosá vált basso profundo hangfekvés tovább mélyíti a szöveg mondanivalóját, mivel e tónus különös súlyt ad a deklamációnak. Buon canto – a szintén Caccini idején megjelent terminus jelentése összetett, ma már nehezen megragadható. Hallgassuk Frederiksent és együttesét, hogy pontosan értsük!

Gilányi Gabriella

Harmonia mundi – Karsay és Társa
HMC 901999

Hänssler Classics

Glossa

Bongiovanni

Orfeo

Discmedi

Wergo

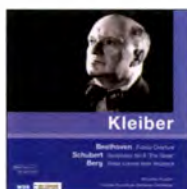
MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

HAYDN: SZIMFÓNIAK
New Philharmonia Orchestra
Karmester: Otto Klemperer
EMI Classics
 50999 2 15300 2 9

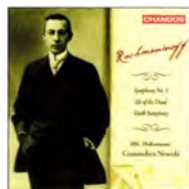
A kiadó triplalemezes sorozatában. Joseph Haydn halálának jövőre esedékes kétszázadik évfordulója alkalmából jelent meg az album, amelyen a zeneszerző utolsó tizenhét szimfóniája közül hallható nyolc, az idős Otto Klemperer zenei irányításával. (Ha hihetünk a diszkográfiáknak, ennél több Haydn-mű nem is maradt fent az ő vezényletével.) Más, számkra talán idegennek és távolinak tűnő zenei ideál jegyében fogantak ezek a felvételek. Ne kérjük hát számon a vibrato-mentes játékot, a karcú hangzást; felvételtechnikailag is ma már – mintegy negyvenötven évvel később – jóval magasabbak az igényeink. Mindezek helyett viszont kapunk cserébe pazar zenekari játékot, plasztikus frazeálást, drámai kontrasztokat és mindazt a szépséget, ami a zenetörténet egyik csúcsát jelentő műsoport eme remekeinek sajátja. Hamisítatlanul. VT

BEETHOVEN, SCHUBERT, BERG MŰVEI
Kölni Rádió Szimfonikus Zenekara
Karmester: Erich Kleiber
Medici Arts – Mevex
 MM027-2

Kissé kongó hangzás, de értékes anyag, az idősebb Kleiber egy 1953-as koncertje. Schubert C-dúr szimfóniája fiatalosan szól, derűsen, eléggé gyorsan – néhol nagyon, így az I. té-

tel végén például, ahol a sokszor túl patetikus befejezés is belesimul az előzmények sorába. Hihetetlenül áttetsző a zenekari szövet, s míg a historikus előadások ezt túlzott vékonysággal, olykor erőtlenséggel érik el, itt ilyesmiről szó sincs. Előremutató előadás. Berg Három jelenete a Wozzeckből bővelkedik a zenekari effektusokban, s Annelies Kupper igazán értő szólista Wagner- és Strauss-tapasztalataival. Egyensúlyban van a drámai töltés és a tiszta tagolás. Mindkét műben tiszta formák közt bomlik ki az egyéni színezetű zene. A Fidelio-nyitány egy 1956-os teljes előadás részlete, végén érezni is ezt, Kleiber felpörgeti az érzelmeket. ZB

RAHMANYINOV: A HOLTAK SZIGETE; FIATALKORI SZIMFÓNIA; I. SZIMFÓNIA
BBC Filharmonikus Zenekar
Karmester: Gianandrea Noseda
Chandos – Karsay és Társa
 CHAN 10475 ●●●●○

A holtak szigete borongós és misztikus, a zenekar transzparensten, kidolgozott szólamarányokkal játszik. Az Ifjúkori szimfónia remek kis szimfonikus költemény, bús és víg egységet alkot benne, a dirigens jól fogja meg az orosz dallamíveket. Az I. szimfónia jobb mű, mint amilyenek tartják, IV. tételétől eltekintve, mely elút a többtől. Csajkovszkij 1812 nyitánya vagy IV. szimfóniájának zárótétele lebeghetett a szerző szeme előtt. Noseda is másképp vezényli: éles, direkt. A műben a szerző Anna Lodizsenszkaja iránti szerelmének tüze érződik. Az I. tétel tempóban, dinamikában visszafogott, sejtelmes, a karmester a várakozás izgalmát emeli ki, nem a zene sodrását, akárcsak a II. tételben, míg a harmadikban fényes hangzás folytatja a sejtelmességet. ZB

RESPIGHI: ZENEKARI MŰVEK
Karmester:
Hugh Wolff, Carlo Rizzi
Warner Classics & Jazz
 256469615-2 ●●●●○

Ideális Respighi-tárlat két karmester és két zenekar eltérő olvasatában. Temérdek szín, effektus – Strauss semmi ehhez képest! Wolff ezúttal is érzékeny beállításával lép meg – még az olyan szinompás zenében is, mint a Botticelli-triptichon. A tarka alkotást A madarak, valamint a Régi táncok és áriák szélső szvitjei követik. Értelemszerűen ezekben még jobban érvényesül Wolff diszk-rét, de helyénvaló karakterizálása. A másik lemez Carlo Rizzi és a Róma-triptichoné. Az ő vezényletét stílusosnak, alaposnak, de egyéni jellegben szegénynek érzem. Ilyen módon persze jónak is mondható, hiszen az amúgy is gazdagon hangszerelt művekhez nem ad jelentős pluszt. Így van, mégis mindig, minden zenét lehet sajátosan előadni. Különben miért hallgatnánk előadások sorát? ZB

STRAVINSKY: PETRUSKA; TAVASZI ÁLDOZAT
Philadelphia Zenekar
Karmester: Riccardo Muti
EMI Classics
 50999 208762 2 7

A Stravinsky-életmű e két mérföldkövének 1979-es és 1982-es, susterzően karizmatikus bejátszásai kétségkívül hatásosak, ám kissé egysíkúak. Stravinsky saját, 1960-as, a Columbia Szimfonikus Zenekarral rögzített felvételeihez mérten

ritmikája és tempói összefogottabbak – Muti a Petruska 1947-es változatát vette fel –, a zenekar hangzása feszesebb és homogénebb is egyben. Ennek viszont a hangszínek változatos rajzú kollázsát látja kárát, amely a szerzői változatban lényegesen differenciáltabban érvényesül. Örvendetes a lemez zajmentessége, nem úgy a rezek intenzitása, ami néhol már bántó tömörséggel hasít a faktúrába. Bár a zenei folyamatok fő irányai jól kivehetőek, a lehegerlő dinamizmus és reprezentatív zenekari hangzás számos lényeges tartalmi elemmel adósunk marad. WNG

WEINER: TOLDI
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Karmester: Kovács László
Hungaroton Classic
 HCD 32608 ●●●●○

Nem értem az érdektelenséget. Arany Toldija irodalmi kincsünk. Weinernek az ötvenes években született, bő óras szimfonikus költeménye régies, romantikus zene, Rimsz-kij-Korszakov Seherezádjának, Sibelius Lämminkäinen-szvitjének rokona. Vajon olyan sok nagy romantikus zenekari muzsikánk van, hogy ezt csak úgy ejtsük? Kovács László és csapata igényesen, kidolgozottan, bár nem lángoló ihlettel tárja elénk. Egy-egy tétel minden kép – mindenképp élvezettel hallgatható, ha elfogadjuk. Leíró zene, stílusa Arany korához s az eposzhoz illő. Nálunk annyi nemzeti kulturális kincs nincs, hogy Arany és Weiner e szép találkozását ne értékeljük. Mint első felvétel, nagyon jó lemez. Erősebb második vonalas zeneszerzőink – például Dohnányi – felfedezésének idején Weinerre is jobban érdemes figyelni, e művét a zenekedvelőkön túl karmestereink figyelmébe is ajánlom. ZB

Soli Deo Gloria

Pentatone

Pearl

BIS

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

RIHM: ZENEKARI MŰVEK III.
Stuttgarter Rádió Zenekara
SWR Vokalensemble Stuttgart
Karmester: J. Stockhammer,
G. Gelmetti
Hänssler Classic – Karsay és Társa
 93.227 ●●●●●

A német zenekultúra még ma is túl nagy ahhoz, hogy egy-egy mester az egészet reprezentálhassa. Az mindenesetre biztos, hogy az utóbbi négy évtizedben Wolfgang Rihm (56) az olyan nagy centrális figurák egyikévé vált, mint Stockhausen vagy Ligeti. A Hänssler kiadó életműsorozata felettébb ambiciózus vállalkozásnak tűnik, ha figyelembe vesszük, hogy a ma is nagyon termékeny mester túl van már 10 színpadi, 20 zenekari, 90 kamara-, 20 énekkari, 60 vokális művön, valamint 20 billentyűs darabon. Ez a válogatás az első két szimfónia mellé egy újabb szimfonikus alkotást, valamint két vokális művet kapcsol két felvételt világpremierként. A lemez színvonala mindvégig rendkívül meggyőző, fenntartja a kortárs zene kedvelőinek kíváncsiságát a további 270 kompozíció iránt is.

Veres Bálint

A KÖZELMŰLT MAGYAR FUVOLÁJA
György Ligeti – fuvola
Kollár Zsuzsa – zongora
Hungaroton Classic
 HCD 32578 ●●●●●

Az ötvenes és hatvanas évek magyar fuvolairódműből válogat György Ligeti és Kollár Zsuzsa új lemeze: Decsényi János, Farkas Fe-

renc, Járdányi Pál, Kósa György, Lendvai Kamilló, Seiber Mátyás, Szabó Csaba és Szervánszky Endre – részben pedagógiai célokat szolgáló – művei kerültek az albumra. Amellett, hogy nyugodt szívvel megállapíthatjuk, a kiválasztott művekről etalonfelvételek születtek, a változás miatt még válaszok után kiálltanak. Hiszen egyáltalán nem magától értetődő tett az egykori ideológiai-stilári keretrendszer normáinak engedelmessé tenni a természet felismerését. Az ideológiák elmúltával megújulhat-e az esztétikai érvénye annak, amit nem az esztétikum legitimált? Gyöngyössyék objektív vizuális hangú lemeze többféle választ is kínál erre a kérdésre. VB

HIDAS FRIGYES: 8+1
Bolero Fúvósegyüttes
Karmester: Marosi László
Hungaroton Classic
 HCD 32586 ●●●●●

A 2007-ben elhunyt kiváló zeneszerző és színházi szakember, Hidas Frigyes (1928–2007) műveiből készített lemezt a győri Bolero Fúvósegyüttes, Marosi László karnagy vezényletével. Hidas Frigyes azon komponisták közé tartozott, akiknek élvezetes zenéjét – fúvósokra írt muzsikáját különösen – sokat játsszák külföldön, például a nagy fúvószenekari hagyományokkal rendelkező Egyesült Államokban. Ezen az albumon öt opusa kapott helyet, köztük az utolsó művek közé tartozó, címadó darab, a 8+1, illetve az Oclaba-Trio. Hallhatjuk még a szintén zseniálisan megírt Divertimentót (1985), az Öt miniatúrát (1986), valamint az eredetileg vonósokra komponált Fajdalmas könyörgés Zozóért című darabot, amelyet az ambiciózus Bolero klarinétosa, Fűke Géza ültetett át fúvósegyüttesre. VT

PENDERECKI:
JERUZSÁLEM HÉT KAPUJA
A Krakkói Zeneakadémia Ének-és Zenekara.
Karmester: Krzysztof Penderecki
Dux – Karsay és Társa
 DUX 0546 ●●●●○

Lengyelország első számú zenei alkotóművésze jó ideje nemzeti hősként ünneplik. Nem tudom, mi volt előbb, a tyúk-e vagy a tojás. Előbb sülyedt-e le a mester stílusa a vátesz magasságaiból az utcaszintre, vagy fordítva? Hajlamosak vagyunk némi malíciával szemlélni a népszerűség és a zenei nyelvezet leegyszerűsödésének eme kapcsolatát. Mondjuk ki: Penderecki zenéje kiüresedett, a jelenség a kortárs magyar zeneszerzésből is ismerős. Az 1996-os keltezésű mű néhol elemi kifejezőerővel szól, másutt pedig súlytalanul, értéktelenül szállnak el a hangok, mint megannyi tízmilliárd pengős bankó. Ezt a devalválódást ellensúlyozhatná kitűnő előadógárda. De nem teszi. Az öt szólóista némelyike hamiskás, a három vegyeskar szopránjai nem bírják a magasságokat. VT

GANDOLFI: THE GARDEN OF COSMIC SPECULATION
Atlantai Szimfonikus Zenekar
Karmester: Robert Spano
Telarc – Karsay és Társa
 CD-80696 ●●●●○

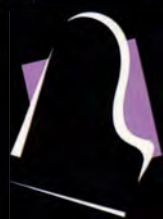
Az Atlantai Szimfonikus Zenekar ezúttal is elképesztően jól szól – persze, nem tudni, a hangzásban mennyi a természetes összetevő és mennyi a stúdiókozmetika. Itt egy

kis Steve Reich, ott egy kis Jean-Michel Jarre, némi Mahler – azzal azonban semmiképp nem vádolható az ötvenkét éves amerikai komponista, hogy untatna. A muzsikát Charles Jencks tájépítész különleges magánkertje ihlette, amelynek alakzatai sokat köszönhetnek a modern fizikából és más tudományokból ismerős fogalmaknak: fraktáloknak, káoszelméletnek és még ki tudja, minek. A Zérószoza sztereo madár-csicsergéssel köszönt be, a Szoliton hullámok (egy matematikus magyarázza meg, ez mit jelent!) széttartó, zenekari tussal központosított vonós fugatójában az együttes rezesei is kimutatják a foguk fehérjét. A harmadik részben a Fraktálterasz című tétel egészen barátságos, a Kvarkséta misztikusan hatásvadász. VT

STEVE REICH:
DANIEL VARIATIONS
London Sinfonietta
Karmester: Grant Gershon
és Alan Pierson
Nonesuch – Warner
 7559-79949-4 ●●●●○

Régen volt már, amikor Steve Reich pulzáló zenéje a kísérletiség izgalmát kínálta: amikor műveinek különös személytelensége a szabadság újfajta tapasztalatát jelentette. Zenéje lassan két évtizede nagyfokú személyességgel, üzenetszerűséggel szólítja meg a hallgatót – aki ezt a közvetlen megszólítottágot változó előjelekkel fogadja. Az olyan újabb művek, mint amilyen a Daniel Variations is, közvetlen kapcsolatban állnak az életbeli realitásokkal, aminek következtében nélkülözik a korábbi darabok extatikus ujjongását. Ez a veszteség azonban nyereségként is elszámolható: Reich zenéje az örök extázisból a változó jelenségek világába „szállott alá”, hogy emberarcúbbá válhasson. VB

BUDAPEST ZONGORASZALON

Zongorák, pianínók, digitális pianínók,
digitális templomi orgonák Magyarországon egyedülálló választéka.

Magyarországi képviseltek: Bösendorfer, Fazioli, Schimmel, Kawai, Yamaha, Brodmann, Nordiska,
Neupert, Content, Orla

Nálunk mindent kipróbálhat!

1138 Budapest, Tomori köz 7.
Tel.: 374-0890 ■ Fax.: 374-0891
www.tuttohangszer.hu

CHOPIN-MŰVEK
Balog József –
zongora

Mind koncertjein, mind felvételeiről kiderül: Balog József szédületesen tud zongorázni. Ezt erősíti meg Chopin-programjával is, melynek sajátossága, hogy két dúr hangnemű keringőn kívül kizárólag moll darabokat tartalmaz (a g-moll és az f-moll ballada keretezi a mazurkákból, etűdből, scherzóból és keringőkből álló válogatást). Többségük ismert mű, de amit itt hallunk, sajátos előadás. Személyes, ám korántsem letisztult. A művész kísérletezik – oly otthonosan a stúdióban, mint más még kamarateremben is ritkán. Amit rögzített, nem több, mint dokumentumértékű pillanatkép: ilyennek érzik most e vallomásos muzsikát. Zenélese elfogulatlan és őszinte, ám nélkülözi a mély átélést. Miközben szabadságvágya élvezetes, zavaró a szabadosságba való átcsapás. Mintha egy épület falait előzetes tervrajzok nélkül húznának fel. *FK*

Convention Budapest Classic
Katalógusszám nélkül

**CHOPIN:
ZONGORAMŰVEK**
OPP. 33-36, 38
Maurizio Pollini –
zongora

Egy kivétellel az op. 33 és 38 közti Chopin-művek hallhatók Pollini legújabb albumán. Igaz, nemrég jelent meg a noktürnök teljes gyűjteménye, ám több ismételt bejátszás szerepel a lemezen. Differenciált, alapvetően lágy hangzás, tudatos felépítés, kontrollált érzelmek jellemzik az összeállítást. Az F-dúr ballada kontrasztját Pollini kiemeli, de a b-moll szonáta első tételének elején ugyanezt kifejezetten kerüli. E tétel eleinte nem túl meggyőző, de aztán finom crescendóként megélvé egyre érdekesebbé válik, az előadó érezhetően a belső struktúra ideális kidolgozására törekedett. A négy mazurka és a három keringő diszkrétén hangulatos. Finom zongorázás ez, mely ugyan nem merev, és nem egyenes vonalú, mégis inkább pontosan érzékelhető regiszterváltások jellemzik, mintsem spontán dinamikai mozgások. *ZB*

Deutsche Grammophon – Universal
4777626

BARTÓK: ZONGORAMŰVEK IV.
(Bartók Új Sorozat,
vol. 27)
Kocsis Zoltán – zongora

A Tizenöt magyar parasztdal 1980-as londoni felvételén kívül 1993-as hamburgi felvételtől szerepel a korongon az Allegro barbaro, a Román kolindadallamok, a Román népi táncok, a Szonatina, az op. 14-es Szvit, a Három magyar népdal, az Etűdök és a Három rondó. Függetlenül igazi ritkaságot tartalmaz: az op. 14-es Szvit eredeti II. (Andante) tételét, melyet Kocsis 2007-ben rögzített. A briliáns előadás elháríthatatlan veszélyt rejt magában: az utánozhatóságát. Pedig tudott, hogy a pontos metronómszámokra és a korrekt notációra oly sokat adó Bartók sem egyformán játszotta évtizedek távollóságában ugyanazt a darabját. Ezek a Bartók-interpretációk Kocsis előadóművészetének jelentős adalékai; kottaolvasatok, amelyek hitelét a „környezet” adja meg. *FK*

Hungaroton Classic
HCD 32527

CSAJKOVSKIJ-MŰVEK
Janine Jansen –
hegedű
Mahler Kamara-
zenekar

Csajkovszkij Hegedűversenyében Jansen könnyedén vált a szélsőségek közt; hol egész halk, hol dinamikus. Mutter is sejtelmes és halk a mű I. tételében Previnnel, de nála szigorú megmondoltságot érzünk, míg Jansen felhőtlen lazassággal játszik. Interpretációs döntései spontánnak tűnnek. Harding elég szintelenül kísér, az I. tétel zenekarral kétszer megjelenő főtémáját ritkán hallani ilyen enerváltan. Érdekesség a párdarab: az eredetileg zongorakíséretes Souvenir d'un lieu cher ezúttal nem Glazunov, illetve Kostantinovics, hanem Alexandru Lascae vonószenekari változatában szólal meg. Első tétele eredetileg a Hegedűversenyhez készült, s egészében afféle kis második hegedűverseny. Középső Scherzójá kissé érdes, egyébként Jansen végig szép hangon hegedül, akár mélyen, akár magasan jár. *ZB*

Decca Classics – Universal
47806516

CHOPIN: ZONGORAVERSENYEK
Sa Chen – zongora
Gulbenkian Zenekar
Karmester: L. Foster

Ha nem tudnám, milyen fiatal a számos rangos versenyen előkelő helyen végzett kínai művész, elismerően bólogatnék, de hiányolnám a nagyromantikus hevületet, ami e művek előadásához szükséges. Ám így hajlok arra, hogy Sa Chen játékában saját művészi nyelvet lássak. Pontosan, szépen játszik, győzelmei érthetők. Nem nagy íveket rajzol, a zongora mintha visszafeljődött volna fortepianóvá, már ami a hang volumenét illeti. Vajon nem ilyen a kínai művész? Visszafogott, finom, diszkrét. Mintha végig ahhoz a részhez szabná a mértéket, amikor az e-moll zongoraverseny II. tételének vége felé zenekar nélkül, magában szól a zongora, gyöngyszemek gurulására emlékeztetően. Nem üresen tökéletes, izlés terén nem problémás játékot hallunk, hanem a kínai művészettel és életfelfogással összecsengő, finom, visszafogott előadást. *ZB*

Pentatone Classics – Karsay és Társa
PTE 5186341

**BARTÓK ÉS
SAYGUN MŰVEI**
Tim Vogler – hegedű
Jascha Nemtsov –
zongora

Érdekes összeállítás: Bartók, valamint török népzene gyűjtő és zeneszerzőtársa, Ahmed Adnan Saygun hegedűre és zongorára írt művei, együtt. A legmodernebb mű az első, Bartók II. szonátája, ezután Saygun 1956-os Szvitje és 1941-es Szonátája közt az I. rapszódia. Saygun hazája népi dallamvilágát nyugati formával ötvözi, igazi egzotikus zene. Tim Vogler a róla elnevezett kvartett primáriusa, nagyon jól hegedül, de a bartóki ritmika és rubato nem az ő világa. Jascha Nemtsov felkészülten zongorázik. Az I. rapszódia ugyan szép hangon szól, de elég gyenge – annyiival jobb ennél a II. szonáta, amennyivel elvontabb és a konkrét népzenei távolabbi a világa. Előadásukat nem a művek értelmezésének mélyítése, inkább összefoglalása, egyszerűsítése jellemzi. A két muzsikuss fő erénye a tiszta játék, a művek követhető bemutatása. *ZB*

Profil – Karsay és Társa
PH 09001

BACH MŰVEI
Quadro Hypothesis

●●●●○

Az ötlet érdekes: Bach szonátáit, fűgáit és az utóbiakat becsülő Mozart kiegészítései – összesen négy adagio – alternatív hangszereléssel: furulyán, viola da gambákon, valamint theorbán, illetve lantton. A művek karaktere megváltozik, ha nem billentyűs hangszereken szólalnak meg, vagy vonósok adják elő. Élvezetesebb, izgalmasabb, izlésebb és megfontoltabb után kiérlelt előadásai. Ám idővel sajnos kicsit egyformának tűnnek, mivel lényegében ugyanabban a felállásban szólalnak meg, a muzsikusok nem aknázzák ki a művek nyújtotta hangszer-kombinálási lehetőségeket. Így kissé egyhangú az anyag. Jó ötleten alapuló, kellemes és dícséretes gyűjtemény. Illő környezetben jó lenne előben hallani, s ami igazán érdekes lehet: az eredeti darabokkal váltogatva hallgatni őket. ZB

Profil – Karsay és Társa
 PH 08034

MOZART:
SZERENÁDOK
Skót Kamarazenekar
Karmester:
Alexander Janiczek

●●●●○

Az elmúlt években gyümölcsöző kapcsolat alakult ki a Skót Kamarazenekar és az SACD-felvételekben jeleskedő Linn Records között: együttműködésük Mozart-projektjévé indult, majd a Requiem, több falfúvós versenymű, szerenád és szimfónia felvétele után XIX–XX. századi szerzők darabjaival bővítették a repertoárt. A most piacra dobott tizenegyedik felvétel mottója: vissza Mozarthoz! Ennek okát nem értjük, talán a korábbi szerenádalbumról (CKD 287) kimaradt két művet csempészik így a közönség elé. A darabok között kapcsolatot teremt Mozart szórakoztató szándéka és két névnap: a Colloredo-szerenád (K. 203) a salzburgi hercegének, a D-dúr divertimento (K. 251) a szerző húga, Nannerl számára készült. Nem kell magyarázni, mit nyer egy felvétel, ha digitális térleányt nyújtó, XXI. századi technika áll mögötte. QG

Linn Records – Karsay és Társa
 CKD 320

BACH: HEGEDŰ-
ZONGORA
SZONÁTÁK
Yehudi Menuhin –
hegedű; Kentner
Lajos – zongora

E duplakorong meghallgatása előtt érdemes leszögeznünk, hogy az amúgy megkapóan tisztán hangzó felvételek valódi értékei nem a minden ízében és gesztusában tökéletes előadói játékban keresendők. Menuhin hangja gyakran éles és hamis, vonókezelése pedig hajlik a merev és szakadozott játékra, míg Kentner egyébiránt finom zongorahangja nem mutat különösebb tónusgazdagságot. Paradox módon ez a fajta tökéletlenség adja meg a felvételek hiteles, emberi hangját, amely így a műveket és azok mondanivalóját helyezi a figyelem középpontjába. A lassú tételek anyagon és időn túli szubsztanciája pedig világossá teszi számunkra, hogy kiemelkedő művészek játékával van dolgunk. Az 1951-ben készült felvételek bensőséges légkörében fűlve megértjük, mi is adja napjainkban olyannyira hiánypótló jellegüket. WNG

Membran Music – H&H '92 Kft.
 223994

SCHUBERT
ÉS SCHUMANN
MŰVEI
Borodin Quartet
Szvjatoszslav
Richter – zongora

A több mint hatvanesztendő Borodin Quartet tömör és hűvös hangzásvilága Schubert d-moll vonónégysesében délceg precizitással hasítja ki a zenei matériát, amely szerkezetében fekete gránitnál is tömörebbnek hat. Céltudatos dinamizmusuk mondhatni tökéletes, ám mint ilyen, érzelmi telítettségben igen mértéktartó. Bár átéltségben nincs hiány, játékuaktól mégsem libabörzik úgy az ember háta, mint az Alban Berg Quartet tavalyi felvételét hallgatva. S igen, hihetünk a fűlünknek: Richter a három évvel halála előtt készített élő felvételen teljes fegyverzetben, régi fényében vult ki a Borodin fiúk oldalán Grange de Meslay mezejére, a Schumann-kvintett felvételéből történelmet írni. Lefegyverezve, védtelenül kell álljunk rohamukat, de a világért se futamodjunk meg! WNG

Warner Classics & Jazz
 2564 69565-5

KLASSZIKUS
ALPHA

FIRENZE 1616

LE POÈME HARMONIQUE
 VINCENTI DIAMANTE

ALPHA

FRANCESCO GEMINIANI

Sonata per violoncello, arca la base continue

BRUNO COCSET
 LUCA PIANCA & LES BASSES REUNIES

ALPHA

JOSEF HAYDN

Trio pour Nicolas Esterházy

RINCONTRO

ALPHA

GUILLAUME DE MACHAUT

Messe de Nîmes Dame

DIABOLUS IN MUSICA
 ANTOINE GUERBER

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA A
CD-BÁR
Audio Kft.

info@cdbar.hu

www.cdbar.hu

 1088 Bp. Krúdy Gy. u. 9.
 486-0572

Belcanto opera a XXI. századból

**Eötvös Péter idej
bemutatóiról és terveiről**

Eötvös Péter 2008-ban két új drámai művel lépett a nemzetközi opera-színtérre. Budapesti műhelyében már készül a következő színpadi alkotás.

→ Albert Mária

Gramofon: *Mozgalmas éve volt.*

Eötvös Péter: Sűrű, munkás és fárasztó. 2008-ban két új operát adták elő: az egyiket márciusban Lyonban, a másikat augusztusban Glyndebourne-ben. Nyáron pedig egy színpadi Bartók-produkciót vezényeltem Salzburgban a Bécsi Filharmonikusokkal. Az ünnepi játékok vezetői A kékszakállú herceg várát más párosításban szerették volna előadni, mint hagyományosan vagy a Bartók-táncjátékokkal, vagy Schönberg Erwartungjával együtt. Én a Cantata Profanát javasoltam, ez tűnt a legjobb kapcsolatnak, azért is, mert Salzburgban még sosem játszották, és mindannyian színpadra alkalmasnak találtuk. Kezdsenek Bartók Négy zenekari darabját ajánlottam és ezzel is mindenki elégedett volt. A salzburgi koncepció lényege egy szünet nélküli átmenet volt a szimfonikus pódiumtól az operaszínpadig.

A Cantata profana szcenírozott koncert formájában szólalt meg: bár a kórus és az énekes szólisták a Bartók-örökösök – elég későn érkezett – kívánsága szerint nem mozoghattak, de nagyon színes díszletben énekeltek. A bécsi Staatsoper kórusa minden dicséretet megérdemelt: nehéz helyzetben, kis ablakocskákba bezárva, egymás feje fölött énekeltek, mint egy panelház lakói. A szöveget kiválóan megtanulták magyarul és kívülről!

G.: *Az örökösök később nem reklamáltak?*

E. P.: Nem volt mit. Koncertszerűen adtuk elő, ahogy kívánták, csak azt nem tudjuk, hogy ez miért jó. Nekem például minden Kékszakállú-előadás előtt alá kell írnom egy papírt a kiadó részére, miszerint csak a partitúra alapján fogom a művet dirigálni. Mindegy, hogy koncerten vagy színpadon. Az örökösök ragaszkodnak ahhoz, hogy csak a partitúrában megadott előírásoknak, például az előírt színeknek és ajtóknak szabad a színpadon megjeleníteniük. A színházi világban ez elég ritka kívánság. De vajon a koncert-verziót miért engedélyezik? A kottában nem áll, hogy szabad lenne az operát hangversenyszerűen is előadni... Ah, a jog, az nehéz dolog.

A salzburgi rendező, Johan Simons nagyszerű munkát végzett. A próbateremben igen közel voltunk a két énekeshez, láttam, hogy rengeteg finom, filmes megoldás keletkezett, mimikák, mozdulatok, amelyek sajnos a nagyszínpadon elvesztek a nézők számára. Az első tíz sorban ülők még láthatták, de a távolabb ülők már csak éppenhogy érzékelték valamit. A koncepció a saját logikáján belül nagyon következetes és pontos volt. Konzekvensen építette föl, hogy az ötödik ajtóig a Kékszakállú uralja a kapcsolatot, utána pedig Judit, és ezt a fordulatot a szólisták, Falck Struckmann és Michelle DeYoung nagyszerűen oldották meg. Szép elképzelésnek találtam, hogy végül a Kékszakállú meghal: így lesz mindig is éjjel. Az eddigi Kékszakállú-interpretációkban még sosem láttam a szerelmet, csak két ember egymás birtoklását. Simons megmutatta, hogyan válhat szerelemmé ez a kapcsolat.

G.: *A Lady Sarashina ősbemutatójának színhelye Lyon volt. 1998-ban innen indult a Három nővér világsikere. Azt is, ezt*

G.: *A Lady Sarashina* ösbemutatójának színhelye Lyon volt. 1998-ban innen indult a *Három nővér* világsikere. Azt is, ezt is a japán Ushio Amagatsu rendezte. *A Lady Sarashina* előzményét *Az álmok hídján mentem át* címmel 2001-ben és 2004-ben a *Budapesti Tavasz Fesztiválon* játszották.

E. P.: Almási-Tóth András szép rendezésében.

Az *Álmok hídjá* librettóját feleségem, Mezei Mari készítette, és az operához is ő válogatott további részleteket az eredeti *Sarashina* könyvből. *Sarashina* valóságos személy volt, pont ezer évvel ezelőtt született, és a japán császár udvarában dolgozott társalkodóhölgyként.

Az opera meszerű történetei, a több szerepben – macskától a császárlányig – fellépő négy énekes és a színes

szimfonikus hangzás széles közönségréteghez szól, az ötvestől a kilencvenévesig. *Sarashina*, mint a japán költők általában, nagy súlyt helyez az évszakok hangulatának leírására. Nekem is hálás dolog volt a tél, a tavasz, a nyár, az őszi esős idő hangzását zenébe foglalni.

Lényeges volt számomra, hogy a neves koreográfus, Amagatsu rendezze az előadást. Ő az én kedvemért bújta bele az opera műfajába. A *Három nővértől* félt egy kicsit, mert sosem foglalkozott azelőtt zenés színházzal. Most újból megpróbálta. Lyonban a nyolc előadás nézettségi rekordot ért el, és 2009 februárjában, Párizsban megint háromszor jótsszuk majd Amagatsu rendezésében.

G.: *Miért magyar költőt választott a Glyndebourne-i Fesztiválopera felkérésére írt „Love and Other Demons” szövegkönyvéhez? Hamvai Kornél magyar librettót készített az operához?*

E. P.: Nem. Hamvai Kornél, aki Cambridge-ben járt egyetemre, Garcia Márquez A szerelemről és más démonokról című regényéből írta a librettót, angolul. Én beszélek angolul, de nem olyan jól, hogy egy angol librettistával boldoguljak. Hamvaival kitűnően dolgoztunk együtt csaknem négy éven át. Kornél három vagy négy verziót is írt, amelyek csak annyiban különböztek, hogy egyre tömörebbek lettek, mert Kornél költő is. Angolul egyébként ugyanúgy költ, mint magyarul. Mivel Márquez nem írt olyan dialógusokat, amelyeket én egyesben használhattam volna, Hamvainak kellett megteremtenie a mű színpadi nyelvét. Azt kértem tőle, hogy hosszabb egységeket, áriaszzerű szövegeket írjon, amelyek az énekesek számára „belcanto” énekstílust tesznek lehetővé. Azért fontos ez számomra, mert előző operáim, A balkon és az *Angyalok Amerikában* inkább a dialógusok és áriák váltakozására épültek, amit itt nem tartottam jónak.

G.: *Általában nyomon követi a darabjai sorsát, és gyakran változtat is rajtuk.*

E. P.: A Márquez-operában is tervezek még egy kisebb

jelenetbővítést, de ezt a novemberi vilniusi előadásra, sőt, a január végi chemnitzi produkció számára sem tudom még megcsinálni. A chemnitzi tapasztalatok alapján fogom eldönteni, hogy például mi történjék a pappal, Delaurával, mert Glyndebourne-ban úgy láttam, hogy az még nincs megoldva. Work in progress – amíg élek. Csak egyetlen eddigi operám marad változatlan: a *Három nővér*. Megjelent a nyomtatott partitúra, és elfogyott a boltokból az összes CD.

G.: *Mi vonzotta Márquez történetében?*

E. P.: A két főszereplő lehetetlen szerelmi története a XVIII. században. A 12 éves fehérbőrű, hosszú vöröshajú arisztokrata lány, Sierva, külön módon viselkedik, mert születése óta az afrikai fekete szolgálóknál nőtt fel. Fekete kultúrát képvisel fehér környezetben. Elég modern konfliktus, nem? Amikor egy veszett kutya megharapja, a püspök kolostorba zárta, hogy kiűzzék belőle az idegen kultúrát, az „ördögöt”.

Az ördögűzést végző fiatal pap beleszeret a lányba, és ez mindkettőjük tragédiájához vezet. A pap számára a szerelem tiltott dolog, a lánynak pedig a szerelem még túl korán van. A papot elűzik, a lány belehal az exorcista kínzásokba, de halála előtt, már érett fiatalasszonyként megismeri a szerelem érzését.

G.: *Milyen az utóélete az Angyalok Amerikában című operájának?*

E. P.: Nagyszerű, mennyei! A párizsi 2004-es premier után Hamburgban játszották, ahol tömörebb és líraibb volt a produkció. Bemutatták Amszterdamban és két amerikai operaházban is: Bostonban és Fort Worthban. Mindkét helyen azt mondták nekem: ez a mi amerikai operánk. Az amerikai nézők jól ismerik Tony Kushner szövegét, sajátjuknak tekintik, és mivel anyanyelvükön hallják, rengeteget nevetnek az előadáson. A következő premier 2009 márciusában lesz Frankfurtban. Az amerikai tapasztalatokat figyelembe véve azt kértem, hogy a német szövegvetítést kicsit korábban adják be, mint ahogy az elhangzik, hogy a nézőknek legyen idejük lereagálni az angolul elhangzó dialógusokat. Tehát a darab sorsa nagyon változatos, és még mozgásban van. A frankfurti új produkcióra több jelenetet átírtam, újra hangszereltem és egy jelenetet kihagytam.

G.: *Említette, hogy a Három nővért készen lévőnek tartja. Nem tart attól, hogy 2010-ben kvázi kísérleti darabként használják a müncheni Theater Akademie programjában, amelyben egyébként részt vesz a budapesti Zeneakadémia is?*

E. P.: Mitől tartanék? A kísérlet élteti a világot. A Theater Akademie eddig is nagyszerű dolgokat csinált. Eredetileg Kovalik Balázst kérték fel rendezőnek, de ez

„Minden
nemzedéknek újra
kell fogalmaznia
a fausti, a madáchi
gondolatot”

Forrás: Glyndebourne-i Fesztivál

Jelenet A szerelemről és más démonokról glyndebourne-i ősbemutatójából, amelyen Sierva Maria szerepét Alison Bell énekelte

delésem. Hosszan beszélgettem Nikolaus Bachlerrel, a Bayerische Staatsoper új intendánsával, hogy mi lehetne a nekik írandó operám témája. Ő előzőleg a bécsi Burgtheater igazgatója volt. „Játszottunk Bécsben egy magyar színművet, Madáchtól” – mondta. Az ember tragédiáját – válaszoltam. „Igen. Nagyszerű és érdekes darab – jegyezte meg, majd így folytatta –; adva van egy magyar komponistánk és egy német színház. Én a Madách-művet úgy nézem, mint a fausti gondolat magyar vetületét. Nincs kedve ebből írni egy operát?” – kérdezte. A Tragédiát jól ismerem, mert Major Tamás Nemzeti Színház-beli rendezéséhez még fiatalkoromban, az 1970-es években komponáltam kísérőzenét. Azt ajánlottam, írjunk új szöveget a dráma alapján, készítsük el a Tragédia XXI. századi folytatását, mert szerintem minden nemzedéknek újra kell fogalmaznia a fausti, a madáchi gondolatot. Librettistának Albert Ostermayer fiatal német drámaírórt kértük föl. Elolvasta Az ember tragédiáját, aztán nekiállt és írt egy másik történetet a drámából, amelynek némi humorral most az a címe: Die Tragödie des Teufels (Az ördög tragédiája), amelyben az ördög szerepe áthelyeződik Ádámról. Lucifer lassan elveszti a hatalmát, és Ádám lesz a következő generációk ördöge. Ádám, Éva és Lucifer mellé Ostermayerrel „teremtettünk” még egy „Lucy”-t is, aki eredetileg a bibliai Lillit, Ádám első felesége, akit az Isten szintén porból teremtett, mint Ádámot. A négy főszereplő mellett még nyolc további mellékszereplő lesz. Részben megtartottuk a madáchi jelenetszerkezetet, nálunk is van Paradicsom, athéni és római szín, de például a madáchi keresztes háborúval kombináljuk az irakit, majd a guantanamoi büntetőtábor jelenítjük meg.

A falanszter-kép analóg jelenetét is tervezzük. Azért is fogadtam el nagy örömmel Bachler úr témajavaslatát, mert a nagyszerű finn tenorista, Topi Lehtipuu-val szerettem volna újból együtt dolgozni. Ő játszott az Angyalok Amerikában egyik főszerepét, és ő lesz a mi Ádámunk is. Vagy Luciferünk? – még nem tudom. A bemutatót 2010 februárjára tűzte ki a müncheni Opera.

G.: Régi terv az Eötvös Intézet Magyarországra költöztetése.

E. P.: Az Eötvös Intézet eddigi tevékenysége többnyire külföldön zajlott. A világ különböző zenekaraival, fesztiváljaival és pedagógiai intézeteivel működünk együtt. Kurzusokat szervezünk fiatal zeneszerzők és karmesterek részére, ahol többnyire Nagy Zsolt kollégámmal, a párizsi Conservatoire professzorával tanítunk együtt.

Most várakozó állásban vagyunk, nem tudjuk, hogy a Budapest Music Center épülete, ahová mi is beköltözünk, mikor épül föl. Ha tényleg létrejön ez a kortárs zenei központ, itt lenne fix helyünk, ahol nemcsak egy iroda működne, hanem állandó információs, pedagógiai és koncerttevékenység folyna. A budapesti helyszín engem főként azért érdekel, mert számos külföldi zenei intézménnyel állandó kapcsolatban, ezektől friss információkat hozhatnánk be. Szervezhetnénk olyan szimpóziumokat, előadásokat, koncerteket, sorozatokat, amelyekkel talán meg tudnám mozdítani a hazai ifjú generáció érdeklődését, amit továbbra is elég passzívnak találok. Szeretném ösztönözni őket, hogy hajlandók legyenek a szemüket és a fülüket kinyitni.

Szeretném átadni azt a tapasztalatot, amelyet az utóbbi negyven évben szereztem a világban. ■

Magyar Állami Operaház

Májusünnep

{Mayfest at the Opera House}

2009. ÁPRILIS 29. – MÁJUS 10.

ÁPRILIS 29. CECILIA BARTOLI KONCERTJE 30. Händel ▶ XERXES – premier
MÁJUS 2. Verdi ▶ TRAVIATA 3. Puccini ▶ TURANDOT 4. Verdi ▶ TRAVIATA
5. Puccini ▶ TURANDOT 6. Händel ▶ XERXES 7. Puccini ▶ TOSCA
8. Verdi ▶ RIGOLETTO 9. Puccini ▶ TOSCA 10. Verdi ▶ RIGOLETTO

„Bárhol énekelünk, ugyanazt a nemes célt szolgáljuk”

Bazsinka Zsuzsanna Osváth-díjat kapott

Az Operaház évadnyitó Bánk bán-előadása bensőséges ünnepséggel kezdődött. Első ízben adták át a kiváló szoprán születésének századik évfordulója alkalmából létrehozott Osváth-díjat. Bazsinka Zsuzsanna, Melinda alakítója meghatottan vette át az elismerést Kovács János első karmestertől.

➔ László Zsuzsa

Bazsinka Zsuzsanna: Megrendítő érzés volt az első felvonást megelőzően, nyílt színen, a közönség előtt hallgatni Kovács karnagy úr méltató szavait. Mivel az évadnyitókön mindig a Himnusszal kezdünk, a kitüntetés átvétele előtt újra élményt jelentett Erkel csodás muzsikája, és hatalmas felelősség, hogy utána nagyszerű operájában bizonyíthatom, hogy méltó leszek a díjra. Egyébként fantasztikus, hogy mennyire nincsenek véletlenek! Az előadás másnapján az MR3 Bartók Rádióban Osváth Júlia részleteket énekelt a Bánk bánból. Ismertem a régi felvételt, de a díj után boldogság volt hallani a nagy elődöt.

Gramofon: Hosszú út vezetett idáig, hiszen tizenkilenc éve tagja a társulatnak. Melyek voltak pályájának főbb állomásai?

B. Zs.: Csodálatos gyerekkorunk volt. Állítom, hogy akiket szeretettel nevelnek, akiknek kinyitják a világot, azok elérhetik mindazt, amihez tehetségük lehetőséget nyújt. Nekünk ilyen szüleink voltak, és szerencsére vannak még ma is. Bicskén nőttünk fel, kiváló tanáraink is voltak, a bátyám ma már Liszt-díjas tubaművész. Ő a város úttörő fúvószenekarában játszott. Én először zongorázni tanultam, de részesülni szerettem volna a közös muzsikálás örömeiben, ezért klarinétozni kezdtem – hat hónap után fel is vettek a zenekarba. Am zongoratanárnőm fölfedezte, hogy jó énekhangom van. Tizennégy éves koromtól Zádorfalvi Margitnál tanultam, eleinte csak népdalokat énekeltem, ezeket a mai napig nagyon szeretem, erőt adnak a pályához. Tizenkilenc évesen vettek fel a Zeneakadémiára. Megtiszteltetés, hogy Simándy József volt az első tanárom, majd Andor Éva, Medveczky Ádám, Mikó András, Patkó József, Dénes Erzsébet egyengették utamat az operaénekesi pálya felé. Azt hiszem, ez olyan lehetőség volt számomra, amit ma már felmérhetetlen szerencsének értékelhetek. Ajándék a sorstól, hogy később egy koncerten együtt énekelhettem Simándy Józseffel. A Hunyadi Lászlóból Mária és László két duettjét adtuk elő.

G.: Mikor lépett fel először az Operaházban?

B. Zs.: Respighi A láng című operájába kellett beugra-

Bazsinka Zsuzsanna átveszi az Osváth-díjat Kovács János karmestertől

nom kolléganóm betegsége miatt. Előző nap diplomáztam, éppen ennek a műnek egy részletével. Gondolom, Mikó András rendező azért jelölte ki számomra, hogy olyan szerepet tanuljak meg, amivel hasznára lehetek az Operának. Bicskén éltem még akkor, nem is volt telefonunk, a szomszédban lévő mentőállomást hívták, onnan szóltak, hogy keresnek Budapestről. Természetesen vállaltam a felkérést, kocsit küldtek értem, és mindenféle zenekari és színpadi próba nélkül sikerült megoldanom a feladatot. Utána döbbentem rá, hogy mi is történt velem, addig még félni, izgulni sem volt időm. 1989-ben vetek föl a társulatba, első szerepem Mátyás volt a Hunyadi Lászlóban, később Szilágyi Erzsébetet énekeltem Szegeden.

G.: Miért döntött úgy, hogy külföldön is szerencsét próbál?

B. Zs.: Arra gondoltam, hogy talán hamarabb jutok jelentősebb szerepekhez, mint itthon, hiszen nálunk sok kiváló szoprán van, én pedig fiatal és türelmetlen voltam. Persze nem szakítottam meg az operaházi tagságomat, sikerült egyeztetnem a hazai és a kinti feladatokat, amíg külföldön is szerepeltem. Próbát énekeltem Karlsruhéban, és alkalmasnak találtak. A német operaházakban rövidesen sorra kaptam a nagy szerepeket. A legkiválóbb karmesterek, rendezők és partnerek társaságában érett meg a munkám. Koloratúr-készségemet is és drámai vénámat is kihasználták. Óriásivá nőtt a repertoárom. Händeltől a XIX. század népszerű operáin át Poulencig mindenben kaptam lehetőséget. Csak a legtöbbet énekeltekből említek néhányat: a Traviata Violetáját például hétféle rendezésben formáltam meg. De sor került Constanzára, Margitra, Cso-cso-szánra, Liúra, Elvirára, Angelika nővérre, Musettára, Mimire, Alicéra, Micaelára, Luciára, Norinára, Antóniára, Chrysothemisre és A végzet hatalma Leonórájára. A repertoáromon ma már hatvan szerep található. Amikor a kislányom, Rózsika megszületett, úgy döntöttem, hogy végleg hazajövök, mert itthon kaphatja meg azt a szeretetet, ami nélkül nem lehet majd boldog ember.

G.: Az operahősök mellett volt-e, illetve van-e lehetősége oratóriumok éneklésére?

B. Zs.: Szerencsére volt és van. Most például Beethoven IX. szimfóniájának szoprán szólóját énekeltem három alkalommal is, először Budapesten Vásáry Tamás vezényletével, majd kétszer vidéken. Fantasztikus élmény az Örömdát énekelni, megköszöni az ember minden alkalommal, hogy részt vehet benne. Nagyon-nagy adománya az életünknek. Egyébként bármilyen feladat jön, annak tiszta szívből örülök, hiszen bárhol énekelünk, ugyanazt a nemes célt szolgáljuk.

G.: Bizonyította ezt az októberi Bánk bán-előadások nagy sikere is.

B. Zs.: Szerencsére igen. Volt egy aranyos eset. Amikor Melindaként összeestem, valaki (valószínűleg egy diák) fölkiáltott: „De kár!” Nagy élmény volt. A fiatalok lelkesen ünnepeltek, öröm, hogy értik és szeretik Erkel művét.

OSVÁTH JÚLIA (1908–1994)

Forrás: MAO fotóarchívum

A huszadik század egyik legnagyobb magyar operaénekesnője volt. 1935-ben debütált az Operaházban Gara Mária-ként. Olyan kiugró sikert aratott, hogy már 1937-ben Toscanini szerződtette a Salzburgi Ünnepi Játékokra, az Éj királynője szerepére. Mozart-énekesnőnek indult, Budapesten Éj királynője, Pamina, Donna Anna, Fiordiligi, Grófné, Constanze szerepelt a repertoárján.

A harmincas évek végén kezdett drámai szerepeket énekelni, mindjárt Wagner-művekben: Elza, Pogner Éva. Ettől kezdve színpadi művészete egyre magasabb csúcspontok felé emelkedett. Mindent tudott, ami az operajátszához és énekléshez kellett. Az Erkel-hősök közül kiemelkedett Melindája, nagyszerű Desdemona (Otello), Erzsébet (Don Carlos), Violetta (Traviata), Masenka (Az eladott menyasszony), Tatjana (Anyegin), Tábornagné (A rózsalovag, képünkön), de még Musette (Bohémélet) is volt. Remek színpadi megjelenése, ösztönös, zseniális színészi képessége, tökéletes zenei tudása, minden előadáson fergeteges sikert aratott. Kossuth-díjat, kiváló művész kitüntetést kapott, az Operaház örökös tagja.

Játszani kell már csak azért is, hogy az Operába járó külföldiek is megismerjék. Ápolnunk, művelnünk, szeretnünk kell Erkel, Bartókot, Kodályt és a sikeres kortárs magyar műveket. Már csak azért is, mert jubilál a színház. A 125 éve fennálló Opera műsorából nem maradhatnak ki a legnagyobbjaink.

G.: Térjünk vissza az Osváth-díjra! Ki az ötletgazda, ki az alapító?

B. Zs.: Egy kiváló asszony: Rákóczi Katalin, ő az Osváth-hagyaték ápolója, gondozója. Olyan ember, aki a művészek lelkes híve. A zene, a képzőművészet, a színház töltötte ki egész életét. Személyes, szoros barátság fűzte Osváth Júliához, a művésznő rábízta mindenét, hiszen közvetlen leszármazottai nem voltak. Rákóczi Katalin úgy döntött, hogy létrehozza ezt az alapítványt és a díjat, hiszen ebben az évben lenne Osváth Júlia száz éves, az évforduló jó alkalom erre. Tavasszal, március 16-án is én énekeltem Melindát, amely előadáson ott volt Rákóczi Katalin. Utána felhívott és azt mondta: méltó utódja vagyok ebben a szerepben a nagy művésznőnek. Ezért határozott úgy, hogy a díjat nekem adja. Igen nagy megtiszteltetés ez számomra. Különben is, manapság nem bővelkedünk mecénásokban, pedig van egy újjgazdag réteg, amelynek tagjai megengedhetnék maguknak azt a szép és nemes cselekedetet. Az oklevélen, amit kaptam, Osváth Júliától olvasható egy idézet. „Egy művész csak akkor teljesíti feladatát, ha egészen odaadja magát a színpadnak, és minden egyes szerepben igazi és egész élete van.” Útmutató gondolat mindannyiunk számára. ■

Veronából vagy máshonnan...

Magyar iskolások a Bastille Operában

Párizsban, az Opéra Bastille amfiteátrumában kilencven fiatal felléptével zárul karácsony előtt a Tíz hónap az iskolában, tíz hónap az Operában elnevezésű nemzetközi projekt. A Magyar Állami Operaház elsőként csatlakozott az Opéra National de Paris év eleji felhívásához – mondta el a Gramofonnak a program művészeti vezetője, Didier Grojsman.

◆ Albert Mária

A különböző korú francia, holland és olasz fiatalok között a magyar színeket húsz kamasz képviseli, a Ludovika téri Raoul Wallenberg Szakképző Iskola növendékei. Nem zenei és tánc előképzettségű tinédzserek, hanem átlagos gimnazisták, illetve egészségügyi szakiskolások. Eperjessy Tímea, az intézmény énektanárnője azokat választotta ki, akik elég jó hallásúnak mutatkoztak. Danièle Fouache asszony Dix mois d'école et d'Opéra című kezdeményezése 1991-ben indult. Madame Fouache tagadja, hogy az operába járás, a műfaj élvezete az idős és polgári közönség kiváltsága lenne. Meggyőződése: ha aktivizálják a fiatalokat, bárki előtt kitarulhatnak a kapuk. Franciaországban főként olyan gyerekek számára tartottak foglalkozásokat, akik szociológiailag hátrányos helyzetűek, például bevándorlók vagy valamilyen fizikai-szellemi adottságukban fogyatékosak. Az Európai Unió bővítésével vetődött föl az ötlet, hogy tegyék nemzetközivé a programot, hadd ismerjék meg a jövő Európájának lakói egymás kultúráját. Így hirdették meg a fölkészülést a Veronából vagy máshonnan... című, modern Rómeó és Júlia-sztori közös előadását Isabelle Aboulker zenéjére.

A Bastille Opera programjához kapcsolódó rajzpályázat díjnyertes magyar alkotása

Didier Grojsman elismerően nyilatkozik arról, hogy a Magyar Állami Operaház elsőként reagált a felhívásra. Az a véleménye, hogy a magyar kórus oszlopa lesz a három előadásnak, amelyekkel nem egyszerűen „elszámolnak”, mit végeztek e tíz hónap alatt. A bemutató fontos, demonstratív eseménye lesz a Kultúrák közötti párbeszéd európai éve 2008 párizsi zárókonferenciájának.

Didier Grojsman és Armelle Cornillon koreográfus a tanévben minden hónapban Budapesten töltött egy hétvégét, a közbeeső időben Nagyszentpéteri Miklós és Kaposy Gergely gyakorolt a húsz jelölttel. Ezek az átlagos kamaszok a művészeti vezető hihetetlen erejű inspirációjára fokról fokra nyíltak ki, a tartásuk egyenesebb, a mozgásuk biztosabbá és stílusosabbá vált. Didier talán hatvan felett lehet, de nem bánja, hogy a srácok csak így szólítják, mert egyetlen gesztussal képes figyelmet és figyelmet teremteni. Nem parancsol, csak int vagy piszszent. Tudja, mikor lankadnak, és mikor van szükségük biztatásra. A Le Créa műhely, amelynek ugyancsak vezető egyénisége, tavaly volt húsz éves. A központ a párizsi agglomerációban, Aulnay-sous-Bois-ban kezdte és folytatja ma is tevékenységét. Az évfordulóra a Mariolin Serin titkos élete című, roppant ironikus zenés produkciót mutatták be. Erről és a húsz év alatt kialakult metódusról két korongból álló DVD-kiadvány készült. Rendeztek egy kerekasztal beszélgetést is – ilyenre egyébként a Bastille-ban is sor kerül –, amelyen egyebek között a kapcsolatok távlatait is elemezték, ugyanis a Bastille-on kívül a Vichyi és a Bordeaux-i Opera után a genfi is késznek mutatkozik erre. Hogy a budapesti dalszínház, a magyar gyerekek számára mit hoz a jövő, az majd Párizsban derülhet ki. ■

PUCCINI-HÉT AZ OPERÁBAN

A Magyar Állami Operaház december 18. és 23. között Puccini-héttel tisztelgés a százötven éve született zeneszerző előtt. A hét műsorában a Manon Lescaut, a Bohémélet, a Tosca, a Pillangókisasszony, az Edgar és a Turandot szerepel.

A Manon Lescaut Puccini első világsiker aratott operája. A torinói ősbemutató után alig egy évvel, 1894. március 17-én a Magyar Királyi Operaház is műsorára tűzte. A Bohéméletet 1905. április 27-én adták először, Szamosi Elza énekelte Mimit. A Toscát előbb mutatták be, mint a Bohéméletet, 1903. december elsején, Krammer Terézszel a címszerepben. A Madama Butterfly-t Pillangókisasszony címmel, Puccini jelenlétében, 1906. május 12-én játszották először. A Turandot Budapesten 1927. november 14-én került színre első ízben.

A Magyar Állami Operaház hivatalos honlapja:
www.opera.hu

Bartók + Bécs

Ritkaságok a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál programján

Bartók Béla művei mellett bécsi zeneszerzők alkotásait vagy Béccsel valamilyen szellemi kapcsolatban lévő, ritkán hallható alkotásokat tervez bemutatni a 2009-es fesztiválon Bátor Tamás, a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál ügyvezető igazgatója.

➔ Albert Mária

Mint néhány éve hagyomány, a közönség figyelmét ünnepi gálakoncerttel hívják föl a fesztiválra. 2008. december 13-ára Rálik Szilvia partneréül Salvatore Licitra tenoristát hívta meg a fesztiváligazgató a Miskolci Nemzeti Színházba. A svájci születésű Licitra keresett művész Zürichtól New Yorkig, idén két legjobb szerepében, Andrea Chénier-ként és Radamesként hívják a legtöbb helyre. Bátor Tamás sem utazik kevesebbet, mint Licitra, keresi azokat a meghívható produciókat, amelyek a fesztivál arculatához illenek. Tárgyal például a Varsói Kamaraooperával, szeretné meghívni az Atlantisz császára című előadásukat. (Viktor Ullmann és műve nem egészen ismeretlen a magyar közönség előtt, a 2007-es Budapesti Mahler Ünnepen mutatta be a Budapesti Fesztiválzenekar a darabot.) A Haydn-évben természetesen a bécsi-kismartoni-eszterházi-londoni – tehát világpolgár – mester alkotásaiból is műsorra kíván tűzni legalább kettőt az igazgató. Játszani akarja az Aki hűtlen, pórul jár című népszerű operát, és fontolgatja, vajon egy pozsonyi vagy egy Aix-en-Provence-i produkciót lásson, láthat-e vendégül. Mint mondja, Joseph Haydn valamennyi operáját nem adhatják elő, hiszen a zeneszerző az opera műfajában is roppant termékeny volt, e műveinek száma megközelíti a Verdi-irodalmat – a jelenlegi ismeretek szerint.

Egy magyarországi bemutató tervét a Nemzeti Filharmonikusok főzeneigazgatója, Kocsis Zoltán is erősen ambicionálja. Arnold Schönberg Mózes és Áron című operáját játszanák el. Valamelyest hasonlóan, mint két fesztivállal ezelőtt Debussy Pelléas és Mélisande-ját: előbb a fesztiválon, azután Budapesten, a Művészetek Palotájában. Pécs az Európa Kulturális Főváros 2010 programban is szívesen fogadná az előadást, hiszen addigra a Mecsek-alján is fölépül a megfelelő játszóhely, a koncertközpont. Kevesen tudják, hogy Schönberg 1927-ben egy háromfelvonásos prózai művet alkotott, a Der biblischer Weg címmel – ezt vagy ennek a kivonatát a fesztiváligazgató szerint érdemes lenne a kamaraszínházban az opera előtt eljátszani. Bátor Tamás azt reméli, hogy Mózes szölamára sikerül megnyernie Wolfgang Schönét, aki nemrég Salzburgban sikerrel alakította a szerepet. Schöne egyébként Schön doktort is több helyen alakította Alban Berg Lulujában – ez az opera ugyancsak a tervek között szerepel. A Lulu fél évszázada nem ment Magyarországon; ezt az alkotást a tervek szerint a fesztivál évek óta visszatérő vendége, a moszkvai Helikon Színház előadásában élvezhetjük majd.

Bátor Tamás: vállalni kell a sokféleséget

Ugyancsak régen játszották Berg másik operáját, a Wozcket, egy korábbi grazi produkció meghívásáról szintén szó van – kérdés, hogy mire futja a büdzséből. Mivel Bécsben volt az ősbemutatója, a német Richard Strauss Ariadne Naxosban című darabját is a programba illőnek tartja az igazgató. Bátor Tamás úgy véli, hogy a Bartók-kortárs Korngolddal is kellene foglalkozniuk; operát most nem, de legalább kamarazenei műveket és dalokat mindenképp szeretne prezentálni a közönségnek. Visszaugorva két évszázadot megemlíti, hogy Mozart korai zsengejét, az Apolló és Jácint bemutatását is dédelgeti. Rimszkij-Korszakovnak ugyan 2008-ban a szláv komponisták között kellett volna szerepelnie, de a Mozart és Salieri is Bécshez kapcsolódik, tehát nem indokolatlan programba venni. A kínálat széles, a bécsi klasszicizmustól a huszadik század második feléig hatalmas ívet ír le, de a fesztivál vezetője hiszi, hogy a miskolci eseménysorozat az a fórum, amely ezt a sokféleséget, a ritkaságok megismertetését vállalhatja, sőt: vállalnia is kell. ■

A Miskolci Nemzetközi Operafesztivál hivatalos honlapja:
www.operafesztival.hu

Befejeződött az Operaverseny

Horvát, amerikai és lengyel énekeseket díjaztak

Az ötlet és a megvalósítás között több mint egy esztendő telt el, a kontinenseket átívelő magyar kezdeményezés, a nemzetközi operaverseny felhívására az Egyesült Államokból és szerte Európából mintegy háromszázötven énekes jelentkezett. A verseny döntőjét Szeged látta vendégül, de a Mezzo zenei csatorna együttműködésével sok százezer néző nézhette végig a döntőt és a díjátadó gálaestet.

◆ Albert Mária

Csaknem két héten át volt a Szegedi Nemzeti Színház a nemzetközi operaelet egyik fontos színhelye: november elejétől zajlottak az első Nemzetközi Operaverseny és Fesztivál a Mezzo Televízióval eseményei. A fiatal énekesek válogathatnak, melyik énekműre jelentkezzenek, hangfaj és kor szerint. Az Arnel produkciós iroda és a Szegedi Szabadtéri Játékok közös elképzelése másfajta, sokkal összetettebb lehetőséget kínált. Kiválasztottak öt működő operaházat, illetve együttest, és öt, számukra is megfelelő operát, amelyeknek egy-egy szerepével lehetett versenyezni. Nem csupán az számított, hogy kinek milyen csiszolt az orgánuma, mennyire pályakezdő vagy gyakorlott, hanem az, hogy miként képes – persze a zenei alapkövetelményeken túl – minél izgalmasabb alakítást nyújtani. Az operák rendezői az elődöntőben e készség alapján választották ki a finisbe kerülő versenyzőket. A szisztéma annyira újnak és életképesnek bizonyult, hogy első nekifutásra háromszázötvenen jelentkeztek a versenyre, a döntőre tizenkilencen maradtak. Róluk kellett aztán döntenie a nemzetközi zsűrinek, amelyet a legendás orosz rendező, Anatolij Vasziljev vezetett, Marton Éva és Philip de la Croix (a Mezzo igazgatója) közreműködésével.

Mínthogy a produkciók a versenyben helyet, zenekart – teljes apparátust – nyújtó házak repertoárjára kerültek, nem volt az öt mű fűzérének egészére érvényes koncepció. A választék elég változatos és érdekes volt.

A Szegedi Nemzeti Színház Cilea Adriana Lecouvreur című romantikus operájával szerepelt a programban. Az előadást a német Michael Sturm rendezte, a címszerepet a rutinosnak mutatkozó amerikai szoprán, Kristin Sampson énekelte, aki bár érdemelt volna valamilyen elismerést, nem kapott díjat. Partnere, a szintén amerikai Adam Diegel tenorista azonban a férfi fődíjat viszi haza, ami gyors szegedi vizontlátást is ígér... Gershon Kingsley és Michael Kunze Raouljának címszereplője (Brémai Opera), a lengyel bariton, Marcin Habela a közönség díját nyerte el. A zenedrámát a szintén német Julia Haebler rendezte.

Az előadások közül a Robert Ward-opera kapta a közönségdíjat, amelyet Alföldi Róbert rendezett. A salemi boszorkányok szerzője ott volt Szegeden, megnézte művét mindkét estén, a közönség külön köszöntötte az idős mestert. Hogy a Dicapó Opera produkciója valamilyen elismerés biztos várományosa, azt már a szeptemberi, New York-i premier kitűnő visszhangja alapján sejteni lehetett. A színházművészetben mindig is avantgárd szerepet játszó lengyelek Benjamin Britten alkotását, a Lukrécia meggyalázását „vállalták”. Az 1946-ban, a második világháború után bemutatott operát Telihay Péter vitte színre.

Robert Ward A salemi boszorkányok című operájának előadása nyerte el a közönség díját, rendezte: Alföldi Róbert

Lukrécia megszemélyesítője, Janja Vuletic horvát mezzo kapta a verseny női fődíját.

A szíriai, de Londonban tanult Nabil Sulimannak Heinrich Marschner A vámpír című „zenei horrorjának” főszerepében a közönség tapsaival kellett megelégednie. Neki ugyan formálisan nem jutott díj, de a televíziós közvetítés, a Szegeden megjelent nemzetközi szakemberkör jóvoltából ő és a többi döntős is számíthat arra, hogy pályájuk ezután gyorsabban, nagyobb távlatban fejlődik. Ebben a lehetőségben rejlik az operaverseny és fesztivál legfőbb értéke, amely a díjaknál is többet érhet.

WAGNER: TANNHÄUSER**Rendező: Götz Friedrich**

**A Bayreuthi Ünnepi Játékok Ének- és Zenekara
Hans, Wenkoff, Weikl, Schunk, Mazura,
Pickering, Jones – ének
Karmester: Colin Davis**

WAGNER: TRISZTÁN ÉS IZOLDA**Rendező: Heiner Müller**

**A Bayreuthi Ünnepi Játékok Ének- és Zenekara
Jerusalem, Meier, Hölle, Struckmann, Elming,
Prieu – ének
Karmester: Daniel Barenboim**

Íme, a legkorábbi, teljes egészében filmre rögzített előadás Bayreuthból! A zseniális Wieland Wagner 1966-ban bekövetkezett halála után testvére, Wolfgang egyedül vezette tovább a fesztivált, és hamar rádöbrent, hogy csak saját rendezésekkel és felújításokkal nem lesz képes fenntartani a kettejük által kidolgozott stílus színvonalát. Elsőként a hamburgi August Everdinget hívta meg, majd 1972-re a kelet-berlini neveltetésű Götz Friedrichet, akinek nemzetközi karrierje ekkor vette igazán kezdetét, jóllehet az általa színre vitt Tannhäuser a tiltakozásra mindig kész bayreuthi közönség kezdetben harsány nemtetszéssel fogadta. A leegyszerűsített színpadkép illet az „új bayreuthi iskola” szelleméhez, de Friedrich több ponton átértelmezte a darabot. Víziójában Tannhäuser kiszolgáltatottan hányódik a Vénusz-barlang és Wartburg, azaz az irreális és a reális világ, a halálos szenvedély birodalma és a szüzi erkölcsiség társadalmi között. E két idea megtestesítője, Vénusz és Erzsébet azonban Friedrichnél ugyanaz a személy. Friedrich ezzel a rendezésével megelőlegezi azt, amit Bunuel évekkkel később, utolsó filmjében, a Vágy titokzatos tárgyában fogalmazott meg: a férfi számára a vágyott nőben két lélek, egy „dionüszoszi” és egy „apollói” lakozik. Vivódásában Tannhäuser nem képes választani, elbukik, a megváltás pedig elmarad. E koncepció megvalósításához olyan szopránra volt szükség, aki mindkét szerepet képes egy előadáson belül elénekelni, és Gwyneth Jonesban megközelítően ideális előadóra leltek. (Ne feledjük, ugyanezt a kettős szerepet, ugyanebben a rendezésben Marton Éva is sikerrel énekelte Bayreuthban!) Jones partnerei szintén kiválóak: Tannhäuser a mára már alig ismert Spas Wenkoff alakítja igen meggyőzően, a fiatal Bernd Weikl pedig aligha lehetett volna átütőbb Wolframot találni. Colin Davis vezetésével a zenekar és a kórus csúcsművésztől van. Külön dicséret illeti a balettkart (a koreográfust és az operatort) a fergetes bacchanáliáért.

Rockenbauer Zoltán

Bayreuthban közzsájon forog egy babona, amely szerint minden Trisztán-bemutató végzetes következménnyel jár a Wagner-családra vagy a produkcióban részt vevőkre nézve. A müncheni ősbemutatót követően hamarosan távozott az élők sorából Ludwig Schnorr-von-Carolsfeld, a férfi címszereplő, a bayreuthi premier évében elhunyt Liszt Ferenc, az 1930-as színrevitelkor Cosima és Siegfried Wagner. A baljós példák sorát szaporítja, hogy a neves színházi rendező, Heiner Müller sem élte túl eme egyetlen operaprodukciója bayreuthi ciklusát. Épp a filmfelvétel évében halt meg, két évvel az 1993-as bemutató után. Müller megközelítésétől egyébként mi sem áll távolabb, mint a miszticizmus, sőt, túlságosan is intellektuális, miközben igen kevésbé emocionális. Talán ő volt az első rendező, aki lényegében kizárta a fizikai kontaktust Trisztán és Izolda között, még a szerelmi kettős alatt is alig érnek egymáshoz. A mítosz helyszíneit alig idéző színpadkép pusztán formák és színek esztétikáján alapszik. A narancsvörös, absztrakt terekből építkező első felvonást Klein-kék fényben úszó vérthadsereg váltja a másodikban, és szürke-sittes betonbunker a harmadikban. E hideg világot Wagner muzsikája ellenpontozza - nagyjából kitudó előadásban. Barenboim vezénylese kiérlelt, szenvedélyesebb, mint a másfél évtizeddel korábbi filmfelvételek. Waltraud Meier hangjának teljében, személyiségének minden varázsával korának legkimagaslóbb Izolda alakítását nyújtja. Képes arra is, amitől a rendezés megfosztani igyekszik: hangszínevel teremt erotikus atmoszférát a színpadon. Siegfried Jerusalem orgánájából hiányzik a hősies erő, alapvetően lírai alkata nem teszi lehetővé, hogy a nagy szerelmi kettősben valóban méltó társ legyen. Matthias Hölle, Falck Struckman, Uta Prieu a bayreuthi színvonalnak megfelelően meggyőzőek saját szerepükben. Az előadást elsőre nem könnyű megszeretni. Így aztán feltétlenül érdemes megneézni másodsor is.

Rockenbauer Zoltán

Deutsche Grammophon – Universal

00440 073 4446

Deutsche Grammophon – Universal

00440 073 4439

ALMÁSI-TÓTH ANDRÁS: AZ OPERA – EGY ZÁRT VILÁG**Typotex, 2008; 137 oldal**

A Typotex kiadó Claves ad musicam elnevezésű sorozatában már a harmadik, zenéhez valamilyen módon kapcsolódó könyvét jelenteti meg. Szalóczy Péter Elfeledett zeneszerzők és Eduard Hanslick A zenei szép című munkájáról egyaránt írt a Gramofon. A három anyag közül leginkább Almási-Tóth Andrásé olvasható folyamatosan, kivált annak, aki különösképpen érdeklődik az operajátszás, a zenés színház problémái iránt. A szerző érdeklődése és tevékenysége sokirányú. Írt balettlíbréttokat a Szegedi Kortárs Balett számára, rendezett teljes opera- és bábopera-előadásokat, fesztivál és kísérleti produktciókat, egyik legszebb, legemlékezetesebb munkája Eötvös Péter műve. Az álmok hidján mentem át szcenírozása volt. És – ami a könyv fő tapasztalati forrását adja – 1998 és 2003 között színészmesterséget tanított opera szakos növendékeknek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen. Almási kézikönyvként határozza meg írása műfaját, és közli azt is, hogy a több mint százharminc oldal doktori

disszertációján alapul, amelyet a Színház és Filmművészeti Egyetemre készített, ahol ma is dolgozik. Valóban haszonnal forgathatja a kézikönyvet az opera műfaja iránt érdeklődő laikus is. Almási mindent megmagyaráz, adatokkal, az idézetek származási helyének megjelölésével támasztja alá mondandóját. Már éppen vitatkozna a furcsa címmel az olvasó, de megindokolja ezt is: „Az opera mint műfaji megjelölés [...] több művészeti ág kombinációját jelöli, amelyek saját színpadi univerzumot, egy zárt, önmagában teljes világot, egy különös »világmodell« hoznak létre a színpadon.”

No, így mindjárt más: ami ott „zárt”, az a befogadó

felé szerencsére nyitott – ez tartja életben és fejlődésben a műfajt. Befogadás és magány, az előadás közbeni taps kizökkentő hatása, a szerepek belső igazságának és logikájának megtalálása, a képzelet ereje – érdekes téma mind, nem csak a szakma, a néző számára is, hogy műélvezetre készebb állapotban üljön be egy-egy előadásra.

Albert Mária

IFJ. J. STRAUSS:

A DENEVÉR

Janowitz, Wächter – ének
Karmester: Karl Böhm

●●●○○

Otto Schenk színészi-rendezői életét végigkísérte e pompás Strauss-operett. Stílust sose váltott: kullisszája az 1972-es filmen is a biedermeier Bécs, énekeiket kellemes komédiázáson túl másra nem szorítja – saját Frosch-alakítása pedig épp oly vicces a stúdióban, mint amilyet Boskovsky korábbi lemezfelvételéből kihallottunk. Gundula Janowitz Rosalindájának ajkát túl sok egyenes sikoly hagyja el. Renate Holm édeskés Adele, míg Eberhard Wächter, a Prey és Fischer-Dieskau árnyékába szorult jóvágású baritonista Eisenstein tenorszerepében excellál. Ettől Heinz Holecek kissé súlytalan Falke, pedig nem rossz, és ő volna a darab játék-mestere. Nagy poén a veterán wagneriánus Wolfgang Windgassent Orlovskynak felkérni: hangja már alig, de jelenléte kárpótol. Viszont a totyogós Karl Böhmöt időnként a Bécsi Filharmonikusok telt bárszónátusa sem képes feledtetni. ŐSz

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4371

OFFENBACH:

**HOFFMANN MESÉI
(RÉSZLETEK)**

Erdélyi Miklós egyik maradandó produkciója, habár szólistái közül van, akinek alakítása felett eljárt az idő. Orosz Júlia hiába metál erejű jung-dramatische a csúcson, portamentóit, esendőbb középhangjait ma már nem néznék el. Radnai György impozáns basszbariton, ám a korabeli mikrofon „nem szereti” mégoly karakteres hangadását. Déry Gabriellától viszont artikulációt és felső regiszteri atombiztos hangadást érdemes tanulni. Ágay Karola pedig... egyszerűen elképesztő! Olympia legrázósabb varnását adja. A címszerep, Ilosfalvy Róbert Hoffmannja pedig líraiságában gyönyörű, intakt, őszinte tolmácsolás. Egy hibádzik csak: az opushoz, felvételhez és kiadáshoz is méltatlan ismertető, amely például a mono rögzítés időpontját ugyan meg nem írja, de legalább alaposan félrevezet minket: 1977 utánra teszi, az ötvenes évek helyett... ŐSz

Hungaroton Classic
HCD 12444

VERDI: MACBETH

New York-i Metropolitan ének- és zenekara
Lucic, Guleghina, Relyea
Karmester: James Levine

●●●○○

A Macbeth slágermű lett, szinte mindenhol megy. És csaknem mindenhol kézenfekvő sötétben (pl. Budapesten is). Megint egy üres térben játszott, eszköztelennek és pszichologikusnak szánt, közben mégis eklektikus előadás. Diszlet, kellék híján az agyonunt operai konvenció lopakodik vissza: a lelke fenékén fetrengő házaspár jelentős időt tölt (csúszik, ül, térdel) a padlón. Az viszont eredeti, hogy a boszorkányok örülnek tetsző szavait visszafordítják a – különben eléggé szétszóló – női karra: retikülös, elrajzolt rúzsú elmebetegek jövendőlnék csúcstól és véget. A negyedik felvonásban banánállamcsiny katonái kellékei között, dzszipról dönti meg Macbeth hatalmát Malcolm. A címszereplő, Zeljko Lucic jó, filmes arc, bizalmatlan és befolyásolható egyszerre. Baritonja a zengő érc fájó hiánya mellett kimondottan muzikális, puha messa di vocét szolgáltat. A levél-jelenet koloratúrája kivételével Maria Guleghinai a Lady szólama, még a tradíció brutál-mellezéseitől is képes megkímélni minket. Nem épp filigrán alkata ellenére fél órát tölt egy szál kombinében, de mélyen átél, szinte belehabarodik telhetetlen figurájába. Az atlétikus John Relyea basszusa bőven túl fog emelkedni Banquo egyáriás szerepén, míg a fényes hangú, de halvérű Dimitri Pittas (Macduff) jó eséllyel nem lesz képes erre, bármily profizmussal segíti is őt a karmester, James Levine. Malcolm, a (néger) királyfi koronázását végül megzavarja Banquo visszacsatángolt, piros sálás kislfia. Váratlan, hogy Noble komolyan vette a jóslatot, s jelez: a trón sorsa újra bizonytalan, vér-fürdő reloaded. Őkovács Szilveszter

EMI Classics
50999 2 06304 9 2

WAGNER: A BOLYGÓ HOLLANDI

McIntyre, Ligendza, Rundgren, Winkler
Bajor Állami Zenekar
Karmester: Wolfgang Sawallisch

●●●○○

Amit filmstúdió ciszternáiban korvettnakettekkel és műgyanta fregattokkal harmincöt éve játszattani lehetett, megtették a müncheniek. És nemcsak Wagner első inspiratív opusa repít hajót s filmet, hanem Wolfgang Sawallisch drámára és fegyelemre egyaránt érzékeny keze is. A filmvászonon aztán Gerd Krauss fjordjai közt és jelmezeiben, 1/1-es léptéknél zajlik a Hollandi fel-emelkedése és letűnése. Václav Kašlík, a cseh polihisztor hatásvadász világitással, sok snittel, korához képest mozgalmas, még most is mozikepes tempóban forgat – csak eggyel nem boldogul: a dinamikus operaénekesi jelenléttel. Mert ritkán tud az operista filmszínészként jól teljesíteni. Egy másik szakma: a színházitól is eltér annyira, hogy nehezítse a feladatot. A playbacktól minimáltatogásba visszadermedő énekes minden vibrálását elveszíti, ráadásul szuperközeliakban mutatják – ilyenkor kiürül a kép, és nem kvadrál a vadromantikus zenei anyaggal. Ha a kamera forgott, Ponnelle megkövetelte a teljes funkciók éneklést, Kašlík ezek szerint nem – látszik is. (Három néma beállítás viszont belénk ég: Hollandi és Senta találkozás, a zombi-matrózok vizirevűje és a – librettóval ellenkező – rémhajójuk horgonyát ölelve elmerülő pár.) A szereposztás a Wagner-fach kismestereinek diadala: Donald McIntyre (Hollandi), Catarina Ligendza (Senta) vagy Bengt Rundgren (Daland) több mint jó, Hermann Winkler (Erik), a Wunderlich és Hans Hopf színeit egyszerre bíró, remek tenorról főleg rejtély, miért nem hallhattunk többet. Becsülettel elkészített operafilm ez. Éjben, de nem nyomorban – így fordul ki vele a wagneri mottó. Őkovács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4433

MASSENET: MANON

Netrebko, Villazón, Daza, Fischesser – ének
Staatskapelle Berlin

Karmester: Daniel Barenboim

Dessay, Villazón, Ramey, Lanza – ének
Gran Teatre Liceu ének- és zenekara

Karmester: Victor Pablo Pérez

Két hónap választja el Massenet Manonjának két, gyökeresen eltérő felfogású bemutatóját – közös bennük, hogy Des Grieux lovagot mindkét produkcióban Rolando Villazón alakítja, és mindkét előadás igényes feldolgozásban, bónuszokkal ellátva került DVD-korongokra. Tanulságos végignézni a felvételeket, majd részletekben bogarászni. Előbb, 2007. április végén rögzítették a barcelonai Gran Teatre Liceu Manonját. David McVicar rendezését François Rousillon filmes adaptációjában. Megjegyzendő, hogy a gazdag kiállítású produkció az English National Operával és a Lyric Opera Chicagóval együttműködésben jött létre. Kooperáció gyümölcse a berlini Staatsoper Unter den Linden előadása is, ebben a Los Angeles Opera a partner. Valljuk be, hogy népszerűség dolgában Massenet nincs versenyben sem Bizet-vel, sem Puccinival. A berlini előadás dirigense, Daniel Barenboim kissé leegyszerűsítve úgy fogalmaz, hogy ha nincs két olyan főszereplő, mint Anna Netrebko és Rolando Villazón, a darabot nem érdemes elővenni. Nem tagadható – amint Barenboim is mondja –, Massenet „demi pied”-figura, aki fél lábon toporg a huszadik század küszöbe előtt, de már a tizenkilencedikben is anakronisztikus jelenség.

A zenetörténeti környezet vázlatosan: az elcsatangolt fiú és a könnyűvérű nő drámáját Verdi a Traviatával már 1853-ban operaszínpadra vitte, 1884-ben

mutatták be Massenet Manonját, és kilenc évvel később Puccini Manon Lescaut-ját. Amikor az olasz komponistának szegeztek a kérdést, hogy miért vállalja Prévost abbé XVIII. századbeli regényének újbóli megzenésítését, azt válaszolta: „Massenet francia módra fogja fel a Manont: püderrel és menüettekkel. Én olasz módra fogom: kétségbeesett szenvedéllyel.”

A püdert és a menüetteket David McVicar barcelonai rendezése nagyvonalúan fogja föl. Egyetlen sívár, lelátószerű térben játsszatja az előadást, de a díszes kosztümök és bútorok pontosan megidézik a kort. Az emberi kapcsolatok fölrajzolásában McVicar a regény szövegéhez ragaszkodik, ezt szolgálja – hibátlanul – a címszereplő Natalie Dessay és Des Grieux-ként Villazón.

Egészen más történet Vincent Patersoné. Míg a barcelonai nyitóképp egy fergeteges táncjelenet, itt az előjátékban egy harmadosztályú vasúti fülkében, színes újsággal a kezében Manon-Netrebko arról ábrándozik, hogy filmsztár lesz. Lerántja a zokniját, és a szemceruzájával egy vonalat rajzol a lábára, mintha a harisnya csikja lenne... – így indul a történet. Dessay-Manon az ösztöneinek és a vágyainak kiszolgáltatva bukik el, Netrebko Manonja saját céltudatosságának áldozata lesz. Rendületlenül tör előre, míg eléri a csúcspontot, és Elisabeth Taylor-imitációként pompázik a Cours la Reine sétányán, hódolóktól kísérve. „Ez egy mai történet” – állítja a rendező. Valóban az, hány kamaszlány gondolja manapság azt, hogy minden különösebb erőfeszítés nélkül, máról holnapra „celeb” lesz. X és Y „médiaszemélyiség” klónja, nem jobb azoknál, csak fiatalabb. Manon árnaja az ifjúság elsőprő erejét köszönti, Dessay tolmácsolásában kacéran, Netrebko előadásában fölényesen, de mindkét énekesnő által lebilincselően magas vokális színvonalon. A napokban egy fiatal (és tehetséges) magyar énekes arról panaszkodott, hogy milyen nehéz egy másféle rendezői elképzeléshez áttanulni ugyanazt a szerepet. Kíváncsi lennék rá, hogy mi erről a kérdésről Rolando Villazón véleménye, aki két hónap alatt két teljesen más személyiséget játszott el Des Grieux alakjában. Gyanítom, értetlenül fogadná a felvetést.

A barcelonai előadás pontos és élvezetes. A berlini izgalmas. Azt példázza: ha a koncepció logikája tökéletes, a zene értékét nem veszélyezteti a kor és környezet változtatása, néha még többletet is adhat.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4431 (Barenboim)

Virgin Classics – EMI
5099950506897 (Pérez)

DONIZETTI: AZ EZRED LÁNYA

Covent Garden Ének- és Zenekara

Dessay, Flórez, Palmer – ének

Karmester: Bruno Campanella

Minden különösebb elméletieskedés nélkül: szellemes, lendületes előadások hívják be a közönség új nemzedékét az operaházakba. Donizetti vigoperájának. Az ezred lányának a londoni Királyi Operaházban 2007-ben bemutatott változata ilyen volt Laurent Pelly rendezésében. Természetesen ez az előadás is koprodukcióban készült, Bécs és New York publikuma is élvezhette (élvezheti) elementáris humorát. Dessay Marie megformálásáért 2008 tavaszán elnyerte az elsősorban színészi teljesítményért odaítélhető Laurence Olivier-díjat. Ez a tény is alátámasztja a francia szoprán rendkívüli népszerűségét. Clown a javából, úgy él az operaszínpadon, ahogy Giulietta Massina élt a filmvásznon. Természetesen zenei stabilitás, strapabíró fizikum, üzembiztos énektechnika szükséges, hogy olyan, teatralitásban is magasan értékelhető alakításokat nyújtson, mint például Az ezred lányában. Honfiktársával, Laurent Pellyvel öröm dolgoznia – nyilatkozta – jól ismerik egymás gondolatait. Nemcsak a katonák alsógatyáit teregető, vasaló Marie mozdulatai felejthetetlenek, Juan Diego Flórez partneri együttműködése is remek. Két együgyű, egyszerű lélek talál egymásra: az ezred lánya és a mafla Tonio. Flórez könnyű, lírai tenorja ragyog a szólamban, és jól simul Dessay orgánumához. Pompás figurát alkot Alessandro Corbelli Sulpice örmesterként. Felicity Palmer Berkenfeld grófnője gazdagítja az előadást. A Covent Garden Ének és Zenekara Bruno Campanella vezényletével sok színnel játssza Donizetti muzsikáját. Dessay egyébként újabb bravúrra készül: 2009 januárjában Debussy operájában Mélisande-ként mutatkozik be a Theater an der Wien színpadán.

Albert Mária

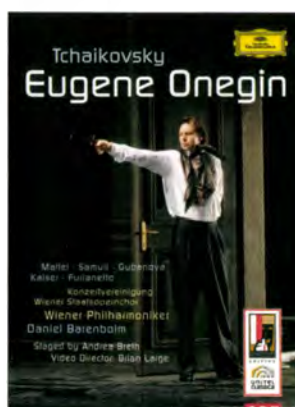
Virgin Classics – EMI
5099951900298

BIZET: CARMEN

Antonacci, Kauffmann, D'Arcangelo – ének
Covent Garden Zenekara
Karmester: Antonio Pappano ●●●●●

Carmen: Anna Caterina Antonacci – hihetetlen. Az énekesnőről a különféle lapokban magas szoprán szerepek kapcsán lehetett olvasni. Vajon megboldondult Antonio Pappano zeneigazgató? Antonacci azért nem akkora sztár, mint Callas, hogy a hőbortjának engedni kellene... Nos, a brit királyi operában mindenkinek helyén van az esze, hibátlan az izlése, az itáliai énekesnő tökéletes Carmen. A bolognai konzervatórium volt növendékének az orgánuma épp elég drámai és kellően hajlékony a szólamhoz. Egyébként Antonacci honlapjának nyitóoldalán is ez a kérdés virít: szoprán vagy mezzo? Meglepő, hogy Rossini Elisabethájának belcanto címszerepét is éneklí, de egyelőre győzi a kilengéseket. Hogy milyen hosszúságú pályát tervez? – az ő döntése. A személyisége röviden alig leírható: Carmen-alkítása vulkáni erejű. Semmi „csinált-ság”, minden kitörés belülről fakad, a zenei anyagot főlegyesen birtokolja, a testét meg nem kíméli, földhöz csapják, aztán ő is odaszó. De Francesca Zambello rendezése nem durva, nem is túl modern, helyén van minden. A környezet csak jelzesszerűen utal Sevillára és környékére, a ruhák Bizet korát idézik, elkerülve a hamis folkloralizálást. Kissé hivalkodó, hogy a belvárosi színház színpadára lóháton vonul be a szívdöglesztő Escamillo: Ildebrando d'Arcangelo. A szintén daliás Jonas Kaufmann játssza Don Josét. A müncheni tenorista csilága felívelőben van, a hang a Carmenben még picit „szappanos”, de árialemezén már biztatóan hősies. Pedig a Carmen Covent Garden-beli felvétele sem régi, 2006 decemberében készült. Ok a honfiú-leány büszkesége: Vizin Viktória Mercedesként látható. És hallható: ez a matéria is ideális Carmenhez. Albert Mária

Decca Classics – Universal
 074 3312

CSAJKOVCSZKIJ: ANYEGIN

Mattei, Samuil, Furlanetto – ének
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Daniel Barenboim ●●●●●

Magány és melankólia – ezek a kulcsszavai a Salzburgi Ünnepi Játékokon. 2007 nyarán Andrea Breth rendezésében bemutatott Anyegin-előadásnak is. A szereposztás abszolút nemzetközi, ha egyáltalán van még értelme e kifejezésnek Európában. Hiszen az amerikai tenor, a Saar-vidéki alt, a svéd bariton és az orosz szoprán és mezzo egyaránt otthonos a párizsi, londoni, bécsi vagy épp salzburgi színpadokon. A Játékokon is megváltozott a trend, nem a „nagygyúknak” tartott énekesekből állítják össze a szereposztásokat, igaz, egy-egy húzónév is jut minden produkciónak (itt Germinként Ferruccio Furlanetto). Az Anyegin erre is jó példa, hangszín szerint is minden szólamra a legjobbat igyekszenek kiválasztani. Lenszkijt nem egyszerűen egy tenorra bízzák, hanem olyanra, aki képes a speciális, kissé beszorított orosz technikával énekelni, Joseph Kaiser kitűnő. Peter Mattei Anyeginje – a rendező elképzelése szerint inkább untermannja a Tatjánát alakító Anna Samuilnak. Netrebko utat nyitott az orosz énekesnőknek. Samuil és Olgaként Jekatyerina Gubanova igazolja, az otthoni énekes-képzés olyan biztos alapot ad, amelyről könnyű magásra rugaszkodni. Három karakteralkítás teszi emlékeztetővé az előadást: Larinaként Renée Morloc, Emma Sarkissian Filipjavnaja és Ryland Davies Triquet-je külön elemzést érdemelne. A német Andrea Breth a prózai színház felől érkezett az opera világába. Anyeginjét a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulójára teszi: már fölcillan a szabadság, a jólét reménye. De e remények csalókák, mint a napfény (lásd Nyikita Mihalkov). Daniel Barenboim a Bécsi Filharmonikusok élén megindító alázattal szolgálja az érdekes előadást. Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
 00440 073 4434

HÄNDEL: SENTO BRILLAR

Vesselina Kasarova – ének
Il Complesso Barocco
Karmester: Alan Curtis ●●●●●

Ismét egy neves kasztrálnak – ezúttal Carestiniek – szentelt árialemez. Végül is kell cím és rendező-elv, mért ne? Bár Vesselina Kasarova a lemez deklarált főszereplője, valójában az Il Complesso Barocco élén álló Alan Curtis az, aki miatt igazán nagyra tartom ezt a lemezt. Kasarova képzett hangú mezzoszoprán, aprólékos kidolgozottsággal szóltatja meg a Carestiniek írt – vagy az Ottone esetében általa is gyakran előadott – számokat, viszont hiába várjuk, hogy igazán elengedett és természetes legyen, egy kicsit mindvégig mesterkelt. A Dove sei-t kissé egyhangúan éneklí. A Sol ristoro az ének szép vonalával tűnik ki, a Sento brillar a hang zománcszerű fényével. Az O felice mio core és a Con 'ali do sonstanza végre könnyedebb, az E vivo ancora? pedig finoman szenvedélyes. Szubtilis mélységeket, cizellált, nyugodt éneklést hallunk a Scherza infidában, szépen feszített a Numi!, amelyet szoros kötelek fűznek a Messiás-nyitányhoz, és már-már mosolyog a hang a Mi lusingában. A záró Verdi prati egy-egy pillanata Ferriere emlékeztet. Curtis Händel-vezénylése megítésem szerint szinte csoda. Szelíd, de nem erőltet, puha, de mégis van éle, könnyed és telt egyszerre. A Caro amor vékonysága, súlytalansága meglepő, kiváló az Ariodante-nyitány, s egész fantasztikus az E vivo ancora? különleges hangszínek jellemezte kísérete. Bár szerencsére több lemeztársaság is készít Curtis-szel Händel-operafelvételeket, valakinek fel kellene kérnie Händel zenekari műveinek rögzítésére is, beleértve a fel nem vett operák és oratóriumok nyitányainak gyűjteményét is. Egészen ritka, hogy valaki ilyen kimagasló színvonalon interpretáljon egy zeneszerzőt. Kasarova Curtis jó partnere. Zay Balázs

Sony – BMG
 88697318712

RUGGERO RAIMONDI ÁRIALEMEZE

Párizsi Opera Ének- és Zenekara, I Soliti Veneti. Karmester: Tchakarov, Scimone

●●●●○

Az album fő erénye, hogy átfogó képet nyújt Ruggero Raimondi művészetéről. Az első rész felvételére 1981-ben került sor Emil Tchakarov vezényletével. Férfiás, erőszakos, mélyen motivált szerepek. Bizet Torreádor-dala az első szám. Markáns, erőteljes alakjának és adekvát hangjának köszönhetően Raimondi az egyik legjobb Escamillo volt – mintha rá öntötték volna ezt a szerepet. Mefisztó szerenádjá a Faust elkárhozásából és az Otello Credója sötét figurák remek megformálójaként mutatja. A vizuális faktor nem hiányzik, hiszen éneklésével is érzékelteti fellépését. Szinte nevet a hangja Bizet Faust-adaptációjában, és csalfa sokszínűséggel vall hiteltelenséget a zseniális Verdi-jelenetben. Ezután Mozart Pezsgő-áriája következik, amelyet élvezettel, nagy belső harmóniával énekel. Kicsiny részlet, de ezzel is teljes szerepfarmálást nyújt. Don Giovanni, akinek alakja szintén kitűnően illett hozzá, nem ideges, hiszi, hogy tervei sikerülnek. Két nagyobb és részben összetartozó részlet is található a lemezen: Borisz, illetve Don Quijote halála. A Muszorgszkij-jelenet az intonációt illetően dicséretes, de Raimondi hangja nem volt elég mély ehhez a szerephez. Mivel több energiáját veszi el a vokális megvalósítás, az átélés is némi csorbát szenved. A Massenet-jelenet az ő teritóriuma, megnyugvason és beletörődésen túlmutató elfogadás hangulata járja át. A Bizet-részletekben még nem, de aztán feltűnik, hogy Emil Tchakarov milyen kitűnő; nem árialemezek gyakran felszínes kísérletét halljuk, hanem színes, kidolgozott kontextust. A korong végén Claudio Scimone vezényletével három Tosti-dal csendül fel, amelyek Raimondi széles romantikával, de izléssel ad elő.

Zay Balázs

Warner Classics & Jazz
2564-69564-5

PUCCINI: BOHÉMÉLET

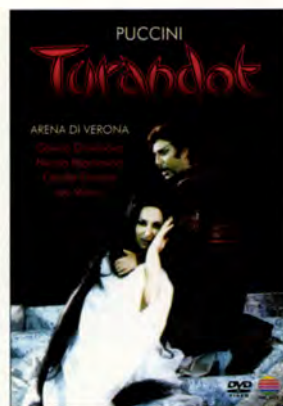
Netrebko, Villazón, Bertrand de Billy

●●●●○

Az új Bohémélet leginkább Leonard Bernsteinéhez hasonlítható, amely nem a főszereplők – és hangjuk – kiemelését, hanem a bohémek csoportjának egészét, a tagok interakciónak kiegyensúlyozottságát helyezte a középpontba. Itt most csillagokkal született hasonló előadás. Rolando Villazón hangja erejét tekintve francia és lírai olasz szerepekhez illik igazán. Itt szépen, de olykor egy-egy akadozó fordulattal énekel. Nála nem az elsöprő erőt, hanem az emberi léptéket érezzük inkább. Anna Netrebko tudna elsöprő lenni, de inkább előtérbe helyezi a szerepet, a szövegű Mimi-megformálást, mint az erőt és a csillogást. Lágy, szlávós hangja és a tudatosan visszafogott hangerő igen szép alakításhoz vezet. Persze ebben a hangmérnöki munka is szerepet játszik, hiszen ismerünk olyan lemezeket, amelyek vékony lírai szoprán hang szól erősen a zenekar fölül emelve. Netrebko nemes alakítása kevésbé átütő, mint Violetta szerepében volt. Violetta szólama nagyobb decrescendót ír le, mivel extrovertáltan, harsány kitéréssel indul, míg Mimi alakja kezdetből fogva szerény és visszafogott. A Bajor Rádió Zenekara puhán, szép fényekkel, kidolgozottan játszik. Bertrand de Billy felkészülten irányít, ugyanakkor az opera bizonyos részei nem igazán jól megoldottak. A Benoit-jelenet karakteresebb lehetne. A nyüzsgő karácsonyi kavalkádot Puccini kiválóan ábrázolta, de ezúttal kissé fáradtan jelenik meg, nem zsi bong eléggé a Latin-negyed. Nicole Cabell jobb Musette-nek képzeltem. Bár a főszereplők mind igazi egyéniségek, ez az előadás nem az individuárium kiemelésére törekszik, hanem a négy barát és két barátnő alkotta csoport egészének igényes zenekari környezetben való bemutatására.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
477 6600

PUCCINI: TURANDOT

Dimitrova, Martinucci, Gasia, Arena Veronai Aréna Ének- és Zenekara

●●●●○

Látszatra apróság: sose csendesíteném az Aréna közönségét azzal a kultikus színpadi gonggal, amelyet csak a visszavonhatatlan próbavállaláskor ütnek meg (a darabban mindössze egyszer). De hát a birodalmi épületéből és Shakespeare-kultuszából élő Verona nagy nyári attrakciója mindig is inkább „látványpektség” volt, nem az elmélyült operaművészet színháza – hatalmas méretei miatt ez érthető is. Ha viszont az ehalványhetetlen Brian Large és stábjá kivonul oda tévékamerákkal, legalább tudhatnánk a szereplők, hogy a kétszáz méterre ülő gombostűfejeknek máskor elegendő, elnagyolt játékon most igazítani kell. Életveszély ilyenkor tömegszereplőket, pláne gyerekkart közeli plánokba vonni: olasz civileket látunk, nem a pekingi mesedráma alanyait. A címszereplőn, a Mélisande-hajkötéménnyel megvert Ghená Dimitrován csodálkozunk, mert nagy renoméjű szoprán, és hanggal győzi is a hirhadt szólamot, csakhogy oly gépiesen vágja el a sorok végét, mint Pu Tin-Pao a kvízben gyengén teljesítő pályázók nyakát. Nicola Martinucci kemény tenorja a Bonisoliéhoz hasonló, szinte mindent forte old meg, de lenyűgöző stabilitással adja Kalafot. A Timurt éneklő Ivo Vinco – anno Fiorenza Cossotto férje – igazi basso cantandót mutat be. A veronai lányka pedig, az ekkor alig huszonhárom éves Cecilia Gasia szépsége átragyog a lírai zsákruban, és hangban-figurában egyaránt nagyszerű. A Mahler-méretűre vett zenekart – nomen est omen – Maurizia Arena dirigálja túlnyomóan korrektül, pontosan, időnként viszont az elképesztő távolságok és a kieroisítettség okán botránközeli szétesésekkel. Mindezzel együtt élvezhető az 1983-as Aréna-produkció, de várakozásainkat a fent írtakhoz kell igazítani. Ókuvás Szilveszter

Warner Classics & Jazz
50 51442 8585 2 5

Fohász Boldog- asszony földjéért

Szabados György az improvizatív zene egyik legfontosabb, legnagyobb hatású képviselője Magyarországon. A Liszt-díjat, Szabó Gábor-díjat, Magyar Művészetért Díjat és 2008-ban már a Gramofon-díjat is magáénak tudható zongoraművész, zeneszerző és gondolkodó hosszú idő után idén új lemezzel jelentkezett. Elsősorban erről, a Boldogasszony földje – Harangok című CD-ről beszélgettünk; ám aki ismeri Szabados Györgyöt, tudja: vele az ember valójában mindig a Mindenségről beszélget.

◆ Bércesi Barbara

Gramofon: *Hogyan éreli meg önben a Boldogasszony földjének zenei anyaga? Mióta dolgozott a benne indázó motívumok, illetve a teljes struktúra megalkotásán?*

Szabados György: Mindenki, aki ismer, meglepődik ezen a lemezen, mert hirtelenjében mást hall, mint az előzőeken. Pedig lényegében nem más. Csak hangulatában, tematikájában és ebből fakadóan stílusában tér el a korábbi zenéktől.

Több évtizedes zenei tevékenységem során sok minden leszűrődött bennem. Korábban rejtettebb érzelmi szálak sodródnak most elő hallomásaimban. Amiben nincs különbség: az alapanyag. A Boldogasszony földje ugyanazt a világot, közeget hordozza, mint a régebbi zenék, csak van benne talán valami halvány nosztalgia, lelkem jelenlegi állapotát tükrözi, sőt a jövőbe is tekint, és azt nem kevés aggodalommal teszi.

G.: *Éppen tíz évvel ezelőtt készítette legutóbbi szólószingora-albumát, a Time Fliest. Szüksége volt ennyi időre, hogy egy új szólóanyagot „lepároljon” magában, vagy ennél prózaibb volt az ok?*

Sz. Gy.: Két évvel ezelőtt kért fel Gőz László, hogy készítsék egy lemezt a BMC számára. Örömmel mondtam igent. Az előzményt a 2005-ös MOL Jazz Fesztiválon, a Művészetek Palotájában (Müpa) való föllépésem jelentette, amikor Paul Bley-jel álltam egy színpadon. Sokáig húzódtott a felvétel, aminek elsősorban én voltam az oka: egy felkérésre készültem, nagyobb lélegzetvételi darabon, egy kantátán dolgoztam, amelyet a Hollerung Gábor vezetett Budafoki Dohnányi Zenekar, a Honvéd Férfikar és Sallai Gabriella mutatott be. Végül egy évvel ezelőtt foghattunk az anyag rögzítéséhez.

G.: *Tavaly a Müpa Üvegtermében, a BMC Music Flash keretében adott hangversenyén részben az új lemez anyagát játszotta. Emlékszem, játéka lenyűgözte a jelenlévőket. Ön hogy érzi: a lemezfelvétel vagy az élő előadás közvetíti jobban zenéje lényegét a hallgatóságához? Tudjuk, a stúdióban van lehetőség a javításra, élőben viszont a spontaneitás, a jelenlét, a hallgatókkal „együtt rezgés” jobban megvalósulhat.*

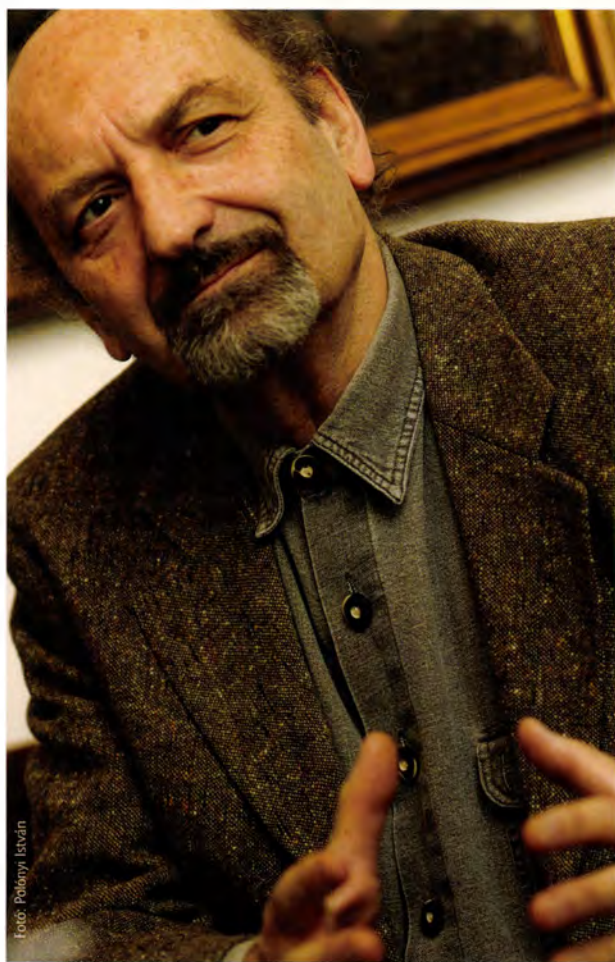
Sz. Gy.: Az élő előadás más, és sokkal többet ad, hiszen ott a muzsikos és a hallgató egyaránt jelen van – ez élő,

személyes kapcsolatot. Ilyenkor hihetetlen dolgokat élhet át az ember. Ha a színpadra lépek, máris érzem, milyen lelkülettel ül ott a hallgatóság, és tudom, hogy ennek megfelelően „honnan” kell indítanom az első hangokat, hogy végig együtt lebeghessünk az úton. Persze sok mindent lehet tenni azért is, hogy a rögzített hang jobb legyen majd a lemezen, de a hanglemez csupán emlékmű. A koncert emlék. Egyébként a Müpában játszottak közül végül is három darab került a lemezre, amelynek felvételei a Nemzeti Filharmonikusok próbatermében készültek.

De hogy jobban megvilágítsam a lemezen hallható zene mélyebb vonatkozásait, mindenképp el kell mondanom, hogy a zenét nem tekintem autonóm világnak. Azt hiszem, ennek az igazságát mutatja a zenetörténet is. Aki ma professzionális módon foglalkozik zenével, a munkájában tetten érhető, hogyan viszonyul a mai világhoz. Akár a kortárszene, akár a népzene, akár a rock – ami szerintem nem más, mint mozgalmi zene –, akár az improvizatív zenék világát tekintem, tapasztalatom szerint elenyésző azon zenéknek a száma, amelyekben megszólal, megnyílik valami, amelyekben valamilyen szolidáris válasz adódik mindarra, ami napjainkban történik. Hamvas Béla több helyütt írja: Beethoven óta az, aki nem érinti a lét összes problémáját a zenéjében, komponistaként bukásra ítéltetik. Úgy érzem, a XX. században nagyon súlyos problémák keletkeztek. Ha például az úgynevezett kortárszenére úgy tekintek mint a század második felét jellemző, elsősorban európai műzenei kifejezési módra, az is csak részben és meglehetősen sematikus módon dolgozza föl ezeket a problémákat. A komolyzene birodalmába sorolják ugyan, de nekem nem elég komoly! A körülményekről szól, és nem az emberről. Chet Baker, az egyik legnagyobb jazztrombitás olyan mélyen átélt halálzenét játszott élete utolsó éveiben, hogy hátborzongató! Ez valóban magasrendű zene.

G.: *Mit jelent az ön számára a Boldogasszony földje, a haza? Manapság a hazaszeretet nem divatos érzés, és aki szereti is a hazáját, sokszor annak sem egyértelmű, hogy a földhöz, a nyelvhez vagy a kultúrához érez kötődést. Ma már sok olyan létezővel kapcsolatban is kérdéseket teszünk föl, amelyek valaha maguktól értetődőek voltak...*

Sz. Gy.: Én mély kötődést érzek a Kárpát-medencéhez. Ez a fajta kapocs valamikor csecsemőkorban, de legalább is kisgyerekkorban alakul ki az emberben; mélyseges és megkérdőjelezhetetlen. Sok helyen jártam már a világban, de ez az érzés, mondhatom, egyre erősebb bennem. A családnak volt egy gyönyörű kiállítású képes Bibliája, amelyben minden fontos jelenetet csodálatos festmények illusztráltak. Felnőtt fejjel már tudom, hogy a Paradicsom ábrázolásához afrikai tájak szolgáltak alapul. Valamiért én mégis a Kárpát-medencét érzem a Paradicsomnak. Ha ebben a világban járok-kelek, akkor vagyok paradicsomi állapotban. Erre meglehetősen hedonisztikus magyarázatot tudok adni: sehol nem érzem azt

a fajta idilli kedvességét a tájnak, mint itthon. Elkápráztatott az Adria, amikor tízegynéhány évvel ezelőtt először jártam arra. Gyönyörű a víz végtelen csillogása és a színei, de össze sem mérhető azzal a tizenhat éves lánnyal, ami a Balaton. A Balaton nem csak táj, nem csak víz, amely türkiz színekben játszik. Van valami megfoghatatlan minősége, bája, amely analógiája a lét más, nem anyagi dimenzióinak. Vagy említhetném az Alföldet is. Aki egyszer átéli, hogy ott ráesteledik, tudja, milyen, amikor „az ég a földdel összeér”, ugye, érti ezt a költői-filozofikus képet? És hihetetlen tragédia, hogy mindez tönkremenni látszik!

Néhány éve részt vettem egy beszélgetéssorozatban Balogh János professzorral, akivel napjaink ökológiai problémáit taglaltuk. A beszélgetéseket felvette a Duna Televízió. Két éven át negyven adást ért meg, és UNESCO-díjjal tüntették ki. Ebben körbejártuk, hogyan rabolta le és fordította ki önmagából a természetet a káini, kisajátító ember az egész világon. Én arról beszéltem, melyek lehettek a belső mozgatói ennek a bűnözésnek, ami nem most kezdődött, csak most érte el a katasztrofális szintet.

Visszakanyarodva a lemezhez: a számcímek is a kapcsolatot írják le ehhez a földhöz, e föld szelleméhez, amelyért aggódom. Zarándokút, Üzenet, Boldogasszony föld-

je, Fohász... Én nem New Age-es zarándoklatokról szóló üzenetekkel „nyomogatom a billentyűket”. Ahogy járom ezt a szerelmetes tájat, azzal a szemlélettel és ízléssel alkotok, azzal, amely itt él, innen szemléli, itt fakad. S ezen a paradicsomi földön most is harc dúl, ha nincs is háború! Órület! Carl von Clausewitz XIX. századi hadtudós szerint, aki a Kárpát-medencét uralja, az lényegében egész Európát uralja. Engem azonban csak a szelleme érdekel. Észre kell venni, hogy az évszázadok során mennyi előre mutató dolog született itt. De hol az önzés, hol a birtoklási vágy térítette el jóakarató önmagától. Európa közepe itt van. Mérheterlenül fontos, hogy itt mi történik. A Fohász című darab erről szól: könyörgés, hogy megőrizhessük e földnek és e föld kultúrájának minden szépségét és nagyszerűségét.

Boldogasszonynak tán Szófia a megfelelője a görög mitológiában, és megfeleltethető a japánok Amateraszu Omikamijával vagy a bibliai Istennenyával is. Boldoggá tesz bennünket, ha boldoggá tesszük őt. Boldoggá lehet tenni, és ő is boldogságot hoz a számunkra. Ő az a nőalak, akiért a férfiember minden pozitívumát áldozza, és akitől a jót reméli. Aki összetartja szellemünknek e családját. Jó felmutatni, mi vezet el hozzá. Hogy közösségek éledjenek és maradjanak fenn, és hogy az emberlét általában boldogabb közegben folyjék, küzdeni kell. A művészembernek, a művészleleknek – mint médiumnak – ez a láz, ez a küzdés az élete. Egy másik számcím, az Aracs. Lent a Délvidéken áll magában ez a román kori templomrom, amely – kevesen tudják – a legősibb magyar szakrális építmény. Azt az időtlen közegét szimbolizálja, amelynek a Zenében mindig jelen kell lennie. A zene egyszerre időtlen és

időben zajló, ebben a kettős-egy érzetben működik. Az erősen improvizatív zenében ennek a két dimenzióknak különösen erősen kell érvényesülnie. Az improvizáló zenész szinte előre érzi a játszott zene végét, amelynek vonzásában ég, és amelynek ölelése végig mozdíthatatlanul benne van. És ami ezt az érzetet benne kibontja, az idő.

G.: *Hogyan látja ma a nemzetközi jazzvilágot? Hogyan éli meg azt, hogy a jazz elvesztette egykori egységes megszólalási módját, közegét, szellemiségét?*

Sz. Gy.: A jazzélet már régóta nem érdekel.

„A zene egyszerre
időtlen és időben
zajló, ebben
a kettős-egy
érzetben működik”

G.: *De azért csak lát olyasvalakit, aki tovább viszi a lángot, azt a szellemiséget, amit ön képvisel?*

Sz. Gy.: Elsősorban magyar muzikusainkat emelem ki. Drescht, Faragót, Mezei Szilárdot, Szelevényit, Grecsót, Benkót, Balót, Gerölyt, Mákót, Kovács Ferencet, Bindert, Vaskót, Lukács Miklóst, Balogh Kálmánt, Márkóst és így tovább. Egy-két rokon szellemet külföldről is feltétlenül említhetek.

Roscoe Mitchell-lel ma is megvan a kapcsolat. Rendszeresen érdeklődik hogylétem iránt, ami számomra igen megejtő. Ugyanilyen a viszonyom Anthony Braxtonnal, ami már több évtizedre nyúlik vissza. És gondolok a nemrég elhunyt Peter Kowaldra vagy Johannes Bauerre, no és az orosz Taraszovra.

G.: *Mintha az új lemez darabjaiban szelídebben, letisztultabb formákon keresztül közelítene a zenéhez, mint a korábbi, főleg a MAKUZ-zal készített felvételeken. Mintha egyre inkább a konzonancia, dallamosság, motívikusság, harmóniai transzparencia felé tartana. Ez azért van, mert a korral általában szelídebbé válik az ember, vagy egyszerűen megszűntek az ön számára azok a korlátok, amelyekkel szemben egykor a szabadzenén keresztül hallatta szabadságvágyó hangját? Tehát belső vagy külső folyamat zajlott?*

Sz. Gy.: Az Írások című könyvem első kötetének egyik írása azt taglalja, hogy improvizáció és kompozíció nem létezhet egymás nélkül. A szabadzene azért ragadott el a pályám során ilyen megkerülhetetlenül – azon túl, hogy megvolt hozzá az adottságom –, mert olyan korban éltünk (és élünk) – zenetörténetileg, társadalmilag, szellemileg –, amikor minden, korábban rendezetten, stílárius egységben mutatkozó művészi jelenség apologetikussá vált, meghaladottnak, már emlékműnek bizonyult. Olyan értelemben lett apologetikus, hogy valamilyen zenén kívüli hatásnak, hatalomnak, vallásnak, ideológiának vagy filozófiának a szolgálólányává vált. Ez a zene belső megszólalására és annak külső megvalósulására is igaz lett. Ám mi hitelesíti a szabadzenét? Pusztán az „evilágra” kivetett szenvedő, élő lélek méltó megszólalása. A közvetlen kapocs a lelkiéletünkkel. Hamvast követve azt mond-

DISZKOGRAFIA

- B-A-C-H élmények (Modern Jazz Anthology 64, 1964, Qualiton LP)
- Az Esküvő (1974, Hungaroton LP)
- Adyton (1982, Hungaroton LP)
- Szabraxtondos (1984, Hungaroton LP)
- A szarvassá vált fiak (1985, Hungaroton LP)
- Homoki zene (1991, Adyton CD)
- Elfelejtett énekek (1992, Fonó CD)
- Az események titkos története (1996, Fonó 2CD)
- Idő-zene (1997, Fonó CD)
- A szent főnixmadár dürrögései (1997, Szabados és Tsa CD)
- Jelenés (1998, Fonó CD)
- Time Flies (1998, November Music CD)
- A szépség szíve (2004, Fonó CD)
- Triotone (2004, Leo Records CD)
- Baltás zsoldár (2007, Gyórfree CD)
- Készülődés a csatára (2007, Gyórfree CD)
- Boldogasszony földje (Harangok) (2008, BMC CD)

PÁLYAKÉP

Szabados György (1939) zeneszerző és zongoraművész az improvizatív kortárs zene Európa-szerte ismert alakja. Zenei tanulmányait magánúton végezte.

Pályájának kibontakozását súlyosan hátráltatta a kor Magyarországnak rendkívül zárt, ideológiai és utazási korlátok közé szorított művészeti élete, amelyben minden eltérő szellemi törekvés tiltott volt. Mint Európában mindenütt, Magyarországon is a jazz volt az élő zeneiség kibontakozásának legfőbb iránya, így természetesen Szabados is a jazzben találta meg azt az élő zenei nyelvet, amellyel improvizatív képességei számára tér nyílhatott. Mindazonáltal Szabados nem egyértelműen jazzmuzsikus. Zenéje egy rendkívül dinamikus és nyitott, a hagyomány és a modernitás értelmében is európai és magyar zene, telve a spontaneitás frissességével és a szellem erejével. Alkotói felfogását a kompozíció és a szabad improvizáció harmóniájára, a zene mint természetes nyelv, és az ember mint művés közvetítő összetartozására alapozza.

Kényszerű elszigeteltségéből csak többszöri próbálkozás után, 1972-ben tudott kitörni. Megnyerte a San Sebastian Jazzverseny free zenei nagydíját, ám ezt követően is csupán egyetemi körökben jutott koncertlehetőségekhez. Kortárs zenei műhelyt alapított, amelyben tanítványok sorát avatta be az improvizatív kortárs zene világába, zenéjével és szellemiségével iskolát teremtett. Rendszeres külföldi hangversenyzésre, lemezfelvételekre, folyamatos alkotói munkára csak a 80-as évek óta nyílt lehetősége. Koncertezett többek közt Roscoe Mitchellel, Anthony Braxtonnal (velük lemezfelvételeket is készített), Peter Kowalddal, Johannes és Connie Bauerrel, Fred van Hove-val, Evan Parkerrel, Jiri Stivinnel, Hans Ludwig Petrowsky-val, Vlagyimir Taraszovval. Rendszeresen publikál zenei írásokat. Írt balettet (Markó Iván koreográfiájával), táncoperát (Nagy József [Joseph Nadj] koreográfiájával), vonószekari darabot, kantátát Babits Mihály verseire, szertartászenét, opuszt az 1956-os magyar forradalom emlékére, szólószingora- és kamaradarabokat, ám mindenekelőtt a teljesen szabad, improvizatív zene elkötelezettje. Kortárs zenei műhelye utódként létrehozta a MAKUZ (Magyar Királyi Udvari Zenekar) improvizatív társulást.

hatom, hogy a zenének csupán két alapvető feltétele van: az elemi nagyvonalúság és a tagolatlan bőgés. Az előbbi azt jelenti, hogy ami megszólal (legyen az bármilyen hang), csak akkor zene, ha a léptéke már anyagfeletti; a tagolatlan bőgés pedig azt a minimalitást, hogy valami sorsszerű érzést közöl. Ha kozmikus értelemben – tehát mint jelenség – nem adja ezt, akkor nem zene. Ha nekiállok rögtönözni, „csapkodom a zongorát”, és abban nincs benne ennek a tagolatlan bőgésnek a gesztusa, ha nem elemien nagyvonalú, amit csinállok, akkor kakofónia keletkezik. Éreznünk kell, hogy a zenének van egy, a mi világunkon túli dimenziója. A saját kozmikus kivetettségünk alapján kell gondolkodnunk, éreznünk, cselekednünk; tudatában kell lennünk, hogy letéteményesei vagyunk egyfajta rendnek és megmértetésnek. De ehhez bátorság és hit kell.

Az új lemezben sok minden benne van, amit én korábban is megéltem, csak akkoriban sokkal inkább anyagtalannul, minél áttetszőbben akartam megszólalni. Engedelmeskedtem annak, ami vitt előre. Most többféle kapcsolódási pontra utalok ezen a lemezen. Az első és az utolsó darab például, a Harangok és a Fohász egyházi soron alapul, két litánián, amelyek Kodály Zoltán elemi iskolai ének-

gyűjteményének két kis témáján nyugszanak. A darabokban egyébként a tizenkét fokúság és a pentatónia, a kvart–kvint-játék vagy a szekundjátékban lévő rejtett funkcionalitás egyaránt jelen van, és egymásban él.

Célom volt egyfajta meditatív kedélyben tartani mindazt, ami a zenénkben élő lelki hagyomány. Ahogy a kísértőszövegben is írtam, mindennek a legmélyén a harangzengés számomra leírhatatlan, rubato élménye rejtőzik. A harang a lélekről, a Teremtőről; az időről és az időtlenségről szól, ha többbedmagával egyszerű, magasztos rendbe szerveződve zeng, talán elcsatangolt szellemünkkel is megérintet bennünket. ■

Szabados György és a MAKUZ 2009. március 16-án a Művészetek Palotájában ad koncertet a Hétfő esti jazz sorozat keretében

Kortárs és improvizatív

Mezei Szilárd szabad zenei nyelve

Foto: Jan Peternélj

Mit ér a jazz, ha magyar? Vannak, akik szerint többet, mint külföldi árfolyama. Sok tehetséges, jól képzett zenész lépett a színre az utóbbi évtizedekben, akiket a velük vendégként játszó külföldi muzsikusok rendre felsőfokú jelzőkkel illetnek – a nemzetközi áttörés mégis várat magára.

➔ Turi Gábor

A Down Beat, a legrangosabb amerikai jazzmagazin 2008. augusztusi számában – története során először – kiemelt, féoldalas portrét közölt egy magyar muzsikusról. Nevét Magyarországon a szűkebb szakmában is kevesen ismerik. A Vajdaságban él. Mezei Szilárdnak hívják.

Szemüveg, csontos, szigorú arc, rövidre nyírt szakáll, fegyelmezett tartás, halk beszéd. Látszatra ellentéte annak a szabadon áramló, energiáktól fűtött muzsikának, amelyre mind többen figyelnek fel világszerte. Mezei 1974-ben Zentán született. Alsó- és középfokú zenei tanulmányait követően négy éven át zeneszerzést hallgatott a belgrádi zeneakadémián. Hangszere a jazzben szokatlan brácsa, a hegedű és a nagybőgő. Szólóban és különböző nemzetközi együtteseivel 1990 óta játssza többnyire saját zenéjét. Ze-

A Mezei Szilárd Trio következő fellépései:

2008. december 4., Alchemia – Krakkó (Lengyelország)

2008. december 10., Stockwerk – Graz (Ausztria)

2008. december 11., Rómer Ház – Győr

neszerzőként különösen az improvizáció és kompozíció kapcsolata foglalkoztatja, hatással volt rá a Lutoslawski-féle irányított aleatória, Anthony Braxton, a jazz és a népzene. Magát a bartóki és szabadosi vonal követőjének tartja. Az utóbbi években egyre több nemzetközi fesztiválra kap meghívást, 2002 óta sorban jelennek meg lemezei. Aktív komponáló és előadói viszony fűzi a színházhoz, dolgozik a szabadkai társulattal, testvérével, Mezei Kingával, Urbán András és Várszegi Tibor rendezőkkel, továbbá az ugyancsak vajdasági, ma Franciaországban élő, világhírű Nagy József koreográfussal. Gyakran publikál zenei írásokat is. Az életrajzi adatok a személyes irányultságon túl erős környezeti hatásokat mutatnak. Mezei szülőföldje a Vajdaság, háttere a nyitottságról és kísérletező szelleméről ismert ottani magyar kulturális közeg, amely úgy kapcsolódik a kortárs művészet irányzataihoz, hogy saját történelmi tapasztalataiból, kulturális hagyományából és természeti környezetéből meríti hozzá az anyagot.

Az újabb kapcsolódások tágabb dimenziót nyitottak meg előtte: Magyarokizsa – Bicskei Zoltán, Nagy József; Magyarország – Szabados György, Dresch Mihály; Győr – GyőrFree Egyesület, amely jó pár lemezét megjelentette; majd egyre szélesedő rádiusszal Európa több városa, lemezkiadók, improvizációs műhelyek, fesztiválok. Az áttörést a londoni Leo Records által 2005-ben kiadott Draught (Huzat) című CD hozta el: ez az a lemez, amelyről Hongkongtól Kanadáig számtalan kritika látott napvilágot, és amely ráirányította a nemzetközi jazzélet figyelmét. Mezei a zenét transzcendens jelenségként, a muzsikust médiumként értelmezi; a kifejezés természetességét, a közlés szabadságát az érvényesülés elé helyezi. E szellemi irányultság gyökerei az 1960-as évek free jazzéhez nyúlnak vissza, amihez az ő esetében a huszadik századi európai kompozíciós zene és különösen a magyar népzene, annak szellemisége társul vonatkozási pontként. Nem az ornamentika szintjén, hanem homogén anyaggá szervesülve.

Ez a gondolkodás a személyiség kultuszával szemben a közös alkotásra, a muzsikusok közötti ihlető kapcsolatra helyezi a hangsúlyt. Mezei a kötöttség és a spontaneitás egyensúlyának megteremtésére törekszik kompozícióban, és – jóllehet kiváló szólista – hangszeresként sem él vissza vezető szerepével: első az egyenlők között. Strukturált, súlyos, mégis szabadon szárnyaló zenéje időnként úgy kalandozik az atonalitás birodalmában, hogy megőrzi ritmikuságát, szvinges lüktetését, magyaros jellegét.

Mezei Szilárd számára a zene a kultúrák és az emberek közötti párbeszéd eszköze. „A magyar mélyhegedűs közösségi alapú zenei nyelvet beszél” – így a Down Beat cikkének címe. Együtteseiben – állandó ritmusszekcióján, Malina Ervin bőgősön és Csík István doboson kívül – rendszeresen játszanak szerb, német, brit és amerikai muzsikusok. Ők is a közösséghez tartoznak: más az anyanyelvük, de a zenében pontosan értik egymást. ■

Mezei Szilárd hivatalos honlapja:

www.szilardmezei.com

Brit–magyar jazz-cserekereskedelem

A külföldön működő magyar intézetek a rendelkezésükre álló anyagi keretből gazdálkodva próbálják megismertetni és megszerettetni a magyar kultúrát rendeltetési helyük közönségével. A jazz esetében ez nem könnyű feladat, mivel ebben a stílus szempontjából folyamatosan táguló, de közönségét tekintve valamelyest beszűkült műfajban sok az eszkimó és szembetűnő a fókahiány. Londonban mégis sikertörténet íródik.

➔ Pallai Péter / London

Az igen sokrétű magyar jazzvilág is bővelkedik a világszínvonalú, de világhírel koránt sem bíró zenészekben. Ahhoz, hogy egy fajsúlyos magyar jazz-zenész külföldön is ismertté váljon, tetemes összegekre van szükség: koncerttermet vagy rangos jazzklubot kibérelni, komoly és költséges reklámot csapni az eseményhez, valamint időt, fáradságot, pénzt beleölni abba, hogy a komolyabb kritikások, koncertszervezők és egyéb zenei divatdiktátorok megjelenjenek. Ennyi pénze nincs, és nem is lehet a magyar intézeteknek, noha több közülük az országos átlagnál nagyobb mértékben támogatja a jazzt.

Ebből a helyzetből próbál kiutat találni a londoni Magyar Intézet idén tavasszal kezdeményezett „csereakciója”, amely az intézet igazgatója, Takács Ildikó lelkes támogatását is élvezi. A brit főváros harmadik legrangosabb jazzklubjának számító 606 Club tulajdonosa, Steve Ruby felajánlotta, hogy amennyiben Magyarországon két fellépési lehetőséget kap egy Ruby által választott brit jazz-zenész

magyar kísérettel, Ruby a magyar fél által kijelölt magyar zenészt egyszer fellépteti a 606 Clubban brit kísérőkkel. Majd ugyanez a zenész a londoni Magyar Intézetben saját együttesével is felléphet. A brit és magyar művészek úti-költségeit, szállását, valamint tiszteletdíját közösen fedezi a londoni Magyar Intézet, Steve Ruby, illetve a befogadó magyar klub. Ennek a megállapodásnak a keretében játszott már az idén Londonban a zongorista Szabó Dániel, valamint ifj. Szakcsi Lakatos Béla és a Londoni Jazz Fesztivál Saxophone Summit (Szaxofonos Csúcstalálkozó) „happeningjén” Bolla Gábor. Magyarországon a Magyar Jazzművészek Társasága által működtetett Columbus Jazzklub léptette fel a virtuóz brit szaxofonost, Mornington Lockettet, és a Budapest Jazz Club fogadta a trombitás Byron Wallent, illetve fogadni fogja a jövőben a gitáros Jim Mullent, cserébe a BJC által „delegált” énekesnő, Fábíán Julianna londoni szerepléséért.

Magyar szempontból igen előnyös ez a megállapodás, mert a magyar fél kulturális missziót teljesít, míg a brit partner profit-orientált. A magyar művészek fellépése London harmadik legrangosabb jazzklubjában ugyanakkor érdekeltté teszi a klubot a minél erőteljesebb reklámhadjáratban, ez pedig valószínűsíti a fokozottabb sajtóérdeklődést is. Amikor brit zenészek magyarokkal játszanak, szájról szájra terjed a magyar muzsikások jó híre. Ennek is vannak eredményei. Mornington Lockett, aki Budapesten „jammelt” Bolla Gáborral, név szerint ajánlotta a fiatal magyar szaxofonost, hogy vegyék be a Londoni Jazz Fesztivál szaxofonos „csúcstalálkozójába”. A világ egyik legjobb trombitása, Gerard Presencer, aki egyébként a londoni Királyi Zeneakadémia jazz tanszékét vezeti, budapesti vendégszereplése alkalmával szerzett tapasztalatai alapján kezdeményezte, hogy ugyancsak a brit főváros idei jazzfesztiválján közös zenekart vezessen Oláh Kálmánnal, valamint hogy a koncertre a londoni Zeneakadémián kerüljön sor.

Ami a londoni Magyar Intézet további terveit illeti: aktívan folynak a tárgyalások a világhírű Ronnie Scott klub új menedzsmentje, valamint Takács Ildikó és jómagam között, hogy a 606 Clubbal létesített csereakcióhoz hasonló jöjhessen létre London, sőt Európa legnevesebb jazzklubjával is. ■

(A szerző a Londoni Magyar Intézet jazzkurátora, a Harmónia Jazzműhely egyik motorja és lapunk állandó munkatársa)

Bolla Gábor, a londoni „csúcs” résztvevője

Jazz Showcase 2009 – előttem az utódom

A Művészetek Palotája által 2008-ban rendezett első Jazz Showcase tehetségbörzén a közönség már megtapasztalhatta, micsoda aranytartalékkal büszkélkedhet a hazai jazzélet. A sorozat folytatása jövőre még több ifjú talentum bemutatkozására ad majd alkalmat, s nemcsak a szélesebb publikum, hanem a nemzetközi ítések előtt is. A január 8-ától 10-éig tartó háromnapos rendezvény délutánjain többek között olyan reménységek lépnek majd színpadra, mint a trombitás Koós-Hutás Áron és Subicz Gábor együttese, Oláh Dezső szeptetteje, illetve Fábrián Juli, Szolnoki Dóra, Gereben Zita és Kovács Linda formációi.

Az esti órákban pedig már elismert „veterán” művészeket hallhatunk, ezúttal három billentyűs ad egy-egy egész estés hangversenyt a Fesztivál Színházban. Január 8-án itt lesz **Kaltenecker Zsolt**, aki klasszikus jazzt, rockos, modern stílusokat s az utóbbi években elsősorban is elektronikus hangzásokat, acid- és nu-jazzt ötvöző produkcióiból ad ízelítőt aktuális triójával, a KLB-vel, azaz a gitáros Lukács Petával és a dobos Borlai Gergővel. Más-

nap korunk meghatározó kortárs és jazzmuzsikusa, a sokoldalú zeneszerző-zongorista **Binder Károly** ad szólókoncertet, aki – mint mondani szokták róla – magányos farkasként járja alkotói útját, ami számos műfajon és több mint félszáz felvételen keresztül ível át. S kikre illene rá jobban a „veterán” jelző a honi jazzben, mint a harmadik estén fellépő **Gonda Jánosra** (képünkön) és Berkes Balázusra, akik a műfaj itthoni megszületésénél bábáskodtak, s művészként és pedagógusként is intézményi jelentőségű szerepet töltenek be fejlődésében.

További információ: www.mupa.hu, www.gramofon.hu

Hétfő esti jazz-szülinapok

Télen is Cadillac-kerekeken gördül be a jazz hétfő esténként a Műpa színpadára, sőt a luxus autómárka ajánlásával az elkövetkező hónapokban csupa kivételes produkcióban lehet része a közönségnek. A sorozat december 8-ai hangversenyén mindjárt rendkívüli alkalomból szól majd a jazz: nagyszabású születésnapi koncertjén ünnepelhetjük az ötvenesztendős **Csepregi Gyulát** (képünkön Szakcsi Lakatos Bélával). A big bandtől a fúziós zenén át a modern acid jazzig a legkülönbözőbb stílusokban jártas szaxofonos a magyar jazzélet sztárjai mellett színpadra invitálja majd többek

közt Szakcsi Lakatos Bélát, Rátonyi Róbertet, a Fool Moon vokálegyüttest, a Saxprofessorst és a Baptista Harangzenekart is. A következő, január 19-ei estén a zongorista **Márkus Tibor** nagyszabású, Bábszínház című szvitjét mutatja be, amelyben a klasszikus zene, a jazz és a rock elemei alkotnak organikus egységet. E stílusokat képviselik a mű egyes tételei, melyeket három zenekari csoport szólaltat meg, egymásba öltve a klasszicizáló témákat, improvizációt és rockos alapokat. A tél utolsó hétfője, február 23. szintén jazzünneppé lesz, ezúttal **Deseő Csaba** hegedűművész tiszteletére, akit hetvenedik születésnapja alkalmából köszönthetünk. Születésnapi koncertjére testvére, a fúvós Attila és fia, a billentyűs Balázs, valamint állandó zenésztársai, Cseke Gábor, Gyárfás István, Oláh Péter, Jeszenszky György és Szaniszló Richárd mellett régi kedves kollégáját, Európa egyik legjobb vibrafonosát, a holland Hein de Jongot hívta meg vendégszólístának. A jelentős születésnapokból még tavaszra is jut majd: a sorozat márciusban **Szabados György** hangversenyével folytatódik, aki – ki hinné – a hetvenediket tölti be.

További információ: www.mupa.hu, www.gramofon.hu

Jazz a levesben

Bacsó Kristóf szaxofonos és Szandai Mátyás bőgős kezdeményezésére szeptemberben új jazzsorozat indult a Budapest belvárosában található Kőleves vendéglőben, melynek pinchhelyiségében minden kedden hazai zenészek lépnek fel. A Jazzkedd célja, hogy a fiatal és a középgeneráció tehetséges, saját utat járó jazzformációi megoszthassák műhelymunkájuk gyümölcsét közönségükkel. Decemberben három estén élvezhetjük a jazz oldott klubhangulatát: 2-án Fekete-Kovács Kornél kvintettjének szerzeményei csendülnek fel, 9-én Szandai Mátyás csapata muzsikál, a 16-ai, idei záróestén pedig az éppen új albummal jelentkezett Bacsó Kristóf zenekara ad koncertet.

További információ: koleves.com

Sztárként tér vissza Esperanza

A bőgős mint énekes, kiváltképp, ha nő, tagadhatatlanul kuriózum. **Esperanza Spalding** azonban nem „csak” amiatt abszolút különleges jelenség, mert törekeny és fiatal – huszonnégy éves – hölgyként maga írja dalait, melyeket ő maga énekel, ráadásul bőgőzik is bennük. Nem is csak azért, mert portlandi csodagyerekként autodidakta módon tanult zenélni, s már tizenévesen hathét különböző, veteránokból álló zenekarban játszott; vagy mert – még mindig tiniként – ösztöndíjat kapott a bostoni Berklee-re, melynek aztán mindenkori legfiatalabb tanára lett. Esperanza Spalding elsősorban muzsikája miatt teljesen rendkívüli, amiben tulajdonképpen nincs is semmi „rendkívüli”. A művésznő ugyanis modern, eredeti, leleményes, ugyanakkor kellemes és könnyed zenét játszik – akusztikus és smooth jazzt, szambát, bossa novát és popot –, melybe mindig beleszővi vidám személyiségét. Január 26-án a Művészetek Palotájában láthatjuk viszont, ahol legújabb, saját nevét viselő albumát mutatja be kvartettjével, a zongorista Leo Genovesével, a gitáros Ricardo de Almeida Vogttal és a dobos Otis Brownal.

Foto: Joachim Siny

További információ: www.mupa.hu, www.myspace.com/esperanzaspalding

Élménysorozat a Budapest Jazz Clubban

A főváros egyik legfiatalabb, lendületesen fejlődő jazzklubjában 2009-től összesen öt sorozat koncertkínálata közül válogathatnak a jazzrajongók. A **JazzFed Estek** a Magyar Jazz Szövetség és a Budapest Jazz Club közös vállalkozásában jönnek létre. E sorozat keretében kéthetente a magyar jazzélet legnevesebb előadói lépnek fel a szövetség és a BJC támogatásával, a koncertekről pedig HD minőségű felvételek készülnek. Az esteken a szövetség tagjai számára lehetőség nyílik a jazzélet aktuális kérdéseinek megbeszélésére, előadások, fórumok szervezésére. A havonta jelentkező **Fidelio Jazz Est** sorozatot az azonos nevű orgánium médiatámogatásával indította a BJC. Itt a hazai jazzszíntér kiválóságainak fellépését követően külföldi előadók koncertfelvételeinek vetítése és élő jam sessionok várják az érdeklődőket. A **JazzScape** sorozat csütörtökönként elsősorban a fiatalokat várja a Budapest Jazz Club háza tájára, hiszen ekkor igényes elektronikus zenék, kísérletező, újszerű produkciók vannak terítéken. Akinek nem hangzik lilán a Nu Jazz, az este kilenctől élvezhet itt koncerteket, live acteket és igényes lemezlovasok hajnalig tartó válogatásait. A jelszó: Jazzscape – hogy legyen hova menekülni... A **Tilos Rádió**

Foto: Philipp Zimmler

A Road Six Sax együttes is fellépett a JazzFed Esteken

Jazzbulijai december 27-től sorjáznak majd a BJC-ben, s ide költözik januártól háromhónapos próbaidőre a Pallai Péter, Kerekes György és Deseő Csaba vezette **Harmónia Jazz Műhely** is, amely a Nyitott Műhellyel való 2008. júniusi szakítását követően ekkor kel ismét életre. A pénteki koncerteket továbbra is nonprofit alapon szervezi a lelkes hármas, akik a jövőben is különös figyelmet szentelnek majd a pályakezdő előadóknak.

További információ: www.bjc.hu

Az állandó útkereső: Subicz Gábor

Nem csak a jó pap, a jó zenész is holtig tanul. Így lehetne összegezni a huszonöt éves, sokoldalú és kimagaslóan tehetséges trombitás, Subicz Gábor ars poeticáját.

➔ Pallai Péter

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen idén diplomázott, a Magyar Rádió, Tomsits Rudolfról elnevezett jazz-trombitás tehetségkutató versenyén harmadik helyen végzett, és közönségdíjat is szerzett trombitás kamaszkoráig azt sem tudta, mi fán terem a jazz. Emlékei szerint a homokozóban a Rolling Stones és a Doors számait énekelte, a rock- és popzenét mindmáig szereti. A családban nem volt zenész – képzőművész-tanár szüleitől örökölte vizuális képességeit és a művészetek szeretetét. Először kilenc-tíz éves korában került trombita a kezébe. „Magától értetődött, hogy trombitálni akarok. Balmazújvárosban, ahol felnőttem, volt egy fúvószenekar, amelyben egyértelműen a trombitások voltak a királyok, úgyhogy én is az akartam lenni” – indokolja hangszerválasztását Gábor.

Az igazi fordulópont akkor érkezett el, amikor a televízióban látott egy dokumentumfilmet Miles Davistról. „A mai napig etalonnak tartom azt a hangszínt és intenzitást, ami Davist jellemezte. Ennek a zenének van egyfajta – jó értelemben vett – monotóniája, nyugodtsága, amit sok helyen keresek.” Kérdés, hogy a nagy példakép nem telepedik-e rá a fiatal zenészre, nem akadályozza-e saját hangjának kialakításában. A tudatos trombitás frappáns választ ad a felvetésre: „Miles Davisszel kapcsolatban azért áthidalható a dolog, mert az ő zsenialitása éppen abban rejlett, hogy önmagában egyesítette a korszellemet az örök értékekkel. Ha ezt a képletet veszi át tőle az ember, automatikusan önmagává válik.” A trombitások közül Clark Terry, Tom Harrell, Freddie Hubbard és Gerard Presencer játéka is hat rá, de John Scofield gitárost is példaképei közé sorolja. Természetesen más hatások is érvényesülnek Subicz Gábor zenéjében – túl azon, hogy amit játszik, lényéből fakad. Debreceni középiskolás korában DJ-ként is működött bátyjával közösen hozta létre a multikulti popzenét játszó Monchichi Potenciál együttest. Megfogta az angliai Bristolból származó „trip-

Fotó: Szóke Richard

hop”, a Portishead zenéje. Szívesen játszik popzenekarokban is. A klasszikus zene csak később érintette meg, de ma már nagy örömmel játszik kortárs darabokat a Modern Art Orchestrában, ahová gyakran hívják helyettesíteni. Sokoldalúsága jazzprodukcióin is átsüt.

Egy évig járt a budapesti Műszaki Egyetem építészmérnöki karára, de a zene varázsa erősebbnek bizonyult: a Kőbányai Zenei Stúdióban, majd a jazz tanszakon kötött ki, mindkét helyen Fekete-Kovács Kornél tanítványa lett. Amit hangszerén tud, annak oroszlánrészt tőle sajátította el, de Gábor hangsúlyozza, nemcsak zenét, hanem hozzáállást, megközelítést, filozófiát is tanult Fekete-Kovács-tól. „Gyakorlós fajta vagyok – mondja magáról –, imádkol órákon keresztül turkálni a saját agyamban, hogy kiderítsem, mi az, amit még nem tudok.” Subicz Gábort pillanatnyilag az foglalkoztatja, miként lehetne akusztikusan feldolgozni a különböző elektronikus hatásokat, amelyek eddigi élete során érték. Van már saját zenekara, vágyik a közös muzsikálás élményére. Célkitűzése – a folyamatos tanulás mellett –, hogy minél többet zenélhessen. Kétségkívül fontosnak tartja, hogy az ember ura legyen a hangszerének, de a technika csak eszköz nála, idegenkedik annak öncélú villogtatásától. A zene számára kommunikáció, amelynek lényege az őszinteség. Ez az őszinteség árad egész lényéből. ■

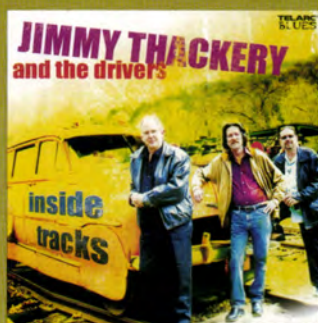
Subicz Gábor következő fellépései:

- 2008. december 7. Budapest, Billy Rotten Bisztró – duó-koncert Benkő Dáviddal (billentyűs hangszerek)
- 2009. január 5. Budapest – a Modern Art Orchestrával
- 2009. január 9. Jazz Showcase Műpa – SG5
- 2009. január 15. Pozsony – a Modern Art Orchestrával
- 2009. január 31. Balatonboglári Jazz Klub – SG5

Subicz Gábor honlapja:

www.myspace.com/subiczgabor

Telarc

Heads Up

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

**PATRICIA BARBER:
THE COLE PORTER MIX**

Először hallgatván Patricia Barber Cole Porter-albumát az a kellemetlen érzés fogott el, mintha kéretlenül beleolvastam volna szerelmi levelezésébe. Ki kell mondanom, szerintem Patricia tényleg szerelmes, és ez az album egy magas érzelmi hőfokon izzó, kitárulkozó vallomás. Zavarba ejtő a hátsó borító fotográfiája, melyen rajongó ábrázatú férfiként jelenik meg, míg nem felfogtam, hogy ez egy képi metafora, mely a benne élő Cole Portert manifesztálja. Patricia 2000 óta nem készített standardalbumot, legfeljebb egyet-egyet iktatott be saját kompozícióinak áradásába. Most viszont a jazzirodalom egyik legnagyobb szerzőjének művei közé szőtt 3 nagyerejű, költői balladát. Miközben elmondja, hogy milyen hosszas tételődés eredménye ez a három dal, ahhoz is merészség kellett, hogy egy Cole Porternek tisztelgő programba a saját anyagát is behelyezze. „Úgy írok, mint ő. Úgy számolom a szótagokat, mint ő. Ugyanúgy használok belső rímeket. Egyes sorok szinte megállnak a levegőben. Az olykor feszült, olykor megnyugvást hozó várakozás szinte tapintható. A dalok nem szomorkásak, mégis bennük van a bánat is. Porter sem írt legnagyobb nyomorúságában sem olyan dalt, amely ezt kimondta volna.” Patricia nem csupán interpretálja, szerzőtársa is Porternek. A saját költeményein kívül több dalnak a szövegét kibővítette, aktualizálta, megtoldotta személyes mondanivalójával. Énekhangja a megszokottnál nyiltabb, csengőbb, fényesebb, de megvannak az érzelmes várakozással teli, sóhajtó csendek. A groove-ok többsége ballada és bossa nova, azaz cool latin. A megszokott együttesben a vendégfűvös ezúttal szaxofonos: Chris Potter, akit Patricia nagy szeretettel enged kibontakozni teljes mivoltában. *Szigeti Péter*

Blue Note – EMI
01468

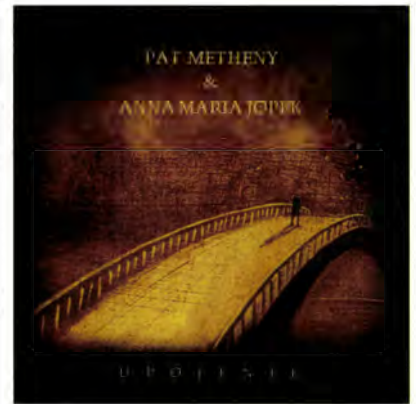
**SZÓKE NIKOLETTA TRIÓ:
GOLDEN EARRINGS**

Adva van egy fiatal énekesnő remek hanggal, hibátlan intonációval, frazírozási képességgel és időérzéssel. Évek óta figyelemmel kísérjük pályáját, hazai és nemzetközi sikereit, így annál fájóbb volt, hogy eddig nem készült vele hanglemezzel. Most végre itt van, mégpedig egy igazán érett produkció formájában. Nem mintha a hagyományos zongoratrió kísérettel nem lett volna remek, de jelenlegi formációja – amivel a CD-n is szerepel – igazi telitalálat. Csak férje, a rendkívül sokoldalú Barcza Horváth József bőgős és az új generáció egyik leghatékosabb hangszerező művésze, a gitáros Oláh Szabolcs szerepelnek a trióban. Három kápráztatják el a hallgatót azzal a magával ragadó, intellektuális kamarajazzel, amit gyönyörűség meghallgatni élőben és lemezzel egyaránt. Ellentétben számos hazai és külföldi énekesnővel, Niki képes a valódi intimitást nyújtó előadásra, modorosságnak, affektálásnak nyoma sincs, scatélése visszafogott és takarékosan használja a vibratót. Kísérői kiválóan oldják meg a nem könnyű feladatot: két hangszerező teljes értékű zenei teljesítményt nyújtani. A bőgő olykor szinte dallamhangszerként funkcionál, ráadásul a manapság sajnálatosan ritka vonós szólóval örvendeztetni meg a hallgatót. Szabolcs minden hangja coolan elegáns, mégis belső tüztől fűtött. Az ember nem is gondolná, hogy a már annyiszor játszott dalokból mit lehet még kihozni, ha igazán kreatív muzikusok dolgozzák fel azokat. A repertoár ugyanis fele részben örökzöldjeiből, fele részben pedig a popvilág – lassan már jazzstandardekké érett – darabjaiból áll Michel Legrandtól a Lennon-McCartney szerzőpárosig. Mindössze a nyitó szám a Szóke-Barcza Horváth páros szerzeménye.

Márton Attila

Gramy Records
GR-079

**PAT METHENY & ANNA MARIA JOPEK:
UPOJENIE**

Aki szereti a lengyel nyelvet, és örömet leli a lengyel popzenében, Pat Metheny és Anna Maria Jopek közös albumát is értékelni fogja. A mostani Warner-lemez nem más, mint a 2002-ben felvett lengyel zeneanyag új kiadása, három bónuszszámmal. Üdvözlendő kiadvány, hiszen a gitáros rajongói alig ismerik kedvencük lengyel albumát. Nem mintha az Upojenie (Mámor) Metheny java természetébe tartozna. A gitáros feladatát egy megfelelő hangszerparkkal rendelkező lengyel muzsikussal elláthatta volna. A számok szinte mindegyike modern hangszerelési klisék tárháza, akciófilmek végén hallani ilyesmit, miközben szemünk előtt elvonul a szereplők névsora. A monoton world jazz arrangement-okban feltűnik ugyan egy-egy, az Offramp hangulatát idéző gitárszintetizátor-szólo, de idegen test marad a kissé álmosító körítésben. Anna Maria Jopek énekése már jobban idomul a hangszerelésekhez. Még karakteresebb volna, ha popkíséretet kapna, amúgy szép hangjának és énekési gyakorlatának ugyanis alig-alig van köze a jazzhez. Jopek nem is próbálkozik a jazzes hangformálással: a Cichy Zapada Zmrok vagy a Przyplyw, Odpływ, Oddech Czasu... című tipikus számai olyan hatást keltenek, mintha egy popénekes véletlenül jazzistákkal vette volna fel többnyire olcsó melankóliát sugárzó dalocskáit.

Lengyelországban régi hagyomány, hogy amerikai sztárzenészek különböző helyi formációkkal készítenek lemezfelvételeket. Elég, ha valaki a Not Two kiadó katalógusát végigböngészi. Nagy kár, hogy Metheny első (és talán utolsó) ottani CD-je ennyire szürkére és közhelyesre sikerült. Ha a Warner-kiadás nem támasztotta volna fel halottaiból a lemezt, már senki se beszélne róla.

Máté J. György

Nonesuch – Warner
7559-79909 8

**TAKE 6:
THE STANDARD**

Ez a tizedik lemeze a húszéves csodáhatosnak, de ebbe csak a legszigorúbb szempontok szerinti sorlemezeket számoltam bele. Közben saját maguk is kihozták egy CD-t (Feels Good), most pedig a népszerű csapatok és szólisták egész sorát menedzselő Heads Up kiadónál adták ki új anyagukat. A címnek megfelelően kizárólag örökzöldek halunk, de ha a szó másik jelentését fogjuk rá a lemezre (kb.: rőf), akkor is szinte csak elismerés illeti őket: ördögösen jó hangszelés, magával sodró lendület, keresetlen őszinteség, és ami nálam feltette az i-re a pontot: a smooth jazz stílusjegyeinek majdnem teljes mellőzése. A standard-világon belül viszont eléggé vegyes az anyag. Felhasználták azt a felvételt, amely Ella Fitzgeraldot híressé tette (A Tisket a Tasket), az eredeti kíséretet furcsán lehalkítva. Ella préselt kamaszlány-hangja, amelyet hamar kinőtt, és a már elég reszkető hangú énekesegyüttes-legenda, Jon Hendricks az egyik stílusztikai végletet jelentik. Egészen máshol helyezkedik el ehhez képest Aaron Neville és Sheila Frazier világa. Felteszem, én innen, közel-Európából nem feltétlenül tudhatom pontosan megítélni e stílustartományok egymáshoz való rétegződését. Tehát a Take 6 gospel vokálegyüttes, amely újra elképesztően jó jazzlemez adott ki, amelyen a sztárparádé inkább javított, mint rontott. George Benson, Al Jarreau és mások csak a számok felére kaptak meghívást, a fókusz szerencsére a vokálhatoson maradt. A Sweet Georgia Brown-tól a Seven Steps To Heavenen át a Legrand-féle Windmills...-ig egytől-egyig eredeti, szellemes, igényes és főleg elképesztően bravúrosan előadott számokat hallunk. A Take 6 ezzel a lemezzel kategóriájában újra a lehető legmagasabbra tette a mércét.

Zipernouszky Kornél

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3142

**THE BUDAPEST JAZZ ORCHESTRA
MEETS KÁLMÁN OLÁH: IMAGES**

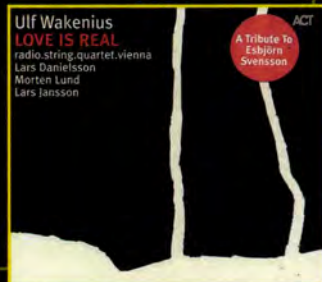
Bartók Béla zenéje és a magyar népdalkincs Oláh Kálmán számára mindig is fontos inspirációt, egyfajta zenei anyanyelvet jelentett. A kitűnő zongorista és zenekarvezető kompozíciós munkássága legalább annyira jelentős, mint hangszeres tevékenysége. Bartók harmóniavilága, a népzeneből származtatható polimodalitás ihlette a BJO felkérésére komponált kéttételes, közel félórás művét, amely visszatérés a nagyzenekari idiómához. Az új lemez legfontosabb, egyben címadó darabját még további Oláh-kompozíciók követik, köztük a szinte már standardnek számító Last Moment, amely pompásan szól a nagyzenekari átiratban is. A korong egyetlen „kakuktojása” Monk patinás Round About Midnightja, ékes bizonyítéka annak, hogy Oláh Kálmán avatott hangszelésében mennyire újjászületik még egy kopottnak tűnő darab is. Gil Evans legjobb munkái jutnak eszünkbe... A zenekarról is csak felsőfokú jelzőkkel szólhatunk. Köztudott, hogy a nagyzenekari játék eleve más muzsikusi attitűdöt igényel, mint a kiségyüttesben való szereplés. Így nagyon fontos, hogy a stáb nagy része több mint egy évtizede együtt van, igazán összecsiszolódott, beérett big band, amely professzionális szinten muzsikál. Már bizonyította, hogy a hagyományos nagyzenekari jazz modern hangvételű tolmácsolása mellett eredeti kompozíciók, nagylélegzetű művek bemutatására is bátran vállalkozhat. Mindig – ezúttal is – megtalálják a helyes arányt a szólók és a zenekari összjáték között. A komponista-főszereplő zongorajátéka sem aránytévészto; briliáns szólói az album kiemelkedő pillanatai. A fűvös szólisták sorában külön említést érdemel a pozanos Schreck Ferenc, a tenoros Zana Zoltán és a trombitás Hámosi János.

Márton Attila

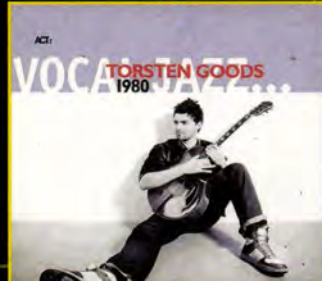
Hungaroton
HCD 71242

JAZZ

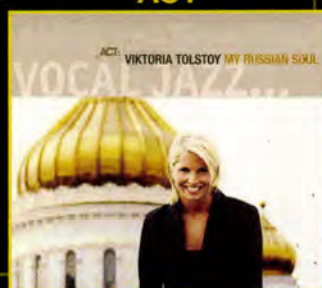
ACT

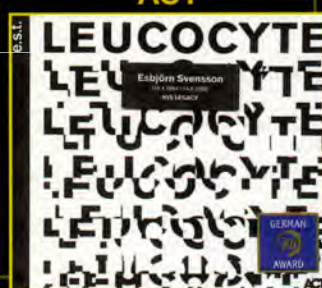
ACT

ACT

ACT

**MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA A**

**CD-BÁR
Audio Kft.**

info@cdbar.hu

www.cdbar.hu

1088 Bp. Krúdy Gy. u. 9.
486-0572

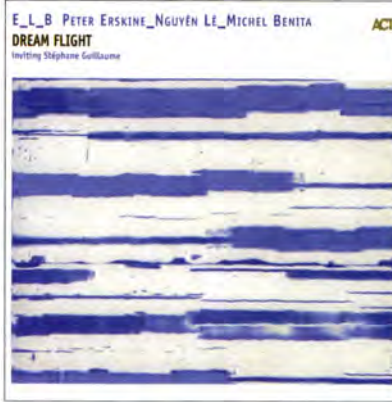

**BACSÓ KRISTÓF:
ALTEREGOS**

Szerény, csendes részese a magyar jazzéletnek Bacsó Kristóf szaxofonos, aki 32 éves kora ellenére már sok mindent maga mögött tudhat: 1999-ben megosztott első helyezést ért el a Magyar Rádió szaxofonos versenyén, majd Párizsban és Bostonban folytatta tanulmányait. Az Alteregos első önálló lemeze, kvartettjének tagjaival – fekete-Kovács Kornél (trombita), Szandai Mátyás (bőgő) – készült, a dobok mögött az egykori bostoni iskolatárs, Németh Ferenc ült, két számban pedig Tzumó (Fender zongora) és Kántor Balázs (cselló) is közreműködött. Mind a kilenc darab Bacsó műve, aki így komponistaként is jegyzi az anyagot. „A jazz és a kortárs zene elemei keverednek a közép-kelet-európai életérzéssel” – mondja róluk a szerző. A felállás Ornette Coleman klasszikus kvartettjét idézi – két fúvós hangszer a harmóniai támaszt nyújtó zongora nélkül –, de a párhuzam ezzel véget is ér. A lemez újszerű koncepcionális gondolkodás jegyében fogant. Bacsó szabadsága nem a kötöttségek elvetésében, hanem azok megválasztásában jut kifejezésre. Messze került a téma-improvizáció-téma, illetve a szóló-kíséret sémától: a rendhagyóan építkező, különösen Németh töredezett dobolása révén posztmodern jelleget (is) öltő számok minden mozzanatában tetten érhető a szerzői elgondolás, annak jelenléte mégsem köti meg a muzikusokat. A remek egyéni teljesítmények igazi kollektív, tudatos, mégis az oldottság érzetét keltő előadásban összegződnek. A trombita és a szaxofon szólamai oly módon egészítik ki, pótolják, díszítik, kommentálják, ellenpontoszzák egymást, amire kevés példa van a jazz történetében. Játékosságával kedves, komolyságával felemelő, kreativitásával lenyűgöző Bacsó Kristóf bemutatkozó albuma. *Turi Gábor*

BMC Records
BMC CD 148

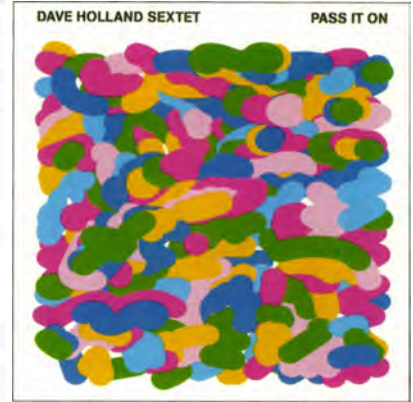
**E_L_B:
DREAM FLIGHT**

Peter Erskine három francia zenésszel vette fel ezt az albumot, amely a borító szövege szerint életük egyik legsimább felvétele volt. Erőlködésnek valóban nyoma sincs, minden szám könnyedén rajzolt ívekből áll össze, amihez persze az kellett, hogy minden poszton olyan zenész legyen, aki hangszerének vitathatatlan nagymestere. Erskine-ről ezt jól tudjuk, hiszen a világ egyik legnagyobb hatású dobosa évtizedek óta egyformán otthon van a big band, a jazz-rock és az akusztikus jazz világában, sokszor műfajteremtő formációk tagjaként. Szégyen, de be kell vallanom, hogy a mellette játszó társakat alig ismerem. A bőgős Michel Benita Erskine-nel együtt olyan stabil és muzikális alapot fektet le, amin egy jó szólólista szabadon mozoghat annak tudatában, hogy minden gondolata a megfelelő reakciót váltja ki a ritmusszekcióból. A vietnami gyökerekkel rendelkező, de már francia születésű Nguyễn Lê játékában nagyon széles, gazdag dinamikai eszköztárat alkalmaz, természetesen a legjobbkor és a legjobb ízléssel. A vendég szaxofonos Stéphane Guillaume is teljesen egyenrangú alkotótársa az alaptagoknak. A produkció azokat a hagyományokat folytatja, amelyek a fusion gyökereket hozzák össze sikerrel az európai jazz kifinomultságával és elmélyültségével. A lemezen ugyan nem találtak fel semmi újat, de olyan magas fokú tudás, figyelem és bölcsesség sugárzik a felvétel minden pillanatából, ami mindenkor tiszteletet és elismerést parancsol, ráadásul még hallgatni is öröm. Az elképesztő zenei állapotokat jelzi az a mindössze másfélzezer találat az internetes keresőkben, amelyet az 'E_L_B „Dream Flight”' kifejezésre adnak. Készüljünk fel, ez lesz még rosszabb is...

Huszár Endre

ACT – CD Bár
9467-2

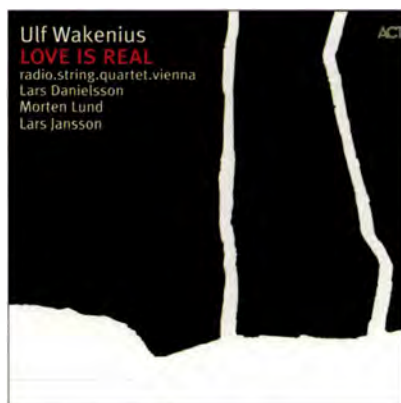
**DAVE HOLLAND SEXTET:
PASS IT ON**

Az ezredforduló táján Dave Holland vezette a világ egyik legjobb akusztikus combóját. A rendhagyó – harsona, szaxofon, vibrafon, bőgő, dob – hangszerösszeállítású kvintett progresszív, de kissé absztrakt zenét játszott, sikere mindenekelőtt az együttes belső kohéziójának és magas szintű teljesítményének volt tulajdonítható. Big banddel készült lemez után a kiváló bőgős szextettet alakított, amelyben régi társai közül csak Robin Eubanks maradt meg, s amelyben először szerepelt zongorát. A sokoldalú Mulgrew Miller bevonásával Holland új dimenzió felé nyitott, miközben – Charlie Hadenhez hasonlóan – visszalépni is látszik az időben. A Pass It On inkább tekinthető modern mainstream zenének, mint útkereső kísérletnek. Az is alátámasztja ezt, hogy a kilenc számból – mind Holland szerzeménye – hat a korábbi lemezekeken megjelent szerzemények újraértelmezett változata. A szextet formáció már nemcsak lehetővé teszi, de meg is követeli a hangszerelést. Holland kétféle módon foglalkoztatja a háromtagú fúvóskart: hol kis-, hol nagyzenekari hangzást produkálva, legalábbis imitálva. A zene különféle irányokba mutat, latin, brazil ízek éppúgy helyet kaptak benne, mint gospel- és bluesutalások. A legmodernebb hangzást a Sam Riversnek ajánlott, csaknem 14 perces Rivers Run képviseli. Az előadás megszokottan magas színvonalú. Eubankson kívül erős szólókkal jelentkezik Antonio Hart altszaxofonos és a nagy reménység, Alex Sipiagin trombitás. Holland rögtönzései mindig a logikus szerkesztés iskolapéldái. Együttesei-nek márkavédjegye a kollektív improvizáció, ebből itt sincs hiány. A gazdagon strukturált anyag minden meghallgatáskor újabb színeit, árnyalatait mutatja: érdemes időt áldozni rá. *Turi Gábor*

Dare2 – Universal
0600753106679

**ULF WAKENIUS:
LOVE IS REAL**

●●●●○

A svéd gitáros egy évtizeddel ezelőtt azért került a figyelem középpontjába, mert az egyik kezére megbénult Oscar Peterson kvartettjében akkorozva szilárd támaszt igyekezett nyújtani a mesternek, ily módon még éveken keresztül lehetővé téve számára a koncertezést és lemezfelvételek készítését. Pedig a még idén is csak 50 éves Ulf Wakenius „saját jagon” is a – gitárosokban igazán nem szűkölködő – nemzetközi élvonalhoz tartozik. Az elmúlt évtizedekben sok nagyszerű jazz-muzsikussal játszott, Peterson mellett a Ray Brown trióban való közreműködése is nagy figyelmet keltett. Az ACT-labelnél pár éve debütált *Notes from the Heart* című albumával, amelyen Keith Jarrett zenéjét adaptálta akusztikus gitárra.

Nos, ezúttal is zongoramuzsikát ültetett át kitűnő ízléssel és fantáziával. A nemrégiben tragikusan elhunyt honfitársa, Esbjörn Svensson tíz csodaszép kompozícióját dolgozta fel. Partnerei – mindenekelőtt a bögös Lars Danielsson – a skandináv jazz kiemelkedő képviselői, a vendégzölisták pedig (egy-egy szám erejéig) ugyancsak az európai élmezőny tagjai: Till Brönner és Paolo Fresu trombitán, Nils Langren pedig harsonán. Öt darabban a bécsi rádió vonósnegyese is közreműködik.

Persze Wakenius nem stílussteremtő művész, játékán inkább bálványai – Wes Montgomery, Jim Hall és Joe Pass – hatása érvényesül. Ezzel együtt hangszerének mestere, a műfaj kiemelkedő képviselője. Hangszerelései pedig igazán figyelemre méltóak, hallgassuk meg csupán a címadó darabot. Ez a fajta muzsika nagyon alkalmas arra, hogy híveket szerezzen a jazznek, a műfaj által már megtérített hallgatók számára pedig referenciapontot is jelenthet.

Márton Áttila

ACT – CD Bár
9459-2

**ESBJÖRN SVENSSON TRIO:
LEUCOCYTE**

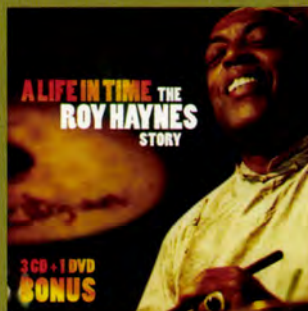
●●●●●

Nekrológszerű méltatásnak volna helye e sorokban, pedig a borús hangulat helyett legszívesebben lelkesedve értekeznénk egy nagyszerű lemezről. Esbjörn Svensson 2008 júniusában, bűvárkodás közben bekövetkezett tragikus halálával nemcsak egy zseniális zongoristát veszített el a jazzvilág, hanem az egyik legsikeresebb formációt is. A pianista Svensson, a bögös Dan Berglund és a dobos Magnus Öström valóságos szimbiózisban alkották az e.s.t.-t. vajmi kevés esély van tehát arra, hogy a trió túléli legfontosabb tagjának távozását. Míg előző albumuk, a „Live in Hamburg” szépen összefoglalja a csapat tizenkét éves fejlődését, addig a *Leucocyte* kísérleteket jelez, zenéjük változásának irányát mutatja meg. A korongot hallgatva fájdalmasan döbbenünk rá, mennyi mondanivalója lett volna még a zenekarnak, amihez éppen kezdtek új kifejezési módokat találni. A rájuk oly jellemző dinamizmus, a perkusszív energia és a groove ezúttal is mind meghatározóak, ám más-képpen jutnak kifejező erőre. Mind közül talán ez a legkevésbé melodikus e.s.t.-lemez. A lírai dallamosságot torzított elektronikus effektek nyersesége váltja fel, valamint rockos, sőt metálos erő, ami a szinte telepátiás összhangú improvizációkban hol kíméletlenné fokozódik, hol panaszosan elcsitul. Ezekből a fokozásokból bontakozik ki a kompozíciók zeneisége és súlyos mondanivalója. A tételek hangulatát mélyen áthatják a sötét-hűvös skandináv tónusok, ami a tragédiába belegendolva akár sorsszerűnek is tekinthető. A *Leucocyte* közel sem tökéletes album. Az e.s.t. nem jutott fel a csúcsra, de érezhetően úton volt oda, s mi már csak elképzelni tudjuk, miként teljesedett volna ki muzsikájuk. Hatalmas veszteség, hogy sosem hallhatjuk már őket együtt zenélni.

Laczkó Krisztián

ACT – CD Bár
9018-2

Dreyfus

Inakustik

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

HANK MOBLEY-LEE MORGAN: PECKIN' TIME

Lee Morgan, Wynton Kelly és Charlie Persip mintegy másfél évig Dizzy Gillespie nagyzenekarában dolgoztak. A lemezborító, valamint a fenti tény arra enged következtetni, hogy Morgan társvezetőként jegyzi az albumot, azonban az eredeti LP-kiadás szövegéből kiderül, hogy kizárólag Hank Mobley vezeti az együttest. Ezt támasztja még alá, hogy az egyetlen külső szerző, Kurt Weill mellett minden kompozíciót Mobley jegyez. Lee Morgan még nem töltötte be huszadik életévét e felvételek idején, és már nagyjából két esztendeje számtalan felvételen tarolt. Mobley és Kelly korábban csupán egyszer találkoztak stúdióban, egy Johnny Griffin vezette alkalommal, amelyen Coltrane is jelen volt. Paul Chambers itt 23 évesen már több mint két esztendeje Miles Davis bőgőse. Kelly egy év múlva, Mobley pedig Coltrane távozása után, 1961-ben kerül a trombitás együttesébe. *Friedrich Károly*

Blue Note – EMI
15367

HANK MOBLEY: QUINTET

A Hank Mobley neve által fémjelzett kvintett erre a felvételre jött össze. Kenny Dorham, majd később Donald Byrd trombitásokkal pont így állt fel a Jazz Messengers. Ezúttal az e körön kissé kívül álló Art Farmer trombitál, aki itt tőle szokatlan tüzes játékot mutat. Az albumon csupa Mobley-kompozíció hallható, egyébként kiváló darabok, amelyek csak fokozzák az átgondoltság és egységesség jelenlétét. Silver és Blakey ebben az időben kezdtek komolyan gondolkodni saját, immár önálló zenei koncepciót képviselő együtteseikről, és lassanként kivonultak a közreműködői szerepkörből. Mindez ennek a csaknem folyamatos formációnak is a végét jelentette. Elgondolkodtató, hogy noha Mobley a hetvenes évek elejéig aktívan dolgozott és lemezeket készített, valamiért nem volt saját, állandó együttese. Bármennyire jó muzsikos volt, neve lassan feledésbe merül. *FrK*

Blue Note – EMI
15388

LOU DONALDSON: LOU TAKES OFF

Lou takes off, azaz Lou (f)elszáll. A kiváló 31 esztendősbőbepob-altszaxofonos, Lou Donaldson több Blue Note-album fő- és mellékszereplője volt ebben az időben. Itt hallható partnerei nem állandó zenekarának tagjai, hanem a lemezégg sokat foglalkoztatott kedvencei: a 26 esztendősbő detroiti trombitás, Donald Byrd és földije, a harsonán játszó, két esztendővel fiatalabb Curtis Fuller, aki ebben az évben érkezett New Yorkba, és már több tucat lemezfelvételen vett részt. Sonny Clark zongorista korának egyik legnagyobb tehetségének számított, Art Taylor dobos is számtalan felvételen hallható ebben az időben, csupán Jamil Nasser bőgős, aki akkor még eredeti, George Joyner nevét használta, szerepel első ízben Blue Note-felvételen. Többnyire közismert számokat hallhatunk hosszú előadásban. Az album tipikus Blue Note-blowing session remek szóval. *FrK*

Blue Note – EMI
15371

SAM RIVERS: DIMENSIONS AND EXTENSIONS

Érdekes, hogy Rivers épp Donald Byrd trombitást hívta el az eredetileg 1967-ben megjelent albumára. Byrd a hardbop korszak egyik meghatározó zenésze volt, nem tudok róla, hogy máskor is játszott volna a szabad zene felé orientálódó zenekarban. A freeben jártas pozanos, Julian Priester vagy az épp ekkor szárnyait bontogató Cecil McBee bőgős már sokkal evidensebb választás. A sextett játékát, hasonlóan Ornette Coleman korai felvételeihez, mai füllel nem mondanánk free-nek, erre utal a cím is; inkább a meglévő formák tágitásáról mintsem elvetéséről van szó. A CD egyetlen hibája, hogy nagyon rövid. Azt értem, miért ragaszkodik a kiadó az eredeti zenei anyaghoz, de azt nem hogy, 2008-ban miért nem kerülnek fotók vagy egyéb érdekes dokumentumok a korongra. 35 perc kitűnő zene mellé még bőven odaferne ilyesmi. *PAG*

Blue Note – EMI
15364

STANLEY TURRENTINE: THE RETURN OF THE PRODIGAL SON

Nem ez az első nemrégiben előkerült hatvanas évekbeli felvétel, amely családást okoz nekem. A Return of the Prodigal Son című albumon kiváló zenészek játszanak eléggé unalmasan és egyéni hang nélkül. Egész biztosan nem ismerném fel például egy vakteszten, hogy itt McCoy Tyner a zongorista. Valószínűleg nem véletlen, hogy ez nem egy utángyártott bakelit, a lemez Turrentine életében nem jelent meg. A felvételeken két mini bigband játszik könnyen befogadható, blues, gospel és funk elemeket ötvöző kompozíciókat. Van közöttük filmzene, Jobin bossa, Jazz Crusaders- és Marvin Gaye-sláger is. A zenekarban orgonán játszó Duke Pearson hangszerei messze felülmúlják a lemezanyag átlag színvonalát. A címben említett bőkezűség amúgy legfeljebb a lejátszott hangok mennyiségére igaz. *PAG*

Blue Note – EMI
17462

WAYNE SHORTER: THE SOOTHSAYER

Épp néhány nappal ezelőtt gondolkodtam el azon, hogy vajon miért hivatkozik sokkal kevesebb szaxofonos Shorterre, mint mondjuk Coltrane-re vagy akár Dave Sanbornra, pedig a jelentősége alapján sokkal többet érdemelne. Ez a negyvenhárom éves felvétel csak alátámasztja a kérdés jogosságát. Shorter játékában itt már minden megvan, ami Davis zenekarának és a Weather Report hangzásának meghatározó elemévé vált. A Shorter mellett játszó Freddie Hubbard, McCoy Tyner, Ron Carter, James Spaulding, Tony Williams felállásról a borító szövege megjegyzi, hogy ez akár a Spauldinggal kiegészített V.S.O.P. is lehetne, ahol Hancock helyett Tyner zongorázik. Ezt azzal kell kiegészítenem, hogy az a néhány év, amennyivel ez a felvétel a V.S.O.P. előtt készült, sokat számít az eredetiség és a kreativitás megítélése szempontjából. *HE*

Blue Note – EMI
14373

THE CHARLES LLOYD ANTHOLOGY: DREAM WEAVER THE ATLANTIC YEARS 1966-1969

A dupla CD-n nyolc albumról vett 17 track mutatja be a jazztörténet kiemelkedő jelentőségű fuvolista-tenorosának művészetét. Az együttes alapvetően mainstream jazzt játszott, dallamos kompozíciókkal, stílusos harmóniamenetekkel és lüktető ritmikával. Ezt fűszerezték meglepő és kiszámíthatatlan free-kitörésekkel, remek zenei ötletekkel, amelyeket a hihetetlen összhangban dolgozó négy zenész úgy tudott kibontani, hogy azok előre megtervezett tökéletes produkció benyomását kellették. Még a rock fellegvárának számító San Francisco-i Fillmore Auditoriumba is meghívást kaptak. Fellépésük a Tallini Jazz Fesztiválon nemzetközi szenzáció volt, nyugat-európai koncertsorozatuk valóságos diadalút. Mindez végigkövethető az antológia korongjain; a csúcstot vitathatatlanul a Monterey Fesztiválon rögzített Forest Flower nagyívű előadása jelenti. *MA*

A LIFE IN TIME - THE ROY HAYNES STORY

Roy Haynes zenei partnereinek pusztá felsorolása kitesz egy jazzlexikont. Parkertől Coltrane-ig, Getztől Monkig mindenkivel játszott, nem is említve az énekeseket Sarah Vaughantól Etta Jonesig. Így aztán ennek a reprezentatív kiadványnak (3 CD + 1 DVD) nyugodtan lehetne akár az A Life in Jazz címet is adni. A minden újtásra nyitott, rendkívül flexibilis és alkalmazkodó ütős hangzó öröksége szerencsére rendkívül gazdag, hiszen sidemanként a legkülönfélébb együttesekkel vonult stúdióba – ezekből kapunk izelítőt két CD-n. 1970-től azután saját együttese élén is jazztörténeti fontosságú felvételei születtek, ezekből válogat a harmadik korong. A bónusz DVD-n található interjú és a dob-bemutató inkább a szakmabeliek számára érdekes, de Haynes 80. születésnap koncertjének részlete kimagasló élményt jelent bárkinek, aki a műfajt szereti. *MA*

LOUIS ARMSTRONG: ITINÉRAIRE D' UN GÉNIE

Louis Armstrong közel ötven éven keresztül készített lemezfelvételeket, pályája több mint 35 esztendeje lezárult. Mindebből az következik, hogy egy újabb válogatás megjelenése során nem érhet bennünket meglepetés. A CD 1928-69-ig, Louis csaknem a teljes lemezfelvételi aktivitásának időszakát átkarolja. A lemezen két szerkesztési szempontot vélek felfedezni. Az egyik Louis Armstrongot, mint a szórakoztató zene minden idők egyik legismertebb alakját mutatja be, eleve világszlágerek, vagy az ő előadásában világszlágerekké lett nagyon ismert felvételein keresztül. A másik szempont szerint más sztárok, Billie Holiday, Ella Fitzgerald, Bing Crosby vagy Jack Teagarden társaságában előadott, többnyire kevésbé ismert duettjeit hallhatjuk. A látványos részletes diszkográfiái adatok számos tévedést és hiányt tartalmaznak. Louist hallgatni azonban, mint mindig, csodálatos élvezet. *FrK*

Rhino - Universal
8122 79915 5

Dreyfus - Karsay és Társa
FDM-46050 368882

Milan Music - Warner
399 206-2

Raiffeisen Jazz Klub

**Minden vasárnap 16.00 órakor,
ismétlés hétfőn 21.00 órakor a Klubrádióban**

Szereti a jazzt? • Ismeri a jazz sztárjait? • Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot. Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világához közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

**Klubradio.
Vélemények. Hírek.**

Budapest	95.3	Debrecen	93.5	Kecskemét	97.7
Ájka	88.8	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Balatonfüred	91.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
				Veszprém	90.6

**JULIA HÜLSMANN TRIO:
THE END OF A SUMMER**

●●●●○

Julia Hülsmann stílusépítésben és nagyobb projektjeinek megtervezésében is elég tudatosnak tűnik. A német zongorista, aki Rebekka Bakken, Anne Lauvergnac és Roger Cicero énekesekkel készített koncept-lemezeket, most egy olyan ECM-koronggal rukkolt elő, melyben triója énekes vagy más szólista nélkül érvényesül. A német kiadóhoz képest a lemez néhány száma meglepően groove-os. A nyilvánvalóan teljesen összeszokott, intelligens Hülsmann-trió modern jazzes hangvétele, gondolom, nem lett volna elég Manfred Eicher, az ECM vezetője számára, hogy meghívja hösnöket. Feltehetően abban látott fantáziát, hogy Hülsmann lírikus alkat, sikeres projektjei gyakran nem csak hogy líriaiak, de egyenesen költészetet dolgoznak fel. Most, hogy nincs énekes, a melodikusság és líróság megmaradt, és a trió levegősen, komplexen adja elő – egy kivétellel – saját szerzeményeit. Bill Evans-tól az ECM-katalógus jelesein át Carla Bley-ig lehet példaképeket sorolni, amelyek útmutatók lehetnek Hülsmannéknak, de kiérlelt zenéjük rég rátalált a saját útjára. A trió általában filozofikus magasságokba emelkedik, de nem vész el az éterben. Mint egy szikár prózavers, mentes a szentimentális érzelmetültengéstől. Hülsmann, aki most is leginkább zeneszerzőként tűnik ki, alkaltilag idegenkedik a bravúros játéktól, frappáns megoldásokat azért persze hallhatunk tőle és két társától. Marc Muellbauer bőgője olykor csellószerűen dallamos hangon szól, Heinrich Köbberling pedig mesterien visszafogott, csak kolorittal él a lemez döntő részében. Érezhető a szabadság és a spontaneitás a játékokban, de ez nem leplezi, hogy mennyire koncepciózusan épülnek fel a darabok, amelyek roszdabarnán lehulló falevél módjára gyönyörködtetnek és gondolkodtatnak el.

Zipernouszky Kornél

ECM – MusiCDome
ECM 2079

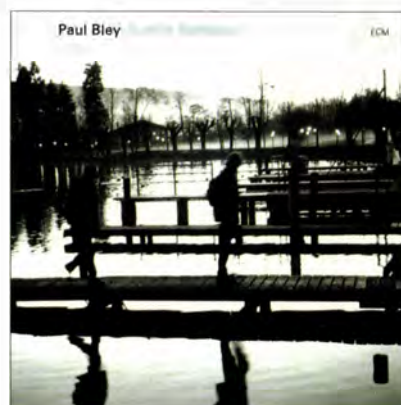
**ENRICO PIERANUNZI-MARC JOHNSON-
JOEY BARON: LIVE IN JAPAN**

●●●●●

Olasz jazz kapcsán kinek-kinek más név ugrik be, ha viszont szükítjük a kört az olasz jazz-zongoristákra, szinte elsőként kell, hogy felmerüljön Enrico Pieranunzi neve, aki már a nyolcvanas években Chet Bakert kísérte olaszországi turnéján. Mint korosztályából a legtöbb (1949-ben született) szilárd klasszikus képzést kapott, ezután vedlett át jazz-zongoristává. E kettősséget mi sem igazolja jobban, mint a Camjazz kiadónál megjelent legfrissebb lemeze (Enrico Pieranunzi Plays Domenico Scarlatti). A Live in Japan egy 2004-es japán turné során rögzített trióanyag. A bőgős Marc Johnson és a dobos Joey Baron azóta partnerei a zongoristának, mióta 1984-ben egy utolsó pillanatban lemondott olaszországi turné miatt Rómában vesztegeltek, és végül a zongoristával egy színpadon kötöttek ki egy római klubban. A közel kétórás anyag nagyjából három különböző egységre bontható. Terjedelmes kollektív improvizációk: Impronippo; Improminor; Improleaves. Ez olyanfajta szenzibilitást igényel mindhárom muzsikustól, amire ritkán van példa és tényleg csak a legnagyobbak sajátja. Pieranunzi saját kompozíciói: How Can You Not; If Only For a Time; Winter Moon; When I Think of You. Ezek a Bill Evans-i amerikai jazzhagyományokra épülnek, de erős, szuverén dallamvonalak jellemzik őket. Nem véletlenül brillírozik Marc Johnson éppen ezekben a darabokban, de a zongorista is itt mutatja legjobb formáját, mely abszolút világklasszis. A harmadik „témakör” Ennio Morricone filmzenéi: Mio Caro Dottor Gräser; Musashi; Nuovo Cinema Paradiso, melyekkel nem új keletű Pieranunzi kapcsolata, elképzelni sem lehetne szakavatottabb kezeket feldolgozásukhoz. Hiába, két nagy olasz lélek találkozása ez.

Bori Viktor

Camjazz – Karsay és Társa
CAMJ 7797-2

**PAUL BLEY:
SOLO IN MONDSEE**

●●●●●

Az ECM Paul Bley hetvenötödik születésnapjára időzítette a Mondsee-i variációk megjelenését. 1972-ben éppen Manfred Eicher volt, aki javasolta Bleynek, hogy kezdjen szólóban játszani, majd kisvártatva ki is adta az első szólóalbumot (Open To Love). Paul Bley, aki a hatvanas években Bill Evans mellett a legnagyobb hatást tette a zongoristákra – például Keith Jarrettre –, ekkor éppen túl volt szintetizátoros korszakán, és a zongorától is elvárta a hosszú, kitartott hangokat, melyeket oly könnyű volt produkálni a szintetizátoron. Az akusztikus zongorán ehhez átgondolt mikrofonozásra és türelemre volt szükség: hagyni minden frázist addig szólni, amíg valamennyi felhang meg nem szólal. Stílust teremtett egy új pianista attitűddel, megtámogatva azt a szükséges mikrofontechnikával és visszhangadagolással – mindazzal, ami azóta is jellemzi Bley játékát és az úgynevezett ECM-hangzást egyaránt. Szünetek, csendek, fenségesen lassú tempók, „esőcseppek a jobb kézről”. Az elektronika lehetővé tette, hogy a billentyűs minden addiginál lassabban, vagy akár gyorsabban is tudjon játszani. Paul Bley feltette magának a kérdést: tud-e olyan lassú tempóban játszani a zongorán, mint elektromos hangszeren, illetve olyan gyorsan, mint szintetizátoron, s azóta folyvást e két véglet megvalósításán munkálkodik. 1998-ban egy New York-i triókoncerten – melyet az ECM rögzített – nagyon megtetszett neki a Bösendorfer. Később Manfred Eicher Schiff Andrásval vette fel Schubert fantáziáit az ausztriai Mondseeben, egy csodálatos Bösendorfer Imperial Grandon, és azonnal érezte, hogy Paul Bleyt is össze kell hoznia ezzel a hangszerrel. Ez 2001-ben meg is történt, és Bley születésnap ajándékában most mi is részesülhetünk.

Szigeti Péter

ECM – MusiCDome
ECM 1786

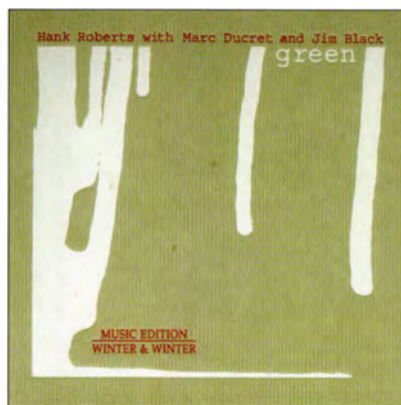
ARILD ANDERSEN-PAOLO VINACCIA-TOMMY SMITH: LIVE AT BELLEVILLE

Arild Andersen, a „nagy norvég négyes” tagja Garbarekkel, Terje Rypdallal és Jon Christensenel, most új triót szervezett, melynek első oslói koncertfelvételét az ECM jelentette meg. Ha valaki felteszi a lemezt és nekem szögezi a kérdést, hogy vajon ki szaxofonozik, biztos rávágom, hogy Jan Garbarek. Tévedés. A helyes válasz: Tommy Smith, a kiváló skót szaxofonos. Persze ő nagyon jól tudja, hogy Andersen hetvenes években működő triójában a norvég szaxofonos meghatározó szerepet töltött be, és ez nyilvánvalóan komoly kihívást jelent számára, aminek nem könnyű megfelelni. Ráadásul Andersen négyteteles műve, az Independence annyira az északi, garbareki világot idézi, hogy szinte lehetetlen elvonatkoztatni attól. Smithnek a második tételt nyitó, közel kétperces monológjában azért ez mégis sikerül. Izgalmas elemként jelennek meg a bögös „élő elektronika” alkalmazásai, az első tétel elején és különösen a harmadik tételben, ahol olyan nagyzenekari hatást ér el, ami a négy hűrtől nem éppen megszokott. Az egyetlen nem eredeti kompozícióban, Ellington Prelude To A Kiss-ében már saját jogán nyilatkozik meg a skót szaxofonos, és vonatkoztat el szabadon a témától. Szólni kell még a trió harmadik „lábáról”, Paolo Vinacciáról, a nagyszerű olasz dobosról, aki már norvég zenésznek számít, hiszen 1979 óta él ott, és része a zenei elitnek. Ő indítja az Outhouse című darabot. Andersen párszor szó szerint a húrok közé csap, mielőtt beindul a feszített tempó, melyre Smith szólója organikusán épül fel. A zárószám, a lírai Dreamhorse homlokegyenest más hangulat, ahol a bögő egyszerre fundamentum, harmóniai támpont és szólóhangszer. Nem könnyű hallgatnivaló, de megéri a fáradságot.

Bori Viktor

ECM – MusiCDome
ECM 2078

HANK ROBERTS WITH MARC DUCRET AND JIM BLACK: GREEN

Hank Roberts neve azoknak lehet ismerős leginkább, akik szeretik Bill Frisell korai kvartettjét. Ott a basszusgitáros Kermit Driscoll mellett elsősorban mint szólista szerepelt. Azért fontos ezt hangsúlyozni, mert a cselló sokszor a basszus szerepét tölti be modernebb jazzformációkban, gondoljunk csak Matt Darriau Paradox Triójára. A lemezen szereplő felállásban felváltva hallhatjuk mint szólista és mint kíséző, bár leginkább a kettő egyszerre. A zene jellegéből fakadóan ez igaz a gitáros Marc Ducret-re és Jim Black dobosra is. Nehéz lenne és talán fölösleges is műfaji kategóriába beletuszkolni hármójuk közös játékát, aminek eredője a közös improvizáció. A trió megszólalásában a free, az underground, a kortárs-, az indiai zene és a jazz elemei egyaránt megtalálhatók. Sajnos azonban nem egyszerre, ez eredményezi azt, hogy a sokféle hatás nem tud eggyé olvadva új minőséget létrehozni. A lemez tizennégy kompozíciójából több is igen figyelemreméltó, de egymás mellett nagyon eklektikusak. Jim Black a tőle megszokott módon izgalmasan és mindig tartalmasan dobol, Ducret ezzel szemben jóval visszafogottabb, mint saját zenekarában. Természetesen torzított futamokból azért itt sincs hiány. A Green talán az ő egyéniségét tükrözi a legkevésbé és minden bizonnyal Roberts-ét a leginkább. A teljes anyag egyértelműen leggyengébb pontja Roberts éneklése, ami több számban is színfoltként jelenik meg. Számomra csak kevés esetben indokolt, ha valaki képzettség nélkül énekel. A tudás hiányát mindenképpen valamiféle erőnek és hitelességnek kell pótolnia, mint amikor egy parasztasszony sirat, vagy amikor Coltrane recsitál. A néha banális énektémákban én egyiket sem fedeztem fel.

Párniczky András

Winter & Winter – Karsay és Társa
910 141-2

**Választék
Minőség
Szakértelem**

www.fontrademusic.hu

FON-TRADE MUSIC HANGSZERBOLT
ÉS FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon 9:00–17:30-ig

FON
TRADE MUSIC

BALÁZS ELEMÉR:
ALWAYS THAT MOMENT 2

Az Always That Moment első kiadása 2000-ben az év lemeze volt, és azóta már kultuszalbummá vált. Kétséggem sem volt afélől, hogy a pesti flaszter virágai között még rengeteg szinte kiált méltó jazz-interpretáció után, és sajnáltam is, hogy Elemér akkor nem folytatta ezt a vonalat. Nagy várakozással ültem hát le meghallgatni, hogy az ifjú titánok mit tudnak hozzátenni a klasszikussá vált elődök-höz. Aggódtam, hogyan tudják továbbvinni ezt a sajátos, számukra talán ismeretlen magyar stílusvilágot, de szerencsére sikerült saját képükre formálni azt. Az egykor a pesti bárókban füstölgő jazz lángját élesztették újra a mai magas nemzetközi színvonalon. Miközben Bolla Gábor és Zana Zoltán összefoglalja a nagy kétféle elődök történelmének lényeges vonásait eljutván a Coleman Hawkins-Ben Webster-karaktertől a Coltrane-i hangviharokig, motívumaikban megőrzik az érzelmes, szomorkás pesties lelkületet. Fenyvesi Márton gitáros stílusztikai sokoldalúsága nagyban hozzájárult, hogy a nyolc dalnak sikerült más és más formát adni a hangszerelés, a hangzás, sőt még a stíluskorszak vonatkozásában is. A Balázs József, Barcza-Horváth József és persze Balázs Elemér összeállítású ritmusszekció repit minden groove-ot. Lelki füleimmel hallok egy hasonló programkarakterű trió- vagy gitárral akár kvarttettalbumot. Ritka erény a magyar jazzlemezek között, hogy nemcsak az egyes darabokon belül, hanem az egész anyagban sikerült dramaturgiai ívet húzni a mainstream örömezene eksztázisával a csúcson, ami különösen a két tenor hol párhuzamos, hol ellenpontosan összefonódó-szétváló vonalain az egekbe repül. A pesti dalkultúrából építkező mainstream jazz immár stílusirányzat, mely még sok remekmű ígérését hordozza.

Szigeti Péter

BMC Records
BMC CD 149

JOHN PIZZARELLI:
WITH A SONG IN MY HEART

John Pizzarelli, a legendés Bucky Pizzarelli (szintén gitáros) fia, aki húszévesen robbant be a köznevelésbe I'm Hip - Please Don't Tell My Father című lemezével, a fehér amerikai show-biznisz és jazz orientációjú popzene jellegzetes képviselője. Ez a vonal mindig is létezett és a színvonalas szórakoztatás fontos elemét képezte. Pizzarelli maga nemében kitűnő szving zenét játszik, ráadásul hasonlóan jó hangszeres zenészek társaságában. Abszolút profi, virtuóz gitáros és igazi crooner. Énekhangja kellemes, gitárjátékával uniszónóban előadott scattelése nagyon hatásos. Ezt a zenét élőben „felzolgálva” (tudható róla, hogy sokszor lép fel klubokban), vagy lemezbe csomagolva egyaránt jól lehet eladni.

Éppen negyedszázada készítette saját nevével első albumát, amit azóta vagy kétszázötven követett. Arra is odafigyelt, hogy a dallamos, mindenki által fogyasztható jazz olyan nagyságaival készítsen közös felvételeket, mint George Shearing és Rosemary Clooney. Pár éve feldolgozta Frank Sinatra dalait (Gramofon, 2006. ősz), most pedig Richard Rodgers tizenkét örökzöldje került terítékre a sármos és érzelmes énekes-gitáros adaptációjában. A zenei előadás ezúttal is hibátlan, az egész produkcióból árad a könnyed elegancia. Kár, hogy mindössze 43 perc a teljes játékidő – mintha még az LP-korszakban lennénk. A számok felében – amelyeket Don Sebesky hangszerelt – négy fűvös színesíti a műsort. Pizzarelli és társai hűséges stíluszták, nem feszegetik a műfaj határait, azt a szvinges smooth jazzt, amit választottak; remekül interpretálják, legfeljebb pontosabban és tisztábban, mint egykori nagy elődek. A jazz sokszínű palettáján nekik is helyük van!

Márton Áttila

Telarc – Karsay és Társa
83676

CHET BAKER:
CHET IN CHICAGO

Se szeri se száma a Chet Baker halála óta elrettentő hűsz esztendő alatt előkerült felvételeknek. A Last Concert vagy Last recording címet viselő albumokból is van vagy öt-hat. A hetvenes évek közepétől Chet Baker, a trombitás csodálatos módon, fönixmadárként újjáéledt hamvaiból, sőt játéka szinte kivirágzott. Sokkal elmélyültebb, kreatívabb lett, s szinte hihetetlen módon fűvéstechnikája is rengeteget fejlődött, pedig összes fogát elvesztette, és fizikailag tovább rombolta magát. Folyvást utazgatott, főleg Európában, ahol élt. Mindenütt szívesen látott vendég volt, neve hűzőnévként szerepelt a plakátokon. Sokszor helyi ritmusszekciókkal, együttesekkel lépett fel. Ilyenkor szinte mindenütt készítettek felvételeket, melyekből sok lemez született, de valószínűleg még nagyon sok bujkál valahol, mint az 1987-es debreceni koncerté is. Jelen album ritka hazalátogatásainak egyikén készült 1986-ban, Chicagóban, és valószínűleg a legkevésbé sikerült. Baker játéka az anyag nagy részében csodálatos. Rögtön bevezetésként éteri balladát varázsol az Old Devil Moonból, és ha lehet, még tágasabb érzelmileg a We'll Be Together Again, pedig ezek általa ritkán játszott darabok – szeretett viszonylag szűk repertoárból válogatni. Az ismert filmzeneszerző, Bradley Young zongorista által vezetett, helyi erőket felvonultató trió kitűnő, professzionális muzsikusokból áll, de éppen Chet Baker varázsa az, ami inkább kiemeli, hogy ehhez a szinthez csak foltokban tudnak felőzni. A zongoraszólkokban vannak remek pillanatok, de azután hamar közhe-lyekbe fulladnak. A bőgő löktetése elmosódott, és a keverési és hangszinbeállítások még rontanak rajta. Chet Bakerre várya mégis szívesen hallgattam végig a lemezt.

Szigeti Péter

Enja – Varga
ENJ-9524 2

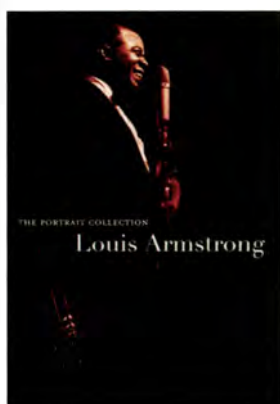

PAQUITO D'RIVERA, WDR BIG BAND & WDR RUNDFUNKORCHESTER: IMPROVISE – ONE ●●●●○

A kubai születésű, rég az Egyesült Államokba emigrált világsztár új lemezén sok meglepetéssel szolgál. Feltűnő, hogy míg korábban fő hangszere az altszaxofon volt, újabban a klarinétot favorizálja, s a szaxofont csak afféle mellékes, másodhangszerként kezeli. További meglepetés az európai helyszín és a Kölni Rádió (WDR) Big Bandje, valamint kisebbik szimfonikus zenekara, amelyek Michael Abene vezényletével szintén közreműködtek a felvételeken. (Hazai kultúrpolitikusok, figyelem! A WDR ma is két szimfonikus zenekart és egy énekkart tart fenn, ezek mellett egy szintiszta jazzt játszó big bandet is működtet!) A nagy előadói apparátus természetesen komoly kompozíciókat, hangszereléseket igényel. A szerzemények majdnem mind Paquito művei, az arrangementek viszont kivétel nélkül a karmester Michael Abene munkái, aki pályafutását a lemezbörítő leírása szerint az 1958-as Newport Jazz Festivalon kezdte. (Bevallom, én most találkoztam a nevével először, de ez semmit nem von le az érdemeiből.) A legfontosabb szólista természetesen minden számban Paquito D'Rivera, aki a tőle megszokott formát hozza: virtuóz, színes, szellemes, nagy egyéniség. Mellette a big band több tagja is játszik hosszabb-rövidebb szólót, igen magas színvonalon. Fay Claassen énekesnő is hallható néhány számban, elsősorban scat-vonalon remekel. Egyetlen komoly kifogásom van a lemezzel kapcsolatban, bár ez nem zenei vonatkozású, de nem mehetek el mellette szó nélkül. A borítón 5 cím szerepel, ezzel szemben a CD 6 tracket tartalmaz. A feltüntetett idők közül egyetlen egy sem azonos azzal, amit a lejátszó készülék kimutat. Még az összidő is eltér majdnem egy egész perccel. Ez azért egy német-amerikai produkciótól szokatlannul durva hiba!

Deseő Csaba

Connector Records – Karsay és Társa
59847-2

LOUIS ARMSTRONG: THE PORTRAIT COLLECTION DVD ●●●●○

Louis Armstrongot alighanem a világ eddigi legismertebb jazz-zenészeként tarthatjuk számon. Stílusteremtő újításai és a scat-vokál „felfedezése” biztosították helyét a műfaj legnagyobbjainak sorában. Emellett mint filmszínész és a show-biznisz sztárja is óriási népszerűsége tette szert. Egész életét a közönségnek szentelte, a zene utazó nagykövetségként járta a világot. A hihetetlenül érdekes életpályával könyvtárnyi irodalom foglalkozik, hangzó öröksége pedig szinte felmérhetetlen. A lemezeiről oly' jól ismert Satchmo művészetének látványos szintű megismerése jóval később, csak az utóbbi évtizedekben – a videó és a DVD elterjedésével – vált mindenki számára hozzáférhetővé. Persze mint minden tallózás egy ilyen óriási életműből, ez a válogatás is vitatható és esetleges. Az „élő” felvételek több mint három évtizeden átívelő időszakból származnak: az első egy 1933-as koppenhágai fellépés, az utolsó pedig egy 1965-ös hollywoodi koncert. Felfoghatatlan, hogy ezt a 14 tracket miért nem lehetett időrendben feltenni a korongra. A kísérőfüzetben viszont a korrekt sorrend szerepel. Így aztán az a gyanútlan néző, aki nem járatos a nagy művész repertoárjában, aligha igazodik el egykönnyen. Kiválóak viszont a zenei DVD-ken szokásos további „szolgáltatások”: tévéinterjú a barátságos Louis-szal, a hét évtizedes életút gazdagon illusztrált kronológiája, fotógalleria Satchmo koncertjeiről és magánéletéről, valamint egy húszoldalas kísérőfüzet.

Minden bosszantó körülmény ellenére óriási élményt nyújt a DVD, és nagy érdeklődéssel várjuk a „személyes” találkozást a sorozatban szereplő további jazzóriásokkal is.

Márton Attila

EmArcy – Universal
0602517539938

JAZZ ÉS VILÁGZENE

Magyarországon forgalmazza

Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

**GEORGI KORNAZOV'S
HORIZONS QUINTET:
VIARA**

BMC Records
BMC CD 145

●●●●○

A BMC első, semmilyen magyar vonatkozással nem bíró albuma elkészítéséhez a bolgár származású, de évek óta Franciaországban élő harsonás, Georgi Kornazov zenekarát kérte fel. A hazájában és Európa-szerte is nagy elismertségnek örvendő 37 éves muzsikus neves big bandekben és saját combóiban is bizonyított: s a Viara nyitó tételének felhangzásakor is azonnal bizonyít. Nem mindennapi tehetség ő, aki virtuóz módon kezeli nehéz hangszerét, s hangképzésében és dallamalkotásában is egyaránt hordozza múltját és jelenét: a szláv hagyományokat és a nemzetközi jazz-dialektust. Szoprán saxofonos társával, Emile Parisiennel homogén, összeérett játéka, de Manu Codjia gitárossal, Marc Buronfosse bőgőssel és Karl Jannuska dobossal is azonos horizontot kémlelnek. Mintha egy árnyalatnyit sok lenne ezen az égen a melankólia fellege, de feltétlenül egyéni színvilága. *BB*

**DUDÁS LAJOS:
JAZZ ON STAGE**

Jazzsick – Varga

JS 5019

●●●●○

Az évtizedek óta Németországban élő Dudás Lajos új CD-je az utóbbi két évben készült koncertfelvételeket tartalmaz. Az első három szám klarinét-gitár duett, rendkívül igényes jazz-kamarazene a kiváló Philipp van Enderttel. A következő két felvétel

trióval készült, az ütőhangszeres Jochen Büttner közreműködésével, balkáni és más népzenei elemekkel fűszerezett színvonalas muzsika. A lemez utolsó négy számában egy bőgős és egy második ütőhangszeres csatlakozik az együtteshez. Jól felépített, színes program, igazi XXI. századi jazz, a swing, mainstream, etno és free elemek szerencsés keveréke. Dudás virtuóz szólói, klasszikus szépségű soundja a nagy klarinétos elődök játékához hasonlítható. Mindig is ragaszkodott magyar gyökereihez, itt is találkozhatunk Pege Aladár és Kozma József egy-egy szerzeményével, valamint egy Szabó Gábor emlékére írt saját kompozícióval. *DCs*

**HERBIE HANCOCK:
THEN AND NOW**

The Definitive Herbie Hancock
Verve – Universal

602517809666

●●●●○

A kiadvány egy CD-t és egy húszperces DVD-t tartalmaz. A CD Hancock korábbi lemezeiből válogat, az 1965 és 2008 közötti időszakból. Vajon Hancock, vagy a szerkesztői szeszély tartja-e ezeket a felvételeit pályája legfontosabbjainak? Csodálatosak, de egyikük sem ismeretlen. A két utolsó koncertelőadás: a Rockit egy viszonylag friss DVD-n szerepelt, a bónusz River felvétele pedig az itt mellékelt DVD-n is hallható hosszabb változatban. A DVD igen rövid, és sajnos csak 3 felvételt tartalmaz. Mindenesetre csodálatos muzsikálás, nagyszerű hangminőség jellemzi e három darabot Bob Sheppard saxofonos, Lionel Loueke gitáros, Marcus Miller, Vinnie Colaiuta és végül, de nem utolsósorban Joni Mitchell közreműködésével. Nem tudni, az ismert anyagot tartalmazó CD, vagy az új, de rövid DVD tekinthető-e a ráadásnak. Zavarba ejtő kiadvány. *FrK*

BILL FRISELL: ALL HAT

EmArcy – Universal

0602517687004

●●●●○

Bill Frisell amellett, hogy a világ egyik legjobb gitárosa, sokan a „legamerikaibb” is tartják, oly jellegzetesen tükröződik zenéjében Amerika kulturális sokszínűsége. Ez az eklekticizmus jellemzi a művész új, All Hat című albumát is, mely nagyszerű filmzenéinek sorát gyarapítja. A korong rövid lélegzetű tételének különféle ritmusai, dinamikái, hangulatai úgy vezetnek egymásba, mint a folyton változó vidéki táj áttűnő képei egy hosszú utazáson. Lelki szemek elé tárul ez a látvány, miközben Frisell és társai „festői” szépségű muzsikáját hallgatjuk, melyben blues, folk, country, jazz és valamennyi hagyományos amerikai stílus ölelkezik. Az All Hat tovább mutat azon az úton, sőt talán zenitje annak, melyen a gitáros az utóbbi évtizedben jár. Hallgatása önmagában is teljes, elbűvölő élmény, ami után alig várjuk, hogy a filmet is megnézhessük. *LK*

**JAMBALAYA: LIVE AT THE
MERLIN - WONDER WHAT
CAN HAPPEN (CD+DVD)**

NarRator Records

NRR 060

●●●●○

Hogy Louisiana állam, s ezen belül New Orleans muzsikáját korántsem csak a marching bandek világa és a dixieland fémjelzi, azt – a 2005-ben alakult Jambalaya zenekarnak köszönhetően – már a budapesti klubok közönsége is tudhatja. Az énekes-zongorista Nemes Zoltán vezette

kvintett a hagyományosabb New Orleans-i stílus kereteiből kilépve, a jazz, a blues, a soul, a funky és a rhythm and blues határan egyensúlyoz. A Merlin Színházban rögzített CD és DVD jó keresztmetszetet ad a Jambalaya eddigi történetéből és repertoárjából, de egyúttal korszaktatárt is jelez: ha tovább akarnak lépni, mindenképpen saját számokat kell írniuk és lemezzre venniük. Az egyéni teljesítmények közül kiemelkedik a trombitás-szárnykürtös Szűcs Krisztián játéka; a vendégmuzsikusok népes taborában pedig többek között Kollmann Gábor, Fritz József, a szájharmonikás Szabó Tamás és a Quimbyből ismert Varga Livius is felbukkan. *Retkes Attila*

IMPRESSE: ELVESZETT IDŐ

Tom-Tom Records

TTCD 101

●●●●○

Az Impresse zenekar 2004-ben egy öttermi fellépés apropóján alakult, amit aztán számos további meghívás és sok siker követett, melynek nyomán nemrégiben megjelent a csapat jelen debütáló albuma. Az édesapja, Zsoldos Béla nyomdokain haladó vibrafonos-ütőhangszeres Zsoldos Dániel vezette trióban Györfi Anna énekel, a baszszusgitárt pedig Torják Dávid pengeti, aki szerzőként is jegyzi az albumot. A csapat úde és eredeti stílusa klubkoncertek hangulatát hordozza, olyan, mint egy funk-ból, popból, kevés smooth és ambient jazzből kevert hűvös és könnyű koktél, amiből kettőt-hármat is élvezettel elkortyolgat az ember. A hangszerelés visszafogott, a kiugró szólók helyett a szórakoztatáson van a hangsúly, s noha az Impresse nem a forradalmian előremutató együttesek közé tartozik, zenéjük mindenkinek bátran ajánlott egy könnyed szombat esti kikapcsolódáshoz. *LK*

RELAX: THIS SIDE UP!**Fonó Budai Zeneház**

FA 242 2

●●●○○

A fő baj a Relax zenéjével, hogy a jazz alapvető kritériumait hagyja figyelmen kívül. A szerzemények nem lennének rosszak, de szinte egytől egyig rossz tempóban szólnak meg: a zenészek nem tolják a számokat elég impulzussal, ettől azok nehézkesekek, ragadósak. Ezen felül indokolatlannak érzem a fuvola szerepét, a szaxofon pedig nem tud eléggé kiteljesedni. Korrekt hangszerkezelés tapasztalható a billentyűs-zeneszerző Vincze Pál, a basszusgitáros Németh Zoltán és a gitáros Ifj. Straub Dezsió esetében. Ám a lemez improvizáció alapján nem tudom elképzelni, hogy „fűtik be” a koncerttermet. Gazdátlanul kóricál a Fonó Budai Zeneház kiadói stratégiája, egyre kevésbé mutatja a markáns koncepció jeleit, a régi műhelymunkának nyomra sincs. Pedig egykor Dresch, Szabados, Montanaro és mások korszakalkotó munkái gazdagították katalógusát. *H. Magyar Kornél*

PAT METHENY/DAVE HOLLAND/ROY HAYNES: QUESTION AND ANSWER**Nonesuch – Warner**

7559-79910-0

A jazztörténet – méltán – a gitáros legjobb akusztikus lemezéknél tartja számon ezt az 1989-ben rögzített albumot. Holland és Haynes ideális partnerei a fiatal sztárzenészeknek, akik már óriási rutinnal rendelkeztek a szilárd ritmusháttér biztosításához. A lemez a konvencionális értelem-

ben vett mainstream modern jazz legjobb példája. Standardok a nagy amerikai daloskönyvből és a műfaj óriásaitól (Davistól Ornette-ig), fele részben pedig Metheny-darabok. Mindez korrekten interpretálva, ahogyan ez három egyenrangú művésztől elvárható. Nem lehet véletlen, hogy az anyag nem Metheny Trió elnevezéssel jelent meg, ahogy az öt évvel korábbi Rejoicing sem Charlie Hadennel és Billy Higginsszel. A hihetetlenül termékeny Metheny életművének kiemelkedő teljesítményei közé tartoznak e korai akusztikus lemezek. *MÁ*

ASTOR PIAZZOLLA Y SU QUINTETO:**LIVE AT THE MONTREAL JAZZ FESTIVAL****Milan Music – Warner**

399 149-2

●●●●○

A virtuóz bandoneonos és kvintett-jének legendás, 1984-es koncertfelvétele hallható ezen a lemezen a mai kor hangtechnikai szintjéhez igazítva. A művek az ismertebb Piazzolla-szerzemények közül valók, amelyeket számtalan stúdiófelvételen hallhattunk már, de ezen a montreali koncerten, a világ egyik legrangosabb jazzfesztiválján az ismert dalok egy felfokozott hangulatú improvizációözönben kapnak helyet, melyben mindegyik zenész hangja megszólal. A nuevo tangóba, amellyel Piazzolla az argentin tangót a táncparkettről a koncerttermekbe vitte, itt főleg a zongorista Pablo Ziegleren keresztül a jazz is jócskán belekerül mind a hangzásban, mind a ritmikában keresztül. Az elementáris erővel kitörő játék mellett könnyen megérnek a tangó lelkületét idéző, inkább befelé forduló bandoneondallamok is: ez teszi a lemezt olyan sodróvá, emlékeztetessé. *VE*

ANJA MOHR TRIO:**ABEND****Intuition – Varga**

INT 3422 2

●●●○○

Mélyrétegeket kutató, romantikus, de határozott billentésű, eredeti alkotó a fiatal német-francia hölgy, aki ezzel a lemezzel komolyan bejelentkezett a post-e.s.t.-piacra. A korszakalkotó svédnek nyomában ugyanis az utóbbi években Európában nagy figyelmet keltettek bátor megszólalással, kiugró expresszivitással, a popzene maradandóbb vonulata által megérintett totális zongoratriók. Mohrék telitalálatokat sorjázhatnak a lemezen, mint a Tutu és a How Deep is the Ocean, előbbi például 7/4-ben, de a Night Dreamer kicsit széteső. Érezni néha furcsaságokat a harmonizálásban, amit a kiadó igyekszik a jazztradíciótól eltérő jelleggel magyarázni – bizony, ebből is ered Mohr hangjának frissessége. Eredeti szerzeményei igen ábrándosak, de nem erőtlének. Még sokat fogunk hallani róla, ha képes lesz a standardokban és a saját számokban mutatott erőit ötvözni. *ZK*

TUCK & PATTI:**I REMEMBER YOU****EmArcy – Universal**

0602517440272

●●●○○

A három évtizede fennálló duót egy fehér gitáros fiú és egy fekete énekesnő hozta létre. A házaspár azóta is járja a világot, pár éve még hozzánk is eljutottak. Repertoárjukon a klasszikus jazzdaraboktól, a gospel-, R&B- és soul-számokon át a pop-rock-sikerekig minden megtalálható.

Legújabb korongjukon viszont a nagy amerikai daloskönyv tíz remek standardjét dolgozták fel, amúgy T&P stílusban. A szerzők sorában ismerős nevek: Gershwin, Ellington, Richard Rodgers és mások. A duó tucatnyi albuma közül alighanem ez sikerült a legjazzesebbre. Tuck gitárjátéka felidézi mindazt, amit Jim Halltól Bill Frisellig tudni lehet, Patti mély, meleg énekhangja pedig Dinah Washington és Sarah Vaughan fekete mágiáját juttatja eszünkbe. Jól hasznosítják azt az inspirációt, amit – saját bevallásuk szerint – Ella Fitzgerald Joe Passzal készített Take Love Easy című albumából merítettek. *MÁ*

WOLFERT BREDERODE: CURRENTS**ECM – MusiCDeM**

ECM 2004

●●●○○

Wolfert Brederode holland zongorista neve nem ismeretlen az ECM-katalógus bennfentesei számára, hiszen a svájci-holland énekesnő Susanne Abbuehl több lemezén közreműködött. Dobosát, Samuel Rohret is ebből a zenekarból hozta magával, de kvartettjének többi tagja, a norvég bőgős Mats Eilertsen és a klarinétos Claudio Puntin is az ECM-istállóhoz tartoznak. Zenekarvezetőként most debütál. Játékát finom, érzékeny billentés, melankolikus líraiság jellemzi, harmóniavilágát tekintve inkább post-avantgárd. Nagyon is európai – az ő generációja már távolságtartással viseltet az amerikai jazz iránt. A Common Fields biztonságából indulva, az Empty Room fájó magányosságából több hangulati stáción át haladva érünk el a megnyugvást hozó Desideratáig. A hangulati kilengések az Ebb-ben csúcsosodnak ki, ahol az idő korlátából kiszabadulva mind a négy muzsikusz szárnyalni kezd és valami egészen új kezdődik. *BV*

VERVE UNMIXED 4

0602517643451

●●●○○

VERVE REMIXED 4

0602517689442

●○○○○

Verve – Universal

A Verve jelenlegi tulajdonosai ötlete volt, hogy a birtokukban lévő hatalmas, klasszikusokat is tartalmazó anyagból bizonyos darabokat kiválasztva a legjobb elektronikus zenei producerekkel és DJ-kkel remixeket készíttessenek. 2002-ben jelent meg az első CD-pár azonos darabok eredeti és átdolgozott változataival. Az ötlet nagyon népszerűnek bizonyult. A remix szó szerint újrakeverést jelent, az eredeti felvételekkel gyakorlatilag bármit csinálhatnak, arányokat, tempókat, hangszíneket megváltoztathatnak, részeket kivehetnek, betehetnek, áthelyezhetnek, sőt még új anyagot is hozhatnak. E kreatív folyamat során gyakorlatilag új darabok szülehetnek. A remixek készítését jó ötletnek tartom, hallottunk már nagyszerű vállalkozásokat e műfajban. Ez esetben azonban Roy Ayers eleve hangmintákat alkalmazó felvételének kivételével szerintem csak rontottak az eredeti, eleve sem egységes nivójú produkciókon. Miért kellett Ella Fitzgerald hangját egy telefonszűrőn átengedni? Ettől ugyan nem lett modernebb az összkép. Az Anita O'Day-felvételről szinte teljesen eltüntették Peterson zongorázását, a darab prima volta részét pedig egyszerűen elhagyták, ettől orra bukott a formája. Sarah Vaughan Frank Fosterrel készített Tea for Two-felvételét felesleges, hangos,

cikornya celesta-részekkel rakták tele. A Patato-darab nagyszerű afrikai karakterét kiirtották, és még sorolhatnám. Szinte minden felvétellel megvan a bajom. Úgy érzem, a régi felvételek egyenként kerek, egységes karaktere felborult, kárt szenvedett. Véleményemet minden bizonnyal e zenei kor iránti elfogultságom is befolyásolja, tehát a tévedés jogát fenntartom. Szavaimat mégis egy pozitív gondolattal zárom: nem tartom kizártnak, hogy a remixeket meghallgatva egy más zenei hangzáshoz szokott generáció is megismeri és megszereti a fenti művészeket és munkásságukat. FrK

SCOTT HAMILTON:

ACROSS THE TRACKS

Concord – Universal

0888072303881

●●●●●

Scott Hamilton azok közé a merészek közé tartozik, akik egy könnyed mozdulattal hátat fordítanak a jelennek, s ahelyett, hogy beállnának valamelyik „fősodorba”, olyan stílusban játszanak, amely a születésük előtt, illetve csecsemőkorukban élte virágkorát. Az ötvenes éveiben járó tenoros ma is a Hawkins-Webster-vonalon mozog, tudomást se véve a műfaj utóbbi fél évszázadának újításairól. Vajon tévúton jár? Sokak szerint épp ez az igazi jazz, az egyik utolsó vállalható hagyomány szinte monomániás ápolása. Hamilton ráadásul igazi mestere hangszerének, s kísérői, kiváltképp a gitáros Duke Robillard és a Hammond-organista Gene Ludwig elegánsan támogatják a szaxofonos makulátlan játékát. Sehol egy érdesen hagyott felület, egy indokolatlan vagy fals hang. Ki-kezdhetetlen produkció. Nem csoda: Hamilton huszonhárom éves kora óta készít efféle lemezeket.

MJQy

MISHA ALPERIN:

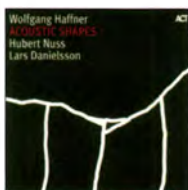
HER FIRST DANCE

ECM – MusiCDome

ECM 1995

●●●●○

Minden részletében szép és törekeny zenét játszik a zongorista Misha Alperin, valamint az alkalmilag hozzá csatlakozó Anja Lechner (cselló) és Arkady Shilkloper (szárnykürt, kürt) ezen a szólókat, duókat és triókat tartalmazó albumon: egyes darabok az impresszionizmus jegyében fogantak, máshol ukrán és orosz mű-, illetve népzenei motívumok színezik a repertoárt, melyet azonban csak bajosan lehetne jazznek nevezni. Erre a játékosságával együtt is mélyen melankolikus opusra inkább mondanánk, hogy kortárs zene, annak egy igen melodikus, északias, s gyakran egyszerű építőelemekből faragott változata. Jellegzetes ECM-kiadvány egy viszonylag ritkán jelentkező, nagyszerű zongoristától, aki először húsz évvel ezelőtt bukkant fel a müncheni kiadónál – egy Shilkloperrel közösen felvett duólemezen. Kár, hogy azóta se lépett át saját árnyékán. MJQy

WOLFGANG HAFNER:

ACOUSTIC SHAPES

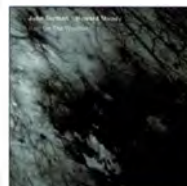
ACT – CD Bár

9468-2

●●●○○

A név kevésbé ismert nálunk, holott olyanok társaságában forgott, mint Albert Mangelsdorff, Klaus Doldinger, Till Brönner, Nils Landgren és néhány amerikai fusion-zenész. Wolfgang Haffner dobos és zeneszerző azon kevés német muzikus közé tartozik, akik nemzetközileg is

ismertté váltak. Ez a lemez a 2006-ban kiadott Shapes akusztikus folytatása, inkább változata Hubert Nuss zongorista és Lars Danielsson bögös közreműködésével. Minden számot Haffner irt, a koncertet a berlini Filharmóniában rögzítették. Időnként a new age világát idéző, attól dinamikájában különböző (olykor keményen szvingelő) zene ez lágy harmóniákkal, szép melódiákkal és vonzó előadói kvalitásokkal. Nuss jó zongorista, értelemszerűen ő viszi a prímet, de az alkalmi formáció együttesként is tétélezhető. Ez nem a megrázkódtatások ideje: az album az újromantikus skandináv CD-k mellé kívánczik a polcon. TQ

JOHN SURMAN:

RAIN ON THE WINDOW

ECM – MusiCDome

ECM 1986

●●●●○

Templomi orgona és szoprán- vagy baritonszaxofon, illetve basszusklarinét produkál fenséges hangzást egy templomhajó tágasságában. John Surman már többször dolgozott együtt Howard Moody karmesterrel és orgonistával különböző projektekben, workshopokban. A duóalbum népdalokból, spirituálékból, saját kompozíciókból és improvizált fantáziákból álló anyaga leginkább Surman korábbi ECM-szólólemezeinek világára emlékeztet (Upon Reflection, Withholding Pattern). A kompozíciók és improvizációk motívumai karakterisztikusan az angol barokk és népzene atmoszféráját idézik sok fugatóval és repetícióval olykor kortársias stílizálással. A hangfelvételi koncepció érthetően kiemeli a templomi hangzást, visszahanggal dúsitva a szakralitás érzetét. Az orgona hangzásába olvasztja a fűvös hangszerek vibratóját, elmosva azok szononitását. Steril fenség.

SzP

MICHEL GODARD:
ARCHANGELICA
CAM Jazz – Karsay és Társa
PRM 7806-2 ●●●○○

A jazztubások nem túl népes társaságának talán legsokoldalúbb alakja Michel Godard. Új lemezén másik hangszere, a rendkívül mély hangolású s főleg katonazenekarokban használt serpent a főszereplő, ezt egészíti ki egy eklektikus kisenekar (marimba, női ének, elektromos gitár, csembaló és ütőhangszerek), valamint egy grenoble-i vonós együttes, mely alkalmanként a barokkos háttérszövetet biztosítja a régi zenét jazzel és etnoeffekkel vegyítő szerzeményekben. Maria Pia De Vito hasonlóan parádés énekes, mint a tubás korábbi énekesnő-kollégái, Linda Sharrock és Linda Bsirri: Godard mestere valószínűtlenül bonyolult formájú hangszereinek; azt is megtudjuk, hogy a marimba remekül megfér a csembalóval, s a vonósok szintén eltűrik a torzító gitárt, ha az nem túl agresszív. A zenei hibrid mégse meggyőző: egy „tiszta” jazz-lemez érdekesebb volna. *MJQ*

FOURPLAY: ENERGY
Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3146 ●●●○○

A jó öreg Bob James már vagy négy évtizeddel ezelőtt felhívta magára a figyelmet finom, elegáns zongoraszóólóival olyan jazzklasszikus társaságában, mint Paul Desmond vagy Chet Baker. Gyakran hallhattuk Fender-zongorán és más billentyűsökön is, s zeneszerző-hangszerelőként is bemutatkozott. Zenéjével azóta nem

a mélyebb mondanivaló, inkább a szelídített fúziós jazz irányába haladt. 1990-ben alakította meg a Fourplay-t, amellyel immár a tizedik CD-t adta ki ez év szeptemberében. A kvartettben az évek során egyetlen személycseré történt: Lee Ritenour helyére Larry Carlton került. Bob James mellett hűségesen kitart a dobos Harvey Mason és a basszgitáros-énekes Nathan East. A Fourplay a jelek szerint napjainkban is sikeres, a kellemes hangzású zene kevéske izgalomával bódító, nyugtató hatással van a hallgatóra. Kár, hogy a produkció szinte klónozott változata az előzőknek, zeneileg semmi újat nem tartalmaz. *DCs*

STANTON MOORE TRIO:
EMPHASIS!
(ON PARENTHESIS)
Telarc – Karsay és Társa
CD-83681 ●●●○○

Stanton Moore, a New Orleans-i dobos, a Galactic funkzenekar alapítója most egy nem kevésbé funkos anyagot jelentetett meg. Társai, a billentyűs Robert Walter, aki a Hammond B3 mellett clavineten és zongorán is játszik, Will Bernard pedig gitározik. Semmi újat nem hallunk, csak mindazt, amitől jazz-rock a jazz-rock: hallálpontos groove-okat, virtuóz unisonókat, füstölő szólókat. Nincs szó világmegváltásról, csak és kizárólag jól akarja érezni magát a három zenész, és szórakoztatni akar. Az már ránk van bízva, hogy hiányoljuk-e az újítani akarást vagy sem. Azért az újszerű megszólalásra is tesznek kísérletet, például az (I Have) Super Strength című opusban, ami kicsit a mai, sivárabb – mondjuk – lounge-os groove-ra és életérzésre épít. Mint ahogy két vaskos, filozofikus regény között jólesik egy ponyva, jó elengedni magunkat és hagyni, hogy végtagjaink felvegyék a lüktetést. *BV*

TORSTEN GOODS: 1980
ACT – CD Bár
9719-2 ●●●○○

Fiatál gitáros fiú képe látható a borítón, neve ismeretlen volt számomra. Elkezdtem hallgatni a lemezt, s a felcsendülő zene egyre jobban felkeltette a kíváncsiságomat, ki lehet ez a fickó, aki nem csak jól gitározik, de jól énekel is? Szerencsére van még olyan lemezborító, amely kis helyen is bőséges információval szolgál az előadóról. Nos, az 1980-as születésű Torsten Goods Németországban látta meg a napvilágot, első lemezét 21 éves korában készítette; azon többek között Tony Lakatos is közreműködött. Később ösztöndíjjal New Yorkban tanult olyan mestereknél, mint Mike Stern és George Benson. Hazájába visszatérve fiatal német és svéd muzsikusokkal kezdett dolgozni, ők a partnerek ezen a lemezen is. Zenéjüket smooth jazznek is nevezhetjük, de a színes program, a nívós hangszerezés és a kitűnő szólók magasan kiemelik a produkciót az e műfajra jellemző langyos zenék tömegéből. *DCs*

RAYA YARBROUGH
Telarc – Karsay és Társa
8940836582 ●●●○○

Régebben irtam már kritikát Norah Jones lemezéről, a közelmúltban pedig egy Lizz Wright-albumról, így ha igazodnék a környezettudatos újrahaznosítási trendekhez, akkor elővonnám ezeket az írásokat és a Ctrl-C/Ctrl-V billentyűkkel máris kész lenne a Raya Yarbrough első albumáról szóló anyag. Bár a zené-

szek kiválóak és a felvétel is hibátlanul szól, azt viszont nem értem, hogy az egyébként igényes popalbumot miért jazzként szeretné pozícionálni a kiadó. Szerencsére néhány szám eredetibbre sikerült, mint a mostanában divatos kicsit R&B-s, kicsit jazzes, kicsit bánatos, túlnyomórészt akusztikus popzene. Kedvencem a harmadik szám volt, ahol az ingerszegény hangszerezések sorát megtöri az elektronikus hangszerek és a vonósok nagyon jó érzékkel használt kombinációja. Kár, hogy a lemez összképét nem az ilyen megoldások határozzák meg. *HE*

SERGIO MENDES:
ENCANTO
Concord – Universal
0888072307070 ●●●○○

Nem biztos, hogy Sergio Mendes új lemezét minden jazzkedvelő, pláne szakember a jazz kategóriába sorolná; habkönnyű zene ez. Ám ne feledjük, hogy a brazil születésű, USA-ba vándorolt zongorista a samba, bossa nova, jazz, funk fúziójából már a hatvanas években olyan zenét játszott, amellyel az egész világot meghódította, s a zenész szakma osztatlan elismerését is kivívta. A 67 éves sztár az utóbbi években ritkán lép fel és jóval kevesebb lemezt készít, új CD-je igazi meglepetés. A fúziós recept a régi, akárcsak a repertoár egy része, de a lemez elejétől végig tele van szípközöző zenei ötletekkel, jobbnál jobb énekesekkel, hangszeres szólistákkal. Natalie Cole is énekel egy számban, két trombitás közreműködése pedig jelképes kézfogás a 20. és a 21. század zenéje között: Herb Alpert és Till Brönner játszik egy-egy szólót. A produkcióból friss, eleven karneváli hangulat és olyan jókedv árad, ami nagyon hiányzik a mai világból. *DCs*

Lélekből szóló dalok

Fotók: Péter Zsuzsa / Művészek Palotája

Interjú Sebestyén Mártával

Az egyik legismertebb magyar énekes Sebestyén Márta, aki már a nyolcvanas évek közepén közreműködött a világzene mint önálló műfaj hazai elfogadtatásában. A lemezkatalógusokban csaknem száz felvétel mellett szerepel a neve, első önálló albuma mégis csak a közelmúltban készült el. Nemrég az Egyesült Államokban járt, ahol egy tizenkét évvel ezelőtt, Peter Gabriel jóvoltából rögzített felvétele is megjelent.

➔ Bencsik Gyula

Gramofon: Nem láttam a Magyar Dal Napján a Szigeten. Mi az oka, hogy nem szerepelt?

Sebestyén Márta: A szervezőktől kellene megkérdezni, én nem tudom a választ. Novák Péter, a koncertek műsorvezetője még az esemény előtt üzent, hogy örülne, ha én is elmennék, aztán semmilyen felkérést nem kaptam. Unatkozni azért nem unatkoztam, hiszen rendkívül sok koncertet adtam a nyáron. Ha az István, a királyt, a Deep Forestet vagy a Peter Gabriellel közös munkámat nézem, azt gondolom, tettem már eleget a magyar dal sikereiért a világban, talán mindez kevésnek bizonyult az említett rendezvény szervezői számára.

G.: A Deep Forestet említette. Mondható, hogy ön a hazai világzene egyik meghonosítója?

S. M.: Meghonosítója nem vagyok, inkább egy furcsa módon belekeveredett előadója; az én szívemben ezek a különböző zenék eleve találkoztak. Kisgyermekkorom óta rengeteg népzene hallottam otthon a szüleimtől, és ami megtetszett, azt megtanultam. Az már önmagában

világzene volt, ahogy egyesültek bennem a svéd-től a bolgáron át a nápolyi dalig, az indián törzsi zenéig a legkülönbözőbb dallamok, amelyeket egyrészt édesapám hozott haza, másrészt – az egykori Kodály-növendékek jóvoltából – anyukám. Sokáig nem is értettem azt a kifejezést, hogy világzene. Szerintem a nyolcvanas években Cserepes Károly volt az itthoni úttörője ennek. Sokan rácsodálkoztak, hogy például az István, a király című rockoperában milyen remekül megfért egymás mellett a bluesénekes Deák-Bill Gyula, a punkos Nagy Feró, a rocker Vikidál Gyula, sőt, a népdalénekes Sebestyén Márta is. A bemutatót követően lettem az Év énekesnője. A produkció után keresett meg Cserepes Károly a Vízöntőből, aki kiadott három, maga szerkesztette albumot, amelyeken a népdalok, a szintetizátor-alapú muzsika, a samplerok alkottak különös harmóniát. Ezt Karcsi az én hangommal képzelte el. Így született a Jeles napok, a Szerelmes lemez és Hobóval a Kivándorlás; mindháromnak óriási sikere volt, egyes amerikai egyetemi rádiók még ma is játsszák őket. Ezeket a lemezeket a Hungaroton

betette az „elfekvőbe”, aztán amikor 1996-ban a Deep Forest Grammy-díjat kapott az én dalommal, még aznap este megjelent a lakásomon három tévéstáb, a mestert pedig stúdióban újrakeverték, digitálisan felújították a dalokat, amelyek aztán újra megjelentek CD-n. A népzene számomra mindig az üzleti megfontolások fölött állt; sokkal több annál, hogy éppen eladható-e, vagy sem. A legutóbbi példa a Big Blue Ball című Peter Gabriel-album, amelyen Peter különböző nemzetiségekhez tartozó zenészeket kért fel azzal, hogy mindenki muzsikáljon, akivel tud, vagy akivel szeretne együtt zenélni. Mintegy tizenkét éve jártam a Real World Stúdióban, ahol három zenéssel szabadon improvizálhattunk – vagyis arról szólt a produkció, hogy éppen ott, akkor mit tudunk együtt alkotni. Egyedül a hangnemre kérdeztek rá, mire én azt mondtam, hogy leginkább a szép, bánatos a-mollt szeretem. Akkor ők elkezdtek a-mollban pengetni, én pedig dúdolni kezdtem egy moldvai csángó dalt, majd furulyával „átvettem magamtól a szót”, aztán körbement a téma, ahogy a jazzben szokás. Egy nyolcperces kompozíció lett belőle. Peter Gabriel a végén megjegyezte, ez olyan volt, mintha angyal szállt volna át a termen, majd a Rivers (Folyók) címet adta neki. Én meglepődve kérdeztem meg tőle honnan tudta, hogy úgy kezdtem a dalt, hogy a „Tiszáról a Dunára foly’ a víz”. Nem tudta, de ráérezett. Tudniillik a népdalok hordoznak olyan tartalmakat, amik megérthetőek akkor is, ha valaki nem érti a szöveget. A nyolcból végül egy öt és félperces összevágott verzió lett, és mostanra érkezett el az a pillanat, amikor Peter a lemezt megszerkesztette a korábban fölvetett és tárolt anyagaiból. Így került rá a nemrég megjelent Big Blue Ball című albumra a Rivers is.

G.: Szerencsére nemcsak Peter Gabriel ismeri el a munkásságát: itthon szinte minden létező díjat megkapott a Népművészet Ifjú Mesterétől a Kossuth-díjig. A magyar kultúra nagykövete címet és oklevelet Solti György özvegyével, Fischer Ivánnal, Kocsis Zoltánnal egy sorban vette át. Mekkora a súlyuk ezeknek a kitüntetéseknek?

S. M.: Valóban számos elismerésben részesültem, de számomra az a rengeteg szeretet és tisztelet az igazán fontos, ami körülvesz. Sokan küldenek személyes vallomásokat, amelyekben megfogalmazzák, hogy az életükben mennyire kitüntetett szerep jut a népzene-nek, hogy nehéz családi helyzetekben az általam tolmácsolt dalok segítettek őket.

G.: Hány éves volt, amikor felfigyeltek a tehetségére?

S. M.: Egy kisgyermek fogékonysága – bármilyen irányú is az – korán feltűnik a szülőknek. Amikor a szüleim megházasodtak, még nem volt lakásuk. A Zeneakadémia egyik szobájában töltöttem életem első tíz hónapját, ami feltehetően komoly hatást gyakorolt rám, hiszen tele volt zenével az életem. A szüleimnek feltűnt, hogy – mindössze egyéves lehettem – minden hallott dalt viszszaadúdoltam és eltapoltam nekik, vagyis egyértelművé vált számukra,

Fotó: Dusa Gábor

Sebestyén Márta triójával; balra Bolya Mátyás, jobbra Szokolay Dongó Balázs

hogy a zene, pontosabban az ének az én kommunikációs közegem. Minden gondolat, minden érzélem nekem zenére fordítódik le. A mai értelemben aztán nem tanultam a népdaléneklést, egész egyszerűen nem léteztek még olyan zeneiskolák, mint ma, népzene tanzak sem volt az egyetemen. Zenepedagógus édesanyámtól sokat tanultam. Ő nyugdíjasként ma is tanít és kórust vezet, imádja a munkáját. Az önálló népzene szak 2007-ben indult el, ami jó hír, mert egy képzett generáció nőhet fel újra. Magamról még annyit, hogy hatéves koromtól kezdve nyolc éven át zongoráztam, és világszerte énekeltem kórusban. Ma is szívesen mondok igent, ha felkérnek kórusban való éneklésre. Hiszen egészen más élmény, ha a hangok szépen összesimulnak. Ezt a harmóniára törekvést minden szólóénekesnek ajánlom, mert kiváló lehetőség az önfegyelem fejlesztésére. Nem véletlen, hogy a kórustagok barátsága általában egy életre szól.

G.: Számos formációban szerepelt, rengeteg albumon közreműködött, épp ezért meglepődtem, hogy csupán a napokban jelent meg első saját szólólemeze.

S. M.: Valóban furcsa, hogy majdnem száz album borítóján szerepel a nevem, létezik olyan is, amelyen az első

hangtól az utolsóig mindent én éneklek, az albumot mégis más jegyzi. A „Nyitva látám mennyeknek kapuját” az első saját szerkesztésű albumom, amelyen a dalok az elsőtől az utolsóig az én lelkemből szólnak. A repertoár dalai régi élményekből táplálkoznak, adott esetben a gyermekkoromba nyúlunk vissza, például egy akkor hallott gyönyörű gregorián téma, vagy olyan dalok, amelyeket a Sebő-együttessel való közös munka során tanultam. Egy négy évvel korábbi felkérésre állítottuk össze az anyagot egy templomi fel-

„A népzene számomra mindig az üzleti megfontolások fölött állt”

lépésre. A válogatásban szereplő dalok a magyar népzene azon ágához tartoznak, amelyek szakrális térbe illenek, mint például az imádságos, historikus énekek. Olyan dalok ezek, amelyeket addig valamiért egyik műsoromba sem tudtam beilleszteni. A felvételen két tehetséges ifjú kollégám a közreműködő. Ők már ahhoz az új generációhoz tartoznak, amelynek tagjai értik a modern technikát, de azt az élőzene szolgálatába állítják, és nem fordítva. Egyikük a jazzben is jártas Szokolay Dongó Balázs, aki kiválóan játszik fúvós hangszereken, a másik Bolya Mátyás, aki pengetősökön muzsikál. Nagy tisztelettel vesznek körül. Egyszer azt mondták: „Márti, mi a világ végére is elmegyünk veled zenélni!”. Rendkívül szép helyeken adtuk elő a produkciónkat.

G.: *A szép helyekről jut eszembe, hogy uralkodók előtt is énekelt...*

S. M.: Nem szenvedek „rangkórsgban”, szó sincs arról, hogy Sebestyén Márta uralkodóknál már nem is adja alább. Az élet furcsa játéka, hogy illusztris közönség előtt is énekelhettem. Diplomáciai közegben énekelni megtisztelő feladat, legyen az a brit királynő vagy a japán császár, de egyben sokkal nehezebb is, mint egy hagyományos koncerten szerepelni. Ilyen esetekben néhány percbe kell sűrítanem a mondandómat, hogy egyfajta markáns zenei névjegyet adjak át az országról. Szeretek bensőséges közegben énekelni. Nyáron is szívesebben énekelek egy templomban vagy egy múzeum kertjében, mint egy hatalmas szabadtéri színpadon.

G.: *Milyen állomásokat érintett az Egyesült Államokban tett háromhetes koncertkörútja?*

S. M.: A keleti parttól ívelt a nyugatiig, és a lényege az volt, hogy Bartók munkásságán keresztül mutassuk be a népzene és a klasszikus zene kapcsolatát, a Takács Vonósnégyes és a Muzsikás jóvoltából. Én mintegy összekötő kapocsként vettem részt a produkcióban. ■

Sebestyén Márta honlapja: www.sebestyenmarta.hu

Legközelebbi koncert:

Angyalok és pásztorok – 2008. december 30., Zeneakadémia

Foto: Kása Béla

A TRAFÓ KORTÁRS MŰVÉSZETEK HÁZA ZENEI AJÁNLATA:

Marokkói tavasz

Karim Ziad – Ifrikyá
2009. január 31., 20.00

A Trafó népszerű tematikus zenei programjainak sorában a legújabbat indítja útjára 2009-ben. A sorozat olyan tradicionális zenéket kíván bemutatni, amelyek képesek a XXI. században is megőrizni identitásukat, sőt megtalálni egyéni szerepüket a modern zenék között.

A Trafó új koncertsorozatában felhangzó zenék természetüknél fogva nyitottak a változásra, az új körülményekhez való alkalmazkodásra, anélkül, hogy minőségük alapjaiban megváltozna. A sorozat első része az arab maghreb kultúra zenéjét mutatja be, marokkói és algériai művészek tolmácsolásában. Kiemelkedik közülük Karim Ziad neve, akit fiatal kora ellenére nagyfokú megbecsülés és szeretet övezte Észak-Afrikában. Karim Ziad a saharai ütőhangszeres ritmikát elsőként alkalmazta modern dobfelszerelésen, melynek köszönhetően egy teljes tradicionális

dobegyüttes bonyolult poliritmikus megszólalását képes megszólaltatni önállóan. Ezek a magukkal ragadó, sodró lendületű, táncra készítő ritmusok olyan zenéket kísérnek saját közegükben, amelyek a legnagyobb közösségi ünnepek fénypontját, beavatási szertartások, esküvők és temetések szakrális aktusának nélkülözhetetlen részét képezik.

A Trafóban január 31-én fellépő Karim Ziad zenéjében a régió szinte valamennyi zenéjének stílusjegye megtalálható, így alkotva magának a nyugati fúziós jazzműfajok mintájára sajátos, egyedi Maghreb fúziót. Franciaországba telepődése után igazi mindenevőként szívta magába a legkülönfélébb nyugati zenék stílusjegyeit a jazztól a popig, a francia sanzonon keresztül az algériai szociális témákat erőteljes hangon fel dolgozó rai-ig.

Január végén fellépő zenekarának különlegessége még, hogy tagjai között megtalálhatja majd a közönség az egyik legnépszerűbb marokkói tradicionális gnawa-énekest is: Hamid El Kasri rendszeresen több tízezres közönség előtt lép fel Marokkóban és Karimhoz hasonlóan gyakran koncertezik világszerte. (X)

Bővebb információ, jegyelővétel:

www.trafo.hu

SEBESTYÉN MÁRTA
NYITVA LÁTAM MENNYEKNEK KAPUJÁT

●●●●●

Sebestyén Márta a magyar népzene emblemikus alakja, így amikor az első saját maga által összeállított lemezt jelenteti meg, az mindenképpen komoly jelentőséggel bír. Az évtizedek során számtalan műfajban hallhattuk már őt, az autentikus népdaltól kezdve a rockoperáig, a „hagyományos” világzenétől a Deep Forestig. Most is feldolgozásokat énekel, de ezek már az ő ízlésvilágát tükrözik, és tulajdonképpen leginkább a kortárs klasszikus zene irányába mutatnak. Talán a téma is ihleti a műfajt, hiszen az istenes és világi énekek – ahogy az alcím hirdeti – történelmi korokat, stílusokat idéz meg, históriás énekeket, egyházi dallamokat, körtáncokat, középkori és reneszánsz zenei emlékeket, amelyeket a szájhagyomány mentett meg a jövőnek a Kárpát-medencében. Miközben zenés történelemórát hallunk, Sebestyén Márta felhasználja az asszociáció nyújtotta lehetőségeket: úgy párosítja a dallamokat, ezáltal a népeket, korokat, műfajokat, hogy óhatatlanul is gondolkozásra készteti az embert. Két zenésztárs, Bolya Mátys és Szokolay „Dongó” Balázs kreativitásával és tudásával talán a legjobb partnerek mellette, akikkel eddig hallottuk. Ez igazi kamarazene, nem az énekehang és a kíséret alá-fölérendeltségéről szól. A feldolgozások egyfelől modernnek, a jazzre jellemző, rendkívüli érzékenységgel kitalált harmóniákkal és improvizációkkal, másfelől a történelmi hűséget idézik meg: azt a hangzást, hangszínt és hangulatot próbálják visszahozni, amely feltételezhetően jellemző volt az adott korra.

A lemez felépítése is tudatosságot sugall, van eleje, vége, íve, sokszínű, mégis egységes képet mutat. A bónusz videó pedig a zene transzcendentális vonatkozásait erősíti, és teljes összhangban áll a hangzó anyaggal.

Pál Eszter

Viva la Musica
SM 001

MITSORA
DÚRA DÚRA DÚRA

●●●●○

2003-ban jelent meg a kiváló énekes, Juhász Miczura Mónika első lemeze a Mitsoura projektrel. A Gramofon olvasói előző számunkban olvashatták a zenekarral készült interjút. Bár itthon nem gyakran lépnek fel, aki volt már koncertjükön, konstatálhatta, hogy egy Mitsoura-koncert különleges audio-vizuális élmény is. Ez a komplexitás az évek óta nagyszabású videó-animációkat készítő Mandula Évának is köszönhető. Új CD-jük képi világa és hangzása sok tekintetben követi az első albumukét. A sötét színek dominálnak, a kísérfűzetet most is a papírtok mélyére rejtették, de az ammonitesz helyett most (szintén fekete alapon) magenta színű indák tekerőznek. Nem kelt pozitív benyomást az éjfélete, posztmodern, már-már „Mátrixos” dekadenciát sugalló design, amelyen szigorú, szomorú zenészek csoportképe látható. Pedig milyen kedves a mottójuk: „... a nap mindenkire süt.” Ismét tíz új szám került a CD-re, ezúttal két bónusz track-kel. Az előző album erős dala, a Kaman Song mix verziója nem erősödik tovább, és a gyönyörű, lírai lbolyt sem jó irányba viszi el az úrhangzás. A kompozíciók sok helyen az indiai zene hatását tükrözik, ezt Monori András bánszuri-játéka és Szalai Péter tablá-játéka hitelesíti mindjárt a második számában. De ugyanúgy említhetnénk Lukács Miklós cimbalmozását is, aki a balkánitól a radzsasztániig gyakorlatilag minden népzenebe tökéletesen illeszti be a hűros hangszert. Sajnos a kamarazenélés rovására aránytalanul sok elektronikus hang szól Moldvai Márk computereiből. Kevesebb üntázás és hókusz-pókusz kéne, és több Micu-ének. Öt évi érlelés után kissé bátrabb és tartalmasabb anyagot vártunk.

Pödör Bálint

Ab Ovo Music
ABM030MIT002

JUAN CARMONA
BORBOREO

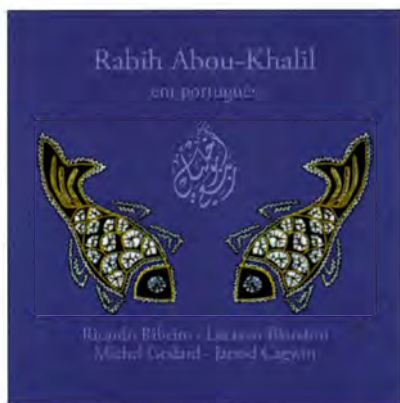
●●●●○

A virtuóz gitáros hazánkban a Danubia Szimfonikus Zenekar szólójaként adta elő saját – Sinfonia Flamenca című – művét, de láthattuk még Minu Cinelu kísérelőjeként is – igaz, felejthető produkcióban. 1996-os, Borboreo című albumának változatlan újrakiadása a mostani CD/DVD. Annak idején Carmona kimagaslóan jó flamenco-zenészekkel (többek között Duquende, José de la Negreta – ének, Moraito Chico – taps) rögzítette e remek stúdiólemezt. A szerzemények legfőbb erénye, hogy Carmona újító törekvéseivel tökéletes arányban ötvöződik a tradicionális flamenco. Hallhatjuk a hagyományos buleria, alegría, tango, rumba, so-lea táncműveit, de a zene az itt-ott jól alkalmazott kórustól, vagy egy-egy idegen akkordsortól mégis egyéni jellegű. Játéktechnikájára a (Paco de Luciat idéző) hibátlan tisztaság jellemző, virtuózan, de sallangmentesen, leginkább ujjbeggyel pengeti a húrokat. 2008-ban ehhez a zenéhez a francia–német nyelvű Arte TV egy filmet készített, amelyen Carmona szólóban látható. De csak látható, mert a hang play-backról megy. A filmen szerepel még egy fiatal, közepes tudású táncosnő és az andalúz táj. Lord Yehudi Menuhin és a híres táncosnő, Blanca del Rey kommentál. Kár, hogy a steril stúdiókörülmények között elvesztek a flamenco leglényegesebb elemei: a spontaneitás és a vadság. Duquende hangja valahonnan az éterből, a színes függönyök mögül szól, szembeötlő, hogy a gitáros előtt nincs mikrofon, és zavartan nézelődik ide-oda. (Az előadóművész rémálma, ha nincs kívül fölvennie a szemkontaktust!) A megnyerő külsejű gitáros egyénisége nincs hatással a hideg kameratekintetekre. Végső soron ez a DVD nem jelent előrelépést az audio CD-hez képest, de a zenét nem érheti kifogás.

Pödör Bálint

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
274 1543 (CD/DVD)

**RABIH ABU-KHALIL
EM PORTUGUÊS**

A libanoni származású zenész játszott már a jazz nagy alakjaival, az arab tradicionális zene neves képviselőivel, vonósnégyesekkel, szimfonikus zenekarokkal a legkülönfélébb zenei stílusokban. Miért ne próbálná ki most a portugálok nemzeti zenéjét, a fado-t is? Bár az ötlet nem tőle származik – a Portói Nemzeti Színház igazgatója választotta ki Abou-Khalilt a különös feladatra – a híres oud-játékosnak föltehetően nem kellett kétszer mondani, hogy alkalosson valami újat, ami a fadot és saját, arab zenei gyökereit elegyíti. Rátalált napjaink egyik ünnepelet fiatal fado énekesére, Ricardo Ribeiróra, aki így az arab zene ihlette Khalil tollából született dalokat portugálul szólaltatta meg. Rabih Abou-Khalil tényleg valami újat hozott létre. A fado énekhang és az oud uniszónója (minden dal így hangzik el) különös, szokatlan hangzást nyújt. Ha szétválasztanánk őket, énekhang nélkül arab zenét hallanánk, csak Ribeirót hallgatva fadónak hinnénk a dalokat (pedig egy arab származású szerző dallamvilágát idézik), így együtt azonban egyik stílusba sem sorolható az, ami megszólal.

A Luciano Biondini harmónika-, Michel Godard tuba- és Jarrod Cagwin ütőjátéka is segít a határok elmosásában. Abou-Khalil olykor szólózik, de a domináns hangzást mindvégig a furcsa párosítás adja. Olyannyira furcsa, hogy ambivalens érzéseket kelt a lemezt hallgatóban. Egyszerre vonzza az embert az új, meghökkenítő hangpárosítás, amelyet fel kell fedezni, át kell élni, mint egy zenei kalandot, és ott lebeg a kérdés néhány szám után, hogy a szakmai kuriózumtól és az újdonságélménytől eltekintve mennyire befogadható a fülnek hosszabban hallgatni a produktumot. A válasz természetesen szubjektív, de a kérdés mégis felmerül...

Vörös Eszter

Enja – Varga
ENJ-9520 2

**U. SHRINIVAS
SAMJANITHA**

Ma már a nagyok között tartják számon a csodagyereként indult indiai mandolinművészt, aki az indiai klasszikus zene egyik ágát, a déli karnatikus zenét mutatja be a világnak a legkülönbözőbb stílusokkal ötvözve. S mindezt egy nyugat-európai hangszerrel, amelyen azért kisebb-nagyobb változtatásokat el kellett végezni, hogy igazi indiai hangzást produkáljon. Uppulapu Shrinivas így eleve elektronikus hangszert használ (az akusztikuskal nem lehet „csúszkáló” hangokat hosszan játszani), és megváltoztatta a húrok vastagságát is, hogy tökéletes legyen a hang.

A sajátos és egyben kellemes mandolinhang már John McLaughlin Remember Shakti kvintetjében is meghatározó volt, most pedig Shrinivas saját lemezen mutatja meg, mit tud egy legalább olyan multikulturális közegben, mint a Remember Shakti volt. Az albumon a kvintetből megjelenik Zakir Hussain és Selvaganesh Vinaykram, sőt maga McLaughlin is egy szám erejéig.

A tizenegy felvételen többek között az indiai klasszikus zene, a jazz, a rock és az electronica fuzionál különböző arányokban, és ezzel nem válik monotónná sem az egyes szerzeményeken belül, sem pedig a lemez egészén. Az üdítő hangulatú zene nyitott, befogadó szerzőre és zenészre vall, aki az indo-fúziós úton is meghallja az új hangokat, és integrálni tudja műveibe. Shrinivas zenéje nem elválasztható a spiritualitástól, ami a hallgatót is megérinti, és legalább annyira benne van a lemezen a spirituális utazás, mint a zenei felfedezés lehetősége. Az albumról az énekhang sem hiányzik, ami inkább ritmuselemként jelenik meg, mint dallamként, és ezzel is egy újabb síkot ad a már amúgy is színes és változatos zenei élményhez.

Vörös Eszter

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050362812

**KOČANI ORKESTAR
THE RAVISHED BRIDE**

Mivel a macedón nyelvet hazánkban kevesen bírják, feltehetően nem tudjuk meg, mi lesz az elarabolt menyasszonnyal (ez a cím fordítása)! De amennyiben a közkedvelt cigány rezesbanda folytatja lagzis tematikáját (előző lemezük címe: Alone at my wedding), csak a következő albumuk megjelenéséig kell izgulnunk. Hazánkban sajnos ritkábban élvezhetők, mint Boban Marković Orkestar, vagy a Fanfare Ciocarlia, de fél tucat CD-jük révén a magyar közönség is megismerte és megkedvelte a kočani fegyvereket. Előző lemezükkel nyitottak a populáris tánczene, a nemzetköziség irányába, mivel elrugaszkodtak a hagyományos rézfúvós repertoártól. Egyes számok esetében viszont már túl soknak tűnt az utólagos stúdiómunka hatása. Új lemezük is megfelel a nyugat-európai ízlésnek. A kompozíciók invenciózusak, változatosak, ugyanakkor nem túlzóak, hanem letisztultak. Egy percig sem lehet semmiféle „balkáni igénytelenség, hányavetiség” előítéletünk: alapos koncepcióval felépített és nagy precizitással kivitelezett számokat hallunk a CD-n. Cokalari Nestorkar írta mindet, kivéve a legjobbat (Papigo), amelyért Vasilis Saleasé az érdem. Karizmatikus, fiatal énekesük Ajnur Azizov minden stílusban tökéletesen intonál és díszít. A talpalávalókat jazzes harmóniamenetekkel bolondítják meg, és még a tubák, tenorkürtök is funkisan ritmizálnak. A dobfelszerelés és az elektromos gitár finoman beolvad a szövetségbe. Az egyes számok különböző karakterrel rendelkeznek (Kalino Mome – népdalfeldolgozás, Sahara dreams – stilizált arabos dal), de az album megőrizi egységes hangvételét. A török és bolgár hatásokat mutató repertoár mellett most is van egy kakukktójás: a La Llorona című mexikói waltz. A kisujjukban van minden.

Pödör Bálint

Crammed – Varga
Raw 46-P

**CHIWONISO
REBEL WOMAN**

Cumbancha – IndieGo
CMB-CD-8 ●●●○○

Kicsit unom már a gyöngö ötletekkel előrűkkoló lemezeket. Talán a lemezpiac vergődése, talán a vállalkozni nem merő producerek az okai ennek, nem tudom. Semmiképp sem a tradicionális zenéket előadó művészek, ezt hangsúlyoznom kell. De amikor kezembe veszek egy olyan lemezt, mint a Rebel Women, komolyan eltöprengök, hogy vajon a zene perspektívájából mi értelme van egy ilyen felvétel kiadásának. A zimbabwei énekesnő, Chiwoniso zenéjét a gazdag információs háttér (három honlap, szórólap) úgy hirdeti, mint amely az ősi hagyományokat összeköti az afrosoul friss áramlataival. A zenét hallgatva az ígérté valóra válik, kérdés mégis, hogy kit érdekel ez 2008-ban, miután kisorsoló koncepcióval megszámlálhatatlan kiadvány készült már. Az énekesnő hangj adottsága, a dalok stílusa csupán csepp a nyugat- és közép-afrikai zene csodájának tengerében. Vadiúj papírba csomagolt, 20 éves szaloncukor szomorún benyomását kelti a lemez.

H. Magyar Kornél

**ANOUSHKA SHANKAR -
KARSH KALE
BREATHING UNDER WATER**
Manhattan – EMI

0946 3 95392 2 2 ●●●○○

A CD borítójának látványa sok mindent előrevetít. Mintha csak egy bollywoodi tucatfilm utolsó képsoráiból vágták volna ki. Tömény

romantika – ez is India. A képi világa tehát nagyrészt a giccs kategóriájába, de azért az is elgondolkodtató, hogy a modern indiai popzene még mindig sokkal kifinomultabb, mint amit manapság nálunk hallani. Ezt konstatálhatjuk e lemez meghallgatása után: Anoushka szitárjátéka nyilván nem hónapok alatt fejlődött erre a szintre (jobb mestere nem is lehetett volna, mint apja) és Karsh Kale is konyit valamicskét a tablához. Mindazonáltal a hangzás zömmét az elektronikus hangok teszik ki, a lounge, a szitárop vagy a drum'n'bass világába kalandozva. A sztárvendégek (főként Sting, Norah Jones) pedig a nemzetköziséget képviselik.

PB

**NATACHA ATLAS
ANA HINA**

**RedOz / Harmonia Mundi –
Kersay és Társa**
450005 (5) ●●●○○

A hastáncosként és énekesként induló, marokkói, egyiptomi, palesztin és angol felmenőktől származó belga énekesnő számos stílusba és kultúra zenéjébe belekóstolt már. Több nyelven beszél, tehetséges is, így könnyedén hoz össze szó szerint világenét a Föld különböző szegleteiből. Az albumon a Mazeeka Ensemble-lel és az angol Harvey Brough-val játszik közösen, utóbbival korábban is lemezt producerre és hangszerelőre is. Az előadók a keleti és nyugati zene nagyszerű találkozását érték el akusztikus hangzással. Az arab tradicionális dalok feldolgozásán kívül elhangzik keleties fűszerezésű skót népdal, latinus hatású duó a spanyol Clara Sanabrazsal – Frida Kahlo költeményére – vagy egy lassan szvingelő, vidám arab dal is. A négy nyelven megszólaló szerzemények mind egy-egy külön világba sodorják a hall-

gatót, mintha egy nagy zenei bazárban lennénk. Izgalmas, magával ragadó lemez.

VE

**DIELY MOUSSA KOUYATE
LE TEMPS**

Universal
530 306 7 ●●●○○

Hatévi koncertezés után adta ki a nyugat-afrikai gitáros második lemezt. A guineai származású, Maliban élő zenész híres griot családba született (a griotok nyugat-afrikai költők, zenészek), és zenei pályafutása során a stílus ismert képviselővel játszott együtt – ő is tagja volt például a neves Bamako Rail Bandnek, együtt Salif Keitával, vagy Mory Kantéval. A lemezen a tradicionális nyugat-afrikai zenéből kiindulva többféle stílus felé kalandozik Kouyate, aki egyben az összes felvétel szerzője. Funk, rock és tradicionálisabb darabok hangnak el jellegzetes nyugat-afrikai énekhangokkal, természetesen remek vokálokkal. Legalább olyan izgalmas szóló-énekekkel, mint kórushangzással. Az albumot jegyző gitáros képes arra, hogy finoman meghűződjön a kísérő szekcióban, ám mégis meghatározó hangja legyen a színvonalas lemezenek.

VE

**BORIS KOVAČ
BEFORE AND AFTER ...
APOCALYPSE**

Piranha – Varga
DVD-PIR2231 ●●●○○

A szerb-magyar kevert vidékről és családból származó Boris Kovač DVD-jének kiadásával tudja a Piranha kiadó, hogy mit csinál – bátor, vállal-

kozó kedvük imponál. A szaxofonos művész korábbi felvételeihez remek kiegészítő a két koncertet is tartalmazó videó. Boris Kovač zenéje, mentalitása sosem tartozott a mainstreamhez, ám a konvencióntól való mentesség minden lehetőségét kihasználja saját művészetének kibontakoztatására. Az apokalipszis zenei artistái egyrészt kiválóan kezelik a hangszereiket, remek közös játéka képesek, és hangzatos stílusgyakorlatokban vonultatják fel a balkáni régió zenei motívumkincsét. Ehhez társulnak Kovač szokásos bolondozásai rüzsos ajakkal és festett bajusszal. Az optikai tuning a műsor szerves része, szinte színházi produkció elevenedik meg a szemünk előtt – amelyet akár Bulgakov is megirigyelhetne.

hMK

**DUTAR
IDEGEN VENDÉG
Fonó Budai Zeneház**
FA245-2 ●●●○○

Örülhetünk, hogy megjelent a pécsi Dutar új lemeze! Szép és sokféle zene szól rajta, tovább terebélyesedik a cigány, magyar, népi és irodalmi gyökerekből nőtt fa. A legegyszerűbb gyerekdaltól kezdve (Kis kece lányom) a lírai elmélkedésig (Phirav mänge) izelítőt kapunk a tarka lehetőségekből: mi mindent lehet kezdeni ilyen válogatott alpanyaggal. Ahogyan igényes honlapjukon is olvasható, zenéjük, megszólalási módjuk világenének tiszta, népezenének „piszkos”, de mindenképpen erőnye a lemezeknek, hogy egységes és színvonalas. A külső megjelenése éppúgy, mint a tartalma. Jó, hogy a feldolgozott versek borítójában olvasható szövege is hibátlan! A hangszerelés változatos, jól eltalált, és azt is értjük, miért Csöke Renáta volt a 3. Fringe fesztivál legjobb női előadója!

Pödör Eszter

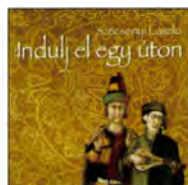
**KARAVAN
FAMILIA
LA FAMILIJAKI
ZOR**

Annyi lendület, melódia van ezen a piros borítású lemezen, hogy elég lesz télire... A roma zene divatba jöttével az ország apraja-nagyja megismerte már ezeket a dallamokat, legalábbis reméljük! Persze minden feldolgozás telitalálat, minden tempó „rendben van”, az egészből süt a hitelesség – ki, ha ők nem?! Hallgatóként azonnal ráérezzük a hangulatra és bizsergünk. Nagyon könnyen tud befogadója kedvére tenni a muzsika, tisztában vagyunk vele, mire számítsunk, és azt meg is kapjuk. Nem magakeltesen, túlhangsúlyozva, fufangokkal és blikkfangokkal megtűzdelve... A pozitívumok mellett van azonban egy kínos megemlítenivaló: a hamis intonáció. Sajnos minden számba becsúszik belőle néhány, és ha nem is rontja el végképp a hatást, azért kellemetlen pillanatokot okoz a fülnek. Igazán kár.

Pődör Eszter

szerzői kiadás
KF02

**SZÉCSÉNYI
LÁSZLÓ
INDULJ EL EGY
ÚTON**

A hagyományos zenei örökség darbjait új felfogásban közvetíteni – ez a legnehezebb kihívások egyike. Épp ezért furcsa, hogy Szécsényi László, aki saját bevallása szerint odaadó zenerajongó, de nem hivatásos zenész, épp ennek a feladatnak vágott neki lemezzel. A magyar historikus dal- és tánczenei repertoár feldolgozásai hallhatók a lemezen, ám már a kezdet kezdetén aggasztó a programozás, a digitális hangkezelés gyengesége. Ha már modern feldolgozás, az eredeti textúra kiált a zeneileg összetettebb harmóniai megoldások után. A közepesnél is gyengébb produkciónak azért erősei is vannak, ezek közül a Téka együttes énekesének, Tárnoki Beatrixnak a teljesítménye érdemel említést, illetve a zenekarvezető gitárszólói a műkedvelőnél több fantáziáról és invencióról árulkodnak.

hMK

FolkEurópa – Hangvető
FESZCD08

**VÁGTÁZÓ
CSODASZARVAS
VÉGTELEN ÁZSIA!**

Második lemezen már az új Vágtázó Csodaszarvas-t halljuk, a nagy nevek után most kevésbé ismertek fémjelzik a zenekart. A hangzás sem olyan átütő, bár maguk a számok ugyanabba a vonulatba illeszkednek. Kicsit több talán a konkrét népzenei utalás, és főleg a moldvai hatás erős, ami általában jellemző a pergő stílusú világzenei dallamokra. Közben persze nagyon érdekes a vágózást visszaidéző ritmika, ilyen mennyiségben talán egy kicsit sok, és ezáltal időnként kissé egyhangú Grandpierre Attila repertoárja. Ezen a hangszerelés sem javít: túl sok a tutti állás, az erőteljes hatású duda együttes jelenléte a pengőtűsökkal, ütősökkal, kevés az egy szál furulya és hegedű szólólehetősége. Koncertfelvételt hallunk, amelyeken a lendület átjön ugyan, cserébe időnként gond van az intonációval.

PE

Fonó Budai Zeneház
FA247-2

A NÉPZENEKUTATÓ KODÁLY ZOLTÁN

Hagyományok Háza, 2008; 104 oldal

BARTÓK BÉLA, A NÉPZENEKUTATÓ

Hagyományok Háza, 2008; 96 oldal

Noha adott a XX. század két nagy népzenekutató-zeneszerzője, akiket az egész világ ismer, és akiknek a nevét minden értelmiségi beszélgetésben bedobja valaki hivatkozási pontként, a valóságban a magyarok többsége egy-két kliséen túl többet nem tud róluk. Egymást váltotta a két emlékévk, a 2006-os Bartók-, majd a 2007-es Kodály-jubileum, ennek ellenére igazából ezek az alkalmak sem hozták közelebb őket a tömegekhez. Ami pedig a népzenei munkásságukat illeti, a miérteket és hogyanokat még a komolyzenészek többsége sem pontosan érti, még ha részletesen fel is tudja sorolni az életrajz ide vágó tételeit. Ráadásul annak ellenére, hogy könnyedén hozzáférhető Bartók és Kodály levelezéseinek, írásainak többsége, annyira vaskosak, hogy a célirányos kutatókon kívül ritka, aki alaposan és összefüggéseiben tanulmányozza azokat. Éppen ezért hiánypótló volt az a két kiállítás, amelyet a Hagyományok Háza rendezett Bartókról és Kodályról a népzene kutatás szemszögéből, és az is különösen fontos lépés, hogy ezek most már könyv formájában is hozzáférhetőek. Pedagógiai, tájékoztató célra egyaránt kiválóan alkalmasak, ugyanakkor annyira olvashatóak, hogy kifejezetten kedvet csinálnak a folytatáshoz, az elmélyültebb kutakodáshoz, a népzene kapcsán született művek alaposabb megismeréséhez.

A két kiállítás és a könyvek szerkesztője, Pávai István népzenekutató kissé szűkszavú, mégis mindent el tudott mondani, ami lényeges. Külön elismerésre méltó, hogy a szövegek egytől-egyig levelek, irások, kortársak visszaemlékezései, így a dokumentumfilmekhez hasonlóan a szereplők maguk mesélik el a történetet, magyarázzák el indítékaikat, meglátásaikat. A szikár tények mellett kedves történetek színesítik a képet, amelyet mindig közhelyes tudományos összegzés zár. Így lesz személyes, az olvasót megérintő, szórakoztató és tanító a tanulmány. Ahhoz, hogy ezt ilyen kompakt módon össze lehessen rakni,

elengedhetetlen a teljes iratanyag alapos ismerete és megértése, de kell hozzá a nagyfokú alázat is, amely a két zeneszerzőt a végsőkig tisztelve ki tudja emelni a legfrappánsabb, legodaillóbb mondatokat. Egy-két szót a nagyszámú képanyagról is illik szólni: a megszokott és jól ismert fotók mellett egy-két igazi kuriózum is látható, amely eddig a széles közönség előtt rejtve volt, ezek tovább növelik az irások személyes és ezáltal megkapó jellegét. Egy kiállítás és általában egy tudományos kiadvány akkor igazán jó, ha egyszerre tudja megszólítani a szűk szakmai elitet és a szélesebb, laikus társadalmi réteget –

Pávai István ezzel is példát mutatott.

Pál Eszter

A N A L Ő G Á L O M

A H A L H A T A T L A N V I N Y L

NOTTINGHAM ANALOGUE LP LEJÁTSZÓK

HIGH - END

AUDIÓ VIDEÓ HÁZI MOZI RENDSZEREK

SZÁMÍTÓGÉPES ÉS HÁLÓZATI AUDIÓ RENDSZEREK

INTELLIGENS ÉPÜLETEK

RENDSZERINTEGRÁCIÓ

TERVEZÉS KIVITELEZÉS ÜZEMELTETÉS

ACCUPHASE
ACOUSTIC REVIVE
ACROLINK
ALTMANN
AUDIENCE
AUDIO RESEARCH
APPLE
AVID
DANLEY
DEQX
E.A.R. YOSHINO
EVIDENCE
KIMBER KABLE
LEBEN
MC2 AUDIO
MICHELL
NAIM
NIRVANA
NOTTINGHAM
OYAIDE
PARASOUND
PROAC
PROMITHEUS AUDIO
REVOLVER
ROYER
SHAKTI
SNELL & WILCOX
TRANSFIGURATION
YAMAMOTO
ZU

20 ÉVE A HIGH-END AUDIÓ ÉS VIDEÓ VILÁGÁBAN

PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D
TELEFON: 325-8772, 438-0331 TEL./FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@penna-poor.hu www.penna-poor.hu

„Minden hang ima, minden forma mester”

DIGITÁLIS VALÓSÁG ÉLMÉNY ÉS KÉNYELEM

NAIM AUDIOFIL HARD DISK LEJÁTSZÓ

REZGÉCSILLAPÍTOTT 2 X 400 GB BELSŐ HÁTTÉRTÁR

KÜLSŐ HÁTTÉRTÁR TÖBB TERABYTE-IG BŐVÍTHETŐ

INTEGRÁLT ZENEI ADATBÁZIS, BORÍTÓK KÉPEIVEL

TÖBB MINT, 20.000 CD KEZELÉSE

HIGH-END CD JÁTSZÓ, WAV, MP3, AAC, FLAC, WMA

CD LEMEZEK TÖKÉLETES ARCHIVÁLÁSA

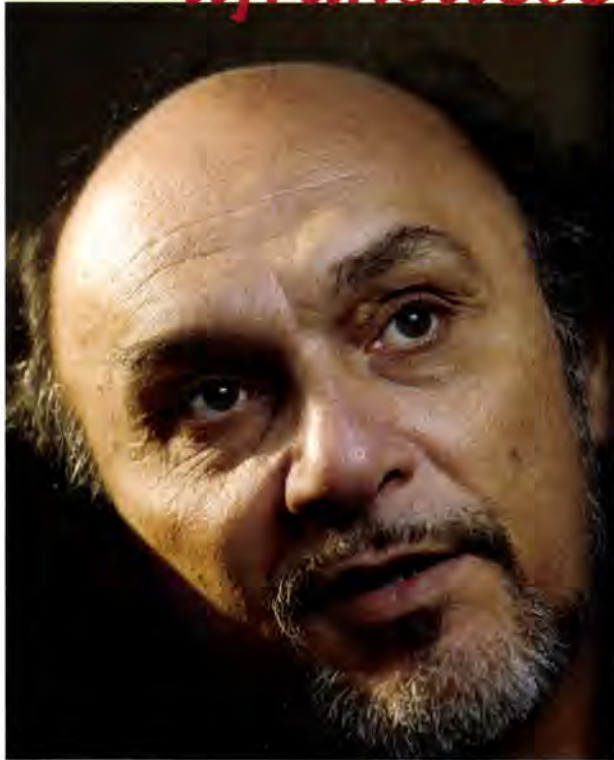
KEZELÉSE ÉRINTŐKÉPERNYŐRŐL VAGY TÁVIRÁNYÍTÓRÓL

NAGYFELBONTÁSÚ LEJÁTSZÁS, MESTERSZALAG MINŐSÉGBEN

INTERNETES RÁDIÓ CSATLAKOZÁS

A valóság újraköltése

Szabó Sándor gitárművész nevét meglepően kevesen ismerik Magyarországon, pedig nemzetközi viszonylatban igen elismert; Nyugat-Európában és a tengerentúlon számos lemezt adott ki, és gyümölcsöző műhelymunkát folytatót több neves gitárművésszel, köztük Veronique Gillet-vel, Kevin Kastninggel, Fernando Freitezzel vagy Alex De Grassival és Michael Manringgel. Itthon elsősorban talán az általa megálmodott és nyolcadik éve nagy sikerrel megrendezett Nemzetközi Akusztikus Gitárfesztivál révén hallani róla. A gitározást küldetésének tekinti.

➔ Bércesi Barbara

Lévén olyan muzsik, aki saját stúdiójában készít hangfelvételeket, Szabó Sándor véleménye, gondolatai, benyomásai a nála felállított High-End rendszerrel s általában a High-End elvéről igen izgalmasnak ígérkeztek. Legtöbbször szólóban vagy duóban, hat-, nyolc- vagy tizenhat húros gitáron játszik. Műfaját, hangzásvilágát tekintve alig behatárolható, ősi és modern forrásokból táplálkozó, jórészt improvizatív zenét. Hangzsbéli referenciái eléggé

specifikusak. Nagyjából tíz éve hallgat zenét stúdiómonitoron, amely munkaeszköze, és amelynek köszönhetően megszokta, hogy minden zenét lineárisan, mindenféle frekvenciatartomány-kiemelés nélkül és igen analitikus módon hall. A digitális hangtechnika megérkezése óta csak CD-t hallgat, a feketelemezen óhatatlanul hallható pattogás, sercegés számára nagyban csökkenti az arra rögzített zene élvezeti értékét.

High-End minőségű rendszerrel Szabó Sándor a kilencvenes évek elején Veszprémben találkozott először Szigeti Endre jóvoltából, aki az akkor újdonságnak számító láncokat forgalmazta. „Megdöbbsentő volt az a részletesség, amellyel a rendszer visszaadta a zenét” – emlékszik vissza. Időközben aztán kialakult benne némi előítélet is a High-Enddel kapcsolatban. Ez egyrészt azért történt, mert tapasztalatai szerint sok rendszer „egyfajta mérnöki idea szerint megálmodott hangképet úzve készül valakiknek az ízlése szerint”, másrészt a High-End világát tágabban jellemző milió, a „vasak szeretete” idegen számára. Azt érezte, hogy a High-End rajongók számára nem a zene a fontos, hanem az eszköz. A hangbeli megmérettetéshez pedig nincs semmilyen referenciájuk. Mindemellett rendkívül tiszteletreméltónak tartja azt a műgondot és hitet, amellyel a készülékeket – többnyire manufaktúrális körülmények között – előállítják. „Ezek az eszközök, ha valóban jól vannak megalkotva, a valóságot költik újra egy bizonyos módon” – véli.

Szomorú tendenciának tartja Szabó Sándor, hogy akinek manapság nincs lehetősége vagy igénye a High-End mellett letenni a garast, az a legprimitívebb, legsilányabb számítógépes eszközökhöz nyúl; rossz minőségű, apró hangfalakon tömörített zenefájlokat hallgat, zajként fogyasztja a „zenét”. A középútnak számító Hi-fi, úgy tűnik, egyszer s mindenkorra eltűnt a színről. Ez a hangzáskultúránk sorvadását, polarizálódását mutatja.

Köztudott, hogy a hangátviteli lánc legsarkalatosabb pontja annak végső eleme, a hangszóró, s az számottevően nagyobb mértékben befolyásolja a teljes hangképet, mint a lánc bármely korábbi tagja. Elgondolkodtató Szabó Sándor szerint, hogy amióta High-End létezik, nem történt érdemi fejlődés a hangfaltervezés területén, míg a CD-játékosok, erősítők, DA-konverterek területén sokat léptek előre a gyártók. „Gondoljuk el, hány négyzetméter egy nagyzenekar összes hangszerének hangzó felülete, mekkora a reflexiós felület, és hogy hány irányból érik a fülünket a hanghullámok. Ehhez képest a két hangdobozunk jó esetben is csak pár négyzetdeciméternyi rezgő felülettel bír.” Egy másik, vitára okot adó kérdés számára a felvételkészítés körülményeiben rejlik. Sok múlik ugyanis a mikrofonok megválasztásán, azok elhelyezésén, az előerősítők minőségén, az utómunkán; s mindezekről a High-End szót sem ejt, mintha nem is létezne a felvételi fázisa a zenének, pedig ez minden esetben feladata lenne. Éppen abból a megfontolásból választott a nála vendégeskedő rendszerrel való ismerkedés céljából túlnyomórészt saját maga által készített felvételeket, hogy visszaidézhesen minden

A SZABÓ SÁNDORNÁL FELÁLLÍTOTT RENDSZER ELEMEI:

- ProAc D15 hangfalpár
- Paravicini EAR-Yoshino V20 – 20 W-os integrált erősítő
- Parasound D3 Univerzális CD/DVD/SACD-játszó
- Altmann DAC
- Mana állványok
- Acoustic Revive kábelek
- Acoustic Revive RD-3 demagnetizáló
- Acoustic Revive RGC-24 föld
- Acoustic Revive Quartz kristály
- Acoustic Revive Sip8 bemeneti lezárók
- Shakti On-Line és K_
- Yamamoto kiegészítők
- Audience tápszűrő

előzményt, és így álljon készen a lánc által nyújtható hangélmények befogadására. Bekerült a lejátszóba a SzaMaBa Trió összes albuma, melyeket Kishonti István rögzített, de hallgatott olyan muzsikákat is, amelyeknek nem volt az előadói közt, de jelen volt a felvételükön.

Úgy érezte, az általa megszokott hangzásvilágtól messze el-
térőt hallott a High-End rendszeren, ám ezt egyáltalán nem bánta. Az volt a benyomása, hogy más aspektusból hallja a valóságot, s „ez a másság nagyon finoman, precízen, gazdagon jelentkezett, és rendkívül felemelő élményt adott.”

Külön tanulmány szólhatna arról, hogy miként adja vissza a rendszer a térélményt. Szabó Sándor azt vette észre, hogy zenehallgatás közben a térnek csupán a mélység irányában volt jelentős kiterjedése, az oldalsó irányokból kevesebbet kapott vissza a valósághoz képest. „Szeretem, ha a zene leválk a hangfalakról, nem a hangfal hangját hallom, hanem a hangszereket. Ez persze részben felvételi és keverési technika kérdése is. Összességében azt mondhatom, segített benne a rendszer, hogy valóban a hangszerek hangját halljam.”

Megfigyelése szerint a hangfalakat a középmagas frekvenciartomány túlhangsúlyozása jellemezte. Ehhez képest viszont a magas tartomány nem volt annyira kifejezett. „Egyes zenéket emiatt nagyon élveztem hallgatni rajta, másokat kevésbé. Ettől még akadt annyi kellemes részlet, amely pozitívvá tette ezt a színezetbeli sajátosságot.” A lineáris, stúdióhangfalak hangjára jellemző, hogy pregnánsan adják vissza a hangok berezgési fázisát, az úgynevezett tranzienseket, illetve a hangszer testéből vagy az előadótól származó zajokat, zörejeiket; ettől is tűnik kifejezetten analitikusnak a hangjuk. Ez a fajta lineáris hangzáskép inkább mikroszkopikusnak nevezhető, ráadásul hosszútávon fárasztó hallgatni. „A nálam járt High-End-rendszer ellenben finoman leköveti és visszaadja a zenei hangokat, a felesleges zajokat és részleteket viszont elkendőzi.”

Ahogy Szabó Sándor fogalmazott, a valóság sokkal mat-
tabb, de határtalanul gazdagabb, mint ahogy azt néhány hangrendszer ábrázolja. „Ennek megfigyelését meg kellene tanulnunk. A hallás ugyanis velünk született adottság, de a figyelmes hallgatás képességét ki kell fejlesztenünk magunkban. Az én fülem már sajnos hozzászokott a lineáris, elemző hangfalakhoz, így nem vagyok képes két-három óránál hosszabb ideig dolgozni velük. Egy High-End-rendszeren több órán át tudnék zenét hallgatni, ha azt kikapcsolódás, szellemi feltöltődés céljával tenném.”

Mindent egybevetve Szabó Sándor elmondta, azt kíváná-
ná, hogy minél több ember hallgathasson muzsikát High-End minőségben. Maga is elfogadna egy hasonló láncot, csak néhány extra kiegészítőhöz nem ragaszkodna, mert szerinte azok ebben az összeállításban lényegében nem változtattak a hangzason. „Hálás voltam, hogy itt lehettem nálam a rendszer, és meghallgathattam rajta mindazokat a felvételeket, amelyeket én készítettem. Megállapítottam, hogy most is ugyanúgy venném fel ezeket az albumokat. Kellemes érzés volt a fárasztó, kegyetlenül részletes stúdió-monitor hangja helyett azt a bizonyos újraköltött valóságot hallani.”

Fotók: Németh András Péter

A sokcsatornás technika – 3. rész

A kvadrofónia

Előző két cikkünkben a sokcsatornás technika zenei és technikai előzményeit mutattuk be, s megemlítettük, hogy az elektromos hangátvitel térszerűségét növelő eljárások között az 1970-es években megjelenő kvadrofónia volt az első, amely e célkitűzést az addigi legmagasabb esztétikai és műszaki szinten valósította meg. A következőkben először a kvadrofon hangátvitel elvét mutatjuk be, majd a Magyar Rádióban végzett kísérletekről szólunk néhány konkrét, emlékezetes felvételt is megemlítve.

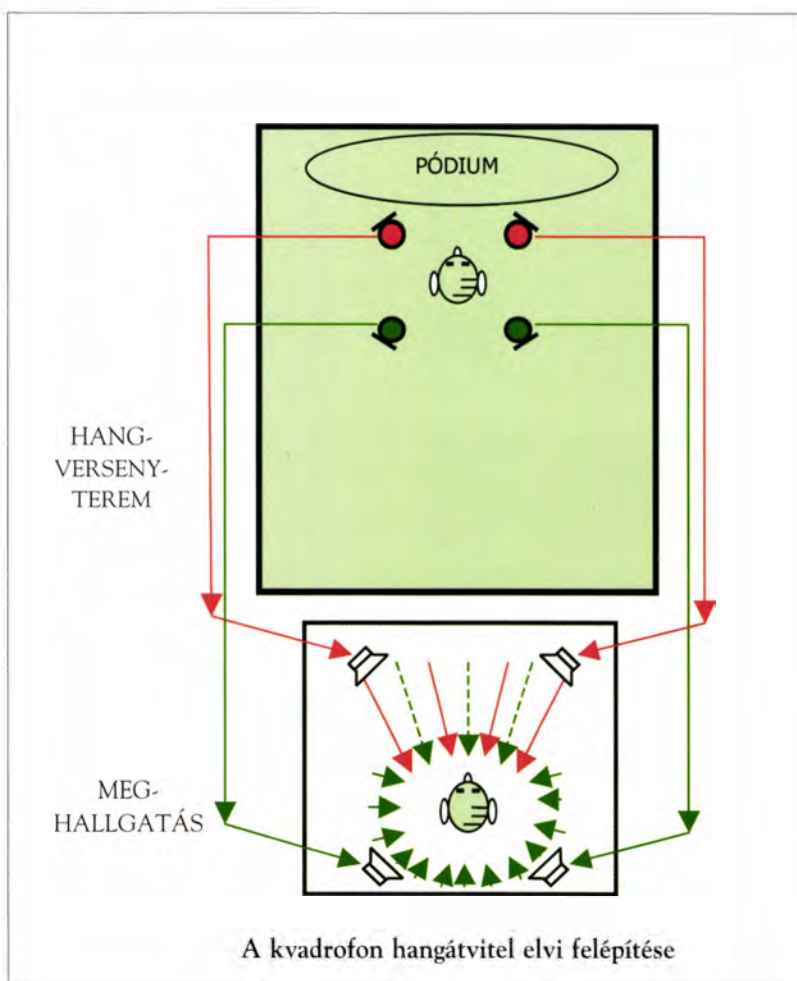
◆ Ujházy László

A kvadrofónia létrejöttét egyebek közt az a felismerés inspirálta, hogy a mono-sztereó váltás – bár nagy lépést jelentett előre – a hallgató hangtérbe helyezésének kérdését nem oldotta meg. Ebben az időben a stúdiótechnika is rohamosan fejlődött. Ekkor alakult ki a hangkeverőasztalok máig is meglévő kultusza, ami a továbblépés technikai háttérét teremtette meg. A közszolgálati rádiókban ezidőtájt még létező nyugodt, alkotó légkör pedig szervezeten és anyagilag segítette a kísérletezést, s ami talán a legfontosabb: a rádiók – ahol többnyire e kísérletek folytak – művészi rangjuk, kulturális és szakmai tekintélyük révén kitűnő, az újdonságok iránt elkötelezett alkotógárdával is rendelkeztek.

A kvadrofónia alapjai

A kvadrofon hangátvitel abból indul ki, hogy mivel az átlagos lakószoba mérete kb. 4,5 x 4,5 m², ezért ott a meghallgatáshoz szükséges négy hangszóró egy megközelítően 4 x 4 méteres négyzet csúcsain helyezhető el. Ehhez alkalmazkodik az egyik leggyakrabban alkalmazott kvadrofon mikrofonelrendezés is, az ugyancsak 4 x 4 méteres négyzet csúcsain elhelyezett mikrofonjaival. Vagyis a mikrofon- és hangszóróelrendezés megközelítően azonos. (A hangszórók elrendezését illetően ma már nem javasolt azok sarkokba helyezése, hiszen a mai, gyakran kitűnő mélyhangsugárzással rendelkező hangszóróknak nincsen szükségük a sarkok – amúgy eléggé kétes minőségű – akusztikai segítségére, de a 70-es évek elején még ez volt az általános gyakorlat. Olykor még a kitűnő minőségű stúdióhangszórókat is sarkokba helyezték.) Az elmondottak alapján a kvadrofon

hangátvitel elvi felépítését az alábbi vázlaton mutatjuk be, melyen megtartottuk korábbi cikkeink szimbólumait: piros szín jelzi a közvetlen, zöld a terem falairól visszaverődő „zengő” hangokat, magát a zengő teret pedig a halványzöld kiegészítés. Ez utóbbinál azt is jeleztük, hogy a terem zengése a felvétel helyszínén a maga fizikai valóságában is létrejön (műszerekkel objektíven mérhető), ám a meghallgatáskor ez a tér inkább csak a hallgató tudatában alakul ki.

A hangfelvétel helyszínén felállított két elülső mikrofon túlnyomóan a hangforrások közvetlen hangját továbbítja a meghallgatási helyszín első hangszórópárja felé. A két hátsó mikrofon – mivel nem a pódium felé irányított – döntően a terem falairól visszaverődő térjeleket érzékeli, s továbbítja a két hátsó hangszóróra. A két első, illetve hátsó hangszóró sztereó párként hoz létre egy folyamatos első- (a hagyományos sztereóval megegyező) és hátsó bázist. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a sztereó bázishoz hasonlóan a hátsó térnegyed bármely irányából, például középről is érzékelhető hangirányok, és bizonytalanabbul bár, de ugyanez érvényes a bal első-bal hátsó, illetve jobb első-jobb hátsó hangszórópár által létrehozott oldalsó bázisokra is. A hallgatót tehát a hang teljesen körbefogja (innen a surround elnevezés), s így alakulhat ki tudatában az akusztikai jelenlét érzése.

A vázlatról az is leolvasható, hogy a hang közvetítéséhez négy önálló, független átviteli csatorna szükséges: ezért a felvételnél, a hanghordozón vagy sugárzással történő terjesztésnél és a meghallgatáskor a négy jelet elkülönítenél kell kezelni. Ha tehát a jelek az átvitelnél bármely okból „összekeverednek”, akkor a surround hatás csökken, vagy teljesen meg is szűnik, hasonlóan a sztereó átvitelhez, ahol a két csatorna összeadódása mono hatást eredményez. (A technika nyelvén fogalmazva: a csatornák közötti áthallás egy adott értéket nem haladhat meg, miközben a négy csatorna egymáshoz képest időben, jel-erősségben, fázisban pontos szinkronitást követel. Az ilyen tulajdonságú sokcsatornás megoldásokat diszkrét rendszereknek nevezik.)

Az első sokcsatornás hangjáték

A következőkben szólunk néhány szót az 1970-es évek Magyar Rádiójában történeti kísérleti munkákról. Mivel ezekben magam is tevékeny részt vállaltam, engedje meg a kedves olvasó, hogy e történeti részben olykor személyesebb stílusban írhattam le gondolataimat.

1969 őszén – amikor már javában készítettük a sztereó zene- és hangjáték-felvételeket – egy hangjáték készítésekor a felvétel rendezője, Varga Géza felvetett egy gondolatot: mi lenne akkor, ha a sztereó hangjátékok meghallgatásakor a hátunk mögött is elhelyeznénk hangszórókat, melyekre ugyancsak a sztereó műsorjeleket kapcsolnánk. Válaszom az volt, hogy próbáljuk meg, de úgy, hogy a hátsó hangszórókon ne ugyanaz szólaljon meg, mint a két elsőn, hanem valami más, ami azért szoros tartalmi-dramaturgiai kapcsolatban áll az elől elhangzottakkal. E beszélgetés nyomán csakhamar megszületett az első olyan hangjáték, melynél – túllépve a sztereó technika – már a hangtér hátsó területét is bevontuk a cselekménybe.

A darab D. Wellershoff: Minotaurus című hangjátéka volt, mely eredeti formájában talán még a sztereó technika lehetőségeit sem vette figyelembe, hiszen a viszonylag statikus, erősen lélektani „cselekmény” akár a mono technika közvetítésével is megszólalhatott volna. A ma-

gyar kvadrofón változat azonban mindezt teljesen új megvilágításba helyezte. A darab egy fiatal pár szakításának története, amit azonban meg kell előznie egy nem kívánt terhesség megszakításának. A kvadrofón változatban a hangtér mereven kettéosztott: az elülső sztereó bázisban a férfi, aki – miután a lányt elkísérte a nőorvoshoz – hazatérve otthonában kényelmesen leheveredik, egyre felszabadultabb, hiszen úgy érzi, hogy a lány már túl van a beavatkozáson, s e kapcsolat zavartalanul letudhatja. A hátsó bázisból halljuk a nőorvosra hosszasan várakozó lányt, akiben lassan megérlelődik a gondolat: magzatát mégis megtartja. A két, egymáshoz képest ellentétes irányú gondolatsort Mesterházi Márton dramaturg olyan kiválóan szerkesztette egyetlen „kettős monológgá” hogy azok egyidejűleg, párhuzamosan hangzanak el, időben is tömörítve a hangjátékot. Az erőteljes elől-hátul szétválasztásnak köszönhetően azonban a hallgató egy pillanatra sem érzi úgy, hogy ez a férfi és a lány egyazon helyszínen folyó párbeszéde lenne. S amikor a lány visszatér a férfi lakásába, s megint mindketten az elülső sztereó bázisban szólalnak meg, akkor érezzük igazán, hogy a korábbi monológokban – lélekben is – milyen távol voltak egymástól.

A térhatású hangjátékok gyakran élnek az egyidejűséggel, amikor tehát egyszerre két eltérő, de egymással logikai kapcsolatban lévő szöveg szól a bázis különböző irányából. Mennyire követhető, mennyire érthető ez a hallgató számára? Valójában a zene is olykor igen sok a különböző szólam egyidejűsége, ám azok kapcsolata az érzékelés szempontjából egészen más. A szövegek esetében segít a párhuzamos gondolatok „fuga-szerű” időbeni szerkesztése, valamint az a pszichoakusztikai jelenség, amit a többkórusos technikával kapcsolatban már említettünk: az eltérő irányokból érkező hangesemények jobban érthetőek, követhetőek. Ezért ha az említett hangjátékot sztereó technikával hallgatnánk, (amikor a hátsó hanganyag is elől szólalna meg), a darab lényege veszne el, sőt a kettős monológ, mivel dialógusnak tűnne, a hallgató számára értelmetlenné válna. Ez is egy nagyon jó példa a kompatibilitás bemutatására: a felvétel technikailag még akár monóban is kompatibilis, hiszen minden hang, ami a kvadrofón változatban elhangzott, sztereóban és monóban is hallható lenne. De művészi szempontból nem kompatibilis, hiszen a hallgató számára már a sztereóra csupaszított változata is értelmetlen, nem is szólva egy esetleges mono verzióról, mert más a technikai és más a művészi kompatibilitás.

Ibsen: Peer Gynt

Kísérleti munkáinknak nagy lendületet adott, hogy az évenként megrendezett Párizsi Nemzetközi Hangfesztiválra – az akkori „keleti blokk” rádiói közül elsőként – az 1970-es évektől kezdődően a Magyar Rádiót is minden évben meghívták. A fesztiválon minden meghívott rádió bemutathatta kb. egyórányi műsorát a francia zenei adón,

ezen kívül csak a szűkebb szakmának szánt konferenciákon, bemutatókon volt alkalma kicserélni tapasztalatait. A hatalmas területen elhelyezkedő kiállításokon pedig a hifi és stúdiótechnikai cégek legjava mutatta be legújabb fejlesztéseit.

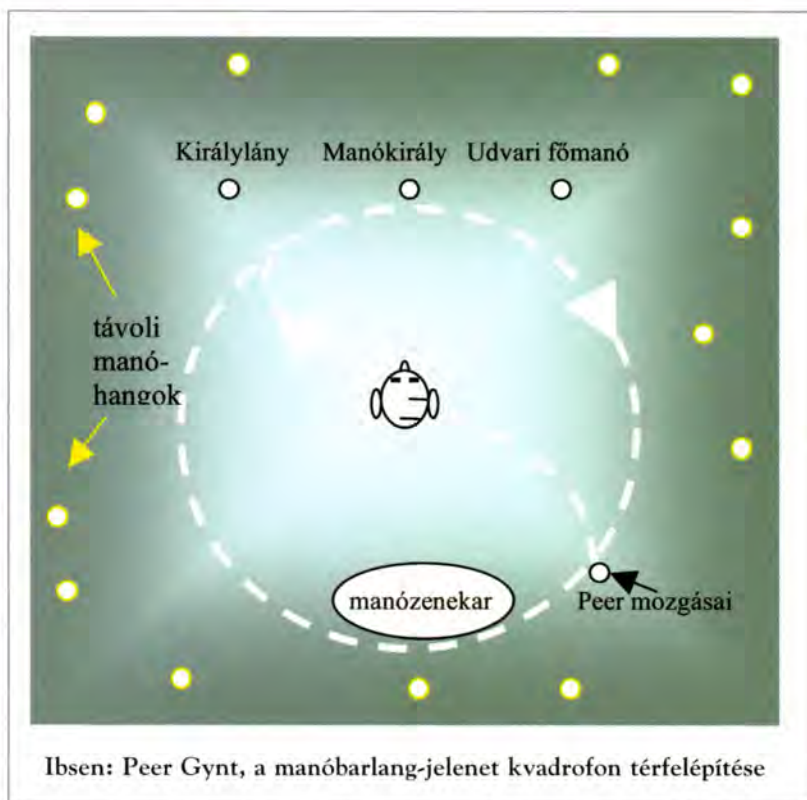
E rangos nemzetközi seregszemplén 1971-ben csak az olasz rádió (RAI) és mi mutattunk be kvadrofon műsort, és mert olasz kollégáink is bejelentették, hogy elkezdik kvadrofon hangjáték-kísérleteiket, hazatérve nagyobb önbizalommal folytattuk e tevékenységünket. Így készült el Ibsen Peer Gyntjének teljes sztereó felvétele, melyben öt tömegjelenetet – s ebből négy „igazi”-t – kvadrofon technikával rögzítettünk. (A dramaturg Mesterházi Márton, a rendező Varga Géza volt.)

Hogy e műfajban mit jelent az új technika, azt jól bizonyítja a mű manó-jelenetének alább bemutatandó felépítése. A vázlaton a főszereplők elhelyezkedése és lehetséges mozgásai láthatók. A „királyi udvar” statikus, nagyobb mozgást csak Peer végez: egyszer amikor felháborodásában a király közelébe fut, egyszer pedig a jelenet végén, amikor a feldühödött manók elől körben futva próbál menekülni. A felvétel akusztikai atmoszféráját a 6-os stúdió biztosítja, de a tér hangsúlyosabbá tétele érdekében – mintegy a barlang távoli járataiból – esetenként manógyerekek sikítózása, kereplőzése is hallható. Bár a meghallgatási tér a falak által behatárolt, de e távoli effektusok mégis elősegítik a hallgatóban a „szobán kívüli” végtelen tér érzetének kialakulását.

A darabban a zene funkciója kettős: egyrészt biztosítja a jelenetek közötti átkötéseket, másrészt konkrét funkcióval is rendelkezhet, mint például ebben a jelenetben, ahol a találóan együgyű manózenekar a hátsó bázisból szolgáltatja néhány ütemnyi zenéjét.

A vázlaton a hangszórók már nincsenek jelölve, hiszen a cél nem a hangszórók, hanem a szereplők hangjának közvetítése, a hangszórók látványa egyébként is sokat levonhat az igazi térélmény kibontakozásából. Ám hogy jelenlétükre mégis utaljunk, azt a kitöltő alapszín fehér fényásvjai jelzik. Ugyanakkor itt is a legfontosabb szereplő maga a hallgató, akinek tudatában az elképzelt hangzaskép aktív módon jön létre.

Talán különösnek tűnhet, hogy az érthető okokból meglehetősen zenecentrikus hangtechnikai gondolkodás miatt épp prózai műfajban kísérletezett. Természetesen a zene területén is megindultak a kvadrofon munkák, ám a próza – főként az esetleges mozgások leképzésekor, és mert a beszéd megszólalási helye impulzus jellegéből eredően igen jól lokalizálható a hangszórókban – egy

Ibsen: Peer Gynt, a manóbarlang-jelenet kvadrofon térfelépítése

kísérleti időszakban sokkal több hangmérnöki bakiról rántja le a leplet. A rendező Varga Géza ezt akkor úgy fogalmazta meg, hogy a kvadrofónia hihetetlenül árulkodó: kíméletlenül felnagyítja a rendezői, színészi és hangmérnöki munka esetleges őszintétlenségeit. És valóban, hogy csak saját szakmámat említsem, a zenében jól bevált mikrofonrendszerek hangjátékfelvételek esetében könnyen mondtak csődöt akkor, ha előttük egy-egy színművész a forgatókönyv szerint valamilyen mozgást végzett.

Egy másik ide vágó tapasztalat, hogy a kvadrofónia a hangjátékok területén egy új műfajt jelentett, melyben minden egyes darab más- és más, mindegyik esetében külön meg kell álmodni a hangkép akusztikai atmoszféráját, a hangok elhelyezését, a mozgásokat. Eltekintve az erőteljesen természetes téralkotásoktól (például egy utcajelenet alapzajától), a hangjátékok terének nincsen élő megfelelője, s még – hogy konkrét példát említsek – egy kikötőben rögzített kvadrofon zajhátterbe is behelyeztünk utólag olyan kiegészítő hanghatásokat, mint például egy mozdony pőfékelése vagy a sirályok hangja. Csakhamar rá kellett döbennünk tehát, hogy nem a technika, hanem az esztétika a kísérletezés tárgya, s nem az a fő kérdés, hogy milyen technikai módszerekkel dolgozunk, hanem hogy milyen esztétikai célok elérésére alkalmazzuk a négy hangszórót.

Mindezek mellett – mint már korábban említettem – a Magyar Rádióban a zene csábításának is engedtünk, s csakhamar elkészültek az első kvadrofon zenei felvételek, melyekről majd következő számunkban olvashatnak.

GALEON

A MINŐSÉGI ZENÉK BOLTJA

Kellemes hangulatban
válogathat a cd-k közül.
Ha valamit nem talál,
megrendeljük.

1122 Budapest,
Magyar jakobinusok tere 4/a.
225-0176
30-858-9904
skype: galeonbolt
galeonbolt@gmail.com
H-P: 9-19h
Szo: 10-14h

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD

vétel-eladás

Lemeztisztítás

Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

Az MCD üzletlánc
CD-boltjaiban:

MCD Megastore

V., Sütő u. 2.
(a Deák téri metrótól egy percre)

MCD CAMPONA

XXII., Nagytétényi út 35-37.

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves Vásárlóinkat,
továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

GRAMOFON

Az 1996-ban alapított zenei lap
naponta frissülő internetes portálja

GRAMOFON Online

www.gramofon.hu

„A hanglemez nem avul el soha”

Molnár Tibor, a hanglemez-restaurálás szakértője számos, értékesnél értékesebb felvétel rekonstrukciójával támogatta a magyar történelemtudományt és zenetudományt. A Magyar Rádióban archív felvételek ezreit keltette újra életre.

➔ Lőrincz Judit

Gramofon: Mi keltette fel az érdeklődését a hanglemezek iránt, és miért választotta ezt az izgalmas hivatást?

Molnár Tibor: Volt régen egy tölcseres gramofonunk. Engem már kisgyermekként érdekelt, hogy mitől szól, ha felkurblizzuk a szerkezetet és ráteszünk egy lemezt. Első osztályos lehettem, amikor egyszer csak elromlott. Szétszedtem, csak hogy nem tudtam összerakni. Az ócskapiacra volt egy ember, Balatoni Béla bácsi. Hozzá vittük ki a gramofont, aki aztán megjavította. Persze mindig elromlott, sok volt vele a baj, így hát időnként szétszedtem, és egyszer csak össze tudtam rakni. Aztán később került hozzám egy elektromos lemezjátszó, amin le lehetett játszani a régi lemezeket is. Megdöbbentem, hogy a gramofonhoz képest milyen rosszul szól. Hát persze, hogy rosszabbul szól, mert a lejátszó sokkal jobb minősége miatt a lemezek hibáit, a sístergést, pattogást és recsegést jobban lehetett hallani.

Elkezdtem lemezeket gyűjteni. Gyermekfejjel először inkább azok a színes vignettás lemezek érdekelték, amelyeknek szép volt a címkéje. Ilyen lemezeket akkoriban az ócskapiacra fillérékért lehetett szerezni. Vettem is belőlük jó pár ezer darabot az idők folyamán. Amikor nagyobb lettem, kíváncsivá tett, hogy miért szólnak rosszul ezek a lemezek. Teljesen amatőrként, csupán hobbiból kezdtem foglalkozni a hanglemezek technikai oldalával. Műszaki középiskolás voltam már, mikor megismerkedtem egy idős hangmérnökkel, Szilvássy Istvánnal, aki a tizenötödik születésnapomra ajándékozott nekem egy vágóberendezést, egy hanglemezfelvevő készüléket. Hát akkor „bolondultam” meg igazán, látva azt, hogy egy ilyen, viszonylag egyszerű készülékkel, milyen nagyszerű felvételeket lehet készíteni hanglemezeire! Ekkor köteleztem el magam a hanglemez mellett.

G.: Ettől kezdve egyenes út vezetett a hanglemezek restaurálásáig?

M. T.: Megismerkedtem a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetében dolgozó Sztanó Pállal, aki már akkor a hangrestaurálás atyjának számított. Nagyon megszeretett engem, és szinte majdnem mindenre – amit ő tudott – megtanított. Tulajdonképpen már tizen-

nyolc-tizenkilenc éves koromra nagyon sokat tudtam a régi lemezek restaurálhatóságának elméletéről, gyakorlati fogásairól. Komolyabb, jobb lemezjátszókat kezdtem építeni magamnak. Ekkor készítettem el első stúdió-lemezjátszómot is, és a sikereken felbuzdulva kezdtem régi lemezek rekonstruálásával foglalkozni. Összeállítottam otthon magamnak egy kis stúdiót, és végül egész jó hangminőséget sikerült elérnem a régi lemezek lejátszásával. Mindennek nyomán mélyedtem bele komolyabban ebbe a mesterségbe. Összeszedtem az 1910-es évektől az 1950-es évek közepéig megjelent magyar szakkönyveket – sajnos elég keveset találtam –, és a régi leírások szerint kísérletezni kezdtem: kíváncsi voltam, mit lehet egy átlagos hanglemezből kihozni. Megdöbbentő eredmények születtek. Ekkor jöttem rá, hogy egy 1930-as években készített hanglemez – ha jó minőségű és megfelelő technikai rendszeren játszuk le – egyáltalán nem szól rosszul.

G.: Mi volt a következő állomás?

M. T.: Az egykori Hanglemezgyártó Vállalatba is rendszeresen bejártam, a lemezvágást ott Ernőffy Olivértől sikerült elsajátítanom. A Magyar Rádióban megalakult az úgynevezett Hangrestauráló Csoport, ahol bemutattam, mit tudok a régi lemezek rekonstrukciójáról. Tizennégy évet töltöttem el a Rádióban mint hangrestaurátor – egészen tavalyig, amikor a leépítés szele elsodort onnan. Ezt, végül is, már nem bánom. Ha szükséges, most is bármikor be tudok kapcsolódni hanglemez-restaurálási munkákba, ám most inkább a dolog másik oldalát művelem: régi gramofonokat rekonstruálok. Időközben nemcsak lemezeket gyűjtöttem, hanem muzsikáló és hangrögzítő berendezéseket is; ezeken belül inkább régi stúdiótechnikai eszközöket, illetve gramofonokat, lemezjátszó készülékeket. Erre most leginkább külföldön van igény, 2009-től valószínűleg Svájcban folytatom a munkámat.

G.: Hogyan zajlik egy hanglemez restaurálása?

M. T.: Maga a hanglemez-restaurálás annyit jelent, hogy a lemezt lejátszható állapotba hozzuk, majd a róla nyert hangfelvételt minél jobb minőségűvé tesszük. Gyakor-

latilag eltávolítjuk belőle az oda nem illő recsegéseket, sitergést, pattanásokat és egyéb zavaró zajokat. Hogy milyen mértékben avatkozunk bele a hangzásba, azt a „restaurálási etika” dönti el. Én mindig úgy dolgoztam, hogy meghallgattam egy jó minőségű korabeli berendezésen, korabeli technikával készített jó minőségű felvételt, s annak a hangzásvilágához próbáltam igazítani a lemezek hangképét. Sosem próbáltam azt túlszárnyalni. Összefoglalva: a hangrestaurálás során a megőrzendő hangfelvételt olyan állapotba hozzuk, hogy az kellemes, jó hangú felvétellel váljon, de korhű hangzású is maradjon. A munka két részből áll: a hanglemez restaurálásából, majd a róla lenyert hang kozmetikázásából; utóbbi valamikor egyáltalán nem szükséges. Természetesen vannak olyan hangfelvételek, melyek olyannyira elöregedtek, hogy nagyon nehéz javítani a minőségükön. Ilyen Kossuth Lajos hangja, mely az eddigi hangrestaurálási praxis negatív példája. Sokféle beavatkozásnak alávetették több évtized alatt, de azontúl, hogy a szótagokat érthetővé tették, többet nem tehettek.

zom, amikor a barázdák át vannak szakadva, és ki kell őket tölteni ahhoz, hogy a lejátszó túl tovább tudjon futni rajtuk. Ez keményebb anyag.

G.: *Melyek a leggyakoribb lemezhibák? Mire ügyeljünk a lemezeinknél?*

M. T.: Leginkább a hanyag kezeléstől, a nem megfelelő hangszedő tű alkalmazásától, a helytelen tárolástól és az agyonkoptatástól hibásodnak meg a lemezek. Mire ügyeljünk? Poros, koszos helyen ne tartsuk a lemezeket, sérült vagy nem hozzájuk illő tűt ne használjunk lejátszásukhoz. Elvértve fordul csak elő, hogy maga a lemez anyaghibás. Ezeknek a hibáknak nagy része korrigálható, de azt ajánlom minden lemezgyűjtőnek, hogy vigyázzon a korongjaira. Ha helyesen kezeljük, gondozzuk és tároljuk a lemezt, az szinte soha nem fog tönkremenni. Megkockáztatom: a digitális technikát is túléli! Ma már vannak százhusz éves lemezek, melyeknek semmi baja nincs, míg húszéves CD-k sorra mennek tönkre. A normál, gyárilag préselt hanglemezek állaga nem romlik az idővel, ezt

Fotók: Polonyi István

G.: *Hogyan történik mindez a gyakorlatban?*

M. T.: Először szemrevételezéssel meg kell vizsgálni a lemezt mechanikai szempontból, majd annak meghallgatásával akusztikai szempontból. Ez utóbbi során rögtön eldől, mit lehet vele tenni. A második lépés a hanghordozó fizikai állapotának ellenőrzése: van-e rajta törés, repedés, lakklemezeken esetén elérte-e a kiszáradás. Ezután jön a tisztítás, majd a vegyszeres kezelések következnek. Ha például túl kemény a lemez anyaga, puhítani kell. Ha ilyen módon már készen áll a lemez a lejátszásra, akkor az egyik legfontosabb mozzanat, a lejátszó tű kiválasztása következik. Ehhez általában kilencvenféle tű közül válogatnak a rózsatűskétől kezdve az ipari gyémánttűig, de többségük leginkább acéltű és fatű. Ezután nincs más hátra, mint a lejátszás és a felvétel rögzítése, melyet olykor digitális utómunka követ.

G.: *Többféle vegyszert kísérletezett ki és szabadalmaztatott a lemezek állagának javítására.*

M. T.: Kétféle vegyi anyagot használok: az egyik egy három komponensből álló zajcsillapító keverék, melyet a lemez felületére rákenve a mechanikai sérülésekből eredő recsegést és pattogást tompítja. A másikat akkor alkalma-

azonban nem mondhatjuk el a közvetlenül vágott viaszlemezokről, lakklemezokről, decelith-lemezokről és röntgenfilm-lemezokről – utóbbit a II. világháborús időkben használták Magyarországon.

G.: *Mely restaurálási munkák voltak a legemlékezetesebbek az ön számára?*

M. T.: A Magyar Királyi Honvéd Haditudósító Század hangfelvételeinek rekonstrukciója. Ekkor „élőben” végkövethetem a II. világháborús eseményeit, mindenféle kozmetika, hazugság és trükk nélkül, mert sajnos a mai világban a történelmi dokumentumfelvételeket politikai célokból nem egyszer hamisítják. A Magyar Rádióban is sok gyönyörű klasszikus zenei felvételt restauráltam: egyebek közt Otto Klemperer magyarországi felvételeit, az első Ferencsik János által vezényelt felvételt, Liszt Ferenc Tassóját 1939-ből. Ami még kiemelkedő feladat volt, a Pátria néprajzi sorozat teljes rekonstrukciója, amely a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Rádió megbízásából készült. Mindezek mellett rengeteg fonográfhangert rekonstruáltam, Bartók Béla, Kodály Zoltán és Vikár Béla népzenei gyűjtéseit, amely munkákról szintén szép emlékeket őrzök. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- MCD Megastore – Bp. V., Sütő utca 2.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- Hungaroton Classic Márkabol – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53

LÍRA

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyvárúhá – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyvárúhá – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyvárúhá, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LAPKER

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kigyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyváradi tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.

- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Tranzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

VIDÉK

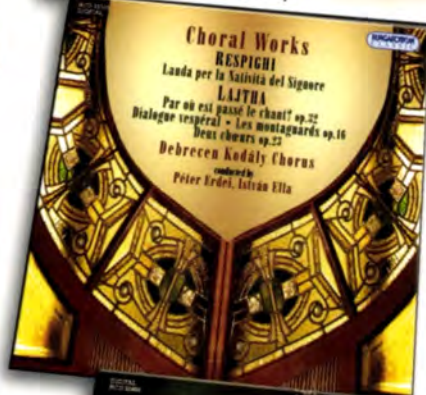
- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglemezbolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

LAPKER

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegfű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyállomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyvárúhá – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyvárúhá – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zenezálon – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyvárúhá – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

A Nemzeti Filharmonikusok

februári koncertjei
a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

2009. február 4.
szerda 19.30

A Művészetek Palotája
Magyar Szimfonikus Körkép c.
sorozatának keretében

Liszt
Kurtág
R. Strauss

Kocsis Zoltán

2009. február 26.
csütörtök 19.30

Ravel
R. Strauss
Martucci
Mahler

Brickner Szabolcs
Gilbert Varga

Baráti Kör: 411-6666
Információ: 411-6651
www.filharmonikusok.hu

OKM